

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์
การตอบสนองของชุมชนชายฝั่งต่อวิกฤติการสูญพันธุ์ของโลมาอิรวดี
ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
The Response of Coastal Community to Critically-endangered of
Irrawaddy Dolphin in Songkhla Lake Basin

คณะวิจัย

นางพิไลวรรณ ประพฤติ
นายสุวัฒน์ จุฑาพฤทธิ
ดร.กอบชัย วรพิมพ์งษ์

สถาบันทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
คณะทรัพยากรธรรมชาติ

ที่ปรึกษางานวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร. สมยศ พุ่มหว่า คณะทรัพยากรธรรมชาติ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ประเภทเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2554

เมษายน 2556

สัญญาเลขที่ NAT5406985

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์
การตอบสนองของชุมชนชายฝั่งต่อวิกฤติการสูญพันธุ์ของโลมาอิรวดี
ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
The Response of Coastal Community to Critically-endangered of
Irrawaddy Dolphin in Songkhla Lake Basin

คณะวิจัย

นางพิไลวรรณ ประพฤติ
นายสุวัฒน์ จุฑาพฤทธิ
ดร.กอบชัย วรพิมพ์งษ์

สถาบันทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
คณะทรัพยากรธรรมชาติ

ที่ปรึกษางานวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร. สมยศ พุ่มหว่า คณะทรัพยากรธรรมชาติ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ประเภทเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2554

เมษายน 2556

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เพื่อวิเคราะห์ประวัติความสัมพันธ์ของชุมชนชายฝั่งกับโลมาอิรวดีและวิเคราะห์ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อการตอบสนองของชุมชนต่อแนวทางการอนุรักษ์ของภาครัฐ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ใช้เครื่องมือประวัติศาสตร์ชุมชน พบว่าสิ่งเร้าของความสัมพันธ์ตามกาลเวลาตั้งแต่อดีตถึงปี พ.ศ. 2555 ได้แก่ การพบเห็นโลมามีชีวิต การเปลี่ยนแปลงเรือ/เครื่องมือประมง สัตว์น้ำพันธุ์ต่างถิ่น การพบเห็นโลมาตายมากขึ้น การรับรู้ความสำคัญของโลมา และการสนใจของสื่อต่างๆ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณได้ใช้เครื่องมือแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 ราย เลือกตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็นและกระจายสัดส่วนตามขนาดประชากรรายตำบล พบว่า ชุมชนมีการตอบสนองเห็นด้วยต่อแนวทางของภาครัฐ 5 ประเด็นอย่างมีนัยสำคัญ คือ การกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดี การติดตั้งหุ้ในทะเลสาบสงขลาเพื่อประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองโลมา มาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่คุ้มครอง การเข้าร่วมเฝ้าระวังโลมา และการสร้างแพและหอสังเกตการณ์

ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ พบว่า (1) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีในอันดับต้นๆ ได้แก่ การพบเห็นโลมามีชีวิต การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมา การร่วมสำรวจโลมา ตามลำดับ (2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการติดตั้งหุ้ในทะเลสาบสงขลาเพื่อประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาในอันดับต้นๆ ได้แก่ การพบเห็นโลมามีชีวิต การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมา การร่วมสำรวจโลมา ตามลำดับ (3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่คุ้มครองในอันดับต้นๆ ได้แก่ การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมา การพบเห็นโลมามีชีวิต การพูดคุยกับผู้อื่น ตามลำดับ (4) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมเฝ้าระวังโลมาในอันดับต้นๆ ได้แก่ การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมา การพูดคุยกับผู้อื่น และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลมา ตามลำดับ และ (5) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างแพและหอสังเกตการณ์ในอันดับต้นๆ ได้แก่ การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมา การพบเห็นโลมามีชีวิต และการพูดคุยกับผู้อื่น ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์แนวทางปกป้องโลมาอิรวดีโดยชุมชน จากการใช้เทคนิคเดลฟาย พบว่า แนวทางที่เหมาะสมมากที่สุด และมีความเป็นไปได้มากที่สุด เป็นแนวทางที่มีความเกี่ยวข้องกับชาวประมงและชุมชนรอบๆ ทะเลสาบสงขลาเป็นหลัก เช่น การแก้ไขปัญหาจากชาวประมงที่มีวนปลาบึก การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำที่เป็นอาหารของโลมาอิรวดี การประชาสัมพันธ์ความรู้แก่ชุมชนรอบทะเลสาบ การสร้างจิตสำนึกในการร่วมกันทำงาน เป็นต้น ส่วนแนวทางของการบังคับใช้ข้อกฎหมาย หรือกฎระเบียบปฏิบัติ เป็นแนวทางที่มีความเหมาะสม แต่มีความเป็นไปได้น้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับแนวทางอื่น

คำสำคัญ : โลมาอิรวดี การตอบสนอง ชุมชนชายฝั่ง ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

Abstract

The objectives of this research were to study the history of the relationship between the coastal community and the Irrawaddy dolphin in Songkhla Lake basin and to determine the key factors related to the coastal community's responses. The result of the qualitative analysis using Time Line as a tool found that the stimulants of their relationship since the historical past to present are sighting of living and dead dolphins, changes in fishing gears and boats, aquatic alien species, more sighting dead dolphins, perception of the importance of the dolphins, and media interest. A survey of 384 samples selected through probabilistic analysis and proportional to the population size in various districts found that the local communities had significantly positive responded to five government guidelines. The guidelines are setting up Irrawaddy dolphin sanctuary areas, demarcate the protection zones with buoys restriction of bad fishery practices that affect the dolphins, dolphin survey, and construction of floating platforms and towers for monitoring.

Based on the correlation analysis found that (1) the factors influencing setting up the protection zone in their order of priorities consist of the sighting of living dolphins, possibility of existence of the dolphins in the area, and dolphin survey, respectively. (2) The factors influencing setting up the buoys in Songkhla Lake to demarcate the protection zones in their order of priorities consist of the sighting of living dolphins, possibility of existence of the dolphins in the area, and dolphin survey, respectively. (3) The factors influencing the restriction of the bad fishery practices that may affect the dolphins in the protection zones in their order of priorities are the possibility of existence of the dolphins in the area, sighting of living dolphins, and communication, respectively. (4) The factors influencing the willingness to participate in dolphin monitoring program in their order of priorities are the possibility of existence of the dolphins in the area, communication, and general knowledge of the dolphins, respectively. (5) The factors influencing the construction of the floating platforms and towers for monitoring in their order of priorities are the possibility of existence of the dolphins in the area, sighting of living dolphins, and communication, respectively.

The results of the study of the protection measures of Irrawaddy dolphins by the communities using the Delphi Technic show that the most appropriate and most feasible approaches involves fishermen and communities around Songkhla Lake. Such measures include mitigation to the use of the giant catfish net, releasing of fish feeds to support the dolphins, public relationship measures around the Lake, and building of public stewardship

and team work. The legal and regulatory measures are also appropriate, but may not be successfully implementable compared to the other measures.

Keywords: Irrawaddy dolphin, Response, Coastal community, Songkhla lake basin

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สัญญาเลขที่ NAT5406985 ที่ม
วิจัยขอขอบคุณชุมชนประมงและชมรมอนุรักษ์โลมาอ่าววัดบ้านแหลมหาด และผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกในชุมชน
ชายฝั่งในอำเภอระโนดและอำเภอกระแซสินธุ์ จังหวัดสงขลา ที่ให้ความช่วยเหลือในการจัดประชุมชาวบ้าน
และให้ความอนุเคราะห์ในการสละเวลาตอบแบบสอบถามของการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการอนุเคราะห์เวลาในการตอบแบบฟอร์มการวัดความเที่ยงตรงเนื้อหาของ
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย และผู้เชี่ยวชาญกรุณาสละเวลาเป็นอย่างมากในการตอบแบบสอบถามสำหรับ
การเก็บข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟายเป็นจำนวน 3 รอบ ซึ่งใช้เวลาประมาณ 3 เดือน ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของ
กรมทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง ในการอนุเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญ แลกเปลี่ยนความรู้ รวมถึงการให้ข้อเสนอแนะ
ที่มีประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(4)
สารบัญ	(5)
รายการตาราง	(9)
รายการภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง	4
2.1 ทฤษฎีและแนวคิดของการตอบสนอง	4
2.2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้และกระบวนการรับรู้	5
2.3 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ	7
2.3.1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความรู้	7
2.3.2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความเข้าใจ	8
2.4 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้และการตอบสนอง	9
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	12
3.1 การกำหนดพื้นที่ทำการวิจัย	12
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	12
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	14
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	15
3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	15
3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	15
3.5 สมมติฐานในการวิจัย	17

3.6 ขอบเขตของการวิจัย	17
บทที่ 4 ผลการวิจัย	18
4.1 พื้นที่ศึกษา	18
4.2 โลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา	19
4.2.1 ลักษณะทางกายภาพ	19
4.2.2 พฤติกรรมของโลมาอิรวดี	20
4.2.3 แหล่งที่พบและการกระจายตัว	21
4.2.4 การตายของโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา	22
4.2.5 ประเด็นปัญหาและภัยคุกคามโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา	29
4.3 แผนอนุรักษ์โลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา	33
4.4 ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชายฝั่งกับโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา	41
4.4.1 ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชายฝั่งทะเลสาบสงขลาตอนบนฝั่งจังหวัดสงขลา กับโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา	42
4.4.2 ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชายฝั่งทะเลสาบสงขลาลำปากกับโลมาอิรวดีใน ทะเลสาบสงขลา	53
4.5 สภาพทั่วไปทางสังคมของครัวเรือนชุมชนชายฝั่งทะเลสาบสงขลา	60
4.5.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	60
4.5.2 เศรษฐกิจของครัวเรือน	62
4.5.3 การใช้เครื่องมือประมง	65
4.6 การพบเห็นโลมาอิรวดีของชุมชน	66
4.6.1 การพบเห็นและช่วงเวลาในการพบเห็นโลมาอิรวดี	69
4.6.2 กิจกรรมระหว่างพบเจอ	69
4.6.3 ความถี่ในการพบเห็น	69
4.6.4 ช่วงเดือนในหนึ่งปีที่พบเห็น	70
4.6.5 การพบเห็นโลมาอิรวดีแม่ลูก	70
4.7 การคาดคะเนจำนวนโลมาอิรวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาของชุมชนชายฝั่ง	70
4.7.1 เปรียบเทียบจำนวนโลมาอิรวดีในอดีต ถึงปัจจุบัน	70
4.7.2 แนวโน้มของโลมาอิรวดีในทะเลสาบ	71
4.7.3 ความคาดหวังที่จะมีโลมาอิรวดีในทะเลสาบในอนาคต	72
4.8 การรับรู้เกี่ยวกับโลมาอิรวดีของชุมชนชายฝั่งกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	75

4.8.1 การเรียกชื่อในท้องถิ่น ผู้รู้เกี่ยวกับโลมาอริวดีของท้องถิ่น	75
4.8.2 การจับโลมาอริวดีในพื้นที่	76
4.8.3 การตายของโลมาอริวดี และสาเหตุของการตาย	77
4.8.4 ความรู้เกี่ยวกับโลมาอริวดี	79
4.8.5 การออกสำรวจเกี่ยวกับโลมาอริวดี	79
4.8.6 การรับรู้เกี่ยวกับปัญหาและภัยคุกคามต่อโลมาอริวดี	81
4.8.7 แหล่งรับรู้เกี่ยวกับปัญหาและภัยคุกคามต่อโลมาอริวดี	83
4.8.8 ระดับความสำคัญของปัญหาและภัยคุกคามต่อโลมาอริวดี	87
4.9 การกำหนดเขตและมาตรการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครองโลมาอริวดีทะเลสาบสงขลา	87
4.10 การสนับสนุนนโยบายของรัฐ	91
4.11 การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์โลมา	92
4.11.1 การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับระบบนิเวศ และความสำคัญของโลมา	92
4.11.2 สื่อประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับชุมชน	93
4.11.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์โลมา	94
4.12 การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทะเลสาบสงขลา	96
4.13 ความคิดความเข้าใจของชุมชนชายฝั่งเกี่ยวกับโลมาอริวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	100
4.13.1 ความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับโลมาอริวดี	100
4.13.2 ภัยคุกคามต่อโลมาอริวดี	102
4.13.3 ปัจจัยที่เป็นส่วนสนับสนุนเพื่อลดภัยคุกคามโลมาอริวดีที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ	102
4.14 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตอบสนองต่อวิกฤติการสูญพันธุ์ของโลมาอริวดีของชุมชนชายฝั่ง ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	103
4.14.1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอริวดี	103
4.14.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพบเห็นหุ่นที่ติดตั้งในทะเลสาบสงขลาเพื่อประกาศเขต พื้นที่คุ้มครองโลมา	106
4.14.3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่ คุ้มครองโดยเด็ดขาด	108
4.14.4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมเฝ้าระวังโลมาอริวดี	108
4.14.5 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างแพและหอสังเกตการณ์โลมาอริวดี	110
4.15 แนวทางปกป้องโลมาอริวดีโดยชุมชนของผู้เชี่ยวชาญ	112
4.15.1 ผลการวิเคราะห์คำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในแบบสอบถามรอบที่ 1	112

4.15.2 ผลการวิเคราะห์คำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในแบบสอบถามรอบที่ 2 และรอบที่ 3	114
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	118
5.1 ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชายฝั่งกับโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	118
5.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตอบสนองต่อวิกฤติการณ์ใกล้สูญพันธุ์ของโลมาอิรวดีของชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	120
5.2.1 ชุมชนชายฝั่งกับการตอบสนองต่อการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดี	120
5.2.2 ชุมชนชายฝั่งต่อการพบเห็นหุ่นที่ติดตั้งในทะเลสาบสงขลาเพื่อประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองโลมา	120
5.2.3 ชุมชนชายฝั่งกับมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาด	121
5.2.4 ชุมชนชายฝั่งกับการเข้าร่วมเฝ้าระวังโลมาอิรวดี	121
5.2.5 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างแพและหอสังเกตการณ์โลมาอิรวดี	121
5.3 แนวทางการปกป้องโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยชุมชน	122
5.4 ข้อเสนอแนะ	123
บรรณานุกรม	124
ภาคผนวกที่ 1 แบบฟอร์มการวัดความเที่ยงตรงเนื้อหาของแบบสอบถาม	129
ภาคผนวกที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่า IOC ของแบบสอบถาม	133
ภาคผนวกที่ 3 การทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	136
ภาคผนวกที่ 4 แบบสอบถามการตอบสนองของชุมชนชายฝั่งต่อวิกฤติการณ์ใกล้สูญพันธุ์ของโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	139
ภาคผนวกที่ 5 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามโดยใช้เทคนิคเดลฟาย	149
ภาคผนวกที่ 6 แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญถึงแนวทางการปกป้องโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	150

รายการตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	13
ตารางที่ 3.2 ค่าความเชื่อมั่นจากการทดสอบแบบสอบถามในข้อคำถามชนิดประมาณค่า 5 ระดับ	15
ตารางที่ 4.1 การสำรวจพบประชากรโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา	22
ตารางที่ 4.2 สรุปรายงานการพบโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลาตาย ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2549-มกราคม 2554	24
ตารางที่ 4.3 จำนวนไซนังและโพงพางในทะเลสาบสงขลา	30
ตารางที่ 4.4 ผู้ให้ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล	41
ตารางที่ 4.5 ประวัติศาสตร์ชุมชนโลมาอิรวดีในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ในพื้นที่อำเภอระโนดและอำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา	43
ตารางที่ 4.6 ปฏิทินการพบโลมาอิรวดีในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ในพื้นที่อำเภอระโนดและอำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา	50
ตารางที่ 4.7 ประวัติศาสตร์ชุมชนโลมาอิรวดีในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ฝั่งทะเลสาบลำปำ จังหวัดพัทลุง	54
ตารางที่ 4.8 ปฏิทินกิจกรรมประมงในทะเลสาบลำปำ จังหวัดพัทลุง	60
ตารางที่ 4.9 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	61
ตารางที่ 4.10 อาชีพของกลุ่มตัวอย่าง	62
ตารางที่ 4.11 รายได้ของครัวเรือน	63
ตารางที่ 4.12 เครื่องมือประมงและความถี่ในการใช้	65
ตารางที่ 4.13 ข้อมูลการพบเห็นโลมาอิรวดีของชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	66
ตารางที่ 4.14 การคาดคะเนจำนวนโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยชุมชน	72
ตารางที่ 4.15 การเรียกชื่อในท้องถิ่น ผู้รู้เกี่ยวกับโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาของท้องถิ่น	76
ตารางที่ 4.16 การจับโลมาอิรวดี	77
ตารางที่ 4.17 การตายของโลมาอิรวดี และสาเหตุของการตาย	78
ตารางที่ 4.18 ความรู้เกี่ยวกับโลมาอิรวดีของชุมชนชายฝั่งในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	79
ตารางที่ 4.19 การออกสำรวจเกี่ยวกับโลมาอิรวดี	80
ตารางที่ 4.20 การรับรู้เกี่ยวกับปัญหาและภัยคุกคามต่อโลมาอิรวดี	82
ตารางที่ 4.21 แหล่งรับรู้เกี่ยวกับปัญหาและภัยคุกคามต่อโลมาอิรวดี	85

ตารางที่ 4.22	ระดับความสำคัญของปัญหาและภัยคุกคามต่อโลมาอิรวดี	87
ตารางที่ 4.23	การกำหนดเขตและมาตรการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา	88
ตารางที่ 4.24	ระดับการสนับสนุนนโยบายต่างๆ ของรัฐ	92
ตารางที่ 4.25	การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับระบบนิเวศ และความสำคัญของโลมา ในพื้นที่	93
ตารางที่ 4.26	สื่อประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับชุมชน	93
ตารางที่ 4.27	ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์โลมา	95
ตารางที่ 4.28	การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทะเลสาบสงขลา	97
ตารางที่ 4.29	ความเข้าใจของชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเกี่ยวกับโลมาอิรวดี	101
ตารางที่ 4.30	ระดับความสำคัญของภัยคุกคามที่มีต่อโลมาอิรวดี	102
ตารางที่ 4.31	ปัจจัยที่เป็นส่วนสนับสนุนเพื่อลดภัยคุกคามโลมาอิรวดีที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ	103
ตารางที่ 4.32	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระกับการรับรู้เกี่ยวกับการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดี โดยสถิติเพียร์สัน ไค-สแควร์	104
ตารางที่ 4.33	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระกับการพบเห็นหุ่นที่ติดตั้งในทะเลสาบสงขลาเพื่อประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาโดยสถิติเพียร์สัน ไค-สแควร์	106
ตารางที่ 4.34	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระกับมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาดโดยสถิติเพียร์สัน ไค-สแควร์	108
ตารางที่ 4.35	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระกับการเข้าร่วมเฝ้าระวังโลมาอิรวดี โดยสถิติเพียร์สัน ไค-สแควร์	109
ตารางที่ 4.36	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระกับการสร้างแพและหอสังเกตการณ์โลมาอิรวดีโดยสถิติเพียร์สัน ไค-สแควร์	111
ตารางที่ 4.37	แนวคิดของผู้เชี่ยวชาญในการปกป้องโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยชุมชน	112
ตารางที่ 4.38	ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ของความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกับแนวทางการปกป้องโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยชุมชน	114

รายการภาพ

	หน้า
รูปที่ 2.1 กระบวนการรับรู้	6
รูปที่ 2.2 ลักษณะแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม	7
รูปที่ 2.3 ชุดตัวแปรของแบบสอบถามในการศึกษา	11
รูปที่ 4.1 พื้นที่ศึกษา	18
รูปที่ 4.2 ลักษณะทางกายภาพของโลมาอิรวดี	19
รูปที่ 4.3 ขอบเขตการแพร่กระจายของโลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลาจากการสำรวจทางเรือและทางอากาศ	21
รูปที่ 4.4 จำนวนซากโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลาแยกตามสาเหตุการตายปีพ.ศ. 2533 – 2553	23
รูปที่ 4.5 การตัดหางโลมาอิรวดีที่ติดอวนตายเพื่อรักษาอวนของชาวประมง	24
รูปที่ 4.6 ซากลูกโลมาอิรวดีที่ตายเป็นกลุ่มที่มีอัตราการตายสูงกว่ากลุ่มตัวเต็มวัย	26
รูปที่ 4.7 จำนวนซากโลมาอิรวดีในรอบปี พ.ศ. 2533 – 2553	27
รูปที่ 4.8 จำนวนซากโลมาอิรวดี พ.ศ.2533 – พ.ศ. 2553 แยกตามความยาวลำตัวและแยกเพศตามรายปี	28
รูปที่ 4.9 ตำแหน่งของซากโลมาที่เกยตื้นในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พ.ศ.2549 – 2553	28
รูปที่ 4.10 บริเวณที่มีการใช้เครื่องมือประเภทยั้งและโพงพางในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พ.ศ. 2547	30
รูปที่ 4.11 แผนที่การสะสมตัวของตะกอนในบริเวณทะเลสาบสงขลา	32
รูปที่ 4.12 แนวเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา พร้อมทุ่นระบุแนวเขต	34
รูปที่ 4.13 การประชุมชาวบ้านเพื่อจัดทำประวัติชุมชนในพื้นที่จังหวัดสงขลา	42
รูปที่ 4.14 ประวัติเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกี่ยวกับโลมาอิรวดีในชุมชนทะเลสาบสงขลาฝั่งจังหวัดสงขลา	47
รูปที่ 4.15 การประชุมชาวบ้านเพื่อจัดทำประวัติชุมชนในพื้นที่จังหวัดพัทลุง	53
รูปที่ 4.16 ประวัติเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกี่ยวกับโลมาอิรวดีในชุมชนทะเลสาบสงขลาฝั่งจังหวัดพัทลุง	58
รูปที่ 5.1 ประวัติศาสตร์ชุมชนโลมาอิรวดีลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	119

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

โลมาอิรวดี (Irrawaddy dolphin, *Orcaella brevirostris*) เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม พบแพร่กระจายอยู่ในทะเลบริเวณชายฝั่งของประเทศอินเดียฝั่งตะวันออก จนถึงตอนเหนือของประเทศออสเตรเลีย สำหรับโลมาอิรวดีที่พบในประเทศไทยส่วนใหญ่อาศัยตามปากแม่น้ำและชายฝั่งในพื้นที่ที่เป็นน้ำเค็ม สามารถพบได้มากที่สุดที่ชายฝั่งจังหวัดตราด รองลงมาเป็นบริเวณอ่าวไทยตอนบนในจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ บางขุนเทียนกรุงเทพมหานคร สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และเพชรบุรี แต่ฝูงโลมาที่พบในทะเลสาบสงขลาตอนบน (ทะเลหลวง) จัดเป็นแหล่งเดียวของไทยที่พบโลมาอาศัยในน้ำจืดและน้ำกร่อย และถือได้ว่าลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นเพียง 1 ใน 2 แห่งทะเลสาบของโลกที่พบโลมาอิรวดีในน้ำจืด (อีกที่หนึ่งคือทะเลสาบชิลิก้า ประเทศอินเดีย) ในการประชุมอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (CITES) ครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 2-14 ตุลาคม พ.ศ. 2547 โลมาอิรวดีได้รับอนุมัติให้เปลี่ยนสถานภาพจากที่เคยอยู่ในบัญชีที่สองเป็นบัญชีที่หนึ่ง เพื่อให้ได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญาไซเตสมากขึ้นกว่าเดิม อันมีผลทำให้โลมาอิรวดีได้รับความคุ้มครองในระดับนานาชาติ สวนสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union for Conservation of Nature; IUCN) ก็จัดให้โลมาอิรวดีอยู่ในบัญชีตัวแดง (Red List) โดยอยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์อย่างวิกฤต (critically endangered) ตามกฎหมายไทยโลมาอิรวดีเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองลำดับที่ 138 ตามประกาศคณะรัฐมนตรี ซึ่งหมายความว่าห้ามล่า ห้ามครอบครองหรือห้ามเพาะพันธุ์เว้นแต่จะได้รับอนุญาต นอกจากนี้สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถได้ทรงรับโลมาอิรวดีไว้เป็นสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์ และล่าสุดโลมาอิรวดีจัดเป็นสัตว์สัญลักษณ์ที่ควรอนุรักษ์ 1 ใน 20 ชนิด ของปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยอีกด้วย

ปัญหาของโลมาอิรวดีในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา กำลังเผชิญอยู่คือการติดเครื่องมือประมงที่วางเพื่อประกอบอาชีพทางทะเล สาเหตุการตายส่วนใหญ่คือติดอวนปลา โดยเฉพาอวนปลาปัก ขาวประมงในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยมากประสบปัญหาความตึงเครียดในอาชีพประมง ทำให้ความใส่ใจ/ความตระหนักต่อคุณค่าของสัตว์ทะเลหายากไม่ได้อยู่ในความสำคัญอันดับต้นของการประกอบอาชีพ การวางอวนปลาโดยไม่คำนึงถึงโลมาอิรวดีจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้จำนวนของสัตว์ชนิดนี้ลดลงจนอยู่ในจำนวนที่น่าวิตก ยังไม่มีตัวเลขที่ชัดเจนถึงจำนวนโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาในปัจจุบัน ตัวเลขจากร่างคำสั่งจังหวัดพัทลุง เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์โลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา เดือนมีนาคม พ.ศ. 2554 ระบุว่า เหลือโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลาอยู่เพียง 20-25 ตัว (จากจำนวนโลมาอิรวดีเหลืออยู่ทั่วโลกประมาณ 1,000 กว่าตัว) มีอัตราการตายเฉลี่ยปีละ 1-7 ตัว โดยมีแนวโน้มเป็นโลมาขนาดเล็กมากขึ้น สาเหตุเกิดจากติดอวนขาวประมง (นิติกร และอังสุณีย์, 2545; นิติกร, 2549) โดยเฉพาอวนปลาปัก (สันติและคณะ, 2551) สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง มีความเป็นไปได้ว่ามาจากการทำประมงในบริเวณทะเลสาบสงขลาตอนนอกที่ใช้เครื่องมือประมงที่ปิดกั้นเส้นทางเดินทางของโลมาอิรวดีระหว่างทะเลสาบสงขลา กับอ่าวไทย ทำให้โลมาอิรวดี

ในรุ่นปัจจุบัน อ่อนแอลงเนื่องจากเกิดการผสมพันธุ์กันเองในกลุ่ม (inbreeding) ประกอบกับภาวะยูโทรฟิเคชัน (eutrophication) และความเสื่อมโทรมของทะเลสาบซึ่งเกิดจากการรองรับน้ำทิ้งชุมชน น้ำทิ้งจากการเพาะเลี้ยงกุ้ง และน้ำชะผิวดินในช่วงฤดูฝน

แม้ว่าโลมาจะสามารถเดินทางเข้าออกระหว่างทะเลสาบกับอ่าวไทยได้ แต่การที่โลมาไม่เดินทางออกสู่ทะเลเพราะบริเวณนี้เต็มไปด้วยเครื่องมือประมงจำนวนมาก พบโลมาติดเครื่องมือประมงตายเกือบทุกปีในทะเลสาบสงขลาตอนใน ซึ่งปัญหาการทำประมงที่มากเกินไป ทำให้ประชากรของโลมาอริวดีในทะเลสาบสงขลาเสี่ยงที่จะสูญพันธุ์ไปจากทะเลสาบสงขลา (นิติกร์ และอังสนีย์, 2545) ประกอบกับการสร้างประตูกันน้ำทะเลหนุนเข้าสู่ทะเลสาบสงขลาในคลองปากกระวะทั้ง 5 คลอง เพื่อกันน้ำเค็มเข้าสู่ทะเลสาบ และนำน้ำจืดจากทะเลสาบเพื่อทำการเกษตร ทำให้น้ำในทะเลสาบตอนบนไม่มีการหมุนเวียนกับทะเลอ่าวไทยและปิดเส้นทางในการเดินทางเข้าออกสู่ทะเลสาบโลมาอริวดี (Brian et. al., 2004) ปัจจุบันการพบโลมาอริวดีที่เกยตื้นส่วนใหญ่จะเป็นโลมาที่อายุน้อย หรือลูกโลมาแรกเกิด ในอัตราที่สูงขึ้น โดยเฉลี่ยตั้งแต่ปี 2549-2553 พบโลมาอริวดีตายเกยตื้นประมาณปีละ 8.4 ตัว

ดังที่กล่าวข้างต้น ปัจจุบันจึงเกิดกระแสการเรียกร้องเพื่อสงวนและอนุรักษ์พันธุ์โลมาอริวดีทั้งในระดับนานาชาติและระดับประเทศ ส่งผลให้เกิดนโยบายต่างๆ เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติในระดับพื้นที่ ซึ่งชุมชนจะเป็นส่วนฐานรากระดับล่างสุดที่จะต้องเป็นผู้ปฏิบัติและถูกกำหนดให้ปฏิบัติ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยปัจจุบันสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชประสงค์ให้ช่วยกันจัดทำโครงการอนุรักษ์โลมาอริวดีในทะเลสาบสงขลา โดยทรงรับไว้ให้เป็นโครงการในพระบรมราชินูปถัมภ์ และจังหวัดพัทลุงได้สนองพระราชเสาวนีย์โดยการออกประกาศจังหวัดห้ามล่า และแต่งตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์โลมาอริวดีทะเลสาบสงขลา ปี 2554 ที่รวมหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนเข้ามาทำงานร่วมกัน

อย่างไรก็ตามหากคำนึงการดำรงชีวิตของชุมชนชายฝั่งรอบทะเลสาบสงขลา อาชีพประมงยังคงเป็นอาชีพหลักและเป็นแหล่งที่มาที่สำคัญของรายได้ในครัวเรือน นโยบายภาครัฐในการปกป้องคุ้มครองโลมาอริวดีจะเป็นประเด็นที่อ่อนไหวต่อความรู้สึกของชุมชนชายฝั่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีการบังคับใช้ข้อกำหนดหรือระเบียบที่ไม่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกตั้งแต่เริ่มกระบวนการ ในทางกลับกัน ยังไม่เคยมีการศึกษาถึงปฏิกิริยาตอบสนองของชุมชนชายฝั่งรอบทะเลสาบสงขลาต่อประเด็นดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเป้าไปที่การรับรู้และการตอบสนองของชุมชน ผู้ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการนำนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับโลมาอริวดีมาสู่การปฏิบัติ ผู้ซึ่งมีความใกล้ชิดและผูกพันกับวงจรชีวิตของโลมาอริวดี เพื่อเป็นการนำเสนอข้อมูลที่แท้จริงจากระดับรากหญ้าสู่การจัดการในระดับต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- (1) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชายฝั่งกับโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
- (2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตอบสนองต่อวิกฤติการสูญพันธุ์ของโลมาอิรวดีที่แตกต่างกันของชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
- (3) เพื่อศึกษาแนวทางการปกป้องโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยชุมชน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- (1) ทราบความสัมพันธ์และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชายฝั่งกับโลมาอิรวดีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนผลที่ตามมาจากระบบความสัมพันธ์ดังกล่าว
- (2) หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงกับแผนอนุรักษ์โลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ได้นำข้อมูลจากการวิจัย ไม่ว่าจะเป็นความตระหนักในภัยคุกคามของโลมาอิรวดี การตอบสนองของชุมชนในมาตรการอนุรักษ์ต่างๆ ปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วม นำไปเป็นแนวทางในการวางแผนอนุรักษ์และแก้ปัญหาได้อย่างมีผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น
- (3) เป็นแนวทางให้หน่วยงานหรือผู้สนใจทั่วไป นำข้อมูลและประเด็นจากการวิจัย ในการทำวิจัยและพัฒนาต่อเนื่องต่อไป

บทที่ 2

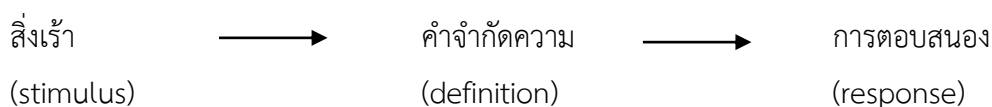
การทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีและแนวคิดของการตอบสนอง

Cronbach (1963, 67-70) ให้ความหมายของ การตอบสนอง (Response) ไว้ว่า คือการดำเนินกิจกรรมตามที่ตัดสินใจที่เลือกสรรแล้ว

McAndrew, F.T. (1992, 30) ให้คำจำกัดความของการตอบสนอง คือ การกระทำเมื่อเกิดความรู้สึก และการรับรู้ ซึ่งจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบออกมา จัดเป็นพฤติกรรมภายนอก

เกร็น เอ็ม เวอร์นอม (Gienn M.Vernom) ได้อธิบายความหมายของการตอบสนองไว้ว่า การตอบสนอง (response) ของคนเป็นปฏิกิริยาหรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากสิ่งเร้า (stimulus) ได้รับการรับรู้ (perceived) หรือแปลความหมาย (interpreted) โดยบุคคลนั้น ฉะนั้น คนจึงมีได้ตอบสนองต่อสิ่งเร้าโดยตรงทีเดียว แต่ตอบสนองต่อการรับรู้ หรือการจำกัดความหมาย (definition) ของเขาเกี่ยวกับสิ่งเร้านั้นๆ มากกว่า โดยเวอร์นอมได้อธิบายกระบวนการตอบสนองของเขาเป็นสมการ (Vernom 1965, 45 อ้างถึงในสมุล ถาวร วสุ 2531, 12) ดังนี้

เมื่อพิจารณาการตอบสนองตามความหมายของเวอร์นอม จะเห็นได้ว่า สิ่งเร้ามิได้เป็นสาเหตุที่จะก่อให้เกิดการตอบสนองโดยตรง แต่เป็นเหตุที่ก่อให้เกิดการรับรู้หรือการตีความหมาย เป็นเหตุให้เกิดการตอบสนองอีกทอดหนึ่ง ดังนั้นตัวแปรที่สำคัญในการศึกษาและพิจารณาเกี่ยวกับการตอบสนองได้แก่ การรับรู้

เอฟเวอร์เร็ท เอ็ม โรเจอร์ (Everett M. Rogers) ถือว่าการยอมรับหรือการปฏิเสธไม่ยอมรับ เป็นการตอบสนองของคนต่อการรับรู้หรือการตีความหมายของคำแนะนำเกี่ยวกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบและเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกับการเรียนรู้ การตอบสนองเป็นกระบวนการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำอย่างไรอย่างหนึ่ง (Roger 1965, 77 อ้างถึงใน ชัยนต์ วรรณะภุติ 2514, 16)

การตอบสนองจะเป็นไปในลักษณะใดนั้น ขึ้นอยู่กับการรับรู้ ค่านิยม ความต้องการ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนภาวะแวดล้อมในขณะนั้น รวมทั้งความถี่ของสิ่งเร้าที่ทำหน้าที่กระตุ้น

โรส เค โกลเดน และแม็ค ราลิส (Rose K. Goldsen and Max Ralis 1963, 1) ได้สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะของการยอมรับในสิ่งที่เปลี่ยนแปลงใหม่ ไว้ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ ลักษณะของการริเริ่มทดลองรับสิ่งเปลี่ยนแปลงใหม่เข้ามาใช้ หรือการนำสิ่งเปลี่ยนแปลงใหม่เข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน หรือการยอมรับสิ่งนั้นเพียงด้านจิตใจเท่านั้น เมื่อทั้ง 3 ลักษณะถูกหล่อหลอมเข้าไว้ด้วยกันแล้ว สิ่งเปลี่ยนแปลงใหม่เหล่านี้จะกลายเป็นวิถีชีวิตของชุมชนนั้นไป

เมื่อพิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับการตอบสนองของเวอร์นอนม โรเจอร์ โกลเสนและราลิส สามารถเขียนเป็นแผนภาพเพื่อแสดงที่มาของการตอบสนองได้ ดังนี้

สรุปได้ว่า การตอบสนองเป็นปฏิกิริยาหรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการรับรู้หรือการแปลความหมายจากสิ่งเร้า ซึ่งสิ่งเร้าดังกล่าวนี้คือสิ่งที่เปลี่ยนแปลงใหม่และในอันดับต่อมาก็จะเกิดกระบวนการตัดสินใจ โดยต้องมีการศึกษาปัญหาและลู่ทางและทางเลือกตัดสินใจที่จะตอบสนองต่อสิ่งที่เปลี่ยนแปลงใหม่ อาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การตอบสนองเชิงยอมรับ และการตอบสนองเชิงปฏิเสธ

2.2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้และกระบวนการรับรู้

เมื่อ การรับรู้ เป็นตัวแปรที่สำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับการตอบสนอง เนื่องจากเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ เพราะการรับรู้ทำให้บุคคลพัฒนาทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยม ซึ่งจะทำให้เราทราบทิศทางพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกโดยเปิดเผยได้ (มนตรี วงศ์เกษม 2543, 9) ผู้วิจัย จึงได้ทำการรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ ดังนี้

สมัย จิตหมวด (2520, 100) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ไว้ว่า เป็นอาการสัมผัสที่มีความหมาย (sensation) และการรับรู้เป็นการแปลหรือตีความหมายแห่งการรับสัมผัสที่ได้รับออกมาเป็นหนึ่งสิ่งใด ที่มีความหมายอันเป็นสิ่งที่รู้จักและเข้าใจกันและการแปลหรือตีความหมายของการสัมผัสนั้น จำเป็นที่อินทรีย์จะต้องใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิม หรือความชัดเจนที่มีมาแต่หนหลัง

ทองหล่อ สุวรรณภาพ (2523, 3) ให้ทัศนะไว้ว่า การรับรู้หมายถึงการตีความหรือแปลความหมายของการสัมผัส หรืออาการสัมผัสที่คนได้รับมาเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมาย

กมลรัตน์ หล้าสุขุข (2523, 3) ให้ทัศนะว่า การรับรู้หมายถึง การตีความหรือการแปลความหมายจากการสัมผัส ถ้าขาดรายงานการตีความหมายนี้จะไม่มีการเข้าใจสิ่งเร้าซึ่งสอดคล้องกัน

ชัยพร วิชชาวุธ (2525, 188) กล่าวว่า การรับรู้เป็นกระบวนการตีความสิ่งที่เห็น สิ่งที่ได้ยิน และสิ่งที่รู้สึกด้วยประสาทสัมผัสอื่นๆ เพื่อให้รู้ว่าเป็นอะไร สิ่งที่ได้รับมีทั้งที่เป็นวัตถุ มนุษย์ด้วยกัน และความเป็นไปภายในจิตใจของเราเอง

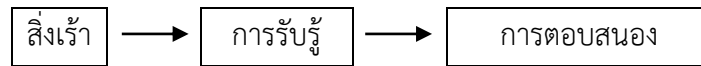
กันยา สุวรรณแสง (2532, 127) กล่าวว่า การรับรู้ คือการใช้ประสบการณ์เดิมแปลความสิ่งเร้าที่ผ่านประสาทสัมผัส และเกิดความรู้สึก

กากัน และซีกัล (Kagan and Segal 1992, 130) กล่าวว่า การรับรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้เรารู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยเลือก การจัดระบบ ระเบียบ และการแปลความหมายสิ่งต่างๆ จากความรู้สึกสัมผัส

นวลศิริ เปาโรหิตย์ และอุบลรัตน์ (อ้างในมนตรี วงศ์เกษม 2543, 10) กล่าวว่า การรับรู้คือกระบวนการแปลความหมายของสิ่งเร้าที่มากกระทบกับประสาทสัมผัสต่างๆ ของเรา และการแปลความหมาย

อย่างนั้นขึ้นอยู่กับการรับรู้ของเรา และสภาพจิตใจในปัจจุบัน เป็นการสร้างความหมายเกี่ยวกับโลกภายนอกให้กับเราเอง

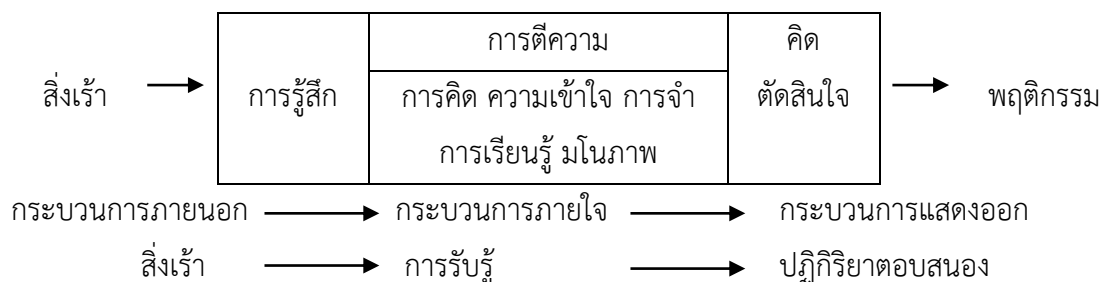
กฤษณา ศักดิ์ศรี (2530, 93) และสุชา จันทร์อม (อ้างในมนตรี วงศ์เกษม 2543, 11) กล่าวว่า การรับรู้เป็นกระบวนการที่เกิดแทรกอยู่ระหว่างสิ่งเร้า และการตอบสนองต่อสิ่งเร้า แสดงดังนี้

ซึ่งเป็นข้อสรุปที่เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับการตอบสนองของเวอร์นอนม โรเจอร์ โกลเสนและราลิส ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วก่อนหน้านี้

ไพลิน จารี (2544, 21) ได้สรุปความหมายของการรับรู้ว่า คือการแปลความหรือตีความ หมายถึง สิ่งเร้าที่มากกระทบกับประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งเมื่อเกิดการรับรู้ในตัวบุคคลแล้วนำไปสู่การกระทำต่างๆ ของบุคคล แล้วนำไปสู่การกระทำต่างๆ ของบุคคล โดยอาศัยความรู้เดิม และประสบการณ์เป็นเครื่องช่วย และการรับรู้ที่เกิดขึ้นนี้จะต้องผ่านกระบวนการรับรู้ภายในตัวบุคคลทุกครั้ง

กระบวนการรับรู้จึงเป็นกระบวนการที่คาบเกี่ยวระหว่างความเข้าใจ การคิด การรู้สึก ความจำ การเรียนรู้ การตัดสินใจ และการแสดงพฤติกรรม แสดงดังรูปที่ 2.1

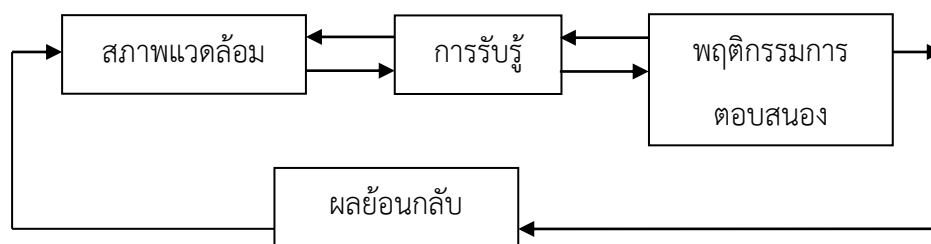

รูปที่ 2.1 กระบวนการรับรู้

ที่มา: กันยา สุวรรณแสง, 2532

คนเราจะแปลความหมายของสิ่งเร้าได้จากการสัมผัส แล้วส่งไปยังสมอง ทำให้เกิดการคิดการเข้าใจ จากนั้นสมองจึงสั่งการไปยังอวัยวะมอเตอร์ให้แสดงปฏิกิริยาตอบสนอง พฤติกรรมที่เกิดเนื่องมาจากร่างกายได้รับสิ่งเร้านั้นๆ โดยอาศัยความคิด ความเข้าใจ ประสบการณ์ และบางครั้งกระทำออกไปโดยมีอารมณ์ปะปนไปด้วย ในทางจิตวิทยาเรียกว่าพฤติกรรมที่มีความมุ่งหมาย (กันยา สุวรรณแสง, 2532) การรับรู้ที่ถูกต้องจะส่งผลให้ได้รับความรู้ และประสบการณ์ที่ถูกต้อง การรับรู้มีความสำคัญต่อเจตคติ อารมณ์ และแนวโน้มของพฤติกรรม เมื่อรับรู้แล้วย่อมเกิดความรู้สึก และมีอารมณ์พัฒนาเป็นเจตคติแล้วพฤติกรรมการตอบสนองก็จะตามมาในที่สุด

สำหรับการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่จะนำไปสู่การแสดงออกหรือการตอบสนอง จะมีปฏิริยาสัมพันธ์ดังแสดงในรูปที่ 2.2

รูปที่ 2.2 ลักษณะแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
ที่มา: John R. Gold, 1980

2.3 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ

นอกจากการรับรู้และกระบวนการรับรู้ มีความสำคัญต่อการตอบสนองของบุคคลแล้ว สุรพล พยอมแย้ม (2545) ได้กล่าวไว้ว่า การตอบสนองของมนุษย์ในแต่ละครั้ง เกิดจากกระบวนการซึ่งประกอบด้วยอย่างน้อย 3 กระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน ได้แก่ 1) กระบวนการรับรู้ (Perception Process) 2) กระบวนการความรู้และความเข้าใจ (Cognition Process) และ 3) กระบวนการแสดงออกหรือการตอบสนอง (spatial behavior Process or Response) ดังนั้นเพื่อให้ครอบคลุมกระบวนการของการตอบสนอง ผู้วิจัยจึงรวบรวมทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจดังนี้

2.3.1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความรู้

มีผู้ให้ความหมายของคำว่าความรู้ไว้อย่างต่าง ๆ กัน ที่นำมาเป็นแนวทางในการวางกรอบการศึกษาครั้งนี้มีดังนี้

จิตยา สุวรรณะชฎ (2517, 1-2) กล่าวถึงความหมายอย่างกว้างๆ ของความรู้ว่าเป็นบรรดาข่าวสารต่างๆ แนวความคิดต่างๆ รวมตลอดจนกระทั่งวิธีการต่างๆ ในอันที่จะได้มาซึ่งข่าวสารและความคิดนั้น หมายถึงรวมถึงความเชื่อต่างๆ ของชาวบ้านไปจนถึงความรู้ทางวิทยาศาสตร์สาขาต่างๆ

ไพศาล หวังพานิช (2526, 96) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง บรรดาข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดของเรื่องราว การกระทำ อันเป็นประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งสะสมและถ่ายทอดสืบต่อกันไป

ประนัตดา จ่างแก้ว (2537, 35) กล่าวว่า ความรู้ เป็นข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ในเรื่องต่างๆ และโครงสร้างที่ได้จากการศึกษา หรือประสบการณ์ที่มนุษย์ได้รับและสะสมไว้ในขอบเขตของปัญหาที่เรียงลำดับความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล

ไพรัตน์ จันทร์ผลหอม (2538, 31) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง การระลึก (รู้) ในข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ สิ่งของ เหตุการณ์ หรือสรรพสิ่งต่างๆ ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม จากการสังเกต ประสบการณ์ หรือจากรายงาน ซึ่งต้องใช้เวลาในการเรียนรู้

เบญจามิน เอส บลูม (Bloom อ้างถึงใน ประยูร อรัญรุท 2541, 20) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้ หมายถึงพฤติกรรมและสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเน้นการจำ ไม่ว่าจะเป็นการระลึกถึงหรือการระลึกได้ เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอันสืบเนื่องมาจากการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากการรวบรวมเอกสารต่างๆ จนกระทั่งพัฒนาไปสู่ขั้นที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้นต่อไป ความรู้นี้แยกออกเป็นความรู้เฉพาะกิจ ความรู้ในเรื่องระเบียบการ และความรู้เรื่องสากล

กมล โอศิริ (2542, 27) สรุปไว้ว่า ความรู้ หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ จดจำ ความหมาย ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ หรือเรื่องราวต่างๆ ที่นึกคิดได้ มองเห็น ได้ยินหรือได้ฟัง แล้วบุคคลนั้นได้เก็บรวบรวมไว้ และแสดงออกมาโดยไม่ต้องใช้ความคิดที่ซับซ้อน

ดวงเดือน โรจนพรเศรษฐ์ (2544, 18) สรุปไว้ว่า ความรู้ หมายถึง การรู้ในเรื่องราว ข้อเท็จจริง ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ สถานที่ สิ่งของ บุคคล หรือสรรพสิ่งต่างๆ ที่เกิดจากการศึกษา ค้นคว้า การสังเกต ทั้งโดยประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อม และได้สะสมรายละเอียดของเรื่องราว ปรากฏการณ์ต่างๆ ไว้ จากนั้นจึงแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ วัดได้

พจนานุกรมต่างๆ ได้ให้ความหมายของคำว่า ความรู้ ไว้ดังนี้

-พจนานุกรมทางการศึกษา “ความรู้” หมายถึง ข้อเท็จจริง ความจริง กฎเกณฑ์และข้อมูลต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมไว้จากมวลประสบการณ์ต่างๆ

-The Lexicon Webster Dictionary “ความรู้” หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์และโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการศึกษาหรือการค้นคว้า หรือเป็นความรู้เกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของ หรือบุคคล ซึ่งได้จากการสังเกต ประสบการณ์ หรือจากการรายงาน การรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้ต้องชัดเจนและอาศัยเวลา

2.3.2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความเข้าใจ

การรวบรวมความหมายของคำว่าความเข้าใจ ที่นำมาเป็นแนวทางในการวางกรอบการศึกษาครั้งนี้มีดังนี้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520, 11) ได้อธิบายว่า เมื่อบุคคลได้มีประสบการณ์กับข่าวสารหนึ่งๆ อาจจะโดยการได้ฟัง ได้อ่าน หรือได้เขียน เป็นที่คาดว่าบุคคลนั้นจะทำความเข้าใจกับข่าวสารนั้นๆ ความเข้าใจนี้อาจจะแสดงออกในรูปของทักษะหรือความสามารถของการแปล การให้ความหมาย และการคาดคะเน

ไพศาล หวังพานิช (2526, 105) กล่าวว่า ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ ความจำ ไปดัดแปลง ปรับปรุง เพื่อให้สามารถจับใจความอธิบายหรือเปรียบเทียบ ย่นย่อเรื่องราว ความคิด ข้อเท็จจริงต่างๆ ทั้งยังสามารถอธิบายและเปรียบเทียบสิ่งที่มีลักษณะและสภาพคล้ายคลึงเป็นทำนองเดียวกับของเดิมได้ บุคคลที่มีความเข้าใจในสิ่งใดจะสามารถแปลความหมายหรือตีความ หรือขยายความเกี่ยวกับสิ่งนั้นได้

กมล โอศิริ (2542, 27) กล่าวว่า ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการแสดงความคิด การสื่อความหมายเกี่ยวกับเรื่องราวที่ได้รับมาแล้วยังคงความหมายเดิม ซึ่งเข้าใจในขั้นลึกซึ้งถึงความสัมพันธ์ย่อยๆ ของส่วนประกอบในเรื่องราวนั้น

มนัสนันท์ มีครุฑ (2542, 33) กล่าวว่า ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ ความจำ ไปดัดแปลง ปรับปรุง เพื่อให้สามารถจับใจความ อธิบาย แยกแยะ จัดลำดับ หรือเปรียบเทียบข้อเท็จจริงต่างๆ ได้

มิลตัน เจ. รอสเซ็นเบิร์ก และคาร์ล โอ. ฮอฟแลนด์ (Rosenberg and Hovland อ้างถึงใน มนัสนันท์ มีครุฑ 2542, 33) กล่าวว่า ความเข้าใจ ได้แก่ ความเชื่อหรือความนึกคิด หรือการสำเนียง ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นไปทั้งในทางดีและไม่ดี ความรู้ความเข้าใจนี้เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดจากกลุ่มสังคมมาสู่ตัวบุคคล

ดวงเดือน โรจนพรเศรษฐ์ (2544, 20) กล่าวว่า ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ที่ได้รับมาแยกแยะ อธิบาย เปรียบเทียบกับข้อเท็จจริงต่างๆ ได้ โดยอาศัยการเขียน การพูด และการอ่าน รวมทั้งสื่อต่างๆ ในถ่ายทอด

จากแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวมา นำไปสู่การวางกรอบสำหรับการศึกษาการตอบสนองชุมชน ซึ่งจะเป็นการศึกษาพฤติกรรมของชุมชนที่เกิดจากสิ่งเร้าของการเห็นการตายและการมีชีวิตของโลมาอิรวดี การรับรู้ปัญหาภัยคุกคามโลมาอิรวดีและการประกาศพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดี ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโลมาอิรวดี ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

2.4 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้และการตอบสนอง

รีดเดอร์ (Reeder อ้างในกรมการพัฒนาชุมชน 2528, 7-10) ได้รวบรวมกลุ่มของปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำของมนุษย์ขึ้นเป็นทฤษฎี ซึ่งอธิบายว่าการกระทำของมนุษย์ประกอบด้วยกลุ่มปัจจัยดังนี้

1. ความคิดเห็น (opinions)
2. อารมณ์ หรือ ความรู้สึก (sentiments)
3. การคาดคะเนพฤติกรรม (hypothetical action)
4. พฤติกรรมที่แสดงออก (Gross behavior)

Reaves, Kramer and Holmes และ Yen, Boxall and Adamowicz (อ้างในอรพรรณ ณ บางช้าง ศรีเสาวลักษณ์ 2552, 2) ได้วิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมทัศนคติเกี่ยวกับสัตว์ป่า ได้แก่ การศึกษา ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภาวะความเสี่ยงที่จะสูญพันธุ์ ระดับรายได้

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อรพรรณ ณ บางช้าง ศรีเสาวลักษณ์ (2552) ทำการศึกษามูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของโลมาในประเทศไทย พบว่า คนไทยส่วนใหญ่รู้ว่าประเทศไทยมีโลมา ร้อยละ 42 เคยเห็นโลมาเป็นๆ ในบรรดาผู้เคยเห็นโลมาประมาณร้อยละ 57 ตอบว่าเคยเห็นในทะเล ร้อยละ 27.6 รู้ว่าสามารถดูโลมาได้ทั้งที่ทะเลสาบสงขลา ในบรรดาสัตว์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์ของประเทศไทย รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณอนุรักษ์โลมาเป็นอันดับสี่ (ร้อยละ 12) รองจากพะยูน ช้าง และนกเงือก นอกจากนี้ ประชากรกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 78 เห็นด้วยกับการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลัก บรรดาผู้ที่ไม่เห็นด้วยคิดว่าจะนำเป็นความรับผิดชอบของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือไม่ก็สถาบันการศึกษา ความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ยสำหรับ

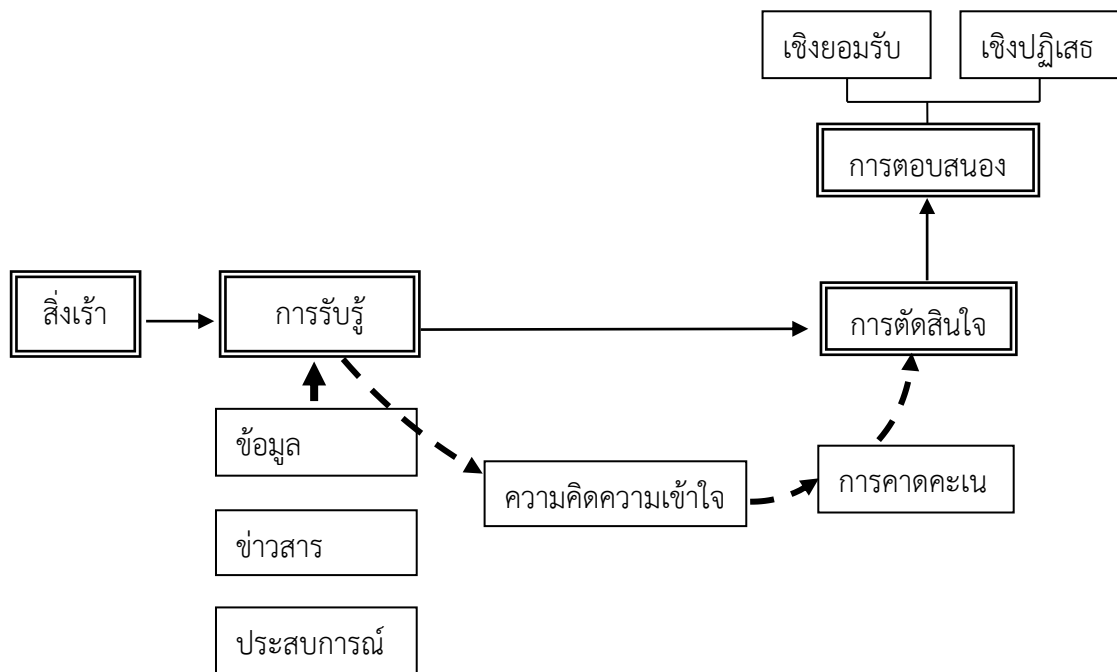
โครงการอนุรักษ์โลมาในระดับชาติเท่ากับ 960 บาทต่อครัวเรือน และระดับพื้นที่นำร่องเท่ากับ 1,440 บาทต่อครัวเรือน

กาญจนา อุดยานุโกศล และสุพจน์ จันทราภรณ์ศิลป์ (2544) ศึกษาการจัดการกับพะยูน โลมาและวาฬเกยตื้นและการจัดการซาก พบว่าสาเหตุที่ทำให้โลมาเกยตื้นมีหลายปัจจัย ทั้งเกิดจากสภาพธรรมชาติ โรคภัย และมนุษย์ ปัจจัยที่มีผลทำให้โลมาเกยตื้น ได้แก่

1. สภาพภูมิประเทศชายฝั่งที่ซับซ้อนและสภาพของมหาสมุทร ทำให้พลัดเข้ามาเกยตื้น
2. มลภาวะของสิ่งแวดล้อมทางทะเล ทำให้ระบบทางเดินหายใจเสียหาย หรือมลภาวะที่ได้รับจากห่วงโซ่อาหารจากแพลงก์ตอนซูปลาและหมึก เมื่อโลมากินเข้าไปแล้วสะสมเกิดเป็นพิษขึ้น
3. สภาพภูมิอากาศ เช่น คลื่นลมแรง พายุ ทำให้ไม่สามารถรักษาทิศทางการเคลื่อนที่ได้
4. การหนีผู้ล่า ซึ่งอาจเป็นสัตว์อื่น เช่น มนุษย์
5. พิษที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น การสะสมสารพิษจากสาหร่ายบางชนิดที่กินเข้าไปเป็นระยะเวลานานๆ
6. การรบกวนของกระแสแม่เหล็กโลกหรือการเดินทางที่ผิดพลาดอันเนื่องมาจากกระแสแม่เหล็กโลก
7. การไล่ล่าเหยื่อมายังชายฝั่งแล้วเกยตื้น
8. การเจ็บป่วยและโรคภัยธรรมชาติ เช่น ติดเชื้อ โรคพยาธิ เป็นต้น
9. ระบบสัญญาณซึ่งใช้ในการนำทางและสื่อสารถูกรบกวนเมื่อเข้าที่ตื้น
10. การติดตามฝูงแล้วหากมีตัวใดตัวหนึ่งหรือจำฝูงนำทางผิดพลาดก็อาจทำให้พลัดเข้าไปเกยตื้นได้ทั้งฝูง
11. การได้รับบาดเจ็บจากการกระทำของมนุษย์ เช่น ติดอวน

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองของชุมชน เพื่อเป็นความคิดพื้นฐานในการวางกรอบการจัดทำแบบสอบถาม วรรณกรรมที่ได้ทบทวน ได้แก่ ทฤษฎีและแนวคิดของการตอบสนอง ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้และกระบวนการรับรู้ ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้และการตอบสนอง และได้ทำการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การศึกษามูลมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของโลมาในประเทศไทย และศึกษาการจัดการกับพะยูน โลมาและวาฬเกยตื้นและการจัดการซาก เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์และทำการกำหนดตัวแปรในการจัดทำแบบสอบถาม ผลจากการสังเคราะห์กรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย สามารถกำหนดกำหนดชุดตัวแปรดังแสดงในรูปที่ 2.3

รูปที่ 2.3 ชุดตัวแปรของแบบสอบถามในการศึกษาครั้งนี้

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ควบคู่กันไป โดยในขั้นตอนแรกเป็นการศึกษาบริบทในภาพรวมของพื้นที่ การหาความสัมพันธ์และวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโลมาอริวดี การสังเคราะห์สิ่งเร้าของความสัมพันธ์และผลที่ตามมา โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ส่วนการศึกษาลักษณะของประชากรและปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อการตอบสนองต่อวิกฤติการสูญพันธุ์ของโลมาอริวดี ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณโดยเน้นการศึกษาระดับครัวเรือนของชุมชน รายละเอียดของการวิจัย จะนำเสนอถึงข้อมูล วิธีการรวบรวมข้อมูล ตลอดจนวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 การกำหนดพื้นที่ทำการวิจัย

พื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ที่มีรายงานการพบซากโลมาและพื้นที่รอบบริเวณพื้นที่คุ้มครองโลมาในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดสงขลา โดยยึดข้อมูลในรายงานการพบโลมาอริวดีในทะเลสาบสงขลาตายตั้งแต่เดือนตุลาคม 2549 ถึงเดือนมกราคม 2554 และแผนอนุรักษ์โลมาอริวดีทะเลสาบสงขลา ครอบคลุม 5 อำเภอ ในจังหวัดพัทลุง ได้แก่ อำเภอกวนขนุน อำเภopakพะยูน อำเภอเมืองพัทลุง อำเภอบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน และ 2 อำเภอในจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอระโนด และอำเภอกระแสดินธุ์

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ ชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ที่กล่าวมาแล้วในข้อ 3.1 การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้น (Stratified multistage sampling)

ขั้นตอนที่ 1 ตำบลที่มีรายงานการพบซากโลมา

ขั้นตอนที่ 2 ตำบลรอบบริเวณพื้นที่คุ้มครองโลมา

ขั้นตอนที่ 3 คัดเลือกหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลสาบสงขลา

ขั้นตอนที่ 4 คัดเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่าง โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ในการเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน โดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) เริ่มด้วยการสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มอนุรักษ์โลมาอริวดีลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ชาวประมง และผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และให้กลุ่มตัวอย่างแนะนำรายชื่อผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ ต่อไป ทั้งนี้ได้มีการตรวจทานรายชื่อผู้ให้ข้อมูลกับชาวบ้านในชุมชนก่อนจะมีการนัดประชุม ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมเวทีชาวบ้าน

ทั้งหมด จะครอบคลุมกลุ่มผู้อาวุโส กลุ่มผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มประมง กลุ่มสตรี กลุ่มอนุรักษ์โลมา กลุ่มน้ำเขียว และตัวแทนหน่วยงานท้องถิ่น

กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การสุ่มแบบความอิงความน่าจะเป็น (Probability sampling) เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มประชากร การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับ 5% ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 384 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบความน่าจะเป็นโดยทำการสุ่มแบบชั้นภูมิระดับตำบลที่มีการพบซากและตำบลที่จะอยู่ในพื้นที่คุ้มครอง กระจายตามสัดส่วนของขนาดประชากร (Sampling with Probability to Site-PPS) ครอบคลุม 7 ตำบล ในจังหวัดพัทลุง ได้แก่ ตำบลพนาสูง (อำเภอควนขนุน) ตำบลฝาละมี ตำบลเกาะหมาก (อำเภอปากพะยูน) ตำบลลำปำ (อำเภอเมือง) ตำบลนาปะขอ (อำเภอบางแก้ว) ตำบลหวนโพธิ์ ตำบลจองถนน(อำเภอเขาชัยสน) และ 7 ตำบลในจังหวัดสงขลา ได้แก่ ตำบลระโนด ตำบลตะเครียะ ตำบลบ้านขาว (อำเภอระโนด) ตำบลเกาะใหญ่ ตำบลเชิงแส ตำบลกระแสดินธุ์ ตำบลโรง (อำเภอกระแสดินธุ์) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 3.1 การเก็บข้อมูล ได้ทำการเลือกหมู่บ้านแบบเจาะจง (Purposive Selection) ที่อยู่ริมขอบทะเลสาบ แล้วสุ่มเลือกครัวเรือนสัมภาษณ์ในชุมชนแบบตามสะดวก

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

จังหวัด	อำเภอ	ตำบลที่พบซาก โลมา	ตำบลรอบบริเวณ พื้นที่คุ้มครองโลมา	จำนวนประชากร (คน)	สัดส่วน (คน)
พัทลุง	ควนขนุน	พนาสูง	พนาสูง	10,034	44
	ปากพะยูน		ฝาละมี	10,901	48
		เกาะหมาก		7,006	31
	เมือง	ลำปำ	ลำปำ	4,299	19
	บางแก้ว	นาปะขอ	นาปะขอ	9,880	43
	เขาชัยสน	หวนโพธิ์		10,580	46
		จองถนน		3,664	16
	สงขลา	ระโนด	ระโนด		6,094
			ตะเครียะ	4,527	20
			บ้านขาว	5,051	22
กระแสสินธุ์		เกาะใหญ่	เกาะใหญ่	6,126	27
			เชิงแส	3,033	13
			กระแสสินธุ์	3,107	14
		โรง	โรง	3,184	14
รวมทั้งสิ้น				87,486	384

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้มีการเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ รายละเอียดของการใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลดังกล่าว มีดังนี้

1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือประวัติศาสตร์ชุมชน (Time Line) ในเทคนิคการประเมินสถานะชนบทอย่างเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal: RRA) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของชุมชนกับโลมาอิรวดีในช่วงระยะเวลาต่างๆ จากนั้นทำการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์ สิ่งเร้า และผลที่ตามมา และนำผลที่ได้บางส่วนไปประกอบการจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Questionnaire) ต่อไป

2) ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์รายบุคคล (Personal Interview) ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสอบถามให้มีข้อความหรือข้อความครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และนำแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องของข้อความหรือข้อความกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระ จำนวน 5 ท่าน ดังนี้

1. รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย นิสมหา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา สมบูรณ์สุข มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
3. ดร.พรพิมล เชื้อดวงผุย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
4. ดร.อนัญญา เจริญพรนิพัทธ์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
5. ดร.อนิสรา เพ็ญสุข มหาวิทยาลัยทักษิณ

นำผลการพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) (ภาคผนวกที่ 1) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) ถ้าค่า IOC ที่คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 แสดงว่าข้อความนั้นสอดคล้องกับเนื้อหา ถ้าค่าใดมีค่าดัชนีต่ำกว่า 0.5 แสดงว่าคำถาถามนั้นต้องถูกตัดออกไป หรือต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้ดีกว่าเดิม การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม มีสูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ของประเด็น/พฤติกรรมบ่งชี้กับข้อความ

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิเคราะห์ค่า IOC ของแต่ละข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.6-1.0 ดังแสดงในภาคผนวกที่ 2 หลังจากปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงไปทดสอบเบื้องต้นกับประชากรในจังหวัดพัทลุงที่ไม่ใช่ประชากรในพื้นที่ศึกษาจำนวน 15 คน ซึ่งเป็นค่ามัธยฐานตามทฤษฎีของ Polit and Hungler (1995) ที่ระบุไว้ว่า จำนวนประชากรที่นำมาใช้ในการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยประมาณ 10-20 คน ถือว่าเพียงพอแล้ว

สำหรับการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ ใช้การหาค่าความเชื่อมั่นแบบ Alpha Co-efficient ตามสูตร Cronbach (ภาคผนวกที่ 3) ดังแสดงในตารางที่ 3.2 ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.765 0.868 0.748 0.766 และ 0.913 แสดงว่าข้อคำถามชนิดประมาณค่า 5 ระดับในแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้ (บุญธรรม กิจดาปรีดาภิรต, 2549)

ตารางที่ 3.2 ค่าความเชื่อมั่นจากการทดสอบแบบสอบถามในข้อคำถามชนิดประมาณค่า 5 ระดับ

ข้อคำถาม	จำนวนข้อ	ค่าความเชื่อมั่น
เขตมาตรการอนุรักษ์และการประชาสัมพันธ์	4	0.765
การสนับสนุนนโยบายภาครัฐ	9	0.868
การรับรู้	5	0.748
ความรู้เกี่ยวกับโลมาอิรวดี	9	0.766
การร่วมสำรวจโลมาอิรวดี	6	0.913

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชายฝั่งกับโลมาอิรวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และใช้เครื่องมือประวัติศาสตร์ชุมชน (Time Line) ปฏิทินฤดูกาล (Seasonal Calendar) และใช้กระบวนการทำแผนที่ชุมชน (Community Mapping) เพื่อเสริมข้อมูลให้ได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการใช้ข้อมูลการสำรวจโลมาอิรวดี เช่น แหล่งพบซาก จำนวนการตาย บริเวณที่พบ และข้อมูลสถิติอื่นๆ จากหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ เพื่อเป็นรายละเอียดประกอบการสนทนาให้ไปในทิศทางที่ถูกต้องและอยู่บนพื้นฐานของข้อมูล

3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ มีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่

(1) การเก็บข้อมูลในชุมชน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามมีโครงสร้าง (ภาคผนวกที่ 4) ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

- ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
- สร้างรหัสข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
- วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด จำนวน 348 ครั้วเรือน แบ่งเป็น ครั้วเรือนในจังหวัดพัทลุง จำนวน 247 ครั้วเรือน และครั้วเรือนในจังหวัดสงขลา จำนวน 137 ครั้วเรือน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

- ค่าร้อยละ (percentage) เพื่อศึกษาความถี่และการกระจายของข้อมูลประเภทจำแนกหมวดหมู่ (nominal scale)
- ค่าเฉลี่ย (arithmetic mean) ใช้หาค่าเฉลี่ยของตัวแปรประเภทช่วง (interval scale) และอัตราส่วน (ratio scale) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางของข้อมูล เช่น ค่าเฉลี่ย รายได้ เป็นต้น
- ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (pearson' product moment coefficient) และการทดสอบแบบไค-สแควร์ (Chi-square) และทดสอบระดับความสัมพันธ์โดยค่าสถิติ Contingency Coefficient เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ที่มากกว่ากัน

(2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ ใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

-กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านสัตว์ทะเลหายากและผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับโลมาอิรวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (ภาคผนวกที่ 5)

-เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามจำนวน 3 ฉบับ (ภาคผนวกที่ 6) ประกอบด้วย ฉบับที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิดใช้สอบถามรอบที่ 1 ฉบับที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งคำถามได้มาจากคำตอบของแบบสอบถามรอบที่ 1 และฉบับที่ 3 มีลักษณะเช่นเดียวกับฉบับที่ 2 แต่จะแสดงค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของคำตอบของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด รวมทั้งคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นๆ ลงในแบบสอบถามด้วย

-วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การส่งแบบสอบถามทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) และทางไปรษณีย์ ตามความสะดวกของผู้เชี่ยวชาญที่จะตอบแบบสอบถาม

-การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

แบบสอบถามรอบที่ 1 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

แบบสอบถามรอบที่ 2 คำนวณค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของแต่ละคำถาม

แบบสอบถามรอบที่ 3 คำนวณค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

3.5 สมมติฐานในการวิจัย

ชุมชนแต่ละที่มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อการใกล้สูญพันธุ์ของโลมาอิรวดีแตกต่างกัน ชุมชนมีการรับรู้ที่แตกต่างกัน เช่น บางชุมชนคุ้นเคยกับการมีโลมาอิรวดีว่ายน้ำอยู่ในพื้นที่ แต่บางชุมชนเห็นเฉพาะซากที่มาเกยตื้น เป็นต้น ดังนั้น การวิจัยนี้จะทำการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีนัยสำคัญในชุมชนที่แตกต่าง แต่ละชุมชนควรมีแผนการจัดการที่เป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ตนเอง ตัวแปรที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ที่สำคัญในการจัดทำแผนการจัดการทั้งของชุมชนเอง และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบในการตัดสินใจกำหนดนโยบายเฉพาะพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

3.6 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

(1) ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษาการตอบสนองของชุมชนชายฝั่งรอบทะเลสาบสงขลาที่สัมพันธ์กับโลมาอิรวดีผ่านตัวแปรต่างๆ ที่มีผลต่อการตอบสนองของมนุษย์ ได้แก่ สิ่งเร้าของการพบเห็นโลมา การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ประสพการณ์ ความคิดความเข้าใจ การคาดคะเน เพื่อวิเคราะห์การตอบสนองในเชิงยอมรับต่อมาตรการต่างๆ ของภาครัฐ

(2) ขอบเขตด้านสถานที่

ชุมชนชายฝั่งบริเวณทะเลสาบตอนบน หรือทะเลหลวง

(3) ขอบเขตด้านเวลา

ใช้เวลาในการทำวิจัยทั้งสิ้น 1 ปี 6 เดือน ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2554 ถึงเดือนมกราคม

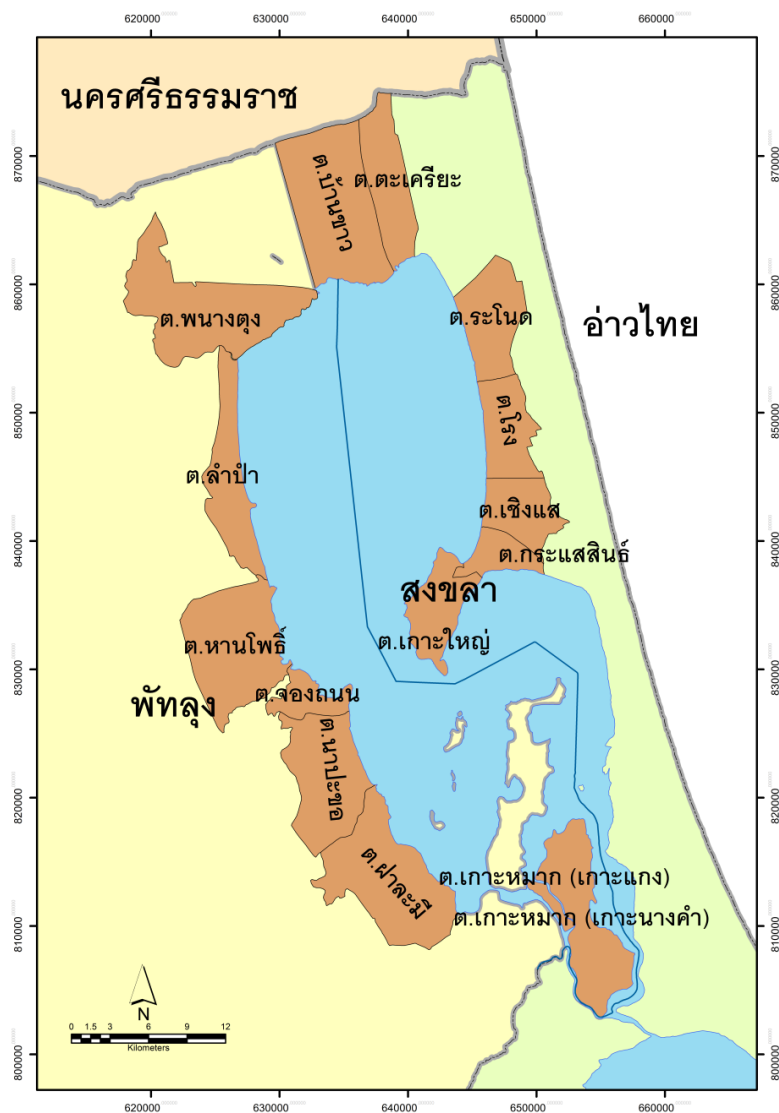
2556

บทที่ 4

ผลการวิจัย

4.1 พื้นที่ศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ อยู่ในพื้นที่ทะเลสาบสงขลาตอนบนหรือทะเลหลวง ครอบคลุมพื้นที่ 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง (รูปที่ 4.1) ในจังหวัดพัทลุงครอบคลุม 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลนางตุง (อำเภอควนขนุน) ตำบลฝาละมี ตำบลเกาะหมาก (อำเภอปากพะยูน) ตำบลลำปำ (อำเภอเมือง) ตำบลนาปะขอ (อำเภอบางแก้ว) ตำบลหวนโพธิ์ ตำบลจองถนน (อำเภอเขาชัยสน) ส่วนจังหวัดสงขลา ครอบคลุม 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลระโนด ตำบลตะเครียะ ตำบลบ้านขาว (อำเภอระโนด) ตำบลเกาะใหญ่ ตำบลเชิงแส ตำบลกระแสสินธุ์ ตำบลโรง (อำเภอกระแสสินธุ์)

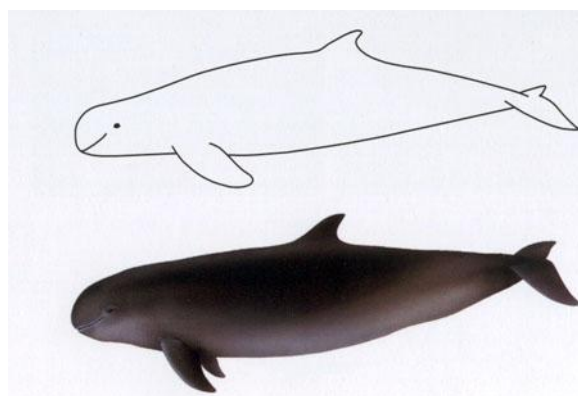
รูปที่ 4.1 พื้นที่ศึกษา

บริเวณทะเลสาบสงขลาตอนบนหรือทะเลหลวงเป็นบริเวณที่มีเนื้อที่กว้างที่สุด มีพื้นที่ประมาณ 295,625 ไร่ ชีkdด้านตะวันตกเป็นเขตพื้นที่จังหวัดพัทลุง ชีkdด้านตะวันออกเป็นเขตจังหวัดสงขลา พื้นที่ส่วนกลางเรียกว่าทะเลหลวง เป็นแหล่งอาศัยของโลมาอิรวดี (Irrawaddy Dolphin, *Orcaella brevirostris*) ในอดีตทะเลสาบสงขลาเคยมีช่องทางต่อเชื่อมกับทะเลอ่าวไทย โลมาจึงสามารถไปมาหาสู่กับโลมากลุ่มอื่นนอกทะเลสาบได้ แต่ปัจจุบันช่องทางต่อเชื่อมต่างๆ ถูกปิดกั้นหมด นอกจากนั้น พื้นที่บริเวณทะเลสาบสงขลาตอนล่างยังมีการติดตั้งเครื่องมือประมงไซ้และโพงพางอย่างหนาแน่น โลมาจึงไม่สามารถเดินทางออกนอกทะเลสาบได้ จึงมีการผสมพันธุ์กันเองในกลุ่ม ทำให้เกิดสายพันธุ์ด้อย ยิงนานวันทำให้สายพันธุ์อ่อนแอลง ประกอบกับสภาพแวดล้อมในทะเลสาบสงขลาเสื่อมโทรมลงเรื่อยๆ มีผลต่อการดำรงชีวิตของโลมา

4.2 โลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา

4.2.1 ลักษณะทางกายภาพ

โลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่มีรูปร่างคล้ายปลา มีลำตัวสีเทาอมฟ้า บางตัวสีเทาอมดำ ส่วนท้องจะมีสีเทาจาง ตามีขนาดเล็ก ปากอยู่ด้านล่าง (ไม่มีจงอยปาก) หัวกลมมน ครีบข้างลำตัวแผ่กว้างเป็นรูปสามเหลี่ยม คลีบบนมีขนาดเล็กมาก มีรูปทรงแบนและบาง (กาญจนา อุดยานุโกศล และก้องเกียรติ กิตติวัฒนาวงศ์, 2547) เป็นสัตว์หายใจด้วยปอด มีรูจมูกอยู่บนหัวกลมทึบคล้ายบาตรพระ มีตาขนาดเล็กใกล้ริมฝีปาก ไม่มีจงอย มีฟัน 8-19 ซี่บนกรามแต่ละข้าง ลักษณะพิเศษคือมีกล้ามเนื้อริมฝีปากที่สามารถทำให้พ่นน้ำได้ และลักษณะของกระดูกคอที่ไม่เชื่อมติดกัน ทำให้สามารถเอี้ยวคอไปมาได้โดยเฉพาะขณะมองเหนือผิวน้ำ ข้อมูลจำเพาะของโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา ลูกแรกเกิดยาวประมาณ 0.9-1 เมตร น้ำหนัก 5 - 6 กิโลกรัม ตัวกลางวัยมีความยาว 1.5 - 1.8 เมตรหนักประมาณ 60 กิโลกรัม และตัวเต็มวัยมีความยาว 2.4 เมตรหนักประมาณ 120 กิโลกรัม อายุเฉลี่ยเท่ากับคน คือ ประมาณ 50 - 60 ปี (สันตินิลวัณน์ อ่างโน ไทยโพสท์, 2554) (รูปที่ 4.2) ตัวผู้จะมีขนาดใหญ่กว่าตัวเมียเล็กน้อย มีสายตารับภาพได้ดีทั้งบนบกและในน้ำ จมูกที่อยู่บนหัวใช้หายใจเมื่ออยู่ที่ผิวน้ำโดยใช้ปอด ผิวหนังมีชั้นไขมัน ทำหน้าที่เป็นฉนวนป้องกันการสูญเสียความร้อน

รูปที่ 4.2 ลักษณะทางกายภาพของโลมาอิรวดี

ที่มา: กาญจนา อุดยานุโกศล และก้องเกียรติ กิตติวัฒนาวงศ์, 2547

ลักษณะทางกายภาพของโลมาอิรวดีกับโลมาหัวบาตรคล้ายคลึงกันมาก แต่ในความเป็นจริงโลมาอิรวดีเป็นคนละสกุล (Genus) และคนละชนิด (Species) กับโลมาหัวบาตร ที่สังเกตได้ง่ายๆ ได้แก่ โลมาอิรวดีจะมีครีบหลัง ส่วนโลมาหัวบาตรจะมีหลังเรียบ ลักษณะฟันของโลมาอิรวดีจะมีปลายกลมแหลมเหมือนโลมาทั่วไป ส่วนโลมาหัวบาตรที่ปลายฟันจะเป็นตุ่มๆ คล้ายใบพายเล็กๆ ด้วยลักษณะภายนอกที่ค่อนข้างจะเหมือนกันมาก บางครั้งจึงเรียกโลมาอิรวดีว่า โลมาหัวบาตรมีครีบหลัง

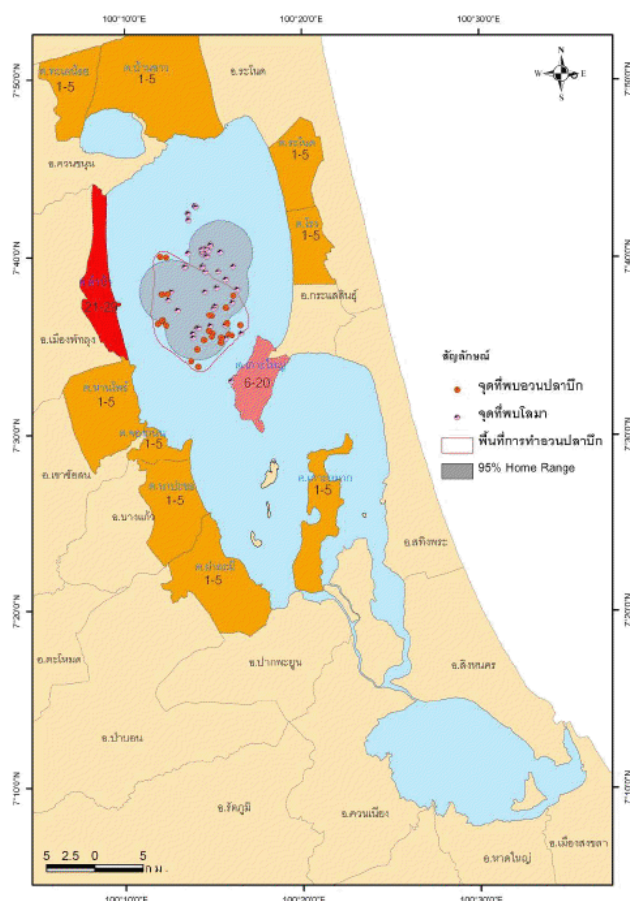
4.2.2 พฤติกรรมของโลมาอิรวดี

โลมาอิรวดีเป็นสัตว์สังคม ชอบอยู่เป็นฝูงเล็กๆ ประมาณ 2-10 ตัว มีพฤติกรรมล่าเหยื่อด้วยคลื่นเสียงสะท้อนแบบเรดาร์ มีนิสัยพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยกันล้อมฝูงปลาในการหาอาหาร ช่วยกันต่อสู้เมื่อมีศัตรู และช่วยกันพยาบาลเพื่อนที่บาดเจ็บด้วยการใช้ปากคาบครีบหางเพื่อนขึ้นหายใจเหนือน้ำ มีความสามารถพิเศษกว่าโลมาหลายๆ ชนิด เพราะสามารถอาศัยอยู่ในน้ำจืดและน้ำกร่อยได้ เพราะมีระบบไตที่ปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในน้ำจืดและน้ำกร่อยได้ดี และเนื่องจากโลมาอิรวดีมีตา หู จมูก และลิ้นเหมือนมนุษย์ จึงสามารถเห็นได้ชัดเจนที่สุดในที่โล่งและน้ำตื้น แต่เนื่องจากไม่มีตาอยู่ด้านหน้า จึงไม่สามารถกะระยะทางได้ดีนัก เมื่ออยู่ใต้น้ำ จมูกของโลมาอิรวดีจะปิด ดังนั้นมันจึงไม่ได้กลิ่นอะไรเลย แต่ลิ้นสามารถรับรสจากสารเคมีในน้ำได้ดี โลมาสื่อสารโดยใช้เสียง สามารถส่งและรับสัญญาณเสียงสะท้อน (Echo) เพื่อใช้ในการสำรวจสภาพแวดล้อมและหาอาหาร อาหารที่โลมาอิรวดีชอบกินได้แก่ ปลาตุ๊ก หมึก ปลาเล็ก กุ้ง ลูกหอย และสัตว์น้ำตัวเล็กๆ ช่วงฤดูผสมพันธุ์ของโลมาอิรวดีนั้นไม่ทราบแน่ชัด แต่คาดว่าอยู่ในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม และอาจจะเลยไปถึงเดือนธันวาคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของทั้งสภาวะแวดล้อมและความเหมาะสมด้านต่างๆ โดยธรรมชาติของโลมาอิรวดีสามารถผสมพันธุ์ได้เมื่ออายุ 4-6 ปี จากการสำรวจพบว่าโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลาใช้เวลาในการตั้งท้องประมาณ 9 เดือน เกิดลูกครั้งละ 1 ตัว ซึ่งแม่จะดูแลลูกต่อไปอีก 2-3 ปี จึงจะมีลูกตัวใหม่ เมื่อคำนวณอย่างคร่าวๆ พบว่าตัวเมีย 1 ตัว มีลูกได้ประมาณ 8-12 ตัวตลอดช่วงอายุขัย

จากการบอกเล่าของชาวทะเลสาบ (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2545) แสดงให้เห็นว่าในอดีตมีโลมาเป็นจำนวนมาก บางฝูงมีประมาณ 40 ตัว และมีอยู่หลายฝูง แต่ด้วยความไม่รู้ของชาวบ้าน จึงเรียกชื่อแตกต่างกันไป เช่น ปลาวาฬ พะยูน นางเงือก หัวหมอน เป็นต้น จนกระทั่งปี พ.ศ. 2533 ได้มีการเข้ามาสำรวจของนักวิชาการ ชื่อ “โลมาหัวบาตร” หรือ “โลมาอิรวดี” จึงเป็นที่รู้จักกันมากขึ้น มีรายงานการพบโลมาอิรวดีในประเทศไทยเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2446 แต่สำหรับทะเลสาบสงขลาได้มีรายงานการพบโลมาอิรวดีครั้งแรกในปี พ.ศ. 2513 โดย Pilleri และ Gühr สองนักชีววิทยาชาวเยอรมันนี้ ซึ่งระบุว่า เป็นโลมาชนิดไม่มีจงอยปาก ที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Orcaella brevirostris* หัวมีลักษณะกลมมน มีครีบหลัง ซึ่งเป็นชนิดที่อาศัยอยู่ในทะเลสาบสงขลาเพียงชนิดเดียว (นิติกร ผิวผ่อง และอังสุณีย์ ชุณหพราน, 2545)

4.2.3 แหล่งที่พบและการกระจายตัว

บริเวณทะเลสาบสงขลาตอนบนหรือทะเลหลวง เป็นบริเวณที่มีเนื้อที่กว้างที่สุด มีพื้นที่ประมาณ 295,625 ไร่ ชีกด้านตะวันตกเป็นเขตพื้นที่จังหวัดพัทลุง ชีกด้านตะวันออกเป็นเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา พื้นที่ส่วนกลางเรียกว่าทะเลหลวง เป็นแหล่งอาศัยของโลมาอิรวดี เนื่องจากโลมาอิรวดีชอบอยู่บริเวณที่กระแสน้ำไหลช้า บริเวณน้ำตื้นรอบๆ เกาะกลางน้ำ (นิติกร ผิวพ่อง และอังสุณีย์ ชุณหพราน, 2545) น้ำในบริเวณนี้ส่วนใหญ่จะเป็นน้ำจืดประมาณแปดเดือน หรือถ้าปีไหนน้ำเค็มขึ้นสูง ความเค็มก็จะไม่เกินสิบส่วนในพันส่วน ความลึกของน้ำในทะเลสาบบริเวณที่โลมาอิรวดีอาศัยอยู่ สันติ นิลวัฒน์, นิกล จันทขวัญ และอุมา เกื้อกุล (2551) ทำการสำรวจโลมาอิรวดีจากการสัมภาษณ์ สำรวจทางเรือและการสำรวจทางอากาศ พบโลมาอิรวดีในบริเวณเดียวกัน แต่การสำรวจทางอากาศสามารถนับจำนวนโลมาอิรวดีได้จำนวนมากที่สุด 36 ตัว พบว่าพื้นที่แหล่งอาศัยหลักที่ช่วงความเชื่อมั่น 95% (Home range) อยู่ในบริเวณร่องน้ำลึกตอนกลางของทะเลสาบสงขลาตอนบนที่มีความลึกประมาณ 2.4-4.0 เมตร คิดเป็นพื้นที่ 86 ตารางกิโลเมตร ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของตำบลเกาะใหญ่ อำเภอกะระเสสินธุ์ จังหวัดสงขลา และทิศตะวันออกเฉียงเหนือของบ้านลำปำ ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง (รูปที่ 4.3)

รูปที่ 4.3 ขอบเขตการแพร่กระจายของโลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลาจากการสำรวจทางเรือและทางอากาศ
ที่มา: สันติ นิลวัฒน์, นิกล จันทขวัญ และอุมา เกื้อกุล, 2551

ข้อมูลเมื่อปี พ.ศ. 2547 ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ติดตามการเคลื่อนไหวของโลมาอิรวดีอย่างใกล้ชิด พบว่ามีอยู่ระหว่าง 20-40 ตัว (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2548) จากการสำรวจจำนวนโลมาอิรวดีโดยศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในปี พ.ศ. 2548 และ 2549 (ข้อมูลยังไม่ตีพิมพ์) พบว่าโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลาเหลืออยู่ประมาณ 25 ตัว และการสำรวจในทะเลสาบสงขลาตอนบน พ.ศ. 2550 โดยการสำรวจทางเรือด้วยวิธี Line transect พบโลมาอิรวดี 15 ตัว บริเวณตำบลลำปำ ส่วนผลการสำรวจทางอากาศ โดยใช้เครื่องร่อนแบบไมโครไลต์ พบโลมาอิรวดีจำนวนมากที่สุด 30 ตัว ในขณะที่ปี พ.ศ. 2551 การสำรวจทางเรือเมื่อเดือนมิถุนายน พบโลมาอิรวดี 6 ตัว และการสำรวจทางอากาศในเดือนเมษายน พบโลมาอิรวดี 1 ตัว ในขณะที่เดือนกันยายนไม่พบโลมาอิรวดี (ตารางที่ 4.1) (ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง, 2551) ตัวเลขจากการสำรวจจำนวนโลมาอิรวดีโดยศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่างในปี พ.ศ. 2548 และ 2549 (สันติ นิลวัฒน์, นิกร จันทวัญ และอุม่า เกื้อกุล, 2551) พบว่าโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลาเหลืออยู่ประมาณ 36 ตัว โดยพบตั้งแต่บริเวณแหลมเจ้าถึงเกาะใหญ่ และตัวเลขจากร่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์โลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา ปี 2554 ระบุว่า เหลืออยู่จำนวน 20-25 ตัว

ตารางที่ 4.1 การสำรวจพบประชากรโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา

ปี พ.ศ.	จำนวนโลมาอิรวดี (ตัว)		รวม (ตัว)
	สำรวจทางเรือ	สำรวจทางอากาศ	
2547 ¹	20-40	-	20-40
2548-2549 ¹	25	-	25
2550 ²	15	30	45
2551 ²	6	1	7

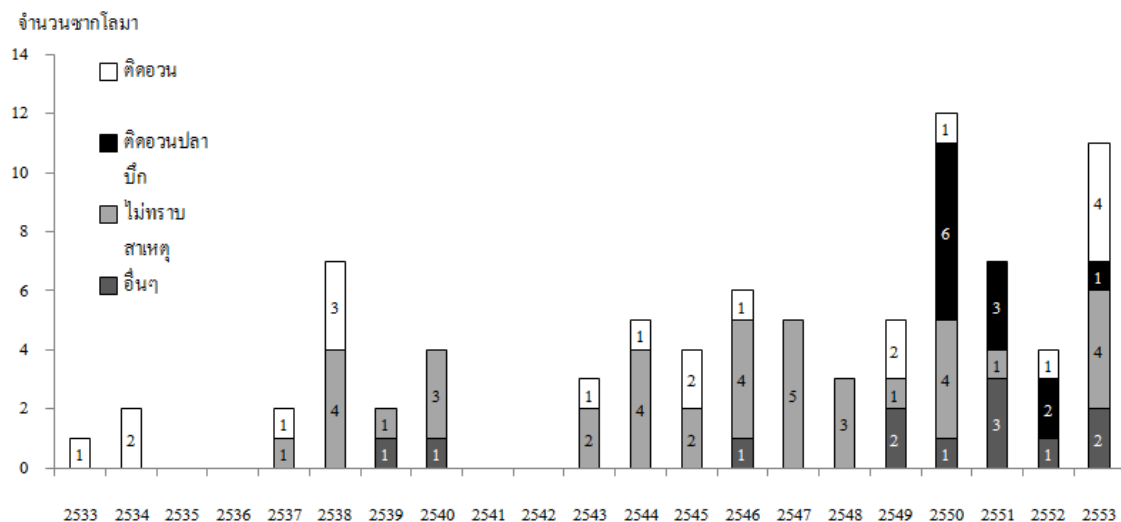
ที่มา: ¹สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2548

²ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและอ่าวไทยตอนล่าง, 2551

4.2.4 การตายของโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา

ในอดีตทะเลสาบสงขลาเคยมีช่องทางต่อเชื่อมกับทะเลอ่าวไทย โลมาฝูงนี้จึงสามารถไปมาหาสู่กับโลมากลุ่มอื่นนอกทะเลสาบได้ แต่ปัจจุบันช่องทางต่อเชื่อมต่างๆ ถูกปิดกั้นหมด นอกจากนี้ พื้นที่บริเวณทะเลสาบสงขลาตอนล่างยังมีการติดตั้งเครื่องมือประมงไซ้ และโปงพางอย่างหนาแน่น โลมาจึงไม่สามารถเดินทางออกนอกทะเลสาบได้ จึงต้องปรับตัวเพื่ออาศัยอยู่ในทะเลสาบสงขลาตอนบนซึ่งเป็นพื้นที่น้ำจืด การที่โลมาฝูงนี้ไม่สามารถเดินทางออกไปพบฝูงโลมาอื่นนอกทะเลสาบได้ จึงต้องมีการผสมพันธุ์กันเองในกลุ่ม ทำให้เกิดสายพันธุ์ด้อย ทำให้สายพันธุ์อ่อนแอลง ประกอบกับสภาพแวดล้อมในทะเลสาบสงขลาเสื่อมโทรมลงเรื่อยๆ ทำให้พบเห็นโลมาเกยตื้นบ่อยมากขึ้น สาเหตุการตายของโลมาอิรวดีบริเวณทะเลสาบสงขลาตอนบน พบว่าเริ่มมีการตายจากการติดอวนปลากบหลังจากปี พ.ศ.2549 (ปีที่เริ่มทำการปล่อยปลาบึก, กรมประมง) โดยศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่างร่วมกับศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่

3 จังหวัดสงขลาได้ทำการวางหุ่นแสดงเขตที่อยู่อาศัยของโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลาซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 100 ตารางกิโลเมตร เพื่อเป็นจุดสังเกตให้กับชาวประมงที่วางอวนปลาบึกเพื่อลดอัตราการติดอวนของโลมา พร้อมการนั่งเรือเฝ้าระวังในช่วงที่เป็นฤดูกาลวางอวนปลาบึกมาก เมื่อนำข้อมูลมาทำเป็นกราฟ (รูปที่ 4.4) จะเห็นว่าโลมามีอัตราการตายที่สูงหลังจากปี 2549 โดยเป็นการตายด้วยการติดอวนปลาบึกมากที่สุดในปี 2550-2551 หลังจากนั้นการติดอวนปลาบึกค่อยๆ ลดลง แต่จะเป็นการตายที่ไม่ทราบสาเหตุเพิ่มมากขึ้น ซึ่งโดยภาพรวมโลมาอิรวดีก็ยังคงมีอัตราการตายที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากสาเหตุอื่นด้วยเช่นกัน

รูปที่ 4.4 จำนวนซากโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลาแยกตามสาเหตุการตายปีพ.ศ. 2533 – 2553
ข้อมูลโดย ศูนย์วิจัยทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง ภาคใต้ตอนล่าง จ.สงขลา

ด้วยความหนาแน่นของเครื่องมือประมงโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อวนชนิดต่างๆ ทำให้โลมาอิรวดีที่ตายจากอวนประมงประเภทต่างๆ มีสูงที่สุด เมื่อโลมาติดอวนจะดิ้น ทำให้ยิ่งพันอวนมากขึ้นและจมน้ำ เนื่องจากต้องหายใจด้วยปอดจึงขาดอากาศหายใจและตายในที่สุด เมื่อชาวประมงมาเก็บอวนก็จะพบว่าโลมาตายคาอวนอยู่แล้วจึงต้องทำการปลดออกจากอวน เพื่อรักษาอวนไว้ชาวประมงจึงใช้วิธีตัดหาง (รูปที่ 4.5) ของโลมาออกเพื่อความสะดวกและรวดเร็วที่สุด

รูปที่ 4.5 การตัดหางโลมาอิรวดีที่ติดอวนตายเพื่อรักษาอวนของชาวประมง

นอกจากนั้นจากข้อมูล ศูนย์วิจัยทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง ภาคใต้ตอนล่าง จ.สงขลา ยังสามารถสรุปให้เห็นถึงฤดูกาลของข้อมูลที่พบการตายของข้อมูลในรอบปีได้ว่าจะพบการตายของโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลาตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน จนถึงเดือน มีนาคมและสัดส่วนจำนวนซากที่พบเป็นตัวอ่อนและวัยกำลังโต (รูปที่ 4.6) มีมากกว่าตัวเต็มวัย (รูปที่ 4.7) โดยคิดเป็นประมาณร้อยละ 75 ของซากโลมาทั้งหมด ซากโลมาที่พบส่วนใหญ่จะเป็นโลมาที่อายุน้อย หรือลูกโลมาแรกเกิด จากการรวบรวมข้อมูลของศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2549 ถึงเดือนมกราคม 2544 พบโลมาเสียชีวิตแล้วถึง 43 ตัว เป็นตัวผู้ 13 ตัว ตัวเมีย 29 ตัว และไม่ทราบเพศเนื่องจากซากเน่าเปื่อยมาก จำนวน 1 ตัว ในจำนวนทั้งหมดนี้เป็นลูกโลมาขนาดแรกเกิดถึง 16 ตัว (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 สรุปรายงานการพบโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลาตาย ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2549- มกราคม 2554

สถานที่พบ	วันที่พบ	เพศ	ขนาด (เมตร)	สภาพซากที่พบ
จังหวัดพัทลุง				
อำเภอปากพะยูน				
-ต.เกาะหมาก	26 พ.ย. 51	เมีย	1.00	ไม่ทราบสาเหตุการตาย
	20 พ.ย. 53	เมีย	1.83	ติดอวน
อำเภอเมือง				
-ต.ลำปำ	15 พ.ย. 49	เมีย	2.02	เน่าเปื่อย
	9 ธ.ค. 49	เมีย	1.20	เน่าเปื่อย
	13 ก.พ. 50	เมีย	1.30	ลูกโลมา ขนาดเล็ก เน่าเปื่อย
	7 มี.ค. 50	ผู้	2.10	สภาพสดสมบูรณ์ ติดอวนปลาบึก
	23 มี.ค. 50	เมีย	1.94	สภาพสดสมบูรณ์ ติดอวนปลาบึก
	27 เม.ย. 50	เมีย	1.80	ติดอวนปลาบึก
	14 ธ.ค. 50	เมีย	2.10	ติดอวนปลาบึก
	18 ธ.ค. 50	ผู้	2.09	ติดอวนปลาบึก
	17 มี.ค. 51	ผู้	2.02	ไม่ทราบสาเหตุ สภาพเน่าเปื่อย
	6 ม.ค. 53	ผู้	0.77	ไม่ทราบสาเหตุ
	14 ม.ค. 53	เมีย	0.93	ไม่ทราบสาเหตุ

สถานที่พบ	วันที่พบ	เพศ	ขนาด (เมตร)	สภาพซากที่พบ
	23 ม.ค. 53	เมีย	1.97	ติดอวนปลาบึก
	26 ม.ค. 53	เมีย	0.96	ไม่ทราบสาเหตุ
	11 มี.ค. 53	เมีย	0.98	ตัวอ่อนไม่แข็งแรง
	11 ม.ค. 54	เมีย	0.86	ไม่ทราบสาเหตุ
อำเภอบางแก้ว				
-ต.นาปะขอ	5 ธ.ค. 50	ผู้	2.00	ป่วยตาย อายุมาก ฟันสึกหมดทุกซี่
อำเภอเขาชัยสน				
-ต.ห่านโพธิ์	18 พ.ย. 52	เมีย	1.96	ติดอวนปลาบึก
	26 ธ.ค. 52	ผู้	2.10	ติดอวนปลาบึก
-ต.จองถนน	24 พ.ย. 51	เมีย	0.88	ไม่ทราบสาเหตุการตาย
	22 ม.ค. 53	เมีย	0.94	ไม่ทราบสาเหตุ
จังหวัดสงขลา				
อำเภอระโนด				
-ต.ระโนด	9 ส.ค. 49	ผู้	2.13	เน่าเปื่อย
	28 ก.ย. 53	ผู้	2.07	ป่วยเนื่องจากบาดเจ็บที่เกิดจากการติดอวน
อำเภอกระแสสินธุ์				
-ต.เกาะใหญ่	14 พ.ย. 49	เมีย	1.95	เน่าเปื่อย
	5 ม.ค. 50	เมีย	0.86	สภาพสด
	26 มี.ค. 50	-	0.97	ลูกโลมา สภาพเน่าเปื่อย ลูกทิ้งลอยน้ำ
	5 พ.ค. 50	เมีย	0.90	ไม่ทราบสาเหตุ
	7 ก.ค. 50	ผู้	1.00	ติดอวนปลาบึก
	7 ก.ค. 50	เมีย	0.91	ไม่ทราบสาเหตุ
	2 พ.ย. 50	ผู้	0.86	ไม่ทราบสาเหตุ สภาพเน่าเปื่อย
	9 ก.ค. 51	เมีย	1.99	ติดอวนปลาบึก
	17 ก.ย. 51	เมีย	2.03	ติดอวนปลาบึก
	22 ต.ค. 51	ผู้	2.06	ติดอวนปลาบึก
	14 พ.ย. 51	เมีย	1.00	ไม่ทราบสาเหตุ
	5 ม.ค. 52	ผู้	1.96	ติดอวนปลากะพง
	27 เม.ย. 52	เมีย	0.97	ไม่ทราบสาเหตุ
	29 ก.ย. 53	เมีย	2.00	ป่วยเนื่องจากบาดเจ็บที่เกิดจากการติดอวน
	30 ต.ค. 53	เมีย	2.00	ติดอวน
	16 ธ.ค. 53	เมีย	2.05	ติดอวน
	16 ธ.ค. 53	ผู้	0.95	แม่เสียชีวิต
-ต.โรง	20 พ.ค. 53	เมีย	0.92	ตัวอ่อนไม่แข็งแรง
	21 ก.ย. 53	เมีย	0.95	ไม่ทราบสาเหตุ

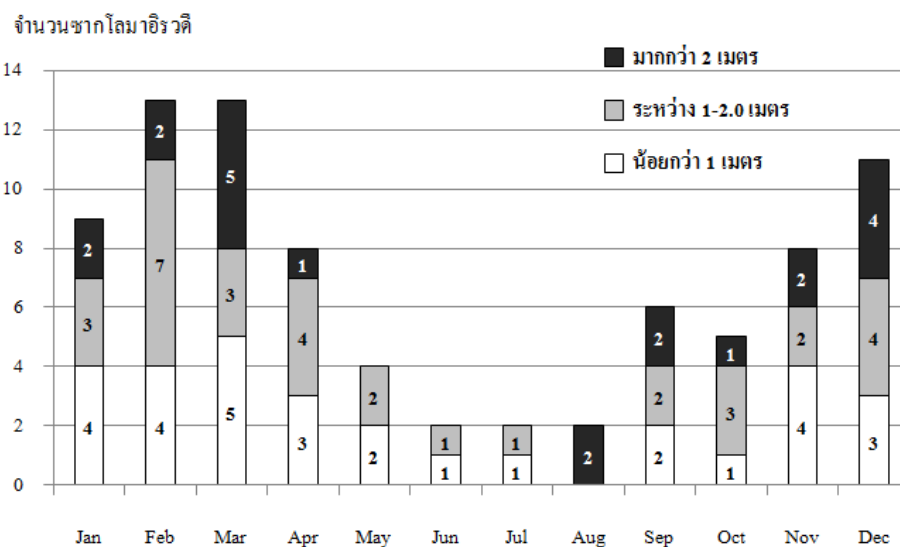
ที่มา: ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง, 2554

จะเห็นได้ว่าปัจจุบันพบซากโลมาอิรวดีในพื้นที่ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอกะสกันธุ์ จังหวัดสงขลา บ่อยที่สุด รองลงมาในพื้นที่ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง (รูปที่ 6) สรุปจำนวนการตายของโลมาอิรวดีโดยการสำรวจและการประเมินของ จงกลและคณะ (2550) พบการเกยตื้นของโลมาอิรวดี,หัวบาตรในทะเลสาบสงขลา 30 ตัว สถิติการตายของโลมาอิรวดีในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533-2553 บ่งชี้ว่าโลมาอิรวดีมีอัตราการตายเฉลี่ยปีละ 1-7 ตัว โดยมีแนวโน้มเป็นโลมาขนาดเล็กมากขึ้น (จงกล บุญครองชีพ และคณะ, 2550) แต่ในทะเลสาบสงขลา อัตราการตายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-2553 เฉลี่ยประมาณปีละ 8.4 ตัว (ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง, 2554) และมีแนวโน้มเป็นโลมาขนาดเล็กมากขึ้นเช่นกัน สาเหตุการตายเกิดจากติดอวนชาวประมงมากที่สุด (นิติกร ผิวผ่อง และอังสุณีย์ ชุนทดปราน, 2545; นิติกร ผิวผ่อง, 2549) โดยเฉพาะอย่างยิ่งอวนปลาปักและอวนปลาสร้อย (สันติ นิลวัฒน์, นิภล จันทขวัณ และอุมา เกื้อกุล, 2551) ความเป็นไปของการไม่สามารถระบุสาเหตุการตายได้ อาจจะมาจากการขาดข้อมูลการตายด้วยความเป็นพิษของโลหะหนักที่สะสมอยู่ในน้ำนมและในแหล่งน้ำทำให้ลูกโลมาป่วยตาย (Verné, 2009) การพบซากโลมา โดยเฉพาะสัดส่วนของซากโลมาเพศเมียสูงกว่าเพศผู้ (รูปที่ 4.8) ทำให้ยังมีความเป็นไปได้ว่าการขยายขนาดของประชากรโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลาเป็นไปได้ค่อนข้างยาก

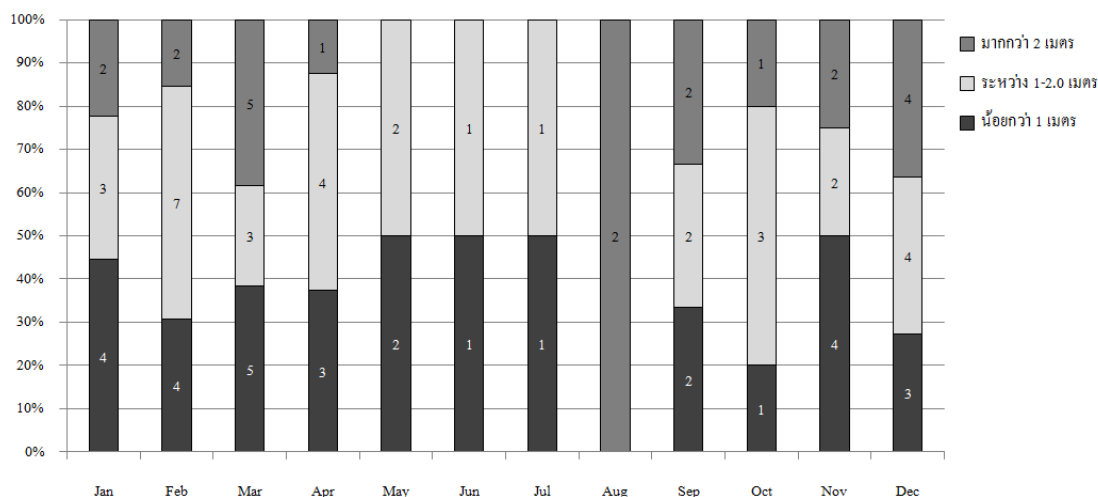

รูปที่ 4.6 ซากลูกโลมาอิรวดีที่ตายเป็นกลุ่มที่มีอัตราการตายสูงกว่ากลุ่มตัวเต็มวัย

(a)

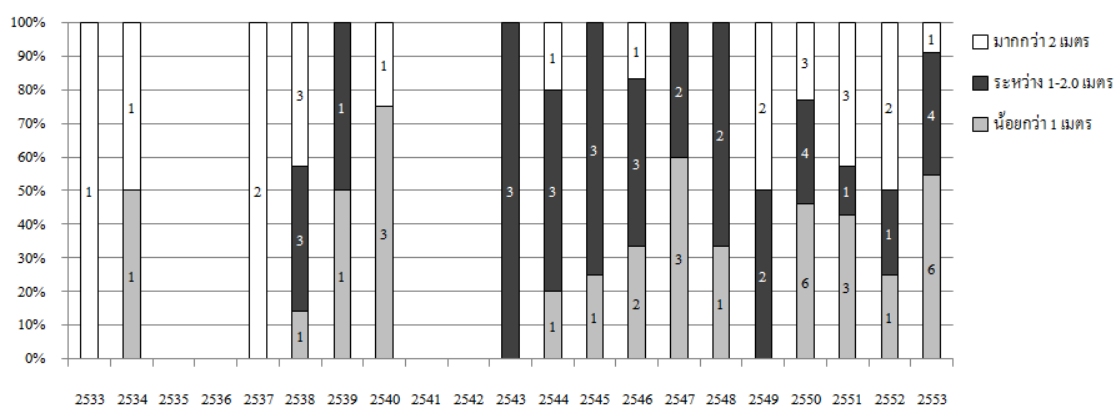

(b)

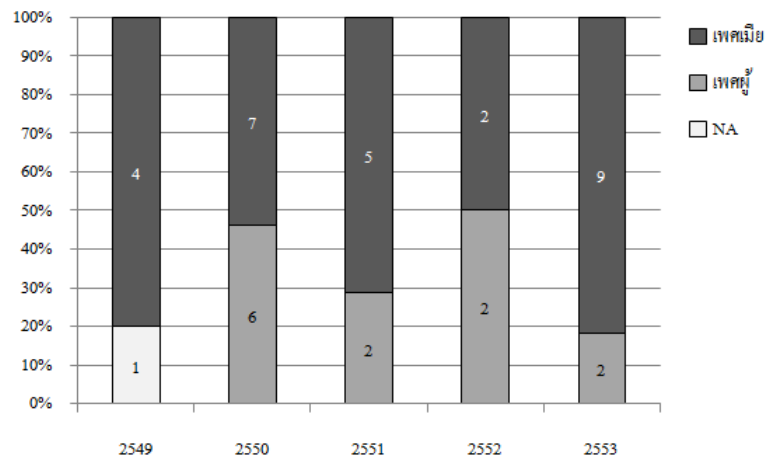

รูปที่ 4.7 จำนวนซากโลมาอิรวดีในรอบปี พ.ศ. 2533 – 2553 (a) รวมเป็นรายเดือน (b) ขนาดความยาวลำตัว

(a)

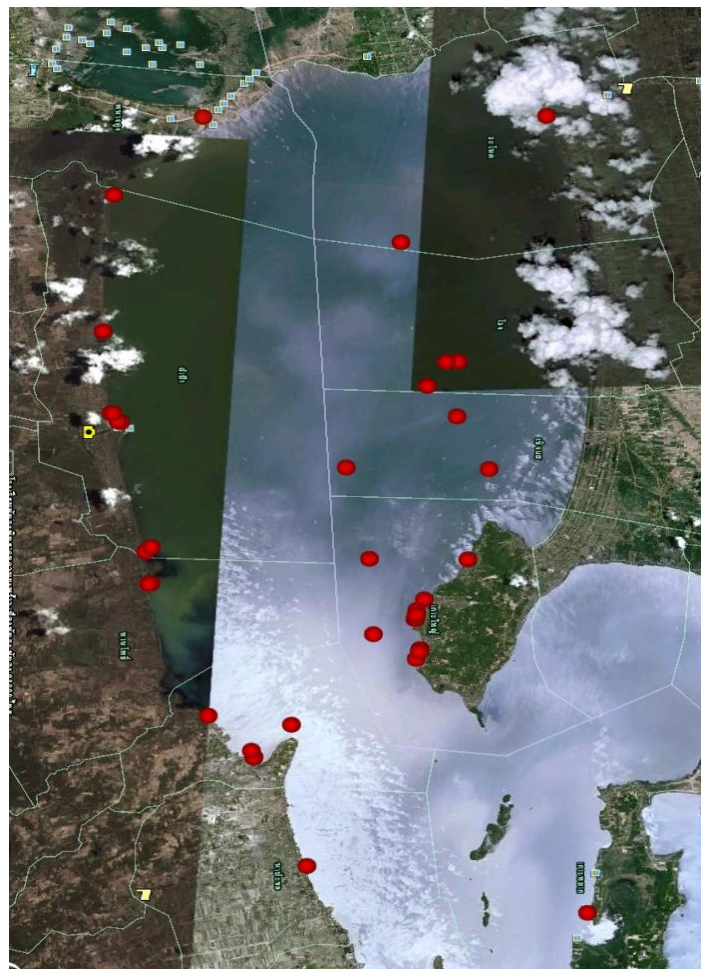

(b)

รูปที่ 4.8 จำนวนซากโลมาอิรวดี (a) แยกตามความยาวลำตัว พ.ศ.2533 – พ.ศ. 2553 (b) แยกเพศตามรายปี

จากข้อมูลตำแหน่งการเกยตื้นของซากโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา นำมาแสดงผลในแผนที่ทำให้ทราบได้ว่าซากโลมาส่วนจะไปเกยตื้นบริเวณ ต.เกาะใหญ่ อ.กระแสสินธุ์ จ.สงขลา และรอบชายฝั่งทั่วไป บริเวณด้านตะวันตกของทะเลสาบสงขลาตอนบน บริเวณ ต.ลำปำ อ.เมือง จ.พัทลุง รูปที่ 4.9

รูปที่ 4.9 ● ตำแหน่งของซากโลมาที่เกยตื้นในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พ.ศ.2549 – 2553

ข้อมูลโดย ศูนย์วิจัยทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง ภาคใต้ตอนล่าง จ.สงขลา

4.2.5 ประเด็นปัญหาและภัยคุกคามโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา

โดยภาพรวมของปัญหาของทะเลสาบสงขลาที่โลมาอิรวดีในกลุ่มนี้กำลังเผชิญมี กำลังเผชิญมี 2 ปัญหาหลักได้แก่ 1) ปัญหาโลมาติดเครื่องมือประมง อวนปลาบึกและอวนจับสัตว์น้ำ การรุกรานพื้นที่อนุรักษ์ 2) คุณภาพปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพที่กำลังลดลง กล่าวคือทะเลสาบสงขลามีการตื่นขึ้นของทะเลสาบ, ปัญหามลพิษในน้ำและดินของทะเลสาบ และปัญหาการลดลงของปริมาณสัตว์น้ำที่เป็นแหล่งอาหารของ โลมาอิรวดี ภัยคุกคามโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา มีดังต่อไปนี้

(1) การติดเครื่องมือชาวประมง

จากการที่มีโครงการฟื้นฟูสัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลาตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา โดยการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในวาระต่างๆ จำนวนมาก ในจำนวนนี้มีการปล่อยพันธุ์ปลาบึก ซึ่งเป็นปลาน้ำจืดที่มีขนาดใหญ่ลงในทะเลสาบสงขลา ปัจจุบันปลาบึกโตมีขนาดใหญ่ และขายได้ราคา ชาวประมงจึงมีการสร้างและใช้อวนจับปลาบึกเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว อวนปลาบึกเป็นอวนที่มีขนาดตาใหญ่ ประมาณ 24 เซนติเมตรและมีความยาวมากกว่า 1.5-3 กิโลเมตร (ทิพสุคนธ์ พิมพ์พิมล และ อนุรักษ เขียวขจรเขต, 2547) และพื้นที่ทำการประมงอยู่บริเวณเดียวกับแหล่งอาศัยโลมาอิรวดี จึงเป็นเหตุให้โลมาติดอวนปลาบึกตายเพิ่มมากขึ้น เมื่อโลมาติดอวนจะดันทำให้อวนยั้งพันลำตัวมากขึ้น สุดท้ายจะจมน้ำ เนื่องจากโลมาต้องหายใจด้วยปอด จึงขาดอากาศหายใจและตายในที่สุด เมื่อชาวประมงมาเก็บอวน จะพบว่าโลมาตายคาอวนอยู่แล้วจึงจำเป็นต้องปลดออกจากอวน เพื่อรักษาอวนไว้ ชาวประมงจึงใช้วิธีตัดหางโลมา (สุวัฒน์ จุฑาพฤทธิ์, 2554) จากสถิติ 3 ปีย้อนหลังพบว่าช่วงฤดูน้ำหลากเป็นช่วงเวลาที่โลมาอิรวดีมีอัตราเสี่ยงต่อการติดอวนปลาบึกสูงสุด (สันติ นิลวัฒน์, นิภล จันทขวัณ และอุมา เกื้อกุล, 2551) เพราะกระแสน้ำจืดที่หลากเข้ามา จะทำให้ฝูงปลาบึกและปลาสาวยเพิ่มจำนวนมากขึ้น และชาวประมงก็มักจะนำอวนปลาบึกมาวางดักเป็นจำนวนมาก ทำให้โอกาสที่โลมาอิรวดีเข้าไปติดอวนสูงมากขึ้นตามไปด้วย

(2) เส้นทางของโลมาอิรวดีถูกปิดกั้น

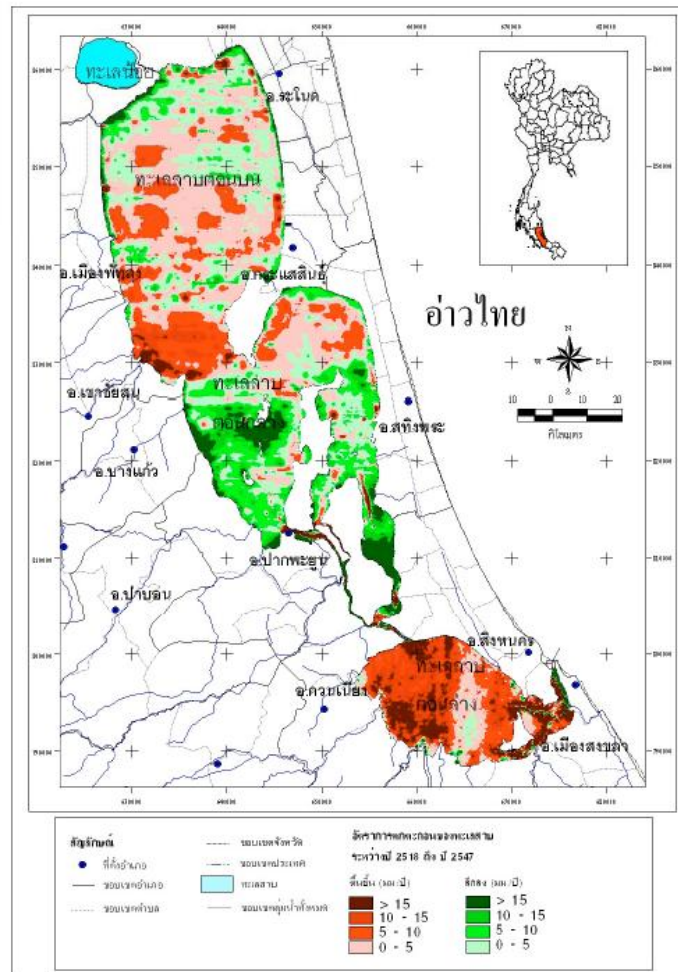
คาดว่าโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลาเป็นกลุ่มประชากรโลมาอิรวดีที่อาศัยอยู่บริเวณทะเลสาบสงขลาของจังหวัดสงขลาเมื่อในอดีต (สันติ นิลวัฒน์ นิภล จันทขวัณ และอุมา เกื้อกุล, 2551) ซึ่งมีคลองที่เชื่อมระหว่างทะเลสาบสงขลากับอ่าวไทยมีมากกว่าหนึ่งคลอง ในปัจจุบันปากคลองที่น้ำทะเลจากอ่าวไทยสามารถไหลเข้าออกทะเลสาบสงขลา มีทางเดียวเท่านั้นคือบริเวณปากทะเลสาบสงขลาตอนล่าง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอสิงหนครและอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งห่างจากตอนบนสุดของทะเลสาบสงขลาถึง 75 กิโลเมตรตลอดระยะทางดังกล่าวมีเครื่องมือประมงประจำที่คือไชนั่งและโพงพางเป็นจำนวนมาก การสำรวจราษฎรโดยรอบทะเลสาบสงขลา พบว่าทะเลสาบสงขลาตอนบนและตอนกลาง (ซึ่งเป็นบริเวณที่โลมาอิรวดีอาศัยอยู่) ใช้เครื่องมือประมงประเภทไชนั่ง (ลอบยื่น/โปะน้ำตื้น) โมะระ กัดสามชั้น อวนล้อมขนาดเล็ก โซ (ไชนอน) เบ็ดราว เบ็ดธง ลันปลาไหล และหยูด (อังสุณีย์ ชุนหปราน จุฬารักษ์ รัตนไชย และอาภรณ์ มีชูพันธ์, 2539) ส่วนการทำประมงในบริเวณทะเลสาบสงขลาตอนล่าง ส่วนใหญ่ใช้เครื่องมือประจำที่ได้แก่ ไชนั่ง โพงพาง ลอบยื่น ซึ่งทำการประมงในบริเวณที่มีความลึกระหว่าง 1-1.5 เมตร (ไพโรจน์ สิริมนตราภรณ์ และละออ ชูศรีรัตน์, 2544) ในปี พ.ศ. 2527 มีจำนวนไชนั่ง 900 ลูก (ไพโรจน์ สิริมนตราภรณ์ คณิต ไชยาคำ และไพรัชชัย แซ่จู้,

ทางเดียวและมีเครื่องมือประมงกีดขวางอย่างหนาแน่น ปิดเส้นทางเข้าออกสู่ทะเลอ่าวไทยของโลมาอิรวดีโดยถาวร (Brian et. al., 2004) ทำให้โลมาอิรวดีถูกจำกัดอยู่เฉพาะทะเลสาบสงขลาตอนบน (Beasley et al., 2002)

ปัจจุบันพบโลมาติดเครื่องมือประมงตายเกือบทุกปีในทะเลสาบสงขลาตอนใน ซึ่งปัญหาการทำประมงที่มากเกินไป ทำให้ประชากรของโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลาเสี่ยงที่จะสูญพันธุ์ไปจากทะเลสาบสงขลา (นิติกร ผิวผ่อง และอังสนีย์ ชุนหปราน, 2545) เพราะโลมาอิรวดีในรุ่นปัจจุบัน อ่อนแอเนื่องจากเกิดการผสมพันธุ์กันเองในกลุ่ม (inbreeding) ประกอบกับภาวะยูโทรฟิเคชัน (eutrophication) และความเสื่อมโทรมของทะเลสาบซึ่งเกิดจากการรองรับน้ำทิ้งชุมชน น้ำทิ้งจากการเพาะเลี้ยงกุ้ง และน้ำชะผิวดินในช่วงฤดูฝน (ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง, 2551)

(3) ปัญหาปริมาณอาหารที่ลดลง เนื่องจากการประมงที่ไม่ยั่งยืน เช่น การจับปลาฤดูวางไข่ การใช้เครื่องมือทำลายล้าง และความเสื่อมโทรมของคุณภาพสิ่งแวดล้อม ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้สัตว์น้ำในทะเลสาบซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาหารหลักของโลมาลดลง

(4) ปัญหาความจำกัดของแหล่งที่อยู่อาศัยจากการตื้นเขินของทะเลสาบสงขลา เนื่องจากทะเลสาบสงขลาเป็นแหล่งน้ำที่เป็นทะเลกึ่งปิด (Lagoon) ซึ่งมีทางเปิดติดต่อกับทะเลภายนอก (อ่าวไทย) ประกอบด้วยลุ่มน้ำย่อยจำนวน 12 ลุ่มน้ำ (กรมทรัพยากรธรณี, 2551) การตื้นเขินของทะเลสาบสงขลาจึงเกิดจากการสะสมตะกอนส่วนหนึ่งที่ถูกพัดพาจากการชะล้างของผืนแผ่นดิน อีกส่วนหนึ่งเป็นตะกอนตกสะสมอยู่ในทะเลสาบโดยไม่ได้ออกไปสู่ทะเลอ่าวไทย จากการศึกษาคาดคะเนว่าทะเลสาบสงขลาอาจมีการตื้นเขินและกลายเป็นแผ่นดินใหญ่ในอีก 300 ปีข้างหน้า (ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง, มปป.) จากการศึกษาการสะสมตัวของตะกอนยุคใหม่ในทะเลสาบสำรวจโดย Chittrakarn และคณะ ในปี 2539 พบว่าการตกตะกอนในทะเลสาบสงขลาโดยภาพรวม มีอัตราตั้งแต่ 0 จนถึง 10 ± 0.2 มม.ต่อปี อัตราเฉลี่ยอยู่ที่ 5 ± 0.25 มม.ต่อปี นอกจากนี้ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2548) ได้วิเคราะห์อัตราการสะสมตัวของตะกอนในทะเลสาบโดยการเปรียบเทียบความลึกของทะเลสาบจากการสำรวจโดยกรมเจ้าท่าโดยการสร้างกริดตามพิกัด UTM และอ่านค่าความลึกตามเส้นกริดด้วยเครื่อง Echo-sounder ใน พ.ศ. 2518 และ พ.ศ. 2545 พบว่าการทับถมของตะกอนส่วนใหญ่จะเป็นที่ตื้นเขินทางด้านตะวันตกของทะเลสาบ โดยเฉพาะบริเวณทะเลสาบตอนล่าง จากการคำนวณ พบว่าชั้นตะกอนหนาขึ้นเฉลี่ย 0.186 ม. หรือเฉลี่ยได้ 6.9 มม.ต่อปี (รูปที่ 4.11) นอกจากนี้จากการศึกษาของกรมทรัพยากรธรณีในปี 2549-2551 พบว่าบริเวณทะเลสาบสงขลาตอนบน (ทะเลหลวง) มีช่วงอัตราการสะสมตะกอน 0.0-8.7 และค่าเฉลี่ย 5.4 มม.ต่อปี ทะเลสาบสงขลาตอนกลาง มีช่วงอัตราการสะสมตะกอน 1.9-7.9 และค่าเฉลี่ย 5.9 มม.ต่อปี และทะเลสาบสงขลาตอนล่าง มีช่วงอัตราการสะสมตะกอน 3.57-8.33 และค่าเฉลี่ย 6.64 มม.ต่อปี

รูปที่ 4.11 แผนที่การสะสมตัวของตะกอนในบริเวณทะเลสาบสงขลา
ที่มา: สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2548

การพัฒนาที่ดินรอบๆ ทะเลสาบสงขลา การเปิดหน้าดินเพื่อการเกษตรต่างๆ ทำให้มีการเพิ่มของตะกอนดินสู่ทะเลสาบสงขลาโดยตรง ทำให้อัตราการตกตะกอนที่สะสมในทะเลสาบมากขึ้น จากการที่การเชื่อมต่อทะเลสาบกับทะเลอ่าวไทยถูกปิดกั้นหลายแห่ง ทำให้การไหลเวียนของน้ำลดลง การตกตะกอนมากขึ้น เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ทะเลสาบสงขลาตื้นเขิน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อโลมาอิรวดี (สันติ นิลวัฒน์ นิกล จันทขวัญ และอุมา เกื้อกูล, 2551)

(5) ปัญหาภาวะมลพิษ สาเหตุหลักจากน้ำเสียจากชุมชน อุตสาหกรรม ฟาร์มสุกร และนาุ้งจากการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อวางแผนคุ้มครองโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พบว่าแหล่งกำเนิดน้ำเสียจากชุมชนที่ปล่อยสู่ทะเลสาบสงขลา มีปริมาณประมาณ 100,000 ลบ.ม.ต่อวัน ค่า BOD ประมาณ 17,000 กก./วัน ส่วนใหญ่เกิดจากชุมชนเมืองใหญ่โดยเฉพาะหาดใหญ่และสงขลา น้ำเสียจากอุตสาหกรรม ซึ่งรวมตัวหนาแน่นในเส้นทางคมนาคมสายหลัก ค่า BOD รวมกันประมาณ 3,000 กก./วัน น้ำเสียจากฟาร์มสุกร ปริมาณความสกปรกจากฟาร์มสุกรรวมประมาณ 1,200 กก./วัน และน้ำเสียจากฟาร์มกุ้ง มีความไม่แน่นอนค่อนข้างสูง ปริมาณความสกปรกจากฟาร์มกุ้งที่ปล่อยลงสู่ทะเลสาบสงขลา ประมาณ 13,600-19,000 กก./วัน

นอกจากความสกปรกจากสารอินทรีย์นี้แล้ว น้ำเสียเหล่านี้ยังปล่อยสารอาหาร คือ ไนโตรเจนและฟอสฟอรัส ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหายูโทรฟิเคชัน หรือการระบาดของพืชน้ำจำนวนมาก โดยเฉพาะในทะเลสาบสงขลาตอนกลาง ก่อปัญหาอื่นๆ เช่น ชะลอการหมุนเวียนถ่ายเทของกระแสน้ำ การตื้นเขินของทะเลสาบ คุณภาพน้ำที่ต่ำลงจนไม่เหมาะสมกับการอยู่อาศัยของสัตว์น้ำ รวมถึงโลมาอิรวดีด้วยเช่นกัน

(6) ปัญหาโลมาผสมพันธุ์สายเลือดชิด ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนประชากรที่จำกัด ประกอบกับการไม่สามารถอพยพเคลื่อนย้าย แลกเปลี่ยนสายพันธุ์กับโลมาที่อยู่อาศัยบริเวณฝั่งทะเลภายนอกทะเลสาบได้ ทำให้มีการผสมพันธุ์กันเองในกลุ่มประชากรเดียวกัน จึงมีโอกาสที่โลมาจะอ่อนแอจากปัญหาสายเลือดชิด

(7) การขาดความเข้าใจ ความตระหนักในคุณค่า และความสำคัญของโลมา ตลอดจนสิ่งแวดล้อมโดยรวมของทะเลสาบ นับเป็นประเด็นที่ส่งผลอย่างมากต่อทิศทางการเปลี่ยนแปลงของทะเลสาบสงขลาในอนาคต เนื่องจากเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำกว้างใหญ่ มีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย ส่งผลกระทบได้มากหากไม่มีทิศทางการบริหารจัดการที่ดี

4.3 แผนอนุรักษ์โลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา

สืบเนื่องจากข้อมูลตัวเลขวิกฤติการตายของโลมาอิรวดีมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และบ่อยขึ้น ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลอ่าวไทยตอนล่างจึงเป็นเจ้าภาพในการวางแผนการจัดการพื้นที่คุ้มครองและอนุรักษ์โลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลาขึ้นเพื่อสนับสนุนให้แนวความคิดการอนุรักษ์โลมาโดยการประกาศพื้นที่คุ้มครองเป็นแนวทางที่ชอบธรรม ผ่านการมีส่วนร่วมและเห็นชอบในระดับชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและได้รับผลกระทบโดยตรงต่อแนวทางดังกล่าว แผนอนุรักษ์โลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา (ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง, 2554) ได้กำหนดไว้ 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

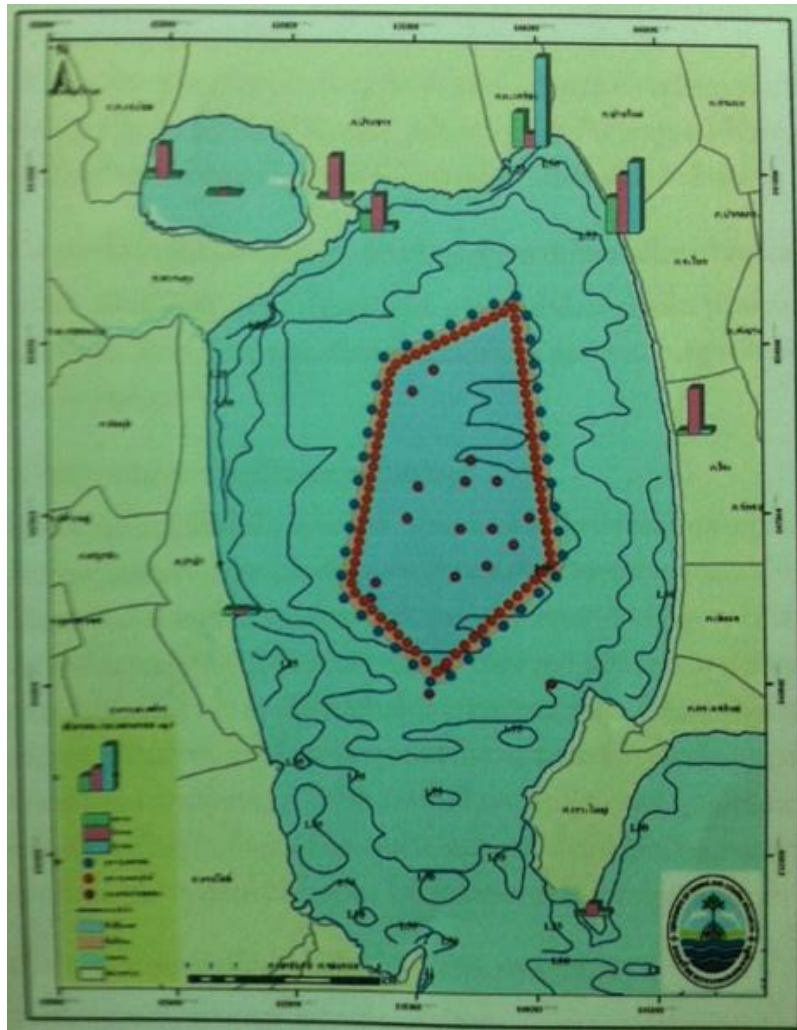
1. ยุทธศาสตร์ที่ 1 กำหนดเขต และมาตรการอนุรักษ์ พื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา
2. ยุทธศาสตร์ที่ 2 การฟื้นฟูแหล่งโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา
3. ยุทธศาสตร์ที่ 3 การลดมลพิษลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
4. ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสำรวจ ศึกษา วิจัยโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา
5. ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ตลมา
6. ยุทธศาสตร์ที่ 6 การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทะเลสาบสงขลา

ในแต่ละยุทธศาสตร์ได้มีการกำหนดมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหา มาตรการลดผลกระทบ และกิจกรรมต่างๆ รายละเอียดดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 กำหนดเขต และมาตรการอนุรักษ์ พื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา

เพื่อให้เกิดความร่วมมืออันดี ระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน ในการอนุรักษ์โลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลาซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์อย่างหลากหลาย มีการกระจายตัวของชุมชนตลอดแนวชายขอบของพื้นที่ทะเลสาบ มีผู้คนจำนวนมากเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง

ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยมาช่วยในการกำหนดขอบเขตพื้นที่คุ้มครองที่ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดผลกระทบ น้อยที่สุดต่อชุมชนหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ตลอดจนช่วยให้สามารถดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ได้ อย่างคมชัดยิ่งขึ้น ง่ายต่อการกำหนดเครือข่ายในการร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ต่างๆ ในพื้นที่ ทั้งการลาดตระเวน การเก็บข้อมูลและรายงานข้อมูลเกี่ยวกับโลมา กิจกรรมการรณรงค์และสร้างจิตสำนึก รวมถึงกิจกรรมการฟื้นฟู บูรณะต่างๆ ในพื้นที่ เขตพื้นที่คุ้มครองโลมาได้ดำเนินการร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งภายใต้ยุทธศาสตร์นี้ ทาง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้ดำเนินการวางแผนเขตไว้แล้ว (รูปที่ 4.12) ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 1 มี มาตรการทั้งหมด 4 มาตรการ ได้แก่

รูปที่ 4.12 แนวเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา พร้อมทุ่นระบุแนวเขต

ที่มา: ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง, 2554

มาตรการที่ 1 ประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา

กำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา เนื้อที่ประมาณ 100 ตารางกิโลเมตร โดยกรม ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้ทำการติดตั้งทุ่นแนวเขตทุกระยะ 400 เมตร ตลอดแนวเขต จำนวน 100 ลูก

เป็นพื้นที่ที่โลมาใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่อาศัย เนื่องจากพื้นที่มีความเหมาะสมด้วยปัจจัยต่างๆ เช่น ความลึก ความอุดมสมบูรณ์ และการรบกวนจากกิจกรรมและเครื่องมือประมงมีน้อย

มาตรการที่ 2 การอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา

- กำหนดมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาอิรวดีในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาด เพื่อกันเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับโลมาในการสืบพันธุ์และการหากิน ส่วนพื้นที่นอกเขตแนวทุน ซึ่งอาจมีโลมาออกมาหาอาหารในบางฤดูกาลหรือบางช่วงเวลา ให้มีการควบคุมดูแลการทำการประมง โดยการระแวดระวังการเกิดภัยต่อโลมา เช่น การดูแลเฝ้าเครื่องมือประมงเป็นระยะๆ หากพบเห็นโลมาติดเครื่องมือประมงจะสามารถช่วยเหลือได้ทันทั่วทั้ง
- การสร้างแรงจูงใจด้วยระบบตอบแทน เช่น ประกาศเกียรติคุณ ของที่ระลึก เสื้อ หมวก สมุดบันทึกทุนการศึกษาบุตร พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ การส่งเสริมอาชีพ หรืออาจเป็นเงินรางวัล ในกรณีพิเศษต่างๆ เป็นต้น รวมถึงการใช้มาตรการทางสังคมหรือทางศาสนาในการตักเตือนหรือทำให้เกิดความละอายในการกระทำผิดที่เป็นอันตรายต่อโลมาอิรวดี
- ดำเนินการเข้มงวด ตรวจสอบตรา การลาดตระเวน และเฝ้าระวังโลมา โดยรอบบริเวณพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา ดูแลการทำการประมง เครื่องมือประมง ตลอดจนเฝ้าระวังอันตรายที่เกิดขึ้นกับโลมา
- ทำการสร้างแพพร้อมหอสังเกตการณ์ เพื่อใช้เป็นจุดเฝ้าระวัง แหล่งเรียนรู้โลมา และสามารถใช้นับสนุนการท่องเที่ยวชมโลมาในทะเลสาบสงขลาได้อย่างดี

มาตรการที่ 3 แนวทางการลดผลกระทบจากการประกาศพื้นที่คุ้มครองโลมา

- อาจให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดสรรงบประมาณในการซื้อคืนเครื่องมือประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่ทะเลหลวง และส่งเสริมอาชีพทางเลือกอื่นๆ ภายใต้การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
- ประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับกลุ่มอาชีพต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มชาวประมงในด้านความร่วมมือการประกอบการบริเวณพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา
- เปิดให้มีเวทีแลกเปลี่ยน รับฟังข้อมูล ความคิดเห็น โดยเฉพาะจากกลุ่มชาวประมงในพื้นที่เพื่อประเมินผลจากการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา เพื่อปรับปรุงแนวทางและประเมินความสำเร็จของการประกาศพื้นที่คุ้มครองโลมา
- จัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์โลมาระดับชุมชน ตามแผนการจัดการพื้นที่คุ้มครอง และคณะกรรมการระดับนโยบายในระดับจังหวัด สนับสนุนในด้านการกำกับดูแล ให้มีการดำเนินงานตามนโยบายเพื่อให้การดำเนินงานตามแผนการจัดการพื้นที่คุ้มครองโลมาเกิดขึ้นเต็มประสิทธิภาพ

มาตรการที่ 4 การจัดตั้งศูนย์แจ้งเตือนเหตุและแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโลมาในทะเลสาบสงขลา

ดำเนินการจัดตั้งให้มีศูนย์รับแจ้งเหตุการณ การพบเห็นโลมาเกยตื้น หรือติดเครื่องมือประมง จัดให้มีสายด่วนรับแจ้งข้อมูลข่าวสารโลมา เบอร์โทรศัพท์แจ้งข้อมูล ตลอดจนช่องทางติดต่อสื่อสารอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับศูนย์รับแจ้งเหตุดังกล่าว

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การฟื้นฟูแหล่งโลมาอริวดีในทะเลสาบสงขลา

ปัญหาการตื้นเขินอันเนื่องมาจากตะกอนและวัชพืชน้ำ ตลอดจนการเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมงในทะเลสาบสงขลา เป็นหนึ่งในภัยคุกคามสำคัญต่อวิถีชีวิตของโลมา และวิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่ดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากการไหลเวียนถ่ายเทของน้ำในทะเลสาบสงขลาเป็นไปอย่างจำกัด ทั้งเนื่องมาจากการมีเครื่องมือประมงประจำเป็นจำนวนมากในบริเวณทะเลสาบสงขลาตอนนอก เป็นเหตุให้เกิดการระบาดของวัชพืชน้ำ การสะสมของสารพิษต่างๆ จากพื้นที่ชายขอบทะเลสาบ นำมาซึ่งความเสื่อมโทรมของพื้นที่และผลผลิตด้านการประมงที่ลดลง การขุดลอกหรือปรับปรุงพื้นที่ การฟื้นฟูความสมบูรณ์ของทรัพยากรประมงล้วนเป็นกิจกรรมที่เอื้อต่อการฟื้นฟูถิ่นที่อยู่ของโลมาอย่างเหมาะสม ภายใต้ยุทธศาสตร์นี้ได้มีการนำเสนอมาตรการต่างๆ เพื่อฟื้นฟูทะเลสาบสงขลาในบริเวณรยรอบพื้นที่คุ้มครอง จำนวน 3 มาตรการ ได้แก่

มาตรการที่ 1 การฟื้นฟูแหล่งที่อยู่อาศัยโลมาอริวดีทะเลสาบสงขลา

- การขุดลอกพื้นที่ตื้นเขินภายในพื้นที่คุ้มครองโลมา โดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ ร่วมกันกำหนดพื้นที่ รูปแบบการขุดลอกและความลึกที่เหมาะสมในการขุดลอก
- การศึกษาและสืบค้นข้อมูลพื้นฐานของทะเลสาบสงขลา โดยเฉพาะในส่วนพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการขุดลอก เพื่อใช้ประกอบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินการขุดลอกในรูปแบบ ขนาด ความลึก และพื้นที่ที่กำหนด
- การนำเสนอผลการศึกษา และมีกระบวนการปรึกษาหารือร่วมกับชุมชนในพื้นที่อย่างจริงจัง ในการกำหนดรูปแบบและการลดผลกระทบจากการขุดลอก ตลอดจนแผนการจัดการที่เหมาะสมกับดินตะกอนที่เกิดจากการขุดลอก และมีการปรับปรุงภูมิทัศน์หลังการขุดลอก เช่น ปลูกต้นไม้ จัดสวน จัดทำพื้นที่สีเขียว หรือสวนสาธารณะสำหรับชุมชนในพื้นที่ ที่ที่ดินที่เกิดจากการขุดลอก เป็นต้น
- การเพิ่มช่องทางเชื่อมทะเลสาบกับทะเลอ่าวไทย โดยการขุดคลองขนาดใหญ่ หรือการรื้อเครื่องมือประมงประจำที่ขวางกั้นช่องทางระบายน้ำ ทำการศึกษาในเรื่องนิเวศวิทยา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการตอบสนองต่อแนวคิดจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
- กำหนดมาตรการลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับกลุ่มผู้เสียประโยชน์อย่างเหมาะสม เช่น การเวนคืนพื้นที่ การซื้อเครื่องมือทำการประมงคืน การส่งเสริมอาชีพและสร้างแรงจูงใจ เป็นต้น
- ศึกษาติดตามการเปลี่ยนแปลง หลังการดำเนินมาตรการ

มาตรการที่ 2 การฟื้นฟูความสมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำ

- การจัดวางปะการังเทียมเพื่อล่อสัตว์น้ำในบริเวณพื้นที่คุ้มครองโดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องร่วมกับชุมชน กำหนดโครงสร้างและรูปแบบที่เหมาะสมกับพื้นที่ สภาพการประมง และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- จัดให้มีเวทีปรึกษาหารือในการกำหนดจุดจัดวางปะการังเทียม เพื่อความคุ้มค่าในการใช้ปะการังเทียมนั้นๆ ตามความเห็นชอบของกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์หลัก
- การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ โดยกรมประมงเป็นผู้แนะนำและกำหนดชนิดพันธุ์สัตว์น้ำที่ควรปล่อย ทั้งนี้ควรเป็นชนิดพันธุ์ประจำถิ่น และหรือเป็นพันธุ์ที่ไม่ส่งผลกระทบระยะยาวต่อระบบนิเวศในทะเลสาบสงขลา

มาตรการที่ 3 การฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลน ป่าพรุ และพื้นที่ชุ่มน้ำ

ดำเนินการโดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องร่วมกับชุมชนในการดำเนินการฟื้นฟูให้สอดคล้องกับความต้องการใช้ประโยชน์หรือวิถีชุมชน เช่น ให้ความรู้ สนับสนุนกล้าไม้ คัดเลือกพื้นที่ และร่วมกับชุมชนในการกำหนดพื้นที่ทำการฟื้นฟู ให้เป็นป่าชุมชน ควบคุมดูแลและกำหนดกติกาเพื่อจัดสรรการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม โดยให้คณะกรรมการพื้นที่คุ้มครองโลมาระดับจังหวัด เป็นผู้รับรองกติกาสร้างแรงจูงใจด้านนโยบายต่อบุคคลหรือชุมชน ในการร่วมกันเพิ่มและดูแลพื้นที่สีเขียว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การลดมลพิษลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

มาตรการที่ 1 การลดมลพิษน้ำเสียจากชุมชน

การจัดสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมในชุมชนขนาดใหญ่ โดยใช้แนวทางจากการศึกษาและข้อเสนอแนะตามแผนแม่บททะเลสาบสงขลา ในการสร้างระบบรวบรวมและระบบบำบัดน้ำเสียในพื้นที่เร่งด่วน เช่น ในชุมชนขนาดใหญ่ที่มีน้ำเสียจำนวนมาก ผลักดันแนวคิดเรื่องผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (PPP: Polluter Pays Principle) โดยให้มีการเก็บภาษีน้ำทิ้งจากโรงงาน โรงแรม หรือแหล่งผลิตน้ำเสียอื่นๆ อย่างเหมาะสม โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นั้นๆ เป็นผู้ออกระเบียบและจัดเก็บ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาต้นทุนการจัดการน้ำเสียของระบบบำบัด

มาตรการที่ 2 การลดมลพิษจากการทิ้งขยะมูลฝอยของชุมชน

- การสนับสนุนให้ชุมชนมีระบบการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม เช่น ธนาคารขยะ การนำกลับมาใช้ใหม่ โดยกำหนดให้มีแรงจูงใจในรูปแบบของที่ระลึกต่างๆ เป็นต้น ดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยตามแผนแม่บททะเลสาบสงขลาอย่างจริงจัง

- ผลักดันให้มีการเก็บภาษีขยะมูลฝอยจากโรงแรม โรงงาน ชุมชน หรือแหล่งผลิตขยะมูลฝอยอื่นๆ โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นั้นๆ เป็นผู้ออกระเบียบและจัดเก็บ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาต้นทุนการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเหมาะสม

มาตรการที่ 3 การบังคับใช้กฎหมายต่อแหล่งกำเนิดมลพิษอย่างจริงจัง

คณะทำงานระดับนโยบายที่เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองโลมาในแต่ละจังหวัดประสานหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษ เช่น กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมควบคุมมลพิษ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ตลอดจนหน่วยงานสังกัดกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกันกำหนดแผน ระเบียบข้อบังคับ หรือแนวทางการจัดการปัญหามลพิษลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาอย่างเหมาะสม

มาตรการที่ 4 การสร้างเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

- กำหนดนโยบายและแรงจูงใจในการลดปริมาณขยะมูลฝอย หรือนำขยะกลับมาใช้ใหม่ในระดับครัวเรือนหรือระดับชุมชน ให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมกับคนในชุมชน ผ่านสื่อหรือกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ พัฒนาศักยภาพของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่างๆ เช่น ฝึกอบรมม ดูงาน เป็นต้น
- ส่งเสริมระบบการจัดการในรูปแบบธนาคารขยะชุมชนสำหรับผู้สนใจ ส่งเสริมการจัดตั้งเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และเพิ่มความเข้มแข็งในการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ โดยมีกิจกรรมการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ เช่น ขุดลอกวัชพืชน้ำ ปลุกต้นไม้ ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสำรวจ ศึกษา วิจัย โลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา

มาตรการที่ 1 การสำรวจ ศึกษา วิจัย เพื่อจัดทำฐานข้อมูล

- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งร่วมกัยหน่วยงานและชุมชนที่เกี่ยวข้อง ศึกษาวิจัยในมิติต่างๆ เช่น การสำรวจจำนวนประชากร การแพร่กระจาย พฤติกรรมความเป็นอยู่ อาหารและการกินอาหาร การพิสูจน์และศึกษาซากโลมา และโลมาเกยตื้น สาเหตุการตาย การสะสมของสารมลพิษในเนื้อเยื่อโลมา การติดตามการเคลื่อนย้ายของโลมา เป็นต้น
- ศึกษาข้อมูลด้านพันธุกรรมของโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา เปรียบเทียบกับโลมาอิรวดีในแหล่งอื่น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการแก้ไข รักษาสายพันธุ์ รวมถึงการขยายพันธุ์โลมาต่อไป
- การรวบรวมผลการวิจัย ข้อมูลที่ครอบคลุม และจัดทำฐานข้อมูลโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา เพื่อการตัดสินใจในการกำหนดมาตรการการบริหารจัดการและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
- ศึกษาแนวทางออกอื่นๆ ที่เหมาะสมในการอนุรักษ์โลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลาให้คงอยู่ต่อไป

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์โลมา

มาตรการที่ 1 การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ การอนุรักษ์โลมาอริวดี และสิ่งแวดลอมในทะเลสาบสงขลา

- การจัดทำข่าว เนื้อหาการอนุรักษ์โลมาอริวดี และสิ่งแวดลอมในทะเลสาบสงขลา เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และทางเว็บไซต์ต่างๆ
- จัดทำสื่อเผยแพร่ชนิดต่างๆ เช่น ป้ายโฆษณา หนังสือ แอกระสาร แผ่นพับ และโปสเตอร์ แจกจ่ายสู่ ประชาชนทั่วไปให้มีความเข้าใจกว้างขวางยิ่งขึ้น
- ส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดลอมในกลุ่มเด็กและ เยาวชนผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ในท้องถิ่น และบูรณาการเข้าสู่ หลักสูตรการศึกษาปกติ ทั้งในระดับประถมและมัธยม ค่ายเยาวชนในพื้นที่รอบๆ ทะเลสาบสงขลา ให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปมีความตระหนัก รัก และผูกพัน ต่อท้องถิ่น วิถีชีวิต และ ทรัพยากรธรรมชาติ
- จัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกสำหรับเด็กและเยาวชน ได้แก่ กิจกรรมการส่งเสริมการอนุรักษ์รูปแบบ ต่างๆ เช่น การประกวดวาดภาพ ประกวดคำขวัญ การรณรงค์ฟื้นฟูพื้นที่สีเขียว การทัศนศึกษาเพื่อ ชมโลมา เป็นต้น
- จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดงานเทศกาลประจำจังหวัด การจัดการแข่งขันกีฬาเพื่อสร้างกองทุน เพื่องานอนุรักษ์โลมา การจัดกิจกรรมฟื้นฟูพื้นที่สีเขียวชายขอบทะเลสาบสงขลา การปล่อยพันธุ์สัตว์ น้ำ
- สร้างความตระหนักกับกลุ่มผู้คนที่อยู่อาศัยในเมือง พื้นที่ต้นน้ำ ถึงผลกระทบจากกิจกรรมต่างๆ ต่อ ทะเลสาบสงขลา โลมาอริวดี และทรัพยากรสัตว์น้ำอื่น เช่น การใช้สารเคมีด้านการเกษตร น้ำทิ้งน้ำ เสียจากชุมชนและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ขยะมูลฝอย รูปแบบการจัดการสุขาภิบาลที่ เหมาะสม
- สร้างความตระหนักสำหรับกลุ่มชาวประมง การเผยแพร่งานอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เข้าสู่กลุ่มพระสงฆ์เพื่อเป็นกำลังสนับสนุนการสร้างจิตสำนึก
- จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติของทะเลสาบสงขลา โลมาอริวดี และศูนย์นิทรรศการ เกี่ยวกับโลมา
- พัฒนาเว็บไซต์สำหรับการอนุรักษ์โลมาอริวดี และพื้นที่คุ้มครองโลมา ให้เป็นศูนย์กลางข้อมูลต่างๆ ในทางวิชาการที่เกี่ยวกับโลมาและกิจกรรมการอนุรักษ์โลมา ตลอดจนเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลความ เคลื่อนไหวในประเด็นสิ่งแวดลอมที่เกี่ยวกับโลมาในทะเลสาบสงขลา

มาตรการที่ 2 โครงการจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์โลมาและสิ่งแวดล้อมทะเลสาบสงขลา

- จัดสรรเงินค่าปรับจากการฝ่าฝืนกฎหมายพื้นที่คุ้มครอง หรือกติกาต่างๆ ในท้องถิ่น เข้ากองทุน
- ระดมทุนจากค่าห้องพักโรงแรม หรือผู้ประกอบการท่องเที่ยว โดยให้ข้อแลกเปลี่ยนในเรื่องภาพลักษณ์องค์กรที่สนับสนุน เช่น การมีดวงตรารับรองจากจังหวัดหรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องว่าเป็นผู้สนับสนุนงานอนุรักษ์โลมา
- จัดกิจกรรมและตัดเงินบางส่วนเพื่อเข้ากองทุน เช่น ค่าผ่านประตูงานเทศกาล งานประเพณี การจัดการแข่งขันกีฬาประจำจังหวัด เป็นต้น
- ใช้เงินกองทุนเพื่อกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นสาธารณประโยชน์เท่านั้น
- ให้ชุมชนนั้นๆ ร่วมกับท้องถิ่นและส่วนราชการ จัดตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการเงินกองทุนร่วมกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทะเลสาบสงขลา

มาตรการที่ 1 โครงการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

- ศึกษาประเมินทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในการเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว กิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยว โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์กรเอกชน ชุมชนและเครือข่ายชุมชน เป็นต้น ในการสำรวจประเมินสถานภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพร้อมด้านต้นทุนธรรมชาติและต้นทุนทางสังคมต่างๆ
- พัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อการบริการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การประเมินความต้องการด้านการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การฝึกอบรมตามผลการประเมินความต้องการในการพัฒนาศักยภาพ เช่น การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ ความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย การบริการ การจัดที่พัก ภาษา เป็นต้น การทัศนศึกษาดูงาน เพื่อเตรียมความพร้อมและพัฒนารูปแบบการบริการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ
- พัฒนาแผนการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยหน่วยงานต่างๆ และชุมชนมีส่วนร่วม การพัฒนาระบบงานสื่อความหมายเกี่ยวกับโลมาและพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบแผนที่ท่องเที่ยว คู่มือแผ่นพับ แผ่นภาพแบบกันน้ำ โปสเตอร์ตามท่าเรือ หอชมโลมา เป็นต้น การพัฒนาเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวยั่งยืนในระดับชุมชน เพื่อสร้างระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถ่ายทอดด้านการตลาดตลอดจนปรับปรุงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเหมาะสม
- เตรียมความพร้อมโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ เช่น เรือ ท่าเรือ หอชมโลมา การประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน ผ่านสื่อต่างๆ
- พัฒนาสินค้าของที่ระลึกที่มีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์โลมาหรือสัตว์ประจำถิ่นชนิดเด่นอื่นๆ

4.4 ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชายฝั่งกับโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา

สุพจน์ จันทราภรณ์ศิลป์ กาญจนา อุดุลยานุกุล และก้องเกียรติ กิตติวัฒนาวงศ์ (2539) รายงานการพบการอาศัยของโลมาอิรวดีอยู่ในทะเลสาบลำปำ จังหวัดพัทลุง และจังหวัดสงขลา การศึกษาครั้งนี้จึงจัดทำประวัติศาสตร์ชุมชนใน 2 พื้นที่ดังกล่าว วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนได้ใช้กระบวนการประเมินสถานะชนบทอย่างเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal: RRA) โดยค้นหาคำตอบความสัมพันธ์ของชุมชนกับโลมาอิรวดีใช้วิธีการดังแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ผู้ให้ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	
	สัมภาษณ์เจาะลึก	สนทนากลุ่มย่อย
ทะเลสาบสงขลา จังหวัดสงขลา		
-หัวหน้าชมรมรักษิโลมาฯ	✓	✓
-สมาชิกชมรมรักษิโลมาฯ	✓	✓
-ชาวบ้านที่เคยเห็นโลมาฯ		✓
-ชาวประมง		✓
ทะเลสาบลำปำ จังหวัดพัทลุง		
-ชมรมรักษิโลมาฯ	✓	✓
-ชาวบ้าน		✓
-ชาวประมง	✓	✓
-แกนนำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน	✓	✓
-อบต.		✓

สำหรับในการจัดประชุมกลุ่มย่อย ได้ใช้เครื่องมือประวัติศาสตร์ชุมชน (Time Line) และปฏิทินฤดูกาล (Seasonal Calendar) เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดกระบวนการคิดและรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการสังเกต การใช้ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับนิเวศของโลมาอิรวดี และภาพถ่ายอื่นๆ มาเสริมในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

1. การใช้ข้อมูลเอกสาร โดยทำการทบทวนเอกสารชั้นต้นและชั้นรองที่เกี่ยวกับเรื่องราวและเรื่องบอกเล่าเกี่ยวกับโลมาอิรวดีในพื้นที่
2. การลงพื้นที่ภาคสนาม โดยใช้การจัดประชุมกลุ่มย่อย สำหรับพื้นที่จังหวัดสงขลา และใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับพื้นที่จังหวัดพัทลุง
3. ใช้แผนที่ทางกายภาพเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการเล่าเรื่องราวและระบุตำแหน่งของเรื่องราว

4. ใช้เทคนิคการสังเกตและบันทึกเรื่องราวของปัญหา ความขัดแย้ง ลำดับเหตุการณ์สำคัญๆ รวมถึงการสรุปข้อมูลเป็นระยะๆ

4.4.1 ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชายฝั่งทะเลสาบสงขลาตอนบนฝั่งจังหวัดสงขลา กับ โลมาอิรวตีในทะเลสาบสงขลา

การจัดทำประวัติศาสตร์ชุมชนผ่านกระบวนการประชุมชาวบ้าน ครอบคลุมพื้นที่ อำเภอรโนดและ อำเภอกะระเสสินธุ์ จังหวัดสงขลา โดยใช้เครื่องมือประวัติศาสตร์ชุมชน (รูปที่ 4.13) และปฏิทินกิจกรรม โดยใช้ เทคนิคการประเมินสภาวะชนบทอย่างเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal: RRA) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ของชุมชนกับโลมาอิรวตี รายละเอียดข้อมูลจากชุมชนดังแสดงในตารางที่ 4.5

รูปที่ 4.13 การประชุมชาวบ้านเพื่อจัดทำประวัติชุมชนในพื้นที่จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 4.5 ประวัติศาสตร์ชุมชนโลมาอรวดีในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ในพื้นที่อำเภอระโนดและอำเภอกะแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา

อดีต-2500	พ.ศ. 2504	พ.ศ. 2520	พ.ศ. 2545- 2546	2547-49	2549	2550-2554
ชาวประมงเป็นผู้เจอโลมา ขณะไปหาปลา	เริ่มพบเป็นโลมาอยู่เป็นฝูงๆ ละประมาณ 30-40 ตัว ห่างฝั่งประมาณ 1-2 กิโลเมตร ที่ความลึกประมาณ 2.5-3 เมตร ที่น้ำเขียวหรือน้ำกล้า	มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำประมง จากเรือพายหรือเรือแจวมาเป็นเรือขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์ โดยมีนายเจ้าแก้มแพปลาลงทุนให้ก่อน และใช้กลับให้กับเจ้าแก้มในรูปของผลผลิตสัตว์น้ำ หรืออาจผ่อนเป็นงวดๆ (ราคาเครื่องยนต์เรือในยุคนี้นี้เครื่องยนต์ 3 แรงม้า ราคา 2,200 บาท และเครื่องยนต์ 10 แรงม้า ราคา 2,900)	กรมประมงมีการทดลองปล่อยพันธุ์ปลาบึก (พร้อมสัตว์น้ำชนิดอื่นๆ เช่น กุ้งและปลา) ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาตั้งแต่ปี 2544-2545 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนรอบทะเลสาบมีรายได้เพิ่มขึ้น	เจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้ามาเพื่อสำรวจจำนวนโลมาอรวดี	ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งได้รวมตัวและจัดตั้งชมรมอนุรักษ์โลมาอรวดีบ้านแหลมหาดตำบลเกาะใหญ่ อำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา มีสมาชิกเป็นชาวประมงพื้นบ้าน จำนวน 15 คน	สื่อโทรทัศน์หนังสือพิมพ์ ให้ความสนใจกับโลมาอรวดี
มีการล่าโลมาโดยการแทง เรียกว่า "การไล่"	คนในหมู่บ้าน (ไม่เฉพาะชาวประมงเท่านั้น) สามารถพบเห็นฝูงโลมาได้ เนื่องจากโลมาว่ายอยู่ไม่ห่างจากฝั่ง	การใช้เรือเครื่องยนต์ ทำให้ชาวประมงสามารถทำประมงได้ไกลกว่าเดิม จาก 2-3 กิโลเมตรจากฝั่ง เป็น 10-15 กิโลเมตรจากฝั่ง ทำให้มีการเจอโลมาในบริเวณตอนกลางของทะเลสาบมากขึ้น	ชาวประมงใช้อวนที่ใช้จับปลากดน้ำจืดมาจับปลาบึก แต่อวนขาด จึงเพิ่มขนาดตาอวนจาก 11 ซม. เป็น 15 ซม. จับปลาบึกได้เฉลี่ยครั้งละ 300-400 กิโลกรัม จับได้ 3-4 ครั้งต่อปี ราคาขายในพื้นที่ กิโลกรัมละ 26 บาทต่อกิโลกรัม ถ้านำไปขายที่จังหวัดสตูลโดยใส่ถังน็อค	ในระยะแรกชาวประมงกลัวเจ้าหน้าที่จะมาจับกุม หลังจากทำความเข้าใจและพูดคุยระยะเวลาหนึ่ง จึงเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และวางแผนในการประสานงานเมื่อพบซากโลมา เพื่อให้เจ้าหน้าที่มาเก็บซากไปทำการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป	วัตถุประสงค์ของชมรม 1. เพื่อเฝ้าระวังดูแลโลมา ให้อยู่คู่กับชุมชน 2. สร้างรายได้ทางเลือกให้กับชุมชน ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับโลมา	ชาวบ้านเกิดความตื่นตัว และพูดคุยเกี่ยวกับโลมามากขึ้น

อดีต-2500	พ.ศ. 2504	พ.ศ. 2520	พ.ศ. 2545- 2546	2547-49	2549	2550-2554
			ราคาอยู่ที่ 30-40 บาทต่อกิโลกรัม เฉลี่ยแล้ว ชาวประมงจะมีรายได้ประมาณ 10,000-14,000 บาทต่อครั้งของการจับ การลงทุนในเครื่องมืออวนจับปลาบึก ใช้อวนทั้งหมด 30-40 หัว ราคาหัวละประมาณ 1,000-2,000 บาท			
มีการนำโลมาทั้งที่ได้จากการแพงและการติดอวน โดยบังเอิญมากินในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะใช้วิธีต้มและใส่สมุนไพรในท้องถื่นเพื่อดับกลิ่นคาว	เริ่มมีการพูดคุยกันในชุมชนเรื่องแหล่งที่อยู่ประจำและอุปนิสัยของโลมา	ความสัมพันธ์ระหว่างโลมากับชาวประมงในช่วงเวลานี้เป็นแบบเกื้อกูลกัน โดยชาวประมงจะสังเกตแหล่งที่โลมาอยู่ถ้าเห็นโลมาจะไม่ทำประมงตรงนั้นเนื่องจากโลมาไล่กินสัตว์น้ำไปแล้ว แต่จะทำประมงบริเวณรอบๆ เนื่องจากมีความสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ ส่วนโลมาเมื่อเห็นเรือประมงจะว่ายตามเรือเนื่องจากชาวประมงทิ้งสัตว์น้ำขนาดเล็กที่ติดเครื่องมือประมงให้โลมากิน	มีการพบเห็นโลมาลอยตายกลางทะเลมากขึ้น โดยโลมาติดอวนปลาบึกตายเนื่องจากไม่สามารถขึ้นมาหายใจเหนือผิวน้ำได้ มีการเจอซากโลมาถูกตัดหางทิ้งโดยมีรอยเส้นอวนติดอยู่บริเวณหัวและโคนหาง ซึ่งเป็นวิธีการที่แย่ที่สุดในการนำโลมาออกจากอวนเพื่อนำอวนไปใช้ต่อไป		ลักษณะการดำเนินงานของกลุ่ม 1. ประสานงานการพบเจอโลมาทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตกับหน่วยงานรับผิดชอบ 2. เจรจากับกลุ่มประมงจับปลาบึก 3.บริการข้อมูลโลมาแก่ผู้สนใจ เช่น สื่อ ภาครัฐ ภาคการศึกษา และผู้สนใจทั่วไป 4.บริการด้านการท่องเที่ยว เช่น เรือทัวร์ชมโลมา เรือนำเที่ยว	ชาวประมงพื้นบ้านมีรายได้จากการนำผู้สนใจไปเฝ้าดูโลมาประมาณ 700-1,000 บาท/เที่ยว

อดีต-2500	พ.ศ. 2504	พ.ศ. 2520	พ.ศ. 2545- 2546	2547-49	2549	2550-2554
หากพบซาก โลมาเกยตื้น ชาวบ้านจะ ช่วยกันลากไป ฝังที่กอไผ่บนฝั่ง	ชาวประมงเริ่ม สังเกตเห็นว่าหาก เจอโลมาในบริเวณ ใด บริเวณนั้นจะไม่ ค่อยมีปลาหรือสัตว์ น้ำให้จับ	เครื่องมือประมงในช่วงเวลานี้ ได้แก่ แห กัด ไซ บอก (กระบอก ไม้ไผ่) เบ็ดราว	การพบซากศพโลมาในช่วงนี้ เป็นเรื่องปกติ พบเห็นซาก ที่ลอยตายกลางทะเล และ เกยตื้นริมฝั่ง			ปี 2554 สื่อเข้ามา น้อยลง เนื่องจาก โอกาสในการพบ โลมามีน้อย
การพบเจอโลมา มีไม่บ่อย ส่วน ใหญ่จะเจอครั้ง ละ 1-2 ตัวๆ ละ ประมาณ 40-50 กิโลกรัม	เริ่มมีการเล่า เรื่องราวของโลมา เป็นนิทานให้ ลูกหลานฟัง		ซากโลมาส่งกลิ่นเหม็นใน หมู่บ้าน ก่อให้เกิดช่อง ทางการสื่อสารระหว่าง ชาวบ้านทั่วไปกับชาวบ้านที่ เป็นกลุ่มเผ่าระวังโลมาและ หน่วยงานภาครัฐ เพื่อแจ้ง การพบซากและเก็บซาก			
ความเชื่อ เกี่ยวกับโลมาใน สมัยนี้ "ถ้ากิน เนื้อโลมา จะทำ มาหากินไม่ บังเกิด" และ "โลมาจะมีน้ำตา เนื่องจากเป็นสัตว์ เลี้ยงลูกด้วยนม"			เยาวชนในหมู่บ้านให้ความ สนใจ มีการเล่าเรื่องราวใน อดีต ภูมิปัญญาในการ สังเกต และพูดคุยในประเด็น ของการอนุรักษ์และจัดการ กันมากขึ้น			

จากการใช้เครื่องมือประวัติศาสตร์ชุมชนดังแสดงในตารางที่ 4.5 พบว่าเรื่องราวของโลมาอิรวดีในพื้นที่อำเภอกระโนนและอำเภอกระแสนธุ์ จังหวัดสงขลา มีมาตั้งแต่สมัยอดีตที่ยังไม่มีการจดบันทึก มีเพียงการบอกเล่าต่อๆ กันมา การใช้เครื่องมือประวัติศาสตร์ชุมชนสามารถย้อนเรื่องราวไปได้ไกลที่สุดในปี พ.ศ. 2500 ซึ่งในสมัยนั้นชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่เรียกกันว่าโลมาหรือปลาโลมา มีชาวบ้านบางส่วนในอำเภอกระโนนเรียกว่าไอ้หมอน ชาวประมงพื้นบ้านจะพบเห็นโลมามากที่สุด เนื่องจากโลมามักจะว่ายน้ำมาดำนาคุดดำไพล่คลอเคลียไปกับเรือหาปลา ในยุคนั้น ชาวประมงจะกลัวเสียงหายใจของโลมาโดยคิดว่าเป็นเสียงของผี เนื่องจากชาวประมงออกหาปลาประมาณตีสี่ถึงตีห้า เมื่อยินเสียง “ผุดฉีๆ” อยู่ใกล้ๆ เรือ และมองไม่เห็นว่าเป็นตัวอะไร เพราะแสงยังมีมืดสลัว ทำให้ตกใจกลัว แต่ภายหลังเมื่อรู้ว่าเป็นโลมา จึงคลายความกลัวลง จากการใช้เครื่องมือประวัติศาสตร์ชุมชน สามารถแบ่งช่วงเวลาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโลมา ได้ 3 ช่วงเวลา (รูปที่ 4.14) ได้แก่

ช่วงที่ 1 ความสัมพันธ์แบบดั้งเดิม (อดีต – พ.ศ. 2519) เป็นช่วงเวลาการอยู่ร่วมกันระหว่างโลมากับคนในระบบนิเวศเดียวกันในแบบเป็นกลางต่อกัน (Neutrality: 0,0) เนื่องจากโลมาอยู่ในบริเวณน้ำลึกตรงกลางของทะเลสาบสงขลาตอนบน ซึ่งห่างไกลจากชุมชน การพบเจอโลมาในช่วงเวลานี้มีไม่บ่อย ส่วนใหญ่ชาวประมงจะเป็นผู้พบเจอครั้งละ 1-2 ตัว ตัวละประมาณ 40-50 กิโลกรัม ต่อมาในปี พ.ศ. 2500 เริ่มมีการล่าโลมาโดยการแทง เรียกว่า “การไล่” แต่มีน้อยมาก เนื้อโลมาที่ได้จากการไล่หรือจากการติดอวนโดยบังเอิญจะนำมาบริโภคในชุมชนโดยการต้มและใส่สมุนไพรในท้องถิ่นเพื่อขับกลิ่นคาว แต่ไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร เนื่องจากเนื้อมีชิ้นไขมันและมีกลิ่นคาวมาก สำหรับโลมาที่ตายตามธรรมชาติและเกยตื้นมาที่ฝั่ง ชาวบ้านจะช่วยกันลากขึ้นมาฝั่งไว้ที่กอไผ่ริมฝั่ง ชาวบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับโลมาว่า “ถ้ากินเนื้อโลมา จะทำมาหากินไม่บังเกิด” และอีกความเชื่อที่ว่า “โลมาจะมีน้ำตา เนื่องจากเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม” ซึ่งต่อมาราวปี พ.ศ. 2504 ได้เริ่มมีการเล่าเรื่องราวของโลมาเป็นนิทานให้ลูกหลานฟัง ชาวบ้านเริ่มมีการพบโลมาอยู่เป็นฝูงๆ ละประมาณ 30-40 ตัว ห่างจากฝั่งชุมชนเพียง 1-2 กิโลเมตร ซึ่งเป็นบริเวณที่น้ำลึกประมาณ 2.5-3 เมตร

ช่วงที่ 2 การเปลี่ยนแปลงด้านการประมง (พ.ศ.2520-2546) ความสัมพันธ์ที่เห็นได้ชัดเจนในช่วงเวลานี้คือความสัมพันธ์ระหว่างโลมากับชาวประมงที่เป็นไปในแบบภาวะเกื้อกูล (Commensalism: +,0) โดยโลมาเมื่อเห็นเรือประมงจะว่ายน้ำตามเรือเพราะชาวประมงจะทิ้งสัตว์น้ำขนาดเล็กที่ติดเครื่องมือประมงให้โลมากินเป็นอาหาร สำหรับชาวประมงจะไม่ได้และไม่เสียประโยชน์อะไร แต่ชาวประมงได้สังเกตแหล่งที่เจอโลมา ว่าจะมีสัตว์น้ำสมบูรณ์ แต่โลมาไล่กินสัตว์น้ำไปแล้ว ชาวประมงเรียนรู้ที่จะทำประมงบริเวณรอบๆ หรือมาทำไหมในช่วงที่ไม่มีโลมาอยู่ ในปี พ.ศ. 2520 เป็นปีที่ชาวประมงเริ่มเปลี่ยนมาใช้เรือเครื่องยนต์แทนเรือพาย ซึ่งมีเจ้าแม่แพปลาลงทุนให้ก่อนและชาวประมงใช้น้ำกลับในรูปของผลผลิตสัตว์น้ำ การเปลี่ยนมาใช้เรือเครื่องยนต์ทำให้ชาวประมงสามารถทำประมงได้ไกลกว่าเดิม จาก 2-3 กิโลเมตรจากฝั่ง เป็น 10-15 กิโลเมตรจากฝั่ง ทำให้พบเห็นฝูงโลมาบริเวณกลางทะเลสาบบ่อยขึ้น อย่างไรก็ตาม ชาวประมงยังคงใช้เครื่องมือเหมือนเดิม ได้แก่ แห กัด ไซ บอก (กระบอกไม้ไผ่) เบ็ดราว ต่อมาในปี พ.ศ. 2544-45 กรมประมงมีการทดลองปล่อยพันธุ์ปลาบึก (พร้อมสัตว์น้ำชนิดอื่นๆ เช่น กุ้ง และปลา) ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีวัตถุประสงค์

ความผูกพันแบบดั้งเดิม อดีต-พ.ศ. 2519		การเปลี่ยนแปลงด้านการประมง พ.ศ. 2520-2546		ความตื่นตัวและกระแสการอนุรักษ์ พ.ศ. 2547-2555		
อดีต-2500	พ.ศ. 2504	พ.ศ. 2520	พ.ศ. 2545	พ.ศ.2547-48	พ.ศ. 2549	พ.ศ. 2550-55
-พบเห็นโลมา ไม่บ่อย ครั้งละ 1-2 ตัว -มีการล่า โลมา -มีการบริโภค เนื้อโลมา -มีความเชื่อ ต่างๆ เกี่ยวกับโลมา	-พบเห็นโลมา เป็นฝูงๆ ละ 30-40 ตัว -ไม่พบการล่า โลมา -โลมาติดอวน ประมง -มีนิทานหรือ เรื่องเล่า เกี่ยวกับโลมา	-ชาวประมง เปลี่ยนจากเรือ พายเป็นเรือ เครื่องยนต์ -ชาวประมงพบ โลมาบ่อยขึ้น โลมาคุ้นเคยกับ เรือประมงและ มีพฤติกรรม ว่ายหยอกล้อ ไปกับเรือ	-มีการปล่อย พันธุ์ปลาบึกซึ่ง เป็นเอเลี่ยนสปีชีส์ -ชาวประมง ปรับขนาดตา อวนที่ใช้จับ ปลาบึก -โลมาติดอวน ปลาบึกและ เสียชีวิต -ชาวประมงมี รายได้จากการ ขายปลาบึก	-ชุมชนรับรู้ ข้อมูล ความสำคัญ และภัยคุกคาม ของโลมาจาก เจ้าหน้าที่รัฐ -เกิดช่อง ทางการ สื่อสาร ประสานงาน ระหว่าง ชาวบ้านกับ ภาครัฐ -ชาวบ้านพบ เห็นโลมาทั้งมี ชีวิตและไม่มี ชีวิตบ่อยขึ้น	-ชาวบ้าน รวมตัวกัน จัดตั้งชมรม “อนุรักษ์ โลมาอิรวดี” -ชาวบ้านร่วม ประชุมกับ หน่วย งาน ภาครัฐ -ชมรมเริ่มมี การเจรจากับ ชาวประมง อวนปลาบึก	-สื่อโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ ให้ความ สนใจ -ชาวบ้านตื่นตัว และมีกระแสของ การอนุรักษ์โลมา -ชมรมฯ มี รายได้จากการ นำเที่ยวโลมา -ปี พ.ศ. 2555 สื่อ และนักท่องเที่ยว เริ่มเข้ามาน้อย เนื่องจากโอกาส ในการพบโลมามี น้อย
รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างโลมากับคน						
0,0		+0	-0	-,+		
สิ่งเร้า						
-การพบเห็นโลมา		-การเปลี่ยนแปลงเรือประมง -เอเลี่ยนสปีชีส์ปลาบึก -การพบเห็นโลมาตายมากขึ้น		-การรับรู้ความสำคัญของโลมา -สื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์เข้ามาในพื้นที่		
ผลที่ตามมา						
-ความเชื่อ -ภูมิปัญญา		-การสังเกตที่อยู่ และการให้อาหารแก่โลมา -โลมาติดอวนปลาบึกตาย -โลมาเป็นประเด็นพูดคุยกันในชุมชน		-จัดตั้งชมรมอนุรักษ์โลมา -ช่องทางการสื่อสารระหว่างชุมชนกับรัฐ -เจรจาหยุดทำประมงอวนปลาบึก -ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการนำเที่ยวชมโลมา -เยาวชนได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวและภูมิปัญญา		

รูปที่ 4.14 ประวัติเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกี่ยวกับโลมาอิรวดีในชุมชนทะเลสาบสงขลาฝั่งจังหวัดสงขลา

เพื่อให้ประชาชนรอบทะเลสาบมีรายได้เพิ่มขึ้น เหตุการณ์นี้ทำให้ชาวประมงใช้OWNจับปลาคนน้ำจืดมาจับปลาบึก มีการดัดแปลงเพิ่มขนาดตาOWNจาก 11 ซม. เป็น 15 ซม. จับปลาบึกได้เฉลี่ยครั้งละ 300-400 กิโลกรัม ราคาขายในพื้นที่กิโลกรัมละ 26 บาท ราคาขายที่จังหวัดสตูลโดยใส่ถึงน็อค ราคาอยู่ที่กิโลกรัมละ 30-40 บาท เฉลี่ยแล้วชาวประมงจะมีรายได้ประมาณ 10,000-14,000 บาทต่อครั้งของการจับ สามารถจับปลาบึกได้ปีละประมาณ 3-4 ครั้ง การลงทุนในเครื่องมือOWN ใช้OWNทั้งหมด 30-40 หัว ราคาหัวละประมาณ 1,000-2,000 บาท ในช่วงเวลานี้ความสัมพันธ์ระหว่างโลมากับชาวประมงเป็นแบบยั้ง (Antibiosis: -,0) โดยที่โลมาจะเข้ามาหาอาหารใกล้กับOWNจับปลาบึกและหางของโลมาเกิดการติดพันกับOWNทำให้ไม่สามารถขึ้นมาหายใจเหนือผิวน้ำได้ ทำให้โลมาเสียชีวิต เมื่อมีการเจอซากโลมาตายติดOWN ชาวประมงจึงตัดโคนหางของโลมา ซึ่งเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดในการนำโลมาออกจากOWNและสามารถนำOWNมาใช้ได้ต่อไป เป็นการดำเนินกิจกรรมของฝ่ายหนึ่งที่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับอันตรายโดยที่ฝ่ายกระทำไม่ได้มีผลประโยชน์อะไรเลย เหตุการณ์นี้ประกอบกับการพบเห็นโลมาลอยตายกลางทะเลและซากโลมาเกยตื้นริมฝั่งชุมชนโดยไม่ทราบสาเหตุการตายมากขึ้นเป็นผลทำให้เกิดช่องทางการสื่อสารในประเด็นของโลมาอิรวดีระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้านด้วยกันเองในชุมชนและระหว่างชุมชนกับบุคคลภายนอก เช่น หน่วยงานภาครัฐ สื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ส่งผลให้เกิดกระแสการอนุรักษ์ในช่วงเวลาต่อมา

ช่วงที่ 3 ความตื่นตัวและกระแสการอนุรักษ์ (ปี พ.ศ. 2547-ปัจจุบัน) เป็นช่วงเวลาที่ชุมชนมีความตื่นตัวกับสำคัญของโลมาอิรวดี จากการที่หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะกรมทรัพยากรทะเลและชายฝั่งเข้ามาทำการสำรวจจำนวนโลมาอิรวดีอย่างเข้มข้น ในระยะแรกชาวประมงมีความเกรงกลัวเจ้าหน้าที่จะมาจับกุมหลังจากทำความเข้าใจกันระยะเวลาหนึ่ง จึงเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างชาวประมงกับเจ้าหน้าที่รัฐในการติดต่อประสานงานเมื่อพบซากโลมา เพื่อให้เจ้าหน้าที่มาเก็บซากไปทำการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2549 ชาวบ้านได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสำคัญของโลมาอิรวดีมากขึ้นและอย่างต่อเนื่อง ผ่านกระบวนการจัดประชุมชาวบ้านของหน่วยงานภาครัฐ ใน 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) การเป็นสัตว์เสี่ยงลูกด้วยนมที่อยู่ในน้ำจืดเพียง 5 แห่งของโลก (2) ภาวะภัยคุกคามและการใกล้สูญพันธุ์ (3) แนวทางในการปกป้องและอนุรักษ์ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวส่งผลให้ชุมชนเกิดความตระหนักและชาวบ้านกลุ่มหนึ่งได้รวมตัวและจัดตั้งชมรม “อนุรักษ์โลมาอิรวดีบ้านแหลมหาด” ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอกระแสมั่นธุ์ จังหวัดสงขลา มีสมาชิกเป็นชาวประมงพื้นบ้านจำนวน 15 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อเฝ้าระวังดูแลโลมาให้คงอยู่คู่กับชุมชนและสร้างรายได้ทางเลือกให้กับชุมชนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับโลมา โดยดำเนินการด้าน (1) ประสานงานการพบเจอโลมาทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิตกับหน่วยงานรับผิดชอบ (2) เจรจากับกลุ่มประมงปลาบึก (3) บริการข้อมูลโลมาแก่ผู้สนใจ (4) บริการด้านการท่องเที่ยวชมโลมา การดำเนินงานของชมรมฯ มีบทบาทสำคัญในปี พ.ศ. 2550 ถึงปัจจุบันในการเป็นสื่อกลางของข้อมูลโลมา อาทิ ข้อมูลการพบเห็น (จำนวน สถานที่ เวลา) ข้อมูลพฤติกรรม รวมถึงการนำผู้สนใจเฝ้าดูโลมา ซึ่งสร้างรายได้ประมาณ 700-1,000 บาทต่อเที่ยว ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโลมาและชุมชนในช่วงเวลานี้เป็นแบบ -,+ ที่ชุมชนพยายามจะปรับให้เป็น +,+ ในอนาคต

เมื่อนำบันทึกการพบเจอโลมามีชีวิตในปี 2553-2554 ของชุมชนมาจัดทำปฏิทินพร้อมข้อมูลปริมาณน้ำฝน (ตารางที่ 4.6) พบประเด็นที่น่าสังเกตดังนี้

(1) รายงานจากการสำรวจของหน่วยงานราชการที่พบจำนวนโลมาน้อยมาก ขัดแย้งกับตัวเลขที่พบโดยชาวประมงยังสามารถเจอเป็นฝูงประมาณ 10 ตัว และที่เคยเจอในปี 2554 มากสุดประมาณ 30-40 ตัว อย่างไรก็ตามตัวเลขดังกล่าวเป็นการคาดเดาส่วนบุคคลและมีหลายบุคคลที่รายงานเข้ามามิอาจมีความคลาดเคลื่อนทั้งส่วนบุคคลเองและวิธีการนับที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ แต่เนื่องจากชาวประมงได้รับข้อมูลวิธีการสังเกตจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐและจากพฤติกรรมของโลมาที่คุ้นเคยกับชาวประมงและว่ายหยอกล้อกับเรือของชาวประมงมากกว่าทำให้ข้อมูลที่บันทึกโดยชาวประมงมีความน่าเชื่อถืออยู่ระดับหนึ่ง

(2) ความถี่ที่พบโลมาโดยชาวประมงจะเริ่มพบตั้งแต่เดือนมีนาคม ปี 2554 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยที่พบมากที่สุดในช่วงเดือนกรกฎาคม จากนั้นจะลดลงจนถึงเดือนตุลาคมจากนั้นก็ไม่มีพบเลย รวมระยะเวลาที่พบโลมารวม 8 เดือน

(3) ช่วงที่ฝนตกมากจะไม่พบโลมา และการพบโลมาน่าจะมีความสัมพันธ์กับปริมาณน้ำฝนที่ตกโดยที่มีระยะเวลาที่ทิ้งห่างประมาณ 1 เดือนเนื่องจากน้ำฝนต้องใช้ระยะเวลาที่ไหลลงสู่ทะเลสาบ

ตารางที่ 4.6 ปฏิทินการพบโลมาอิรวดีในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ในพื้นที่อำเภอระโนดและอำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา

รายการ	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ปริมาณฝน*												
การเจอโลมา**												
			30 ตัว	5 ตัว	8 ตัว	15 ตัว	8 ตัว	10 ตัว	10 ตัว	6 ตัว		
												
			20 ตัว	5 ตัว	10 ตัว	2 ตัว	3 ตัว	5 ตัว				
												
			10 ตัว		5 ตัว	10 ตัว	5 ตัว	10 ตัว				
												
						4 ตัว	5 ตัว	5 ตัว				
												
						7 ตัว	5 ตัว	15 ตัว				
												
						1 ตัว (ระบุจำนวนไม่ได้)	10 ตัว					
												
							10 ตัว					
ประมงปลกระเบน	x	x	x							xx	xx	Xx
คุณภาพน้ำ***												
trans. (cm.)	32.2	21.7	21.7	21.7	32.2	32.2	32.2	32.2	32.2	32.2	32.2	32.2
salt (ppt.)	0.3	0.2	0.2	0.2	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
temp. (องศา)	27.3	30.4	30.4	30.4	27.3	27.3	27.3	27.3	27.3	27.3	27.3	27.3

รายการ	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
เซลล์เยล												
pH.	8.9	8.4	8.4	8.4	8.9	8.9	8.9	8.9	8.9	8.9	8.9	8.9
SS (mg/l)	32	54	54	54	32	32	32	32	32	32	32	32
DO(mg/l)	8.5	6.7	6.7	6.7	8.5	8.5	8.5	8.5	8.5	8.5	8.5	8.5
Alk (meq/l)	0.36	0.49	0.49	0.49	0.36	0.36	0.36	0.36	0.36	0.36	0.36	0.36
NH4(μM)	2.97	1.52	1.52	1.52	2.97	2.97	2.97	2.97	2.97	2.97	2.97	2.97
NO2(μM)	0.63	0.36	0.36	0.36	0.63	0.63	0.63	0.63	0.63	0.63	0.63	0.63
NO3(μM)	1.07	0.44	0.44	0.44	1.07	1.07	1.07	1.07	1.07	1.07	1.07	1.07
TN(μM)	238	248	248	248	238	238	238	238	238	238	238	238
PO4(μM)	0.66	0.52	0.52	0.52	0.66	0.66	0.66	0.66	0.66	0.66	0.66	0.66
TP(μM)	1.06	1.77	1.77	1.77	1.06	1.06	1.06	1.06	1.06	1.06	1.06	1.06
Dsi(μM)	242	138	138	138	242	242	242	242	242	242	242	242
Chlo a (mg/m3)	9.3	3.88	3.88	3.88	9.3	9.3	9.3	9.3	9.3	9.3	9.3	9.3
Chlo b (mg/m3)	0.9	ND	ND	ND	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9
Chlo c (mg/m3)	7.5	198.3	198.3	198.3	7.5	7.5	7.5	7.5	7.5	7.5	7.5	7.5
คุณภาพตะกอนดิน***												
CaCo3(%)	0.7	2.09	2.09	2.09	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
IC (%)	0.09	0.25	0.25	0.25	0.09	0.09	0.09	0.09	0.09	0.09	0.09	0.09
OC(%)	1.09	1.1	1.1	1.1	1.09	1.09	1.09	1.09	1.09	1.09	1.09	1.09
NH4(mgN/kg)	19.3	26.6	26.6	26.6	19.3	19.3	19.3	19.3	19.3	19.3	19.3	19.3
NO2(mgN/kg)	0.022	0.024	0.024	0.024	0.022	0.022	0.022	0.022	0.022	0.022	0.022	0.022
NO3(mgN/kg)	3.96	0.23	0.23	0.23	3.96	3.96	3.96	3.96	3.96	3.96	3.96	3.96
TN(mgN/kg)	23.3	26.3	26.3	26.3	23.3	23.3	23.3	23.3	23.3	23.3	23.3	23.3
TP(mgN/kg)	83	190	190	190	83	83	83	83	83	83	83	83
TN:TP (mole ratio)	0.64	0.32	0.32	0.32	0.64	0.64	0.64	0.64	0.64	0.64	0.64	0.64

รายการ	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
Sand(%)	1.2	0.2	0.2	0.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2
Silt (%)	70.1	70.3	70.3	70.3	70.1	70.1	70.1	70.1	70.1	70.1	70.1	70.1
Clay (%)	28.6	29.5	29.5	29.5	28.6	28.6	28.6	28.6	28.6	28.6	28.6	28.6

ที่มา: *ดัดแปลงจากกรมอุตุนิยมวิทยา **การจัดบันทึกของชมรมรักชีโลมา ปี 2553-2554 *** จงกลและคณะ (2551)

4.4.2 ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชายฝั่งทะเลสาบสงขลา ลำปากกับโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา

การจัดทำประวัติศาสตร์ชุมชน (รูปที่ 4.15) ผ่านกระบวนการประชุมชาวบ้าน ครอบคลุมพื้นที่ อำเภอกวนขน อำเภอปากพะยูน อำเภอเมือง อำเภอบางแก้ว และอำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ใช้เครื่องมือประวัติศาสตร์ชุมชน และปฏิทินกิจกรรม โดยใช้เทคนิคการประเมินสถานะชนบทอย่างเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal: RRA) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของชุมชนกับโลมาอิรวดี รายละเอียดข้อมูลจากชุมชนดังแสดงในตารางที่ 4.7

รูปที่ 4.15 การประชุมชาวบ้านเพื่อจัดทำประวัติชุมชนในพื้นที่จังหวัดพัทลุง

ตารางที่ 4.7 ประวัติศาสตร์ชุมชนโลมาอิรวดีในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ฟังทะเลสาบลำปำ จังหวัดพัทลุง

อดีต -2510	2510	2524-34	2536-37	2549-2551
มีชื่อเรียกหลายชื่อ ได้แก่ เจ้าแม่คงคา หัวหมอน หัวบาตร	ชาวประมงล้อมปลาด้วยอวนซึ่งมีความยาวประมาณ 1,000 เมตร ติดโลมาประมาณ 10 ตัว มีขนาดตัวที่หลากหลาย แต่ก็ได้ปล่อยกลับสู่ทะเล ยกเว้นโลมาตัวที่ใหญ่สุด ได้รับบาดเจ็บเพราะตาอวนบาดขีดข่วนจนตาบอดทั้งสองข้าง และตายในที่สุด	ปี 2525 ชาวบ้านเริ่มมีการพบเห็นโลมาลอยตายกลางทะเล และเกยตื้นริมฝั่ง แต่มีจำนวนไม่มาก	นักข่าว สื่อ องค์กรเอกชน และหน่วยงานต่างๆ ให้ความสนใจและเข้ามาในพื้นที่เพื่อดูโลมา ได้แก่ คณะสำรวจของกรมประมง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน โครงการแลได้ นักข่าวจากหนังสือพิมพ์พัทลุง	ปี 2549 โลมาเริ่มติดอวนปลาบึก อวนขนาดตา 15-22 ซม. และอวนปลาสร้อย โดยเฉพาะในปี 2551 พบจำนวนที่ติดอวนมาก
มีความเข้าใจผิดคิดว่าโลมาเป็นอย่างอื่น ได้แก่ ปลาฉลาม นางเงือก พะยูน	พบโลมาบ่อยโดยจะเห็นโลมาว่ายน้ำตามเรือโดยสารขนส่งที่มาจากอำเภอระโนดไปทะเลสาบสงขลาตอนล่าง	ปี 2533 นักวิชาการเข้ามาวิจัยชื่อซากโลมาจากชาวประมงเพื่อนำไปวิจัยต่อ	มีการเก็บสถิติการตายของโลมาในทะเลสาบลำปำ ตั้งแต่ปี 2537-2540 จำนวน 3 ตัว 8 ตัว 2 ตัว และ 3 ตัว ตามลำดับ	ปี 2551 ชาวบ้านได้ยื่นข้อกล่าวหาการประจักษ์พันธุ์ให้โลมาเป็นสัตว์หายากของจังหวัดพัทลุง และทราบข่าวว่าโลมาอิรวดีเป็นสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
		ชาวบ้านเริ่มรู้จักโลมามากขึ้น แต่ก็ยังมีอีกหลายคนที่ยังไม่รู้จักและไม่เชื่อว่าโลมาอยู่ในทะเลสาบจริง		
จำนวนโลมามีประมาณ 100 ตัว	มีประมาณ 2 ฟอง ฟองละ 20-40 ตัว	ชาวบ้านที่อยู่ริมทะเลสาบ ไม่รู้จักโลมา เข้าใจว่าเป็นนก เลยกินด้วยปืน	มีประมาณ 2 ฟอง ฟองละประมาณ 10-20 ตัว	

อดีต -2510	2510	2524-34	2536-37	2549-2551
		เริ่มมีการใช้เรือที่มีเครื่องยนต์ในการทำประมง	ส่วนใหญ่จะพบเดือนธันวาคม-มีนาคม (บริเวณตอนล่างของทะเลสาบลำปำ) เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม พบบริเวณตอนกลางของทะเลสาบลำปำ	
	ความเชื่อเกี่ยวกับโลมา "ใครคิดทำร้ายแล้วจะตามมาหากินไม่เจริญรุ่งเรือง" "ถ้าพบโลมาถือว่าโชคดี เดินทางปลอดภัยและหาปลาได้มากเป็นพิเศษ" "นับถือโลมาเป็นเทพเจ้าแห่งแม่คงคา"			
	2515-2518	2524-2540	2533-2534	
	2515 มีการใช้เครื่องมืออวนล้อมจับสัตว์น้ำ แต่เนื่องจากเป็นสาเหตุทำให้สัตว์น้ำในทะเลสาบลำปาลดน้อยลง จึงมีการห้ามใช้และหมดไปในปี 2518 หลังจากนั้นมีการหันมาใช้ไฟช็อตปลาและยาเบื่อ แต่จากการต่อต้านของชาวบ้านในบริเวณที่มีการทำ การใช้อุปกรณ์เหล่านี้จึงค่อยๆ หายไปในปี 2535	โลมาติดอวนบ่อย โดยเฉพาะอวนกระเบน อวนกุ้ง (อวนสามชั้น) และอวนปลาตาเล็ก จะติดหางทุกตัวถ้าเป็นอวนขนาดเล็ก โดยติดที่คร่าวบน ชาวบ้านเข้าใจว่าโลมามีอาหารไม่เพียงพอจึงเข้าไปกินสัตว์น้ำที่อยู่ในที่อวน จนทำให้ตัวเองต้องตายในที่สุด	มีการปล่อยน้ำเสียจากนาทุ่งลงสู่ทะเลสาบ ทำให้พบโลมาลอยเกยตื้นจำนวนมาก	

อดีต -2510	2510	2524-34	2536-37	2549-2551
		อวนปลากระเบนเป็นอวนตาใหญ่ สามารถพันหัวและตัวโลมาได้ง่ายที่สุด ส่วนอวนดักกุ้งเป็นอวนสามชั้น การวางอวนมักวางบริเวณน้ำไหล ทำให้อวนถูกกระแสน้ำพัดเป็นคั้งเว้ามาก เมื่อโลมาเข้าไปในที่เป้นโค้งเว้าของอวนและจะขึ้นมาเหนือน้ำเพื่อหายใจ ก็จะถูกอวนพัน ยิ่งดั้นจะยิ่งแน่นและตายในที่สุด		
	ชาวประมงรับประทานเนื้อโลมาบ้าง แต่ไม่สนใจ เพราะมีกลิ่นคาวและไขมันมาก ส่วนใหญ่จะไม่นิยมรับประทานเนื้อโลมา จะใช้การฝังดินหรือปลักลงสู่ทะเล			ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการอนุรักษ์โลมาไว้ อยู่คู่ทะเลสาบ ชาวประมงที่มีการใช้เครื่องมือบางชนิดที่เป็นอันตรายต่อโลมา เช่น เบ็ดราไว ข่ายดักปลากระเบน ยินดีเปลี่ยนขนาดหรือเปลี่ยนชนิดที่ไม่เป็นอันตรายต่อโลมา หรือพยายามหลีกเลี่ยงการลงอวนบริเวณที่รู้ว่าโลมากำลังอยู่อาศัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อความปลอดภัยของโลมาและต่อเครื่องมือประมงด้วย

จากการใช้เครื่องมือประวัติศาสตร์ชุมชนของจังหวัดพัทลุง พบว่าเรื่องราวของโลมาอิรวดีในพื้นที่ทะเลสาบลำปำ ของอำเภอควนขนุน อำเภอปากพะยูน อำเภอเมือง อำเภอบางแก้ว และอำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง มีมาตั้งแต่สมัยอดีตที่ยังไม่มีการจดบันทึก มีเพียงการบอกเล่าต่อๆ กันมาว่ามีการพบโลมาในทะเลสาบลำปำมานานมากแล้ว ไม่สามารถระบุปีที่พบได้ แต่มีอยู่ในเรื่องเล่าพื้นบ้านเรื่อง “นายแรง” ซึ่งเป็นนิทานของคนโบราณ การใช้เครื่องมือประวัติศาสตร์ชุมชนสามารถย้อนเรื่องราวไปได้ไกลที่สุดในปี พ.ศ. 2510 ซึ่งในสมัยนั้นชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่เรียกโลมาอิรวดีว่า เจ้าแม่คงคา หัวหมอน หัวบาตร และมีความเข้าใจผิดคิดว่าโลมาเป็นอย่งอื่น ได้แก่ ปลาวาฬ นางเงือก พะยูน จากการใช้เครื่องมือประวัติศาสตร์ชุมชน สามารถแบ่งช่วงเวลาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโลมา ได้ 3 ช่วงเวลา (รูปที่ 4.16) ได้แก่

ช่วงที่ 1 ความสัมพันธ์แบบดั้งเดิม (อดีต – พ.ศ. 2510) เป็นช่วงเวลาการอยู่ด้วยกันระหว่างโลมากับคนในระบบนิเวศเดียวกันในแบบเป็นกลางต่อกัน (Neutrality: 0,0) พบโลมาบ่อยที่สุดตรงบริเวณร่องกลางทะเลสาบอยู่ที่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือของบ้านลำปำ ที่เรียกว่า “ลับห้า” ผู้ที่พบโลมาบ่อยจะเป็นชาวประมงที่ออกทะเลอยู่เสมอ ชาวบ้านทั่วๆ ไปอาจจะเห็นโดยบังเอิญ การพบเห็นโลมาในช่วงเวลานี้ มีประมาณ 2 ผุ้ง ผุ้งละ 20-40 ตัว ชาวบ้านสังเกตว่าแหล่งที่พบโลมาเป็นผุ้งจะมีระดับความลึกของน้ำทะเลประมาณ 2.4-4 เมตร ซึ่งบริเวณนี้เป็นแหล่งวางอวนและไซกุ้งของชาวประมง โลมาชอบกินกุ้ง หอย ปู ปลา โดยเฉพาะปลาตะเพียนทราย ในปี พ.ศ. 2515-2518 พบว่ามีชาวประมงรับประทานเนื้อโลมาบ้าง แต่ไม่สนิทใจ เพราะมีกลิ่นคาวและไขมันมาก จึงไม่นิยมรับประทานเนื้อโลมา จะใช้การฝังดินหรือผลักลงสู่ทะเล ชาวบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับโลมาว่า “ใครคิดทำร้ายแล้วจะทำมาหากินไม่เจริญรุ่งเรือง” “ถ้าพบโลมาถือว่าโชคดี เดินทางปลอดภัยและหาปลาได้มากเป็นพิเศษ” “นับถือโลมาเป็นเทพเจ้าแห่งแม่คงคา”

ช่วงที่ 2 การเปลี่ยนแปลงด้านการประมง (พ.ศ.2511-2548) เริ่มมีการใช้เรือที่มีเครื่องยนต์ในการทำประมงในบริเวณทะเลสาบลำปำ ชาวประมงจึงพบเจอโลมาบ่อยขึ้น ความสัมพันธ์ที่เห็นได้ชัดเจนในช่วงเวลานี้คือความสัมพันธ์ระหว่างโลมากับชาวประมงที่เป็นไปในแบบภาวะเกื้อกูล (Commensalism: +,0) โลมาจะเข้าใกล้และแสดงความเป็นมิตรโดยกระโดดโต้คลื่นหยอกล้อไปกับเรือ และชาวประมงจะทิ้งสัตว์น้ำขนาดเล็กที่ติดเครื่องมือประมงให้โลมากินเป็นอาหาร ในขณะเดียวกัน ในช่วงเวลานี้จะพบว่าโลมาติดอวนของชาวประมงบ่อยขึ้น โดยเฉพาะอวนกระเบน อวนกุ้ง (อวนสามชั้น) และอวนปลาตาเล็ก ซึ่งอวนที่มีตาอวนขนาดเล็กจะพันติดหางโลมาทุกตัว โดยติดที่คร่าวบน สำหรับอวนที่มีตาอวนขนาดใหญ่ที่ใช้ในพื้นที่นี้ ได้แก่ อวนปลากระเบนสามารถพันหัวและตัวโลมาได้ง่ายที่สุด ส่วนอวนดักกุ้ง เป็นอวนสามชั้น การวางอวนมักวางบริเวณน้ำไหล ทำให้อวนถูกกระแสน้ำพัดเป็นคั้งเว้ามาก เมื่อโลมาเข้าไปในที่เป็นโค้งเว้าของอวนและจะขึ้นมาเหนือน้ำเพื่อหายใจก็จะถูกอวนพัน ยิ่งดันจะยิ่งแน่นและตายในที่สุด บางครั้งโลมาอาจจะทำลายอวนชาวประมงโดยถือว่าเป็นสิ่งกีดขวางในการเดินทาง แต่บางครั้งก็จะต้อนฝูงปลามาสู่อวนมากขึ้น และเข้ามากินปลาที่อวน ทำให้ตนเองอาจจะติดอวนด้วย ชาวประมงบางแห่งใช้ปืนยิงชู่หรือใช้ไม้พายตีน้ำเพื่อให้โลมาหลบหนีไปที่อื่น เพราะถ้าโลมาติดอวน นอกจากโลมาจะตายแล้วจะทำให้อวนเกิดความเสียหายด้วย ซึ่งไม่คุ้มกับการเสี่ยง นอกจากนี้ชาวบ้านที่อยู่ริมทะเลสาบ ไม่รู้จักโลมา เข้าใจว่าเป็นนาก จึงยิงด้วยปืน ทำให้โลมาตายในช่วงเวลานี้

ความผูกพันแบบดั้งเดิม อดีต-พ.ศ. 2510		การเปลี่ยนแปลงด้านการประมง พ.ศ. 2511-2548		ความตื่นตัวและกระแสการอนุรักษ์ พ.ศ. 2549-2555		
อดีต-2509	พ.ศ. 2510	พ.ศ. 2524	พ.ศ. 2533	พ.ศ.2549	พ.ศ. 2551	พ.ศ. 2554-55
-พบเห็นโลมา ประมาณ 100 ตัว -มีความ เข้าใจว่าโลมา เป็น ปลาฉลาม นางเงือก และพะยูน	-พบเห็นโลมา ประมาณ 2 ฝูงๆ ละ 20- 40 ตัว -โลมาติดอวน ประมง -มีการบริโภค เนื้อโลมา แต่ ไม่เป็นที่นิยม -มีความเชื่อ ต่างๆ เกี่ยวกับ โลมา	-ชาวประมง เปลี่ยนจากเรือ พายเป็นเรือ เครื่องยนต์ -ชาวประมงพบ โลมาบ่อยขึ้น โลมาคุ้นเคยกับ เรือประมงและ มีพฤติกรรม ว่ายหยอกล้อ ไปกับเรือ -โลมาติดอวน ประมงมากขึ้น -ชาวบ้านยิง โลมาเพราะคิด ว่าเป็นตัวนา	-มีนักวิชาการ และนักสำรวจ เข้ามาในพื้นที่ -มีการบันทึก สถิติการตาย และสำรวจ โลมาที่มีชีวิต -มีการปล่อยน้ำ เสียจากนาทุ่ง ลงสู่ทะเลสาบ ทำให้เจอโลมา ลอยเกยตื้น จำนวนมาก -ชาวบ้านยิง โลมาเพราะคิด ว่าเป็นตัวนา	- โลมาเริ่มติด อวนปลาปัก อวนขนาดตา 15-22 ซม. และอวนปลา สวาย	-โลมาติดอวน เป็นจำนวน มาก ทั้งอวน ปลาปัก อวน กระเบน อวน กุ้ง (อวนสาม ชั้น) และอวน ปลาตาเล็ก -มีการ ประชาสัมพันธ์ ให้โลมาอรวดี เป็นสัตว์หา ยากของ จังหวัดพัทลุง	-โลมาอรวดีเป็น สัตว์ในพระบรม ราชานุปถัมภ์ของ สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ -มีการออก ประกาศจังหวัด ห้ามล่าโลมาอรวดี -มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการ อนุรักษ์โลมาอรวดี ทะเลสาบสงขลา ปี 2554 จังหวัด พัทลุง ที่รวม หน่วยงานภาครัฐ และภาค ประชาชนเข้ามา ทำงานร่วมกัน
รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างโลมากับคน						
0,0		+,0 -,0		-,0		
สิ่งเร้า						
-การพบเห็นโลมา		-การเปลี่ยนแปลงเรือประมง -การพบเห็นโลมาตายมากขึ้น -นักวิชาการเข้ามาในพื้นที่		-การรับรู้ความสำคัญของโลมา -สื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์เข้ามาในพื้นที่ -ประกาศจังหวัดห้ามล่าโลมา -โลมาอรวดีเป็นสัตว์ในพระบรมราชานุปถัมภ์ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ		
ผลที่ตามมา						
-ความเชื่อ -ภูมิปัญญา		-โลมาติดอวนปลาปักตาย -โลมาเป็นประเด็นพูดคุยกันใน ชุมชน -การสำรวจและจดบันทึกการ ตายและการพบเห็นโลมา		-คณะกรรมการอนุรักษ์โลมาอรวดีระดับจังหวัด -ช่องทางการสื่อสารระหว่างชุมชนกับรัฐ -เยาวชนและชุมชนได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวและภูมิ ปัญญา		

รูปที่ 4.16 ประวัติเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกี่ยวกับโลมาอรวดีในชุมชนทะเลสาบสงขลาฝั่ง
จังหวัดพัทลุง

ความสัมพันธ์ระหว่างโลมากับชาวประมงเป็นแบบยับยั้ง (Antibiosis: -,0) นอกจากนี้มีการปล่อยน้ำเสียจากนา กุ้งลงสู่ทะเลสาบ ทะเลสาบเป็นที่รองรับของเสียจากแหล่งชุมชน ของเสียจากกิจกรรมมนุษย์ ทำให้ สภาพแวดล้อมของทะเลสาบที่เสื่อมโทรมอย่างรุนแรงประกอบกับความต้องการของสังคมเศรษฐกิจ ทำให้มี การพัฒนาเครื่องมือในด้านการประมงที่ทันสมัยในการจับสัตว์น้ำที่เป็นอันตรายต่อโลมามากขึ้นด้วยเช่นกัน ทำให้พบเห็นโลมาติดเครื่องมือประมงรวมถึงพบเห็นโลมาลอยเกยตื้นจำนวนมาก เหตุการณ์นี้ประกอบกับการ ที่ชาวบ้านเริ่มมีการพบเห็นโลมาลอยตายกลางทะเล และเกยตื้นริมฝั่ง โดยไม่ทราบสาเหตุมากขึ้น ทำให้ในตอน ปลายของช่วงเวลานี้ (พ.ศ. 2533) มีนักวิชาการเข้ามาจับซื้อซากโลมาจากชาวประมง เพื่อนำไปวิจัยหาสาเหตุ การตายและเพื่อการศึกษาด้านสรีระวิทยาและนิเวศวิทยา สือ องค์การเอกชน และหน่วยงานต่างๆ ให้ความสนใจ และเข้ามาในพื้นที่เพื่อดูโลมา ได้แก่ คณะสำรวจของกรมประมง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน โครงการแลได้ นักข่าวจากหนังสือพิมพ์พัทลุง เริ่มมีการเก็บสถิติการตายของโลมาในทะเลสาบลำปำ พบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537-2540 พบโลมาตายจำนวน 3 ตัว 8 ตัว 2 ตัว และ 3 ตัว ตามลำดับ สำหรับการสำรวจโลมามีชีวิต พบว่า ส่วนใหญ่จะพบเห็นโลมาเดือนธันวาคม-มีนาคม (บริเวณตอนล่างของทะเลสาบลำปำ) เดือนพฤษภาคม- สิงหาคม โดยพบบริเวณตอนกลางของทะเลสาบลำปำ การย้ายถิ่นของโลมา จะอพยพตามไปกับกระแสน้ำที่ ไหลออกสู่ทะเลสาบตอนล่างบริเวณอำเภอเขาชัยสน อำเภอปากพะยูน อยู่จนถึงเดือนธันวาคม พอน้ำทะเลเริ่ม ลดลงเริ่มแล้ง โลมาจะอพยพย้ายถิ่นกลับขึ้นทวนน้ำสู่เขตเหนือเกาะใหญ่บริเวณที่มีน้ำทะเลลึกที่สุดในฤดูแล้ง ในเดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์โลมามักติดอวนหรือตายบริเวณบ้านคลองขุด อ.เขาชัยสนบ่อย อย่างไรก็ตาม พบว่าการสำรวจของหน่วยงานรัฐบางครั้งไม่ประสบความสำเร็จในการพบเจอโลมา เนื่องจากทะเลสาบมีความ กว้าง โลมาเป็นสัตว์อพยพโยกย้ายหาที่อยู่ไปเรื่อยๆ และจะหลีกเลี่ยงเรือสำรวจแปลกใหม่ แต่จะคุ้นเคยกับเรือ ของชาวประมงเพราะรู้ว่าไม่มีอันตราย การเข้ามาของหน่วยงานภาครัฐในช่วงเวลานี้ เป็นผลทำให้เกิดช่อง ทางการสื่อสารในประเด็นของโลมาอริวติระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้านด้วยกันเองในชุมชน และระหว่างชุมชน กับบุคคลภายนอก เช่น หน่วยงานภาครัฐ สื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ส่งผลให้เกิดกระแสการอนุรักษ์ในช่วงเวลา ต่อมา

ช่วงที่ 3 ความตื่นตัวและกระแสการอนุรักษ์ (ปี พ.ศ. 2549-ปัจจุบัน) เป็นช่วงเวลาที่ชุมชนมีความ ตื่นตัวกับสำคัญของโลมาอริวติ ชาวบ้านได้ยื่นข้อเรียกร้องให้โลมาเป็นสัตว์หายากของจังหวัด พัทลุง และในปี พ.ศ. 2555 ทราบข่าวว่าโลมาอริวติเป็นสัตว์ในพระบรมราชานุอุปถัมภ์ของสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการอนุรักษ์โลมาไว้อยู่คู่ทะเลสาบลำปำ ชาวประมงที่มีการใช้ เครื่องมือบางชนิดที่เป็นอันตรายต่อโลมา เช่น เบ็ดราไว ข่ายดักปลากระเบน ยินดีเปลี่ยนขนาดหรือเปลี่ยน ชนิดที่ไม่เป็นอันตรายต่อโลมา หรือพยายามหลีกเลี่ยงการลงอวนบริเวณที่รู้ว่าโลมากำลังอยู่อาศัย ซึ่งจะเป็น ประโยชน์ทั้งต่อความปลอดภัยของโลมาและต่อเครื่องมือประมงด้วย ถึงแม้ว่าในช่วงเวลานี้ จะพบโลมาเริ่มติด อวนปลาบึก อวนขนาดตา 15-22 ซม. และอวนปลาสร้อย โดยเฉพาะในปี 2551 พบจำนวนโลมาที่ติดอวนเป็น จำนวนมากทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโลมาและชุมชนในช่วงเวลานี้ยังเป็นแบบยับยั้งคือเป็นแบบ -,0 แต่ ชุมชนมีความพยายามจะปรับให้เป็น +, + ให้ได้ในอนาคต

พื้นที่ทะเลสาบลำปำ มีการเก็บสถิติการตายของโลมาในทะเลสาบลำปำ ตั้งแต่ปี 2537-2540 จำนวน 3 ตัว 8 ตัว 2 ตัว และ 3 ตัว ตามลำดับ แต่ไม่มีการบันทึกการเจออย่างเป็นระบบ การเก็บข้อมูลตามฤดูกาลจึงสะท้อนกิจกรรมการประมงที่สำคัญๆ ในรอบหนึ่งปี ดังแสดงในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ปฏิทินกิจกรรมประมงในทะเลสาบลำปำ จังหวัดพัทลุง

กิจกรรม/รายการ	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ปริมาณน้ำฝน*												
ประเภทน้ำ	น้ำจืด					น้ำกร่อย	น้ำจืด					
สาหร่าย	***	***	**	**	**	*	*	*	**	**	****	****
ประมงไซกุ้ง												
- กุ้งนา	xxx	xxx	xx	xx	xx	x	x	x	xx	xx	xxx	xxx
- แม่กุ้ง	xxx	xxx	xx	xx	xx	x	x	x	xx	xx	xxx	xxx
ทอดแหแม่กุ้ง	x	x	x	x	x				x	x	x	x
วางกีด												
- ปลาหัวอ่อน			x	x	x	x	x	x				
- ปลากระเบน				x	x	x	x					

ที่มา: *ดัดแปลงจากกรมอุตุนิยมวิทยา

ในปัจจุบันโลมาอิรวดี มีภัยคุกคามทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ภัยคุกคามในระยะสั้นมีตั้งแต่อุบัติเหตุที่เกิดจากเรือชน การติดอวนปลาบึก อวนปลากระเบนหรือตาข่ายดักปลา ระดับเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นทั้งที่มาจากเรือประมง เรือท่องเที่ยว หรือจากเครื่องบินเล็กของหน่วยงานที่บินมาดูหรือติดตามตรวจสอบโลมา สำหรับภัยคุกคามในระยะยาว คือ ผลกระทบทางอ้อมที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่นำไปสู่การทำลายแหล่งที่อยู่อาศัย ปริมาณและคุณภาพของอาหารรวมทั้งคุณภาพของน้ำทะเล

4.5 สภาพทั่วไปทางสังคมของครัวเรือนชุมชนชายฝั่งทะเลสาบสงขลา

การศึกษาสภาพทั่วไปทางสังคม เศรษฐกิจของครัวเรือนชุมชนชายฝั่ง ได้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างกับครัวเรือนชายฝั่งที่อยู่ริมขอบของทะเลสาบสงขลาในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดสงขลา ซึ่งมีรายละเอียดของข้อมูลต่างๆ ดังนี้

4.5.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกชุมชนในจังหวัดพัทลุงและสงขลา ประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	196	79.4	122	89.1
หญิง	51	20.6	15	10.9
อายุ (ปี)				
≤ 30	11	4.5	5	3.6
31 - 40	43	17.4	25	18.2
41 - 50	76	30.8	32	23.4
51 - 60	59	23.9	42	30.7
> 60	58	23.5	33	24.1
	เฉลี่ย = 50.5		เฉลี่ย = 52.1	
	S.D. = 12.6		S.D. = 12.7	
การศึกษา				
ประถมศึกษา	195	78.9	98	71.5
มัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา	45	18.2	36	26.3
ปริญญาตรี	3	1.2	2	1.5
ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา	4	1.6	1	0.7

จะเห็นได้ว่าสมาชิกของชุมชนชายฝั่งทั้งในจังหวัดพัทลุงและสงขลา ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 79.4 และ 89.1 ตามลำดับ มีอายุเฉลี่ยใกล้เคียงกัน คือ 50.5 ปี และ 52.1 ปี โดยสมาชิกของชุมชนในจังหวัดพัทลุงมีการกระจายของอายุอยู่ในช่วง 41 – 50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.8 รองลงมามีอายุในช่วง 51 – 60 ปี และมีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี น้อยที่สุด ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาที่มีการกระจายของอายุอยู่ในช่วง 51 – 60 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.7 รองลงมามีอายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป และมีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี น้อยที่สุด ตามลำดับ

สำหรับการศึกษาของสมาชิกในชุมชนทั้งสองจังหวัดนั้น พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา กล่าวคือ สมาชิกของชุมชนในจังหวัดพัทลุงมีการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.9 รองลงมามีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา ส่วนสมาชิกของชุมชนในจังหวัดสงขลา มีการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 71.5 รองลงมามีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา เช่นกัน

4.5.2 เศรษฐกิจของครัวเรือน

เศรษฐกิจครัวเรือนของสมาชิกในชุมชนทั้งสองจังหวัด ซึ่งนำเสนอผ่านข้อมูลด้านอาชีพ และรายได้ของครัวเรือน ดังแสดงในตารางที่ 4.10 และ 4.11

ตารางที่ 4.10 อาชีพของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
อาชีพหลัก				
ไม่ประกอบอาชีพ (ผู้สูงอายุ)	-	-	2	1.5
ประมง	165	66.8	47	34.3
ทำสวนยางพารา	35	14.2	16	11.7
ทำนา	16	6.5	57	41.6
รับจ้าง	12	4.9	13	9.5
เลี้ยงปลา	1	0.4	2	1.5
รับราชการ	4	1.6	-	-
ค้าขาย	7	2.8	-	-
เลี้ยงสัตว์	4	1.6	-	-
ปลูกผัก	1	0.4	-	-
นักศึกษา	1	0.4	-	-
ธุรกิจส่วนตัว	1	0.4	-	-
การประกอบอาชีพเสริม				
ไม่มีอาชีพเสริม	93	37.7	33	24.1
มี	154	62.3	104	75.9
อาชีพเสริม*				
ทำสวนยางพารา	30	19.5	10	9.6
ทำนา	17	11.0	11	10.6
เลี้ยงปลา	6	3.9	8	7.7
ประมง	51	33.1	57	54.8
ปลูกผัก	11	7.1	4	3.8
รับจ้าง	23	14.9	16	15.4
เลี้ยงสัตว์	8	5.2	5	4.8
ค้าขาย	11	7.1	2	1.9
ทำสวนปาล์มน้ำมัน	-	-	1	1.0
ธุรกิจส่วนตัว	3	1.9	-	-

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงมากกว่าครึ่งหรือร้อยละ 66.8 ทำประมงเป็นอาชีพหลัก รองลงมาทำสวนยางพารา ทำนา รับจ้าง ตามลำดับ ส่วนสมาชิกของชุมชนในจังหวัดสงขลานั้นทำนาเป็นอาชีพหลักมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.6 รองลงมาทำประมง ทำสวนยางพารา รับจ้าง ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม จะเห็นว่าสมาชิกของชุมชนในจังหวัดพัทลุงมีการประกอบอาชีพหลักที่หลากหลายกว่าสมาชิกของชุมชนในจังหวัดสงขลา

สำหรับอาชีพเสริมของสมาชิกในชุมชนชายฝั่งจังหวัดพัทลุงและสงขลานั้น พบว่า สมาชิกของชุมชนทั้งสองจังหวัดส่วนใหญ่มีอาชีพเสริม กล่าวคือ มีอาชีพเสริมร้อยละ 62.3 และ 75.9 ตามลำดับ โดยจังหวัดพัทลุงสมาชิกของชุมชนชายฝั่งประกอบอาชีพประมงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.1 รองลงมาประกอบอาชีพทำสวนยางพารา รับจ้าง ทำนา ปลูกผัก ค้าขาย ตามลำดับ ในขณะที่สมาชิกของชุมชนชายฝั่งจังหวัดสงขลานั้นประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพเสริมมากที่สุดเช่นกัน คือ ร้อยละ 54.8 รองลงมาอาชีพรับจ้าง ทำนา ทำสวนยางพารา เลี้ยงปลา ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 รายได้ของครัวเรือน

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน				
≤ 10,000	140	56.7	75	54.7
10,001 – 20,000	68	27.5	44	32.1
20,001 – 30,000	27	10.9	10	7.3
30,001 – 40,000	6	2.4	3	2.2
40,001 – 50,000	2	0.8	2	1.5
> 50,000	4	1.6	3	2.2
	เฉลี่ย = 13,094.9		เฉลี่ย = 14,954.3	
	S.D. = 10,393.5		S.D. = 20,374.3	
รายได้จากการประมง (บาทต่อเดือน)				
ไม่มีรายได้	39	15.8	39	28.5
≤ 5,000	89	36.0	40	29.2
5,001 – 10,000	70	28.3	43	31.4
10,001 – 15,000	29	11.7	11	8.0
> 15,000	20	8.1	4	2.9
	เฉลี่ย = 8,744.7		เฉลี่ย = 7,729.6	
	S.D. = 6,725.6		S.D. = 6,722.7	
รายได้จากเรื่ออื่น (บาทต่อเดือน)				
ไม่มีรายได้	242	98.0	137	100.0
≤ 1,000	2	0.8	-	-

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
1,001 – 2,000	1	0.4	-	-
2,001 – 3,000	1	0.4	-	-
> 3,000	1	0.4	-	-
	เฉลี่ย = 1,960.0		-	
	S.D. = 1,591.5		-	
รายได้อื่นๆ (บาทต่อเดือน)				
ไม่มีรายได้	91	36.8	27	19.7
≤ 5,000	87	35.2	51	37.2
5,001 – 10,000	42	17.0	33	24.1
10,001 – 15,000	10	4.0	13	9.5
> 15,000	17	6.9	13	9.5
	เฉลี่ย = 8,277.1		เฉลี่ย = 9,038.5	
	S.D. = 9,677.3		S.D. = 8,691.2	

รายได้และแหล่งรายได้ครัวเรือนของสมาชิกชุมชนทั้งสองจังหวัด มีรายละเอียดดังนี้

รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนของสมาชิกชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาใกล้เคียงกัน กล่าวคือ มีรายได้เฉลี่ย 13,094.9 บาท และ 14,954.3 บาท ตามลำดับ โดยสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงมีรายได้น้อยกว่าเท่ากับ 10,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.7 รองลงมามีรายได้ในช่วง 10,001 – 20,000 บาท และมีรายได้ในช่วง 40,001 – 50,000 น้อยที่สุด ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา มีรายได้น้อยกว่าเท่ากับ 10,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.7 รองลงมามีรายได้ในช่วง 10,001 – 20,000 บาท และมีรายได้ในช่วง 40,001 – 50,000 น้อยที่สุดเช่นกัน

สำหรับแหล่งของรายได้ต่างๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากทะเลสาบสงขลา ได้แก่ รายได้จากการทำประมง พบว่า สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลา มีรายได้เฉลี่ยจากแหล่งดังกล่าวใกล้เคียงกัน คือ 8,744.7 บาทต่อเดือนและ 7,729.6 บาทต่อเดือน ตามลำดับ โดยสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงมีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาทต่อเดือนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมามีรายได้ในช่วง 5,001 – 10,000 บาทต่อเดือน และมีรายได้มากกว่า 15,000 บาทต่อเดือนน้อยที่สุดในขณะที่สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา มีรายได้ในช่วง 5,001 – 10,000 บาทต่อเดือนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.4 รองลงมามีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาทต่อเดือน และมีรายได้มากกว่า 15,000 บาทต่อเดือนน้อยที่สุด สำหรับรายได้จากเรื่อน้ำเที่ยวนั้น พบว่ามีเฉพาะสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงบางส่วนเท่านั้น โดยมีรายได้เฉลี่ย 1,960.0 บาทต่อเดือน ส่วนรายได้อื่นๆ พบว่า สมาชิกของชุมชนทั้งสองจังหวัดมีรายได้อื่นๆเฉลี่ยใกล้เคียงกัน คือ 8,277.1 บาทต่อเดือน และ 9,038.5 บาทต่อเดือน และมีรายได้

ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาทต่อเดือนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.2 และ 37.2 รองลงมาได้อยู่ในช่วง 5,001 – 10,000 บาทต่อเดือนเหมือนกัน

4.5.3 การใช้เครื่องมือประมง

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาซึ่งประกอบอาชีพทำประมงเป็นทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม ซึ่งมีเครื่องมือประมงหลากหลายชนิดในการประกอบอาชีพ โดยสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงใช้อวนปลากระเบน/กัต/กัตปลาหัวอ่อนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.1 และมีความถี่ในการใช้เครื่องมือดังกล่าวอยู่ในระดับใช้บ่อย รองลงมาใช้เครื่องมือประเภทอวนทั่วไป(ปลากดขาว ปลาหัวโหม่ง ปลานิล) แห และใช้เครื่องมือประเภทอวนปลาสร้อย และอวนล้อม น้อยที่สุด ในขณะที่สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาใช้เครื่องมือประเภทอวนปลากระเบน/กัต/กัตปลาหัวอ่อนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.8 และมีความถี่ในการใช้เครื่องมือดังกล่าวอยู่ในระดับใช้บ่อย รองลงมาใช้เครื่องมือประเภทแห อวนทั่วไป(ปลากดขาว ปลาหัวโหม่ง ปลานิล) และใช้เครื่องมือประเภทอวนปลาหลด และโป๊ะ น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.12 เครื่องมือประมงและความถี่ในการใช้

เครื่องมือประมง	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง				ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา			
	การใช้		ความถี่		การใช้		ความถี่	
	จำนวน	ร้อยละ	$\bar{X}$	แปลค่า	จำนวน	ร้อยละ	$\bar{X}$	แปลค่า
อวนปลาปัก	2	0.8	3.50	ใช้บ่อย	4	2.9	4.00	ใช้บ่อย
อวนปลาสร้อย	1	0.4	3.00	ปานกลาง	-	-	-	-
อวนปลากระเบน/กัต/กัตปลาหัวอ่อน	99	40.1	4.12	ใช้บ่อย	49	35.8	4.14	ใช้บ่อย
อวนกุ้งสามชั้น	7	2.8	2.71	ปานกลาง	6	4.4	4.50	ใช้บ่อยมาก
อวนปลาหลด	-	-	-	-	1	0.7	4.00	ใช้บ่อย
เบ็ดราว	2	0.8	3.50	ใช้บ่อย	3	2.2	3.33	ปานกลาง
แห	40	16.2	4.08	ใช้บ่อย	37	27.0	4.24	ใช้บ่อยมาก
อวนทั่วไป(ปลากดขาว ปลาหัวโหม่ง ปลานิล)	43	17.4	3.93	ใช้บ่อย	26	19.0	4.08	ใช้บ่อย
อวนปลากระพง	-	-	-	-	5	3.6	5.00	ใช้บ่อยมาก
ไซ(กุ้ง ปลา)	31	12.6	4.13	ใช้บ่อย	13	9.5	4.15	ใช้บ่อย
โป๊ะ	-	-	-	-	1	0.7	1.00	น้อยมาก
อวน 3 ชั้น	14	5.7	4.14	ใช้บ่อย	-	-	-	-
อวนลอย	5	2.0	4.60	ใช้บ่อยมาก	-	-	-	-
อวนล้อม	1	0.4	5.00	ใช้บ่อยมาก	-	-	-	-

4.6 การพบเห็นโลมาอิรวดีของชุมชน

การพบเห็นโลมาอิรวดีของสมาชิกของชุมชนในจังหวัดพัทลุงและสงขลา ซึ่งกล่าวถึงการพบเห็นช่วงเวลาในการพบเห็น กิจกรรมระหว่างพบเจอ ความถี่ในการพบเห็น ช่วงเดือนที่พบเห็น และลักษณะของโลมาอิรวดีที่พบเห็น โดยมีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13 ข้อมูลการพบเห็นโลมาอิรวดีของชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
การพบเห็นโลมาอิรวดีที่มีชีวิตด้วยตัวเอง				
เคย	130	52.6	84	61.3
ไม่เคย	117	47.4	53	38.7
การพบเห็นซากโลมาอิรวดีด้วยตัวเอง				
เคย	84	34.0	58	42.3
ไม่เคย	163	66.0	79	57.7
ช่วงเวลาที่พบเห็นโลมาอิรวดี (มีชีวิต)*	n=130		n=84	
03.00-05.59 น.	7	5.4	1	1.2
06.00-10.59 น.	94	72.3	58	69.0
11.00-12.59 น.	25	19.2	13	15.5
13.00-16.59 น.	12	9.2	19	22.6
17.00-20.59 น.	11	8.5	8	9.5
21.00-02.59 น.	5	3.8	2	2.4
กิจกรรมที่ทำขณะพบเจอโลมาอิรวดีที่มีชีวิต	n= 130		n=84	
ขณะที่กำลังจับปลา	74	56.9	45	53.6
ระหว่างทางที่ขับเรือไปยังจุดที่จะทำการประมง	37	28.5	28	33.3
ระหว่างการล่องเรือในทะเลสาบ	9	6.9	11	13.1
พบเห็นโดยบังเอิญใกล้ๆ ฝั่ง	9	6.9	-	-
ระหว่างนำนักท่องเที่ยวล่องเรือ	1	0.8	-	-
กิจกรรมที่ทำขณะพบซากโลมาอิรวดี	n= 84		n=58	
ขณะที่กำลังจับปลา	19	22.6	14	24.1
ระหว่างทางที่ขับเรือไปยังจุดที่จะทำการประมง	8	9.5	14	24.1
พบโดยบังเอิญ เพราะโลมาอิรวดีติดเครื่องมือประมงขึ้นมา	4	4.8	10	17.2
พบเห็นโดยบังเอิญใกล้ๆ ฝั่ง	46	54.8	-	-
ลอยน้ำมา	3	3.6	-	-
เห็นตอนชาวบ้านเอาขึ้นมามาฝั่ง	2	2.4	-	-
เห็นที่บ้านของเพื่อนบ้าน	2	2.4	-	-

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
พบเจอที่ว่าการอำเภอ	-	-	20	34.5
ชนิดเครื่องมือประมงที่ปลาโลมาอรวรติด	n= 4		n= 10	
อวนปลาปัก	2	50.0	6	60.0
กีด	2	50.0	1	10.0
อวนลาก	-	-	1	10.0
อวนทั่วไป	-	-	2	20.0
ความถี่ในการพบเห็นโลมาอรวรที่มีชีวิต	n= 130		n=84	
ครั้งเดียวในชีวิต	26	19.7	16	19.0
2-3 ครั้งในชีวิต	39	29.5	21	25.0
พบบ่อยแต่ไม่ทุกปี	46	34.8	28	33.3
พบทุกปี (ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา)	19	14.4	18	21.4
พบ 4-5 ครั้งในชีวิต	-	-	1	1.2
ความถี่ในการพบเห็นซากโลมาอรวรที่ทั้งลอยน้ำและเกยตื้น	n= 84		n=58	
ไม่เคยเห็น	2	2.4	-	-
ครั้งเดียวในชีวิต	32	38.1	30	51.7
2-3 ครั้งในชีวิต	32	38.1	17	29.3
พบบ่อยแต่ไม่ทุกปี	10	11.9	7	12.1
พบทุกปี (ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา)	8	9.5	4	6.9
ครั้งล่าสุดที่พบเห็นโลมาอรวรที่มีชีวิต	n= 130		n=84	
สัปดาห์ที่แล้ว	10	7.7	4	4.8
เดือนที่แล้ว	11	8.5	5	6.0
3-6 เดือนที่แล้ว	8	6.2	9	10.7
ปีที่ผ่านมา (ไม่เกิน 12 เดือน)	24	18.5	17	20.2
1-2 ปี ที่ผ่านมา	37	28.5	8	9.5
3-10 ปี ที่ผ่านมา	30	23.1	23	27.4
เคยพบเห็นนานกว่า 10 ปีแล้ว	10	7.7	18	21.4
ครั้งล่าสุดที่เห็นซากโลมาเกยตื้น/ลอยตายกลางทะเล	n= 84		n=58	
สัปดาห์ที่แล้ว	1	1.2	-	-
เดือนที่แล้ว	4	4.8	2	3.4
3-6 เดือนที่แล้ว	4	4.8	6	10.3
ปีที่ผ่านมา (ไม่เกิน 12 เดือน)	16	19.0	19	32.8
1-2 ปี ที่ผ่านมา	25	29.8	4	6.9
3-10 ปี ที่ผ่านมา	27	32.1	16	27.6
เคยพบเห็นนานกว่า 10 ปีแล้ว	7	8.3	11	19.0

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
เดือนที่พบเห็นโลมาออร์วดีมีชีวิต*	n= 130		n=84	
เดือนมกราคม	31	23.8	11	13.1
เดือนกุมภาพันธ์	21	16.2	9	10.7
เดือนมีนาคม	16	12.3	11	13.1
เดือนเมษายน	24	18.5	13	15.5
เดือนพฤษภาคม	20	15.4	12	14.3
เดือนมิถุนายน	17	13.1	17	20.2
เดือนกรกฎาคม	27	20.8	13	15.5
เดือนสิงหาคม	21	16.2	13	15.5
เดือนกันยายน	21	16.2	16	19.0
เดือนตุลาคม	26	20.0	14	16.7
เดือนพฤศจิกายน	25	19.2	13	15.5
เดือนธันวาคม	34	26.2	8	9.5
เดือนที่พบเห็นซากโลมาออร์วดี*	n= 84		n=58	
เดือนมกราคม	10	11.9	5	8.6
เดือนกุมภาพันธ์	10	11.9	4	6.9
เดือนมีนาคม	2	2.4	2	3.4
เดือนเมษายน	4	4.8	5	8.6
เดือนพฤษภาคม	9	10.7	8	13.8
เดือนมิถุนายน	5	6.0	6	10.3
เดือนกรกฎาคม	5	6.0	6	10.3
เดือนสิงหาคม	5	6.0	6	10.3
เดือนกันยายน	5	6.0	7	12.1
เดือนตุลาคม	5	6.0	4	6.9
เดือนพฤศจิกายน	18	21.4	7	12.1
เดือนธันวาคม	20	23.8	7	12.1
การพบเห็นโลมาออร์วดีแม่ลูก	n = 247		n = 137	
ไม่เคย	209	84.6	116	84.7
เคยพบ	38	15.4	21	15.3
ช่วงที่พบเห็นโลมาออร์วดีแม่ลูก	n = 38		n = 21	
ปีที่แล้ว (ไม่เกิน 12 เดือน)	8	21.1	4	19.0
1-2 ปี ที่ผ่านมา	20	52.6	4	19.0
มากกว่า 2 ปี	10	26.3	13	61.9

หมายเหตุ: * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

4.6.1 การพบเห็นและช่วงเวลาในการพบเห็นโลมาอิรวดี

การพบเห็นโลมาอิรวดีของสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลา พบว่า สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลา มากกว่าครึ่งหรือร้อยละ 52.6 และ 61.3 เคยพบเห็นโลมาอิรวดีที่มีชีวิตด้วยตัวเอง โดยส่วนใหญ่พบเห็นโลมาอิรวดีมีชีวิตในช่วงเวลา 06.00-10.59 น. คิดเป็นร้อยละ 72.3 และ 69.0 ตามลำดับ และพบเห็นช่วงเวลา 21.00-02.59 น. น้อยที่สุด สำหรับสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุง และพบเห็นช่วงเวลา 03.00-05.59 น. น้อยที่สุด สำหรับสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา

ส่วนการพบเห็นซากโลมาอิรวดีด้วยตัวเองนั้น พบว่า สมาชิกทั้งสองจังหวัดมากกว่าครึ่งไม่เคยพบเห็นซาก คิดเป็นร้อยละ 66.0 และ 57.7 ตามลำดับ

4.6.2 กิจกรรมระหว่างพบเจอ

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งทั้งสองจังหวัดมากกว่าครึ่งหรือร้อยละ 56.9 และ 53.6 พบเจอโลมาอิรวดีที่มีชีวิตขณะที่กำลังจับปลา รองลงมาพบเจอระหว่างทางที่ขับเรือไปยังจุดที่จะทำการประมง

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงมากกว่าครึ่งหรือร้อยละ 54.8 พบเห็นซากโลมาอิรวดีโดยบังเอิญใกล้ๆ ฝั่ง รองลงมาพบเห็นขณะที่กำลังจับปลา ในขณะที่สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา พบเห็นซากโลมาอิรวดีบริเวณที่ว่าการอำเภอมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.5 รองลงมาพบเห็นขณะที่กำลังจับปลา และระหว่างทางที่ขับเรือไปยังจุดที่จะทำการประมง และมีไม่มากนักที่พบโดยบังเอิญ เพราะโลมาอิรวดีติดเครื่องมือประมงขึ้นมา โดยครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 50.0 ของสมาชิกชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงพบเห็นโลมาอิรวดีติดเครื่องมือประมงวนปลาบึก และกีด ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา นั้น พบเห็นโลมาอิรวดีติดเครื่องมือประมงวนปลาบึกมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.0 ตามลำดับ

4.6.3 ความถี่ในการพบเห็น

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลา มีการพบเห็นโลมาอิรวดีกรณีมีชีวิตบ่อยแต่ไม่ทุกปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.8 และ 33.3 รองลงมาพบ 2-3 ครั้งในชีวิต และพบ 4-5 ครั้งในชีวิตน้อยที่สุด สำหรับการพบเห็นซากโลมาอิรวดีทั้งลอยน้ำและเกยตื้นนั้น พบว่า สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงมีการพบเห็นครั้งเดียวในชีวิต และ 2-3 ครั้งในชีวิตมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.1 เท่ากัน รองลงมาพบเห็นบ่อยแต่ไม่ทุกปี และมีจำนวนน้อยที่ไม่เคยเห็นซากทั้งลอยน้ำและเกยตื้น ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา มากกว่าครึ่งหรือร้อยละ 51.7 มีการพบเห็นครั้งเดียวในชีวิต รองลงมาพบเห็น 2-3 ครั้งในชีวิต และพบทุกปี (ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา) น้อยที่สุด

สำหรับการพบเห็นโลมาอิรวดีมีชีวิตครั้งล่าสุด พบว่า สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงมีการพบเห็นครั้งล่าสุดเมื่อ 1-2 ปี ที่ผ่านมามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.5 รองลงมาพบเห็นล่าสุดเมื่อ 3-10 ปี ที่ผ่านมา และพบล่าสุดเมื่อ 3-6 เดือนที่แล้วน้อยที่สุด ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา มีการพบเห็นครั้งล่าสุดเมื่อ 3-10 ปี ที่ผ่านมามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.4 รองลงมาพบล่าสุดเมื่อนานกว่า 10 ปีแล้ว และพบล่าสุดเมื่อสัปดาห์ที่แล้วน้อยที่สุด ส่วนการพบเห็นซากโลมาเกยตื้น/ลอยตายกลางทะเลครั้งล่าสุดนั้น

พบว่า สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงมีการพบเห็นครั้งล่าสุดเมื่อ 3-10 ปี ที่ผ่านมามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.1 รองลงมาพบเห็นล่าสุดเมื่อ 1-2 ปี ที่ผ่านมา และพบล่าสุดเมื่อสัปดาห์ที่แล้วน้อยที่สุด ส่วนสมาชิกของชุมชนในจังหวัดสงขลามีการพบเห็นครั้งล่าสุดเมื่อปีที่ผ่านมา (ไม่เกิน 12 เดือน) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.8 รองลงมาพบล่าสุดเมื่อ 3-10 ปี ที่ผ่านมา และพบล่าสุดเมื่อเดือนที่แล้วน้อยที่สุด

4.6.4 ช่วงเดือนในหนึ่งปีที่พบเห็น

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงมีการพบเห็นโลมาอิรวดีมีชีวิตในเดือนธันวาคมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.2 รองลงมาพบเห็นในเดือนมกราคม และพบเห็นในเดือนมีนาคม น้อยที่สุด ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลามีการพบเห็นโลมาอิรวดีมีชีวิตในเดือนมิถุนายนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20.2 รองลงมาพบเห็นในเดือนกันยายน และพบเห็นในเดือนธันวาคมน้อยที่สุด

สำหรับเดือนที่มีการพบซากโลมาอิรวดีนั้น พบว่า สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงมีการพบเห็นซากโลมาอิรวดีในเดือนธันวาคมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.8 รองลงมาพบเห็นในเดือนพฤศจิกายน และพบเห็นในเดือนมีนาคม น้อยที่สุด ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลามีการพบเห็นซากโลมาอิรวดีในเดือนพฤษภาคมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.8 รองลงมาพบเห็นในเดือนธันวาคม พฤศจิกายน และกันยายน และพบเห็นในเดือนมีนาคมน้อยที่สุดเช่นกัน

4.6.5 การพบเห็นโลมาอิรวดีแม่ลูก

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาส่วนน้อยหรือร้อยละ 15.4 และ 15.3 ที่พบเห็นโลมาอิรวดีแม่ลูก ซึ่งช่วงที่พบเห็นโลมาอิรวดีแม่ลูกนั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงมากกว่าครึ่งหรือร้อยละ 52.6 พบเมื่อ 1-2 ปี ที่ผ่านมา ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลามีการพบเห็นมาแล้วมากกว่า 2 ปี คิดเป็นร้อยละ 61.9

4.7 การคาดคะเนจำนวนโลมาอิรวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาของชุมชนชายฝั่ง

ข้อมูลการคาดคะเน (ตารางที่ 4.14) เพื่อให้เห็นจำนวนโลมาอิรวดีตั้งแต่ในอดีตและปัจจุบัน แนวโน้มของโลมาอิรวดีในทะเลสาบ และความคาดหวังที่จะมีโลมาอิรวดีในทะเลสาบในอนาคต มีรายละเอียดดังนี้

4.7.1 เปรียบเทียบจำนวนโลมาอิรวดีในอดีต ถึงปัจจุบัน

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาได้แสดงความคิดเห็นเปรียบเทียบจำนวนโลมาอิรวดีในอดีต ถึงปัจจุบันไปในทิศทางคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ส่วนใหญ่เห็นว่าจำนวนโลมาในอดีตถึงปัจจุบันมีน้อยลง คิดเป็นร้อยละ 59.9 และ 70.1 รองลงมาเห็นว่ามีจำนวนมากขึ้น ร้อยละ 19.8 และ 15.3 และเห็นว่ามีจำนวนเท่าเดิมน้อยที่สุด ร้อยละ 7.7 และ 2.9 ตามลำดับ

กรณีที่เห็นว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นนั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงเห็นว่ามีปัจจัยหรือผลกระทบต่อการเพิ่มขึ้นของโลมาอิรวดีจากการมีการอนุรักษ์โลมาและมีการขยายพันธุ์มากขึ้นมากที่สุด คิด

เป็นร้อยละ 46.9 รองลงมาเห็นว่ามีผลมาจากไม่มีการล่าโลมาขายหรือเป็นอาหาร กรมประมงให้อาหารแก่โลมาสม่ำเสมอ และผลจากการมีการบังคับใช้กฎหมายการวางอวนและเขตอนุรักษ์น้อยที่สุด ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาเห็นว่าจำนวนที่เพิ่มขึ้นนั้น ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากมีการบังคับใช้กฎหมายการวางอวนและเขตอนุรักษ์ คิดเป็นร้อยละ 61.8 รองลงมาเป็นผลจากการมีการอนุรักษ์โลมาและมีการขยายพันธุ์มากขึ้น และเห็นว่าเป็นผลจากการมีที่อยู่อาศัยอุดมสมบูรณ์น้อยที่สุด

กรณีที่เห็นว่ามีจำนวนลดลงนั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาต่างเห็นว่าเป็นผลจากการติดอวนของชาวประมงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.5 และ 70.8 ซึ่งผลกระทบดังกล่าวสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาเห็นด้วยในสัดส่วนที่มากกว่าสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุง รองลงมาเห็นว่าเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม น้ำเสีย น้ำตื้นเขิน ร้อยละ 21.6 และ 20.8 ส่วนผลกระทบจากการไม่มีการอนุรักษ์และยังมีการบุกรุกที่อยู่ของโลมาอยู่ และตายเองโดยธรรมชาติ เป็นผลกระทบที่น้อยที่สุดของสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลา ตามลำดับ

4.7.2 แนวโน้มของโลมาอิรวดีในทะเลสาบ

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาส่วนใหญ่เห็นว่าโลมาอิรวดีในทะเลสาบมีแนวโน้มลดลง คิดเป็นร้อยละ 76.1 และ 83.9 โดยให้ความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกันถึงสาเหตุของการลดลง กล่าวคือสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงเห็นว่าสาเหตุของการลดลงเกิดจากการติดอวนประมงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.6 รองลงมาเกิดจากสาเหตุที่อยู่อาศัยเสื่อมคุณภาพ ขยายพันธุ์ช้า และสาเหตุจากโลมาอิรวดีอายุมาก ผสมพันธุ์เลือดชิด ไม่มีเขตอนุรักษ์น้อยที่สุด ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาเห็นว่าสาเหตุของการลดลงเกิดจากการติดอวนประมงมากที่สุดเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 67.0 รองลงมาเกิดจากสาเหตุที่อยู่อาศัยเสื่อมคุณภาพ ขยายพันธุ์ช้า และเห็นว่าสัตว์น้ำที่เป็นอาหารลดน้อยลงเป็นสาเหตุของการลดลงน้อยที่สุด

โดยจะเห็นว่าสาเหตุของการลดลงจากการติดอวนประมงนั้น เป็นสาเหตุอันดับต้นๆ ที่สมาชิกของชุมชนชายฝั่งทั้งสองจังหวัดต่างเห็นด้วยมากกว่าสาเหตุอื่นๆ และส่วนใหญ่เห็นว่ายังคงมีจำนวนโลมาอิรวดีติดมากขึ้น (ร้อยละ 75.6 และ 85.7) ทั้งนี้สาเหตุสำคัญมาจากชาวประมงใช้เครื่องมือและอวนขนาดใหญ่ เช่น อวนปลาบึกมากที่สุด รองลงมาเนื่องจากจำนวนชาวประมงมากขึ้น ในส่วนที่เห็นว่าการติดอวนประมงมีน้อยลงนั้นสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาทั้งหมดเห็นว่ามีมีการบังคับใช้กฎหมายการวางอวนและเขตอนุรักษ์ ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงเห็นว่ามีมีการบังคับใช้กฎหมายการวางอวนและเขตอนุรักษ์ และการใช้อวนที่เป็นอันตรายลดลงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งที่เห็นว่าโลมาอิรวดีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นนั้น ส่วนใหญ่ให้เหตุผลคล้ายคลึงกันทั้งสองจังหวัด คือ เห็นว่าเป็นสาเหตุจากขยายพันธุ์เร็วของโลมา (ร้อยละ 75.9 และ 63.6) รองลงมาเห็นว่ามีการอยู่อาศัยอุดมสมบูรณ์ และมีสัตว์น้ำที่เป็นอาหารเพิ่มขึ้น ตามลำดับ

4.7.3 ความคาดหวังที่จะมีโลมาอริวดีในทะเลสาบในอนาคต

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาส่วนใหญ่คาดหวังว่าจะมีโลมาอริวดีอยู่ในทะเลสาบ (ร้อยละ 72.9 และ 81.0) โดยสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงให้เหตุผลของการมีการอนุรักษ์โลมาและมีการขยายพันธุ์มากขึ้นมากที่สุด (ร้อยละ 46.1) รองลงมาเห็นว่าไม่มีการล่าโลมาขายหรือเป็นอาหาร และเหตุผลของการบังคับใช้กฎหมายการวางอวนและเขตอนุรักษ์น้อยที่สุด ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาให้เหตุผลของการมีการอนุรักษ์โลมาและมีการขยายพันธุ์มากขึ้นมากที่สุดเช่นกัน (ร้อยละ 73.9) รองลงมาเห็นว่ายังคงมีโลมาอยู่แต่ขยายพันธุ์ช้าลงหรืออาจมีน้อยลง และเหตุผลที่อยู่อาศัยอุดมสมบูรณ์และยังไม่มีมีการบุกรุกน้อยที่สุด

ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งของทั้งสองจังหวัดที่คาดหวังว่าจะไม่มีโลมาอริวดีอยู่ในทะเลสาบนั้น มีสาเหตุจากสูญพันธุ์มากที่สุดเหมือนกัน (ร้อยละ 45.2 และ 50.0) สาเหตุอันดับรองลงมาของสมาชิกชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงเห็นว่ามาจากสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม น้ำเสีย น้ำตื้นเขิน การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมสภาพอากาศแปรปรวน เกิดภัยธรรมชาติ และสาเหตุที่ไม่มีหน่วยงานเข้ามาดูแลอย่างจริงจังน้อยที่สุด ส่วนสมาชิกชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาเห็นว่ามาจากชาวบ้านทำประมงมากขึ้นและใช้อวนขนาดใหญ่ เช่น อวนปลาปัก และสาเหตุจากสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม น้ำเสีย น้ำตื้นเขินน้อยที่สุด

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งทั้งสองจังหวัดที่ไม่ทราบถึงอนาคตของการมีอยู่ของโลมาอริวดีในทะเลสาบนั้น พบว่ามีเหตุผลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงเห็นว่าไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับโลมาอริวดี/ไม่เคยเห็นโลมาอริวดีเลยมากที่สุด ในขณะที่สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาไม่แน่ใจต่อการมีอยู่ดังกล่าว และสาเหตุของจำนวนโลมาลดลงมากทำให้ไม่ค่อยเห็นโลมาอริวดีเป็นเหตุผลที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกันของสมาชิกของชุมชนชายฝั่งทั้งสองจังหวัด

ตารางที่ 4.14 การคาดคะเนจำนวนโลมาอริวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยชุมชน

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
เปรียบเทียบจำนวนโลมาอริวดีในอดีต ถึงปัจจุบัน				
มากขึ้น	49	19.8	21	15.3
น้อยลง	148	59.9	96	70.1
มีปริมาณเท่าเดิม	19	7.7	4	2.9
ไม่ทราบ	31	12.6	16	11.7
ปัจจัยหรือผลกระทบที่มีผลต่อการเพิ่มขึ้นของโลมาอริวดี*	n = 49		n = 21	
มีการอนุรักษ์โลมาและมีการขยายพันธุ์มากขึ้น	23	46.9	7	33.3
ไม่มีการล่าโลมาขายหรือเป็นอาหาร	10	20.4	-	-
กรมประมงให้อาหารแก่โลมาสม่ำเสมอ	9	18.4	-	-
ยังพบเห็นอยู่ในปัจจุบัน	7	14.3	-	-
ที่อยู่อาศัยอุดมสมบูรณ์	5	10.2	1	4.8

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
มีการบังคับใช้กฎหมายการวางอวนและเขตอนุรักษ์	4	8.2	13	61.9
ปัจจัยหรือผลกระทบที่มีผลต่อการลดลงของโลมาอิรวดี*	n = 148		n = 96	
ติดอวน	60	40.5	68	70.8
สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม น้ำเสีย น้ำตื้นเขิน	32	21.6	20	20.8
พบเห็นโลมาน้อยลง	12	8.1	-	-
การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม สภาพอากาศแปรปรวน เกิดภัยธรรมชาติ	12	8.1	-	-
ปริมาณอาหารลดลง	10	6.8	4	4.2
ขยายพันธุ์ช้า	7	4.7	8	8.3
การผสมพันธุ์สายเลือดชิด	6	4.1	-	-
ไม่มีการอนุรักษ์และยังมีการบุกรุกที่อยู่ของโลมาอยู่	1	0.7	-	-
ชาวประมงเพิ่มขึ้น	-	-	3	3.1
ตายเองโดยธรรมชาติ	-	-	1	1.0
แนวโน้มของโลมาอิรวดีในทะเลสาบ				
ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ	5	2.0	-	-
เพิ่มขึ้น	54	21.9	22	16.1
ลดลง	188	76.1	115	83.9
สาเหตุที่แนวโน้มของโลมาอิรวดีในทะเลสาบเพิ่มขึ้น	n = 54		n = 22	
ขยายพันธุ์เร็ว	41	75.9	14	63.6
สัตว์น้ำที่เป็นอาหารเพิ่มขึ้น	6	11.1	2	9.1
ที่อยู่อาศัยอุดมสมบูรณ์	7	13.0	6	27.3
สาเหตุที่แนวโน้มของโลมาอิรวดีในทะเลสาบลดลง	n = 188		n = 115	
ขยายพันธุ์ช้า	23	12.2	9	7.8
สัตว์น้ำที่เป็นอาหารลดน้อยลง	9	4.8	1	0.9
ติดอวนประมง	82	43.6	77	67.0
ที่อยู่อาศัยเสื่อมคุณภาพ	31	16.5	10	8.7
ทะเลสาบตื้นเขิน	12	6.4	3	2.6
ไม่ทราบ	26	13.8	14	12.2
พบเห็นน้อยลง	2	1.1	-	-
โลมาอิรวดีอายุมาก	1	0.5	-	-
ผสมพันธุ์เลือดชิด	1	0.5	-	-
ไม่มีเขตอนุรักษ์	1	0.5	-	-
ตายเองไม่ทราบสาเหตุ	-	-	1	0.9
จำนวนโลมาอิรวดีที่ติดเครื่องมือประมง	n=82		n=77	

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
มากขึ้น	62	75.6	66	85.7
น้อยลง	20	24.4	11	14.3
สาเหตุที่จำนวนโลมาอรวรติดเครื่องมือประมงมีมาก*	n = 62		n = 66	
ชาวประมงมากขึ้น	17	27.4	15	22.7
ชาวประมงใช้เครื่องมือและอวนขนาดใหญ่ เช่น อวนปลาบึก	51	82.3	52	78.8
ปลาโลมาอาศัยอยู่บริเวณที่วางอวน	2	3.2	-	-
สาเหตุที่จำนวนโลมาอรวรติดเครื่องมือประมงน้อยลง*	n = 20		n = 11	
การใช้อวนที่เป็นอันตรายลดลง	17	35.0	-	-
มีการบังคับใช้กฎหมายการวางอวนและเขตอนุรักษ์	8	40.0	11	100.0
จำนวนปลาโลมาลดลงเนื่องจากสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม	3	15.0	-	-
ความคาดหวังว่าในอนาคต จะยังคงมีโลมาอรวรอาศัยอยู่ในน่านน้ำแห่งนี้	n = 247		n = 137	
มี	180	72.9	111	81.0
ไม่มี	42	17.0	19	13.9
ไม่ทราบ	25	10.1	7	5.1
เหตุผลที่คาดหวังว่าในอนาคต จะยังคงมีโลมาอรวรอาศัยอยู่ในน่านน้ำแห่งนี้*	n = 180		n = 111	
มีการอนุรักษ์โลมาและมีการขยายพันธุ์มากขึ้น	83	46.1	82	73.9
ไม่มีการล่าโลมาขายหรือเป็นอาหาร	33	18.3	-	-
ที่อยู่อาศัยอุดมสมบูรณ์และยังไม่มีการพัฒนา	13	7.2	3	2.7
มีแต่ขยายพันธุ์ช้าลงหรืออาจมีน้อยลง	7	3.9	20	18.0
มีการบังคับใช้กฎหมายการวางอวนและเขตอนุรักษ์	3	1.7	8	7.2
เหตุผลที่คาดหวังว่าในอนาคต จะไม่มีโลมาอรวรอาศัยอยู่ในน่านน้ำแห่งนี้*	n = 42		n = 19	
สูญพันธุ์	19	45.2	10	50.0
สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม น้ำเสีย น้ำตื้นเขิน	8	19.0	2	10.0
การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม สภาพอากาศแปรปรวน เกิดภัยธรรมชาติ	7	16.7	-	-
ชาวบ้านทำประมงมากขึ้นและใช้อวนขนาดใหญ่ เช่น อวนปลาบึก	6	14.3	7	35.0
ปริมาณอาหารลดลง	2	4.8	-	-
ไม่มีหน่วยงานเข้ามาดูแลอย่างจริงจัง	1	2.4	-	-

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
เหตุผลที่ไม่ทราบว่าเป็นอนาคต จะมีโลมาอิรวดีอาศัยอยู่ในน่านน้ำ แห่งนี้	n = 25		n = 7	
จำนวนโลมาลดลงมากทำให้ไม่ค่อยเห็นโลมาอิรวดี	6	24.0	2	28.6
ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทุกๆ ฝ่าย	2	8.0	1	14.3
ขึ้นอยู่กับกรวางอวนหรือเครื่องมือที่เป็นอันตรายต่อโลมา อิรวดี	2	8.0	-	-
ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับโลมาอิรวดี/ไม่เคยเห็นโลมาอิรวดีเลย	11	44.0	1	14.3
ไม่แน่ใจ	2	8.0	3	42.9
คนและโลมาอิรวดีแย่งที่หากิน เนื่องจากใช้แหล่งอาหารเดียวกัน	1	4.0	-	-
โลมาอิรวดีขยายพันธุ์ช้า	1	4.0	-	-

หมายเหตุ: * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

4.8 การรับรู้เกี่ยวกับโลมาอิรวดีของชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ประเด็นการรับรู้ของสมาชิกของชุมชนนั้น ได้นำเสนอถึงข้อมูลต่างๆ ของการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับโลมาอิรวดีของชุมชนชายฝั่ง ไม่ว่าจะเป็นการเรียกชื่อในท้องถิ่น ผู้รู้เกี่ยวกับโลมาอิรวดีของท้องถิ่น การจับ การตาย การใช้เครื่องมือประมง ความรู้ของชุมชนเกี่ยวกับโลมาอิรวดี การมีส่วนร่วมในการสำรวจโลมา ปัญหาและภัยคุกคามต่อโลมา นโยบายของรัฐเกี่ยวกับเขตและมาตรการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครองโลมา การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์โลมา ตลอดจนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทะเลสาบสงขลา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.8.1 การเรียกชื่อในท้องถิ่น ผู้รู้เกี่ยวกับโลมาอิรวดีของท้องถิ่น

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาส่วนใหญ่ไม่มีการเรียกชื่อท้องถิ่นของโลมาอิรวดี (ร้อยละ 81.0 และ 83.9) โดยชื่อที่ใช้เรียกมากที่สุด คือ โลมาหัวบาตร สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญในหมู่บ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของโลมาอิรวดีนั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีผู้รู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว (ร้อยละ 92.3 และ 91.2) มีเพียงส่วนน้อยที่จะมีผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับโลมาอิรวดีในพื้นที่ ซึ่งผู้รู้ที่สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงเห็นว่ามีอยู่นั้นคือ คนในสมัยก่อน ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาเห็นว่าเป็นกลุ่มอนุรักษ์ที่อยู่ในพื้นที่ (ดังแสดงในตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15 การเรียกชื่อในท้องถิ่น ผู้รู้เกี่ยวกับโลมาอิวรตีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาของท้องถิ่น

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
การเรียกชื่อท้องถิ่นของโลมาอิวรตี				
มี	47	19.0	22	16.1
ไม่มี	200	81.0	115	83.9
ชื่อเรียกของโลมาอิวรตีในท้องถิ่น	n = 47		n = 22	
โลมาหัวบาตร	42	89.4	21	95.5
โลมาเรวดี	2	4.3	-	-
โลมาหัวป้าน	1	2.1	-	-
โลมาแก้ว	1	2.1	-	-
โลมาหัวบาก	1	2.1	-	-
ปลาวาฬ	-	-	1	4.5
ผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญในหมู่บ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่อง ของโลมาอิวรตี				
มี	4	1.6	10	7.3
ไม่มี	228	92.3	125	91.2
ไม่ทราบ	15	6.1	2	1.5
บุคคลที่เป็นผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญในหมู่บ้านที่มีความรู้ เกี่ยวกับเรื่องของโลมาอิวรตี	n = 4		n = 10	
ดร.ทวี	1	25.0	-	-
คนสมัยก่อน	2	50.0	-	-
นายมอน อ่อนจันทร์	1	25.0	-	-
กลุ่มอนุรักษ์	-	-	5	50.0
พัน คำหนู	-	-	1	10.0
อำนวย ยอดจันทร์	-	-	3	30.0
สนั่น แก้วเหมือน	-	-	1	10.0

4.8.2 การจับโลมาอิวรตีในพื้นที่

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าไม่มีการจับโลมาอิวรตีของคนในหมู่บ้าน (ร้อยละ 94.3 และ 99.3) มีเพียงสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงที่พบว่ามีคนในหมู่บ้านจับโลมาอิวรตีแต่เป็นเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 0.8) โดยจำนวนคนที่จับโลมาเฉลี่ย 3.5 คน ซึ่งจับเมื่อปีที่แล้วและ 5 ปีที่แล้ว

สำหรับการจับโลมาอริวดีในปัจจุบันนั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาทั้งหมดให้ความเห็นว่าไม่มีการจับโลมาเกิดขึ้น ในขณะที่สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงให้ความเห็นว่ายังมีการจับโลมาอยู่ถึงแม้จะเป็นส่วนที่น้อยมาก (ร้อยละ 0.4) โดยกล่าวว่าเป็นการจับเพื่อเป็นอาหาร (ตารางที่ 4.16)

ตารางที่ 4.16 การจับโลมาอริวดี

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
การจับโลมาอริวดีของคนในหมู่บ้าน				
มี	2	0.8	-	-
ไม่มี	233	94.3	136	99.3
ไม่ทราบ	12	4.9	1	0.7
จำนวนคนในหมู่บ้านที่จับโลมาอริวดี (คน)	n = 2			
3	1	50.0	-	-
4	1	50.0	-	-
	เฉลี่ย 3.5			
ระยะเวลาที่มีการจับโลมาอริวดี	n = 2			
1 ปีที่แล้ว	1	50.0	-	-
5 ปีที่แล้ว	1	50.0	-	-
การจับโลมาอริวดี ณ ปัจจุบัน				
มี	1	0.4	-	-
ไม่มี	240	97.2	137	100.0
ไม่ทราบ	6	2.4	-	-
วัตถุประสงค์ของการจับโลมาอริวดีของคนในหมู่บ้าน	n = 1			
เป็นอาหาร	1	100.0	-	-

4.8.3 การตายของโลมาอริวดี และสาเหตุของการตาย

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงเคยได้ยินว่ามีการเกยตื้นบริเวณริมฝั่งของโลมาอริวดีมากกว่าสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา (ร้อยละ 53.4 และ 47.4) และสมาชิกของชุมชนทั้งสองจังหวัดมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 65.2 และ 58.4) เคยได้ยินการพบโลมาอริวดีลอยตายในทะเล

ส่วนสาเหตุที่ทำให้โลมาอริวดีตายนั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 52.2) เห็นว่าเป็นสาเหตุมาจากชาวบ้านทำประมงมากขึ้นและใช้อวนขนาดใหญ่ เช่น อวนปลาบึก รองลงมาเกิดจากสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม น้ำเสีย น้ำตื้นเขิน และเห็นว่าเป็นสาเหตุจากปริมาณอาหารลดลงน้อยที่สุด ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 86.1) เห็นว่าเป็นสาเหตุมาจากชาวบ้าน

ทำประมงมากขึ้นและใช้วนขนาดใหญ่ เช่น วนปลาบึก รองลงมาเกิดจากสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม น้ำเสีย น้ำตื้นเขินเช่นกัน และเห็นว่าเป็นสาเหตุจากมนุษย์ตั้งใจฆ่า และคลื่นซัดติดฝั่งน้อยที่สุด

เมื่อพิจารณาข้อมูลการทำประมงวนปลาบึก/วนปลาซวาย/วางกัปลากระเบนหรือปลาหัวอ่อนในชุมชนพบว่า สมาชิกของชุมชนชายฝั่งทั้งสองจังหวัดยังมีการทำประมงด้วยเครื่องมือดังกล่าวในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 49.8 และ 47.4) ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ปลาโลมาอริวดีเสียชีวิต และหากมีการใช้เครื่องมือดังกล่าวต่อไปเรื่อยๆ ความเสี่ยงที่โลมาอริวดีจะลดลงก็อาจจะมีมากขึ้น (ตารางที่ 4.17)

ตารางที่ 4.17 การตายของโลมาอริวดี และสาเหตุของการตาย

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
การรับรู้ข้อมูลการเกยตื้นบริเวณริมฝั่งของโลมาอริวดี				
เคยได้ยิน	132	53.4	65	47.4
ไม่เคยได้ยินเลย	115	46.6	72	52.6
การรับรู้ข้อมูลการพบโลมาอริวดีลอยตายในทะเล				
เคยได้ยิน	161	65.2	80	58.4
ไม่เคยได้ยินเลย	86	34.8	57	41.6
สาเหตุที่ทำให้โลมาอริวดีเสียชีวิต*				
ชาวบ้านทำประมงมากขึ้นและใช้วนขนาดใหญ่ เช่น วนปลาบึก	129	52.2	118	86.1
สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม น้ำเสีย น้ำตื้นเขิน	100	40.5	22	16.1
ตายตามธรรมชาติ ตามอายุขัยของโลมา	14	5.7	4	2.9
อาหารตื้อตาย	5	2.0	-	-
ติดสาหร่ายตาย	5	2.0	-	-
การผสมพันธุ์สายเลือดชิด	4	1.6	-	-
ภัยธรรมชาติ	2	0.7	-	-
ปริมาณอาหารลดลง	1	0.4	5	3.6
ตายเองโดยไม่ทราบสาเหตุ	-	-	4	2.9
มนุษย์แทงตาย	-	-	2	1.5
คลื่นซัดติดฝั่ง	-	-	2	1.5
การทำประมงวนปลาบึก/วนปลาซวาย/วางกัปลากระเบนหรือปลาหัวอ่อนในชุมชน				
มี	123	49.8	65	47.4
ไม่มี	117	47.4	70	51.1
ไม่ทราบ	7	2.8	2	1.5

หมายเหตุ: * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

4.8.4 ความรู้เกี่ยวกับโลมาอิรวดี

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลามีความรู้เกี่ยวกับโลมาอิรวดีในแต่ละประเด็นเป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงมีความรู้ในประเด็นที่โลมาอิรวดีเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเช่นเดียวกับมนุษย์มากที่สุด (ร้อยละ 87.9) รองลงมาคือความรู้ในประเด็นที่โลมาอิรวดีเป็นสัตว์สังคมอยู่กันเป็นฝูงและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีความรู้ในประเด็นการผสมพันธุ์ของโลมาอิรวดีไม่เป็นไปตามฤดูกาล แต่มักจะเห็นโลมาอยู่เป็นคู่ๆ ในช่วงฤดูฝนน้อยที่สุด ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา มีความรู้ในประเด็นที่โลมาอิรวดีเป็นสัตว์สังคมอยู่กันเป็นฝูงและช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากที่สุด (ร้อยละ 83.2) รองลงมาคือความรู้ในประเด็นที่โลมาอิรวดีเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเช่นเดียวกับมนุษย์ และมีความรู้ในประเด็นที่โลมาอิรวดีใช้คลื่นเสียงความถี่สูง (เสียงสะท้อน) ในการค้นหาเส้นทางและเหยื่อน้อยที่สุด (ตารางที่ 4.18)

ตารางที่ 4.18 ความรู้เกี่ยวกับโลมาอิรวดีของชุมชนชายฝั่งในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
โลมาอิรวดีติดอวนปลาบึกจะขาดอากาศหายใจและตายในที่สุด	191	77.3	115	83.9
กฎหมายความผิดและโทษตามกฎหมายเกี่ยวกับโลมาอิรวดี	148	59.9	91	66.4
โลมาอิรวดีอาศัยอยู่ได้ทั้งในน้ำจืดและน้ำเค็ม	204	82.6	111	81.0
โลมาอิรวดีเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเช่นเดียวกับมนุษย์	217	87.9	113	82.5
โลมาอิรวดีเป็นสัตว์สังคมอยู่กันเป็นฝูงและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	212	85.8	114	83.2
โลมาอิรวดีเป็นสัตว์หายใจด้วยปอด ไม่สามารถหายใจในน้ำได้	136	55.1	67	48.9
โลมาอิรวดีสามารถกลืนหายใจในน้ำได้นานถึง 1 ชั่วโมง	82	33.2	30	21.9
การผสมพันธุ์ของโลมาอิรวดีไม่เป็นไปตามฤดูกาล แต่มักจะเห็นโลมาอยู่เป็นคู่ๆ ในช่วงฤดูฝน	43	17.4	22	16.1
โลมาอิรวดีใช้คลื่นเสียงความถี่สูง (เสียงสะท้อน) ในการค้นหาเส้นทางและเหยื่อ	62	25.1	20	14.6

4.8.5 การออกสำรวจเกี่ยวกับโลมาอิรวดี

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาไม่พบเห็นการออกสำรวจจำนวนโลมาอิรวดีมากที่สุด (ร้อยละ 44.1 และ 35.8) รองลงมาพบเห็นการสำรวจเป็นบางครั้งบางคราว และพบเห็นบ่อยครั้งน้อยที่สุด

ประเด็นการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสำรวจฯ นั้น พบว่าสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาส่วนใหญ่ไม่เคยพูดคุยกับเจ้าหน้าที่เลย (ร้อยละ 74.9 และ 74.5) ไม่เคยเข้าไปมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสำรวจฯ (ร้อยละ 80.6 และ 80.3) ไม่เคยเข้าร่วมประชุมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลมาอิรวดี (ร้อยละ 81.8 และ 81.8) และไม่เคยแจ้ง/ประสานงานเรื่องการพบเห็นซากหรือการมีชีวิตของโลมาอิรวดี (ร้อยละ 76.1 และ 88.3) สำหรับการพูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอิรวดีนั้น ถึงแม้สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาไม่มีการพูดคุยเลยมากที่สุด แต่ยังมีการพูดคุยบ้างเป็นบางครั้งบางคราวในสัดส่วนรองลงมา

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลา เห็นว่ามีความเป็นไปได้สูงในทางปฏิบัติหากมีการบังคับใช้กฎข้อบังคับหรือข้อกำหนดในการอนุรักษ์โลมาอิรวดีในพื้นที่ชุมชน (ร้อยละ 44.9 และ 49.6) รองลงมาเห็นว่ามีความเป็นไปได้สูงมาก และมีเพียงส่วนน้อยมากที่เห็นว่าเป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติ (ตารางที่ 4.19)

ตารางที่ 4.19 การออกสำรวจเกี่ยวกับโลมาอิรวดี

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
การพบเห็นการออกตรวจ/สำรวจจำนวนโลมาอิรวดี				
บ่อยครั้ง	24	9.7	21	15.3
บางครั้งบางคราว	78	31.6	43	31.4
ไม่มีการสำรวจเลย	109	44.1	49	35.8
ไม่ทราบ	36	14.6	24	17.5
การพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสำรวจฯ				
บ่อยครั้ง	14	5.7	10	7.3
บางครั้งบางคราว	48	19.4	25	18.2
ไม่เคยเลย	185	74.9	102	74.5
การเข้าไปมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสำรวจฯ				
บ่อยครั้ง	14	5.7	8	5.8
บางครั้งบางคราว	34	13.8	19	13.9
ไม่เคยเลย	199	80.6	110	80.3
การพูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอิรวดี				
บ่อยครั้ง	28	11.3	10	7.3
บางครั้งบางคราว	76	30.8	41	29.9
ไม่เคยเลย	143	57.9	86	62.8

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
การเข้าร่วมประชุมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลมาอิรวดี				
บ่อยครั้ง	13	5.3	7	5.1
บางครั้งบางครั้ง	32	13.0	18	13.1
ไม่เคยเลย	202	81.8	112	81.8
การแจ้ง/ประสานงานเรื่องการพบเห็นซากหรือการมีชีวิตของโลมาอิรวดี				
แจ้งทุกครั้งที่เห็น	38	15.4	7	5.1
แจ้งเป็นบางครั้งบางครั้ง	21	8.5	9	6.6
ไม่เคยเลย	188	76.1	121	88.3
ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหากมีการบังคับใช้กฎข้อบังคับหรือข้อกำหนดในการอนุรักษ์โลมาอิรวดีในพื้นที่ชุมชน				
มีความเป็นไปได้สูงมาก	80	32.4	38	27.7
มีความเป็นไปได้สูง	111	44.9	68	49.6
มีความเป็นไปได้ทำสลิปเปอร์เซ็นต์	48	19.4	23	16.8
มีความเป็นไปได้น้อย	2	0.8	3	2.2
มีความเป็นไปได้เล็กน้อย	4	1.6	3	2.2
เป็นไปได้ไม่ได้ในทางปฏิบัติ	2	0.8	2	1.5

4.8.6 การรับรู้เกี่ยวกับปัญหาและภัยคุกคามต่อโลมาอิรวดี

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาส่วนใหญ่รู้ว่าการติดเครื่องมือประมงประเภทอวนปลาปักเป็นปัญหาและภัยคุกคามต่อโลมาอิรวดี (ร้อยละ 68.4 และ 86.9) สำหรับเครื่องมือประมงประเภทอวนลอยและการทำประมงในแหล่งอาศัยของโลมาก็เป็นปัญหาเช่นกัน ซึ่งสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงเห็นว่าปัญหาทั้งสองดังกล่าวมีสัดส่วนสูงกว่าสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาทราบถึงปัญหาอาหารโลมาที่ลดลงจากความเสื่อมโทรมของคุณภาพสิ่งแวดล้อมมากที่สุด (ร้อยละ 43.3 และ 35.0) การจับปลาในฤดูวางไข่ทำให้อาหารลดลงในอันดับรองลงมา และการใช้เครื่องมือทำลายล้างส่งผลให้อาหารโลมาลดลงน้อยที่สุด สำหรับสมาชิกของชุมชนในจังหวัดพัทลุง ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาเห็นว่าพื้นที่ป่าชายเลน ป่าพรุ และพื้นที่ชุ่มน้ำถูกทำลายส่งผลต่อปริมาณอาหารลดลงน้อยที่สุด

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาทราบถึงปัญหาความจำกัดของแหล่งที่อยู่อาศัยโลมาจากการตื้นเขินของทะเลสาบมากที่สุด (ร้อยละ 46.6 และ 38.7) โดยสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงเห็นว่าเครื่องมือประมงประจำที่ เช่น โพงพาง ไซนั่ง ขวางทางเดินของน้ำ การเปิดหน้าดินเพื่อการเกษตรรอบทะเลสาบ เป็นอันดับรองลงมา และการทับถมของซากพืชเป็นเวลานานๆ ส่งผลต่อความจำกัดของแหล่งที่

อยู่อาศัยน้อยที่สุด ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาเห็นว่าการเปิดหน้าดินเพื่อการเกษตรรอบทะเลสาบ การเชื่อมต่อของทะเลสาบสงขลากับอ่าวไทยถูกปิดกั้นหลายแห่ง เป็นอันดับรองลงมา และวัชพืช เช่นการกระจายของสาหร่าย ไม่นำส่งผลกระทบต่อความจำกัดของแหล่งที่อยู่อาศัยน้อยที่สุด

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาทราบถึงปัญหาภาวะมลพิษจากน้ำเสียจากชุมชนมากที่สุด (ร้อยละ 64.0 และ 62.8) รองลงมาเป็นน้ำเสียจากนาุ้ง และฟาร์มสุกร ตามลำดับ และสมาชิกของชุมชนชายฝั่งทั้งสองจังหวัดเป็นส่วนน้อยที่ทราบว่าปัญหาโลมาผสมพันธุ์สายเลือดชิดจากการผสมกันเอง และโลมาอ่อนแอลงจากปัญหาดังกล่าว เช่นเดียวกันกับปัญหาขาดความเข้าใจและความตระหนักในคุณค่า ความสำคัญ และการบริหารจัดการที่ดี (ดังแสดงในตารางที่ 4.20)

ตารางที่ 4.20 การรับรู้เกี่ยวกับปัญหาและภัยคุกคามต่อโลมาอิรวดี

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
1. การติดเครื่องมือประมงโดยบังเอิญ*				
1.1 อวนปลาปัก	169	68.4	119	86.9
1.2 อวนลอย	75	30.4	15	10.9
1.3 ทำประมงในแหล่งอาศัยโลมา	73	29.6	17	12.4
2. ปริมาณอาหารโลมาที่ลดลง*				
2.1 การจับปลาในฤดูวางไข่	86	34.8	46	33.6
2.2 การใช้เครื่องมือทำลายล้าง	53	21.5	17	12.4
2.3 ความเสื่อมโทรมของคุณภาพสิ่งแวดล้อม	107	43.3	48	35.0
2.4 พื้นที่ป่าชายเลน ป่าพรุ และพื้นที่ชุ่มน้ำ ถูกทำลาย	61	24.7	7	5.1
3. ความจำกัดของแหล่งที่อยู่อาศัยโลมา*				
3.1 การตื้นเขินของทะเลสาบ	115	46.6	53	38.7
3.2 การเปิดหน้าดินเพื่อการเกษตรรอบทะเลสาบ	47	19.0	13	9.5
3.3 การเชื่อมต่อของทะเลสาบสงขลากับอ่าวไทยถูกปิดกั้นหลายแห่ง	42	17.0	12	8.8
3.4 วัชพืช เช่นการกระจายของสาหร่าย ไม่น้ำ	38	15.4	5	3.6
3.5 การทับถมของซากพืชเป็นเวลานานๆ	33	13.4	10	7.3
3.6 เครื่องมือประมงประจำที่ เช่น โพงพาง ไซนั่ง ขวางทางเดินของน้ำ	49	19.8	10	7.3
4. ปัญหาภาวะมลพิษ*				
4.1 น้ำเสียจากชุมชน	158	64.0	86	62.8
4.2 น้ำเสียจากฟาร์มสุกร	91	36.8	31	22.6
4.3 น้ำเสียจากนาุ้ง	109	44.1	47	34.3

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
5. ปัญหาโลมาผสมพันธุ์สายเลือดชิด*				
5.1 การผสมพันธุ์กันเองในกลุ่มประชากรเดียวกัน	45	18.2	21	15.3
5.2 โลมาอ่อนแอลงจากปัญหาสายเลือดชิด	36	14.6	11	8.0
6. ขาดความเข้าใจและความตระหนัก*				
6.1 การขาดความเข้าใจของชุมชน	72	29.1	41	29.9
6.2 การขาดความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญ	72	29.1	30	21.9
6.3 การขาดการบริหารจัดการที่ดี	70	28.3	32	23.4

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

4.8.7 แหล่งรับรู้เกี่ยวกับปัญหาและภัยคุกคามต่อโลมาอริวดี

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาได้รับทราบปัญหาและภัยคุกคามจากแหล่งต่างๆ ดังนี้ (ตารางที่ 4.21)

ปัญหาการติดเครื่องมือประมงประเภทอวนปลาปัก อวนลอย และการทำประมงในแหล่งอาศัยโลมานั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงส่วนใหญ่ได้รับทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเอง (ร้อยละ 85.8, 84.0 และ 75.3) ในขณะที่สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาได้รับทราบปัญหาจากเพื่อน/เพื่อนบ้าน/คนรู้จัก และคิดด้วยตัวเองในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

ปัญหาปริมาณอาหารโลมาที่ลดลง ซึ่งเกิดจากการจับปลาในฤดูวางไข่ นั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาได้รับทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเองเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 79.1 และ 67.4) รองลงมาทราบจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ สำหรับสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุง และทราบจากเพื่อน/เพื่อนบ้าน/คนรู้จัก สำหรับสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา ประเด็นการใช้เครื่องมือทำลายล้าง สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาได้รับทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเองมากที่สุด (ร้อยละ 64.2 และ 58.8) รองลงมาทราบจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ สำหรับสมาชิกของชุมชนในจังหวัดพัทลุง และทราบจากเพื่อน/เพื่อนบ้าน/คนรู้จัก สำหรับสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา ประเด็นความเสื่อมโทรมของคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาได้รับทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเองมากที่สุดเช่นกัน (ร้อยละ 78.5 และ 60.4) รองลงมาทราบจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ สำหรับสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุง และทราบจากเพื่อน/เพื่อนบ้าน/คนรู้จัก สำหรับสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา ส่วนประเด็นพื้นที่ป่าชายเลน ป่าพรุ และพื้นที่ชุ่มน้ำ ถูกทำลาย สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาได้รับทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเองเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.4 และ 85.7)

ปัญหาความจำกัดของแหล่งที่อยู่อาศัยโลมา ซึ่งเกิดจากการตื้นเขินของทะเลสาบ สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงส่วนใหญ่ทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเอง (ร้อยละ 90.4) ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเองมากที่สุด (ร้อยละ 66.0) รองลงมาทราบจากเพื่อน/เพื่อนบ้าน/คนรู้จัก

ประเด็นการเปิดหน้าดินเพื่อการเกษตรรอบทะเลสาบ สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงส่วนใหญ่ทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเอง (ร้อยละ 89.4) ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาทราบปัญหาดังกล่าวมากที่สุด (ร้อยละ 53.8) รองลงมาทราบจากเพื่อน/เพื่อนบ้าน/คนรู้จัก ประเด็นการเชื่อมต่อของทะเลสาบสงขลากับอ่าวไทยถูกปิดกั้นหลายแห่ง สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงส่วนใหญ่ทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเอง (ร้อยละ 83.3) ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเองมากที่สุด (ร้อยละ 58.3) รองลงมาทราบจากเพื่อน/เพื่อนบ้าน/คนรู้จัก ประเด็นวัชพืช เช่นการกระจายของสาหร่าย ไม้ น้ำ สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาได้รับทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเองเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.3 และ 80.0) ประเด็นการทับถมของซากพืชเป็นเวลานานๆ สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาได้รับทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเองเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84.8 และ 90.0) ส่วนประเด็นเครื่องมือประมงประจำที่ เช่น โพงพาง ไซนั่ง ขวางทางเดินของน้ำ สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาได้รับทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเองเป็นส่วนใหญ่เช่นกัน (ร้อยละ 87.8 และ 80.0)

ปัญหาภาวะมลพิษ ซึ่งเกิดจากน้ำเสียจากชุมชน น้ำเสียจากฟาร์มสุกร และน้ำเสียจากนาุ้ง สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาได้รับทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเองเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 91.8, 87.9, 89.0 และ 74.4, 83.9, 78.7)

ปัญหาโลมาผสมพันธุ์สายเลือดชิด ซึ่งเกิดจากการผสมพันธุ์กันเองในกลุ่มประชากรเดียวกันนั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเองมากที่สุด (ร้อยละ 66.7) รองลงมาได้รับทราบปัญหาจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเองมากที่สุด (ร้อยละ 47.6) รองลงมาทราบจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ เพื่อน/เพื่อนบ้าน/คนรู้จัก ตามลำดับ ส่วนประเด็นโลมาอ่อนแอจากปัญหาสายเลือดชิดนั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงส่วนใหญ่ทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเอง (ร้อยละ 83.3) ในขณะที่สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 54.5) ทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเอง รองลงมาทราบจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ

สำหรับปัญหาขาดความเข้าใจและความตระหนัก ซึ่งเกิดจากการขาดความเข้าใจของชุมชน ขาดความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญ และขาดการบริหารจัดการที่ดินนั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงส่วนใหญ่ทราบปัญหาต่างๆ ดังกล่าวด้วยตัวเอง (ร้อยละ 93.1, 91.7 และ 90.0) ในขณะที่สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาทราบปัญหาดังกล่าวด้วยตัวเองมากที่สุด (ร้อยละ 68.3, 56.7 และ 71.9) รองลงมาทราบจากเพื่อน/เพื่อนบ้าน/คนรู้จัก และเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.21 แหล่งรับรู้เกี่ยวกับปัญหาและภัยคุกคามต่อโลมาอริวดี

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง					ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา				
	เพื่อน/ เพื่อนบ้าน/ คนรู้จัก	เจ้าหน้าที่ หน่วยงาน รัฐ	คิดด้วย ตัวเอง	วิทยุ	สื่อสิ่งพิมพ์ ต่างๆ	เพื่อน/ เพื่อนบ้าน/ คนรู้จัก	เจ้าหน้าที่ หน่วยงาน รัฐ	คิดด้วย ตัวเอง	วิทยุ	สื่อสิ่งพิมพ์ ต่างๆ
1. การติดเครื่องมือประมงโดยบังเอิญ										
1.1 อวนปลาปัก	16(9.5)	4(2.4)	145(85.8)	1(0.6)	-	49(41.2)	4(3.4)	66(55.5)	2(1.7)	2(1.7)
1.2 อวนลอย	7(9.3)	3(4)	63(84.0)	1(1.3)	1(1.3)	8(53.3)	-	7(46.7)	-	-
1.3 ทำประมงในแหล่งอาศัยโลมา	9(12.3)	7(9.6)	55(75.3)	1(1.4)	1(1.4)	11(64.7)	-	6(35.3)	-	-
2. ปริมาณอาหารโลมาที่ลดลง										
2.1 การจับปลาในฤดูวางไข่	1(1.2)	16(18.6)	68(79.1)	1(1.2)	-	14(30.4)	3(6.5)	31(67.4)	-	-
2.2 การใช้เครื่องมือทำลายล้าง	2(3.8)	16(30.2)	34(64.2)	1(1.9)	-	7(41.2)	-	10(58.8)	-	-
2.3 ความเสื่อมโทรมของคุณภาพ สิ่งแวดล้อม	4(4.7)	14(13.1)	84(78.5)	1(0.9)	3(2.8)	19(39.6)	2(4.2)	29(60.4)	-	-
2.4 พื้นที่ป่าชายเลน ป่าพรุ และพื้นที่ชุ่ม น้ำ ถูกทำลาย	2(3.3)	7(11.5)	46(75.4)	2(3.3)	4(6.6)	1(14.3)	-	6(85.7)	-	-
3. ความจำกัดของแหล่งที่อยู่อาศัยโลมา										
3.1 การตื้นเขินของทะเลสาบ	6(5.2)	5(4.3)	104(90.4)	-	1(0.9)	16(30.2)	2(3.8)	35(66.0)	-	-
3.2 การเปิดหน้าดินเพื่อการเกษตรรอบ ทะเลสาบ	-	4(8.5)	42(89.4)	1(2.1)	-	4(30.8)	2(15.4)	7(53.8)	-	-
3.3 การเชื่อมต่อของทะเลสาบสงขลา กับอ่าวไทยถูกปิดกั้นหลายแห่ง	1(2.4)	5(11.9)	35(83.3)	1(2.4)	-	4(33.3)	1(8.3)	7(58.3)	-	-
3.4 วัชพืช เช่นการกระจายของสาหร่าย	1(2.6)	6(15.8)	29(76.3)	-	-	1(20.0)	-	4(80.0)	-	-

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการตอบสนองของชุมชนชายฝั่ง
ต่อวิกฤตการณ์ใกล้สูญพันธุ์ของโลมาอริวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง					ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา				
	เพื่อน/ เพื่อนบ้าน/ คนรู้จัก	เจ้าหน้าที่ หน่วยงาน รัฐ	คิดด้วย ตัวเอง	วิทยุ	สื่อสิ่งพิมพ์ ต่างๆ	เพื่อน/ เพื่อนบ้าน/ คนรู้จัก	เจ้าหน้าที่ หน่วยงาน รัฐ	คิดด้วย ตัวเอง	วิทยุ	สื่อสิ่งพิมพ์ ต่างๆ
ไม้ น้ำ										
3.5 การทับถมของซากพืชเป็นเวลานานๆ	2(6.1)	2(6.1)	28(84.8)	1(3.0)	-	1(10.0)	1(10.0)	9(90.0)	-	-
3.6 เครื่องมือประมงประจำที่ เช่น โพงพาง ไซนั้ง ขวางทางเดินของน้ำ	-	5(10.2)	43(87.8)	1(2.0)	-	2(20.0)	-	8(80.0)	-	-
4. ปัญหาภาวะมลพิษ										
4.1 น้ำเสียจากชุมชน	4(2.5)	6(3.8)	145(91.8)	4(2.5)	-	19(22.1)	2(2.3)	64(74.4)	-	-
4.2 น้ำเสียจากฟาร์มสุกร	3(3.3)	6(6.6)	80(87.9)	2(2.2)	-	4(12.9)	1(3.2)	26(83.9)	-	-
4.3 น้ำเสียจากนาุ้ง	4(3.7)	6(5.5)	97(89.0)	2(1.8)	-	9(19.1)	1(2.1)	37(78.7)		
5. ปัญหาโลมาผสมพันธุ์สายเลือดชิด										
5.1 การผสมพันธุ์กันเองในกลุ่มประชากร เดียวกัน	-	14(31.1)	30(66.7)	2(4.4)	1(2.2)	3(14.3)	8(38.1)	10(47.6)	-	-
5.2 โลมาอ่อนแอลงจากปัญหาสายเลือด ชิด	-	5(13.9)	30(83.3)	1(2.8)	1(2.8)	1(9.1)	4(36.4)	6(54.5)	-	-
6. ขาดความเข้าใจและความตระหนัก	-								-	-
6.1 การขาดความเข้าใจของชุมชน	-	3(4.2)	67(93.1)	1(1.4)	1(1.4)	10(24.4)	4(9.8)	28(68.3)	-	-
6.2 การขาดความตระหนักในคุณค่าและ ความสำคัญ	-	4(5.6)	66(91.7)	1(1.4)	1(1.4)	10(33.3)	3(10.0)	17(56.7)	-	-
6.3 การขาดการบริหารจัดการที่ดี	1(1.4)	5(7.1)	63(90.0)	1 (1.4)	1(1.4)	6(18.8)	3(9.4)	23(71.9)	-	-

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บหมายถึงค่าร้อยละ

4.8.8 ระดับความสำคัญของปัญหาและภัยคุกคามต่อโลมาอิรวดี

จากปัญหาและภัยคุกคามในประเด็นต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เมื่อพิจารณาถึงระดับความสำคัญของปัญหาที่มีต่อโลมาอิรวดี (ตารางที่ 4.22) พบว่า สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาเห็นว่าปัญหาการติดเครื่องมือประมงโดยบังเอิญเป็นปัญหาอันดับแรกที่มีความสำคัญในระดับมากเหมือนกัน ($\bar{X}=3.89$ และ 3.50) ส่วนปัญหาในอันดับรองลงมานั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงเห็นว่าเป็นปัญหาปริมาณอาหารโลมาที่ลดลง ปัญหาภาวะมลพิษ และปัญหาขาดความเข้าใจและความตระหนักมีความสำคัญน้อยที่สุด ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาเห็นว่าเป็นปัญหาปัญหาภาวะมลพิษ ปริมาณอาหารโลมาที่ลดลง และปัญหาโลมาผสมพันธุ์สายเลือดชิดมีความสำคัญน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.22 ระดับความสำคัญของปัญหาและภัยคุกคามต่อโลมาอิรวดี

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง				ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
การติดเครื่องมือประมงโดยบังเอิญ	3.89	1.50	มาก	1	3.50	1.73	มาก	1
ปริมาณอาหารโลมาที่ลดลง	3.58	1.05	มาก	2	3.13	1.25	ปานกลาง	3
ความจำกัดของแหล่งที่อยู่อาศัยโลมา	3.11	1.11	ปานกลาง	5	2.90	1.13	ปานกลาง	4
ปัญหาภาวะมลพิษ	3.71	1.25	มาก	3	3.31	1.27	ปานกลาง	2
ปัญหาโลมาผสมพันธุ์สายเลือดชิด	3.28	1.28	ปานกลาง	4	2.50	1.44	น้อย	6
ขาดความเข้าใจและความตระหนัก	2.99	1.36	ปานกลาง	6	2.88	1.07	ปานกลาง	5

4.9 การกำหนดเขตและมาตรการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา

ความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนชายฝั่งทั้งสองพื้นที่เกี่ยวกับการกำหนดเขตและมาตรการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 4.23)

การรับรู้เรื่องการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา พบว่า สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงทราบเกี่ยวกับการกำหนดเขตฯ ในสัดส่วนที่น้อยกว่าสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา (ร้อยละ 59.9 และ 83.2) โดยแหล่งรับรู้เรื่องการกำหนดเขตดังกล่าว สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงรับรู้จากเพื่อนบ้าน/คนรู้จัก และเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ แตกต่างกันไปเล็กน้อย (ร้อยละ 47.3 และ 32.4) ในขณะที่สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลารับรู้จากเพื่อนบ้านคนรู้จักมากที่สุด (ร้อยละ 70.2) รองลงมารับรู้จากเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ

การพบเห็นหุ่นที่ติดตั้งในทะเลสาบสงขลาเพื่อประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองโลมานั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาส่วนใหญ่เคยพบเห็นการติดตั้งดังกล่าว (ร้อยละ 64.8 และ 78.8) รองลงมาไม่เคยเห็น แต่เคยได้ยิน และไม่เคยเห็นไม่เคยได้ยินน้อยที่สุด ตามลำดับ

ความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนชายฝั่งทั้งสองพื้นที่เกี่ยวกับมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาด พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับมาตรการดังกล่าว (ร้อยละ 81.4 และ 89.1) โดยให้เหตุผลที่เห็นด้วยกับมาตรการดังกล่าวคล้ายคลึงกันทั้งสองพื้นที่ คือ เพื่อเป็นการอนุรักษ์โลมาไว้ให้คนรุ่นหลังรู้จักและได้เรียนรู้ (ร้อยละ 76.6 และ 82.0) กรณีที่ไม่เห็นด้วยกับมาตรการ ได้ให้เหตุผลในทำนองเดียวกัน คือ ทำให้ชาวประมงทำมาหากินลำบาก (ร้อยละ 56.3 และ 62.5) เช่นเดียวกับกลุ่มที่ไม่แน่ใจกับมาตรการที่กำหนดขึ้น

กิจกรรมการเข้าร่วมดำเนินการเฝ้าระวังโลมานั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงเห็นว่าสามารถเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่ และเข้าร่วมได้และจะพยายามมีส่วนร่วมเท่าที่จะทำได้ในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 32.4) ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาเห็นว่าเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่ และเข้าร่วมได้และจะพยายามมีส่วนร่วมเท่าที่จะทำได้ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 35.0 และ 32.1)

ความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนชายฝั่งทั้งสองพื้นที่เกี่ยวกับโครงการสร้างแพพร้อมหอสังเกตการณ์เพื่อใช้เป็นจุดเฝ้าระวัง แหล่งเรียนรู้โลมา พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับโครงการดังกล่าว (ร้อยละ 80.2 และ 88.3) โดยให้เหตุผลเพื่อให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ดูแลโลมามากที่สุดในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 49.5 และ 57.1) รองลงมาเพื่อเป็นการอนุรักษ์โลมาไว้ให้คนรุ่นหลังรู้จักและได้เรียนรู้ ส่วนกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยนั้นให้เหตุผลเนื่องจากปลาโลมาไม่มีแล้ว ไม่มีประโยชน์ในการสร้าง ส่วนในกรณีที่ไม่น่าใจกับโครงการดังกล่าว เนื่องจากเห็นว่าโครงการต้องใช้งบประมาณสูง และต้องคว่ามีพื้นที่ที่เหมาะสมในการก่อสร้างหรือไม่

ตารางที่ 4.23 การกำหนดเขตและมาตรการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครองโลมาอริวดีทะเลสาบสงขลา

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
การรับรู้เรื่องข้อกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอริวดีทะเลสาบสงขลา				
ทราบ	148	59.9	114	83.2
ไม่ทราบ	99	40.1	23	16.8
แหล่งรับรู้เรื่องข้อกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอริวดีทะเลสาบสงขลา*	n = 148		n = 114	
เพื่อนบ้าน/คนรู้จัก	70	47.3	80	70.2
ผู้ใหญ่บ้าน/แกนนำ ระบุ	7	4.7	9	7.9
เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ	48	32.4	40	35.1

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัด พัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
วิทยุ/สื่อสิ่งพิมพ์	5	3.4	6	5.3
ทราบด้วยตัวเอง	29	19.6	-	-
การพบเห็นหุ่นที่ติดตั้งในทะเลสาบสงขลาเพื่อประกาศเขตพื้นที่ คุ้มครองโลมา				
เคยเห็น	160	64.8	108	78.8
ไม่เคยเห็น แต่เคยได้ยินมา	55	22.3	24	17.5
ไม่เคยเห็น ไม่เคยได้ยิน	32	13.0	5	3.6
ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตราย ต่อโลมาในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาด				
เห็นด้วย	201	81.4	122	89.1
ไม่เห็นด้วย	16	6.5	8	5.8
ไม่แน่ใจ	8	3.2	6	4.4
ไม่เคยได้ยินข่าว	22	8.9	1	0.7
เหตุผลที่เห็นด้วยกับมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตราย ต่อโลมาในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาด*	n=201		n=122	
เพื่อเป็นการอนุรักษ์โลมาไว้ให้คนรุ่นหลังรู้จักและได้เรียนรู้	154	76.6	100	82.0
ทำให้โลมามีชีวิตรอดมากขึ้น	1	0.5	13	10.7
ช่วยป้องกันการจับปลาชนิดอื่นๆ ด้วย	-	-	3	2.5
เขตพื้นที่คุ้มครองชัดเจน	25	12.4	-	-
ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการประกอบอาชีพ	6	3.0	-	-
ไม่มีเหตุผล	21	10.4	-	-
เหตุผลที่ไม่เห็นด้วยกับมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็น อันตรายต่อโลมาในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาด*	n=16		n=8	
ชาวประมงทำมาหากินลำบาก	9	56.3	5	62.5
โลมาเข้ามาในเขตทำมาหากินของชาวประมง	-	-	1	12.5
มีคนแอบเข้าไปทำกินในเขตอนุรักษ์	1	6.3	-	-
ไม่มีการประชาสัมพันธ์และจัดการอย่างต่อเนื่อง	2	12.5	-	-
กำหนดเกี่ยวกับเครื่องมือประมงดีกว่า	1	6.3	-	-
ไม่มีเหตุผล	3	18.8	2	25.0
เหตุผลที่ไม่แน่ใจกับมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตราย ต่อโลมาในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาด*	n=8		n=6	
ชาวประมงทำมาหากินลำบาก/เปลี่ยนแปลงวิถียาก	1	12.5	2	33.3
ไม่มีใครเข้าไปยุ่งเกี่ยวอยู่แล้ว	-	-	1	16.7

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัด พัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
มีทั้งผลดีและผลเสีย	-	-	1	16.7
การทำประมงไม่ได้ทำรายโลมา	-	-	1	16.7
ต้องดูมาตรการที่ออกมาก่อน	1	12.5	-	-
ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการประกอบอาชีพ	1	12.5	-	-
มีคนแอบเข้าไปทำกินในเขตอนุรักษ์	1	12.5	-	-
ไม่มีการประชาสัมพันธ์และจัดการอย่างต่อเนื่อง	1	12.5	-	-
ไม่มีเหตุผล	3	37.5	1	16.7
การเข้าร่วมดำเนินการเฝ้าระวังโลมา				
เข้าร่วมได้อย่างเต็มที่	80	32.4	44	32.1
เข้าร่วมได้และจะพยายามมีส่วนร่วมเท่าที่จะทำได้	80	32.4	48	35.0
เข้าร่วมได้บ้างเป็นบางครั้ง	38	15.4	18	13.1
จะพยายามเข้าร่วม	27	10.9	13	9.5
ไม่สามารถเข้าร่วมได้	22	8.9	14	10.2
ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการสร้างแพพร้อมหอสังเกตการณ์ เพื่อ ใช้เป็นจุดเฝ้าระวัง แหล่งเรียนรู้โลมา				
เห็นด้วย	198	80.2	121	88.3
ไม่เห็นด้วย	3	1.2	2	1.5
ไม่แน่ใจ	6	2.4	6	4.4
ไม่เคยได้ยินข่าวเลย	40	16.2	8	5.8
เหตุผลที่เห็นด้วยกับโครงการสร้างแพพร้อมหอสังเกตการณ์ เพื่อ ใช้เป็นจุดเฝ้าระวัง แหล่งเรียนรู้โลมา*	n=198		n=121	
เพื่อให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ดูแลโลมา	98	49.5	69	57.1
เพื่อเป็นการอนุรักษ์โลมาไว้ให้คนรุ่นหลังรู้จักและได้เรียนรู้	69	34.8	32	26.4
สะดวกในการสำรวจและเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารแก่ชาวบ้าน	-	-	8	6.6
สร้างอาชีพและรายได้ให้ชุมชนโดยทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยว	10	5.1	-	-
โลมามีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมสร้างสมดุลให้กับทะเลสาบ	1	0.5	-	-
ต้องดูความเหมาะสมของสถานที่	1	0.5	-	-
เป็นที่พึงพิงให้กับชาวประมงเวลาลมแรง	1	0.5	-	-
ไม่มีเหตุผล	26	13.1	12	9.9
เหตุผลที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างแพพร้อมหอสังเกตการณ์ เพื่อใช้เป็นจุดเฝ้าระวัง แหล่งเรียนรู้โลมา	n=3		n=2	
ปลาโลมาไม่มีแล้ว ไม่มีประโยชน์ในการสร้าง	1	33.3	2	100.0
ต้องดูความเหมาะสมของสถานที่	1	33.3	-	-

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัด พัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
ไม่มีเหตุผล	1	33.3	-	-
เหตุผลที่ไม่แน่ใจกับโครงการสร้างแพพร้อมหอสังเกตการณ์ เพื่อใช้เป็นจุดเฝ้าระวัง แหล่งเรียนรู้โลมา	n=6		n=6	
ต้องการให้หน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือทางด้านการงบประมาณในการสร้าง/ใช้งบจำนวนมาก	3	50.0	2	33.3
ไม่คิดว่าเป็นปัญหาร้ายแรง ไม่จำเป็นต้องสร้าง	-	-	1	16.7
ไม่มีพื้นที่ก่อสร้าง	2	33.3	1	16.7
ไม่มีเหตุผล	1	16.7	2	33.3

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

4.10 การสนับสนุนนโยบายของรัฐ

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาส่วนใหญ่เห็นด้วยกับนโยบายต่างๆ ของภาครัฐ (ตารางที่ 4.24) โดยสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด กับนโยบายต่างๆ เรียงตามลำดับ คือ มีสายด่วนรับแจ้งข้อมูลเหตุการณ์ การพบเห็นโลมาเกยตื้น ($\bar{X}=4.36$) จัดตั้งศูนย์แจ้งเหตุและแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโลมา และจัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์โลมาระดับชุมชน ($\bar{X}=4.31$ เท่ากัน) และนโยบายจัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์โลมาระดับนโยบายในจังหวัด ($\bar{X}=4.27$) นอกจากนั้นให้ความสำคัญในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับกลุ่มอาชีพต่างๆ ($\bar{X}=4.10$) เปิดให้มีเวทีแลกเปลี่ยน รับฟังข้อมูล เพื่อประเมินผลจากการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมา ($\bar{X}=4.09$) การซื้อคืนเครื่องมือประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่ทะเลหลวง และส่งเสริมอาชีพทางเลือกอื่นๆ ($\bar{X}=4.06$ เท่ากัน) และประเมินความสำเร็จของการประกาศพื้นที่คุ้มครองโลมา ($\bar{X}=3.95$) ตามลำดับ

สำหรับสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด กับนโยบายต่างๆ เรียงตามลำดับ คือ นโยบายอื่นๆ เช่น การปล่อยสัตว์น้ำลงสู่ทะเล การซื้อเครื่องมือประมงคืนแล้วออกกฎหมายบังคับ การแบ่งเขตการอนุรักษ์ที่ชัดเจน และการให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพประมงกับชาวบ้าน ($\bar{X}=4.80$) จัดตั้งศูนย์แจ้งเหตุและแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโลมา และจัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์โลมาระดับชุมชน ($\bar{X}=4.27$) การซื้อคืนเครื่องมือประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่ทะเลหลวง ($\bar{X}=4.26$) จัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์โลมาระดับชุมชน ($\bar{X}=4.25$) นโยบายจัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์โลมาระดับนโยบายในจังหวัด ($\bar{X}=4.22$) และการมีสายด่วนรับแจ้งข้อมูลเหตุการณ์ การพบเห็นโลมาเกยตื้น ($\bar{X}=4.21$) นอกจากนั้นให้ความสำคัญในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับกลุ่มอาชีพต่างๆ ($\bar{X}=4.14$) ส่งเสริมอาชีพทางเลือกอื่นๆ ($\bar{X}=4.11$) และ เปิดให้มีเวที

แลกเปลี่ยน รับฟังข้อมูล เพื่อประเมินผลจากการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมา ($\bar{X}=4.09$) และ ประเมินความสำเร็จของการประกาศพื้นที่คุ้มครองโลมา ($\bar{X}=4.08$) ตามลำดับ (ตารางที่ 4.24)

ตารางที่ 4.24 ระดับการสนับสนุนนโยบายต่างๆ ของรัฐ

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง			ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา		
	การเห็น ด้วยกับ นโยบาย	$\bar{X}$	ระดับการ สนับสนุน	การเห็น ด้วยกับ นโยบาย	$\bar{X}$	ระดับการ สนับสนุน
1. การซื้อคืนเครื่องมือประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่ทะเลหลวง	230(93.1)	4.06	มาก	119(86.9)	4.26	มากที่สุด
2. ส่งเสริมอาชีพทางเลือกอื่นๆ	239(96.8)	4.06	มาก	132(96.4)	4.11	มาก
3. ประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับกลุ่มอาชีพต่างๆ	252(98.0)	4.10	มาก	134(97.8)	4.14	มาก
4. เปิดให้มีเวทีแลกเปลี่ยน รับฟังข้อมูล เพื่อประเมินผลจากการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมา	245(99.2)	4.09	มาก	131(95.6)	4.09	มาก
5. ประเมินความสำเร็จของการประกาศพื้นที่คุ้มครองโลมา	252(98.0)	3.95	มาก	130(94.9)	4.08	มาก
6. จัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์โลมาระดับชุมชน	245(99.2)	4.31	มากที่สุด	135(98.5)	4.25	มากที่สุด
7. จัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์โลมาระดับนโยบายในจังหวัด	245(99.2)	4.27	มากที่สุด	134(97.8)	4.22	มากที่สุด
8. จัดตั้งศูนย์แจ้งเหตุและแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโลมา	245(99.2)	4.31	มากที่สุด	134(97.8)	4.27	มากที่สุด
9. มีสายด่วนรับแจ้งข้อมูลเหตุการณ์ การพบเห็นโลมาเกยตื้น	245(99.2)	4.36	มากที่สุด	126(92.0)	4.21	มากที่สุด
10 นโยบายอื่นๆ เช่น การปล่อยสัตว์น้ำลงสู่ทะเล การซื้อเครื่องมือประมงคืนแล้วออกกฎหมายบังคับ การแบ่งเขตการอนุรักษ์ที่ชัดเจน และการให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพประมงกับชาวบ้าน	-	-	-	5(100.0)	4.80	มากที่สุด

4.11 การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์โลมา

4.11.1 การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับระบบนิเวศ และความสำคัญของโลมา

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 61.9) ไม่ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับระบบนิเวศและความสำคัญของโลมาในพื้นที่ ส่วนที่ทราบนั้น (ร้อยละ 38.1) รับทราบข้อมูลจาก

เพื่อนบ้าน/คนรู้จักมากที่สุด (ร้อยละ 37.2) รองลงมาทราบจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ และทราบจากสื่อโทรทัศน์น้อยที่สุด ในขณะที่สมาชิกของชุมชนชายฝั่งจังหวัดสงขลามากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 56.2) ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับระบบนิเวศ และความสำคัญของโลมา ในพื้นที่ โดยทราบจากเพื่อนบ้าน/คนรู้จักมากที่สุดเช่นกัน (ร้อยละ 63.6) รองลงมาทราบด้วยตนเอง และทราบจากสื่อโทรทัศน์น้อยที่สุด (ตารางที่ 4.25)

ตารางที่ 4.25 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับระบบนิเวศ และความสำคัญของโลมา ในพื้นที่

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
การรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับระบบนิเวศ และ ความสำคัญของโลมา ในพื้นที่				
ทราบ	94	38.1	77	56.2
ไม่ทราบ	153	61.9	60	43.8
แหล่งของข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับระบบนิเวศ และ ความสำคัญของโลมา ในพื้นที่	n = 94		n = 77	
เพื่อนบ้าน/คนรู้จัก	35	37.2	49	63.6
ผู้ใหญ่บ้าน/แกนนำ	10	10.6	4	5.2
วิทยุ/สื่อสิ่งพิมพ์	14	14.9	10	13.0
เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ	19	20.2	10	13.0
ทราบด้วยตนเอง	16	17.0	11	14.3
โทรทัศน์	3	3.2	1	1.3

4.11.2 สื่อประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับชุมชน

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาให้ความสำคัญกับสื่อประชาสัมพันธ์เหมือนกันใน 3 อันดับแรก คือ สื่อเว็บไซต์ การเปิดเวทีพูดคุย/ประชุม และเสียงตามสาย/เพื่อนบ้าน และสื่อที่ให้ความสำคัญน้อยที่สุดสำหรับสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุง คือ สื่อประชาสัมพันธ์ที่เป็นเอกสาร แผ่นพับ ส่วนสื่อที่ให้ความสำคัญน้อยที่สุดสำหรับสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา คือ สื่อประชาสัมพันธ์ประเภทโปสเตอร์ (ตารางที่ 4.26)

ตารางที่ 4.26 สื่อประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับชุมชน

สื่อประชาสัมพันธ์	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	$\bar{X}$	อันดับ	$\bar{X}$	อันดับ
ป้ายโฆษณา	2.20	7	2.23	6
หนังสือ	2.10	8	1.78	9
เอกสาร แผ่นพับ	1.45	12	1.85	8

สื่อประชาสัมพันธ์	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	$\bar{X}$	อันดับ	$\bar{X}$	อันดับ
โปสเตอร์	1.65	10	1.67	10
โทรทัศน์	2.51	5	2.48	5
วิทยุ	2.50	6	2.51	4
หนังสือพิมพ์	1.52	11	1.92	7
เว็บไซต์	3.00	1	3.00	1
การเปิดเวทีพูดคุย/ประชุม	2.91	2	2.95	2
เสียงตามสาย/เพื่อนบ้าน	2.79	3	2.64	3
สื่อวีดิทัศน์	2.00	9	-	-
โทรศัพท์	2.67	4	-	-

4.11.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์โลมา

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาส่วนใหญ่เห็นด้วยกับโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติ และศูนย์นิทรรศการโลมา (ร้อยละ 78.5 และ 89.1) โดยให้เหตุผลเพื่อได้มีการศึกษาเรียนรู้และเข้าใจมากขึ้นมากที่สุดเหมือนกัน (ร้อยละ 62.9 และ 58.2) รองลงมาเป็นการอนุรักษ์ให้โลมายังคงอยู่ และสร้างการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้น ส่วนกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยนั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงให้เหตุผลถึงการใช้งบประมาณและสถานที่ และการปล่อยให้ไปไปตามธรรมชาติ ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาให้เหตุผลว่ายังมีการจับโลมาเพิ่มขึ้น และเป็นโครงการที่ไม่ค่อยมีประโยชน์ สำหรับกรณีที่ไม่แน่ใจกับโครงการนั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงให้เหตุผลควรปล่อยให้ไปไปตามธรรมชาติ ไม่ค่อยมีประโยชน์ มีการจับโลมาเพิ่มขึ้น และการใช้งบประมาณสูงและสถานที่ไม่เหมาะสม ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาให้เหตุผลว่าขึ้นอยู่กับความช่วยเหลือของภาครัฐเป็นหลัก

ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์โลมาและสิ่งแวดล้อมทะเลสาบสงขลานั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาส่วนใหญ่เห็นด้วยกับโครงการดังกล่าว (ร้อยละ 70.4 และ 88.3) โดยให้เหตุผลที่เห็นด้วยในประเด็นเดียวกัน คือ เป็นการอนุรักษ์ให้โลมายังคงอยู่ (ร้อยละ 71.8 และ 71.9) สำหรับกรณีที่ไม่เห็นด้วยนั้น เห็นว่าโครงการไม่มีประโยชน์ และส่งผลต่อการทำประมง ส่วนกรณีไม่แน่ใจกับโครงการฯ สมาชิกของชุมชนชายฝั่งทั้งสองพื้นที่ให้เหตุผลใกล้เคียงกัน คือ ขึ้นอยู่กับการช่วยเหลือของรัฐ ต้องศึกษารายละเอียดของโครงการก่อน และโครงการฯไม่ค่อยมีประโยชน์ (ตารางที่ 4.27)

ตารางที่ 4.27 ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์โลมา

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ธรรมชาติ และศูนย์นันทนาการโลมา				
เห็นด้วย	194	78.5	122	89.1
ไม่เห็นด้วย	2	0.8	2	1.5
ไม่แน่ใจ	8	3.2	4	2.9
ไม่เคยได้ยินข่าว	43	17.4	9	6.6
เหตุผลที่เห็นด้วยกับโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ธรรมชาติ และศูนย์นันทนาการโลมา*	n=194		n=122	
ได้มีการศึกษาเรียนรู้และเข้าใจมากขึ้น	122	62.9	71	58.2
เป็นการอนุรักษ์ให้โลมายังคงอยู่	63	32.5	54	44.3
สร้างการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้น	8	4.1	2	1.6
ไม่มีเหตุผล	1	0.5	1	0.8
เหตุผลที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ธรรมชาติ และศูนย์นันทนาการโลมา	n=2		n=2	
ใช้งบประมาณสูง/ใช้สถานที่	1	50.0	-	-
ปล่อยตามธรรมชาติ	1	50.0	-	-
มีการจับโลมาเพิ่มขึ้น	-	-	1	50.0
ไม่ค่อยมีประโยชน์	-	-	1	50.0
เหตุผลที่ไม่แน่ใจกับโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ธรรมชาติ และศูนย์นันทนาการโลมา*	n=8		n=4	
มีการจับโลมาเพิ่มขึ้น	1	12.5		
ใช้งบประมาณสูง/ใช้สถานที่	1	12.5	1	25.0
ไม่ค่อยมีประโยชน์	1	12.5	1	25.0
ปล่อยตามธรรมชาติ	2	25.0	-	-
ขึ้นอยู่กับความช่วยเหลือของรัฐ	-	-	2	50.0
ไม่มีเหตุผล	3	37.5	-	-
ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์โลมาและสิ่งแวดล้อมทะเลสาบสงขลา				
เห็นด้วย	174	70.4	121	88.3
ไม่เห็นด้วย	1	0.4	1	0.7
ไม่แน่ใจ	4	1.6	3	2.2
ไม่เคยได้ยินข่าว	68	27.5	12	8.8
เหตุผลที่เห็นด้วยกับโครงการจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์	n=174		n=121	

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
โลมาและสิ่งแวดล้อมทะเลสาบสงขลา*				
ชาวบ้านมีความตระหนักและมีความรู้เกี่ยวกับ กองทุนมากขึ้น	17	9.8	13	10.7
เป็นการอนุรักษ์ให้โลมายังคงอยู่	125	71.8	87	71.9
เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว	1	0.6	2	1.7
ได้รับเงินทุนอุดหนุน	8	4.6	10	8.3
เป็นอาชีพให้แก่นักศึกษาจบใหม่	1	0.6	1	0.8
เป็นแหล่งเงินทุนในการจัดซื้อสิ่งของต่างๆ	8	4.6	-	-
ไม่มีเหตุผล	14	8.0	8	6.6
เหตุผลที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์ โลมาและสิ่งแวดล้อมทะเลสาบสงขลา*	n=1		n=1	
ไม่ค่อยมีประโยชน์	1	100.0	-	-
ส่งผลต่อการทำประมง	-	-	1	100.0
เหตุผลที่ไม่แน่ใจกับโครงการจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์ โลมาและสิ่งแวดล้อมทะเลสาบสงขลา*	n=4		n=3	
ขึ้นอยู่กับความช่วยเหลือของรัฐ	1	25.0	1	33.3
ต้องศึกษารายละเอียดของโครงการก่อน	2	50.0	1	33.3
ไม่ค่อยมีประโยชน์	-	-	1	33.3
ไม่มีเหตุผล	1	25.0	-	-

หมายเหตุ: * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

4.12 การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทะเลสาบสงขลา

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาส่วนใหญ่ไม่เคยนั่งเรือท่องเที่ยวชมสัตว์น้ำ (ร้อยละ 72.5 และ 71.5) กรณีที่เคยนั่งเรือท่องเที่ยวชมสัตว์น้ำนั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงเคยมีการนั่งเรือที่ทะเลน้อยมากที่สุด (ร้อยละ 61.8) รองลงมาเคยนั่งเรือในบริเวณทะเลสาบสงขลา ในส่วนของจังหวัดพัทลุง ได้แก่ ลำปำ เกาะสี่เกาะห้า เกาะใหญ่ ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาเคยนั่งเรือท่องเที่ยวในบริเวณทะเลสาบสงขลามากที่สุด (ร้อยละ 43.6) รองลงมาเคยนั่งเรือบริเวณเกาะใหญ่ ทะเลน้อย เป็นต้น (ตารางที่ 4.28)

ประเด็นการชมโลมาในสวนสัตว์นั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาส่วนใหญ่ไม่เคยชม (ร้อยละ 90.3 และ 89.8) กรณีที่มีการชมโลมาในสวนสัตว์สมาชิกของชุมชนทั้งสองพื้นที่มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 62.5 และ 50.0) เคยชมโลมาในสวนสัตว์สงขลา รองลงมาเคยชมที่ตรัง สำหรับสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุง และเคยชมที่กรุงเทพฯ สำหรับสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา

การรู้จักธุรกิจท่องเที่ยวชมโลมาที่เกิดขึ้นในประเทศ สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาส่วนใหญ่ไม่รู้จักร้อยละ 90.7 และ 86.9) กรณีที่รู้จัก พบว่าเป็นแหล่งธุรกิจท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงเป็นส่วนใหญ่ หากมองถึงความสามารถที่จะทำธุรกิจท่องเที่ยวชมโลมาอ่าวดีในทะเลสาบนั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลามากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 64.4 และ 67.2) คิดว่าทำได้ เพราะมีทรัพยากรปลาโลมาอ่าวดีให้ชมอยู่ (ร้อยละ 76.5 และ 73.9) และสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลามากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 59.5 และ 59.9) เห็นว่าชุมชนมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวชมโลมาได้ ทั้งนี้เป็นเพราะมีทรัพยากรอยู่/มีความรู้เพียงพอในการจัดการ (ร้อยละ 53.7 และ 61.0) และพิจารณาถึงความต้องการของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนในการท่องเที่ยวในทะเลสาบสงขลานั้น พบว่า ประเทศสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลามีความต้องการคล้ายคลึงกัน โดยสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงต้องการการฝึกอบรมมัคคุเทศก์มากที่สุด (ร้อยละ 46.2) รองลงมาต้องการการอบรมเรื่องภาษา การจัดเตรียมที่พัก และต้องการพื้นที่จัดทำธุรกิจน้อยที่สุด ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาต้องการการจัดเตรียมที่พักมากที่สุด (ร้อยละ 48.9) รองลงมาต้องการการบริการ การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ ตามลำดับ

ปัจจัยที่จะช่วยเสริมให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวชมโลมาข้างต้นนั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาต่างเห็นเหมือนกันที่จะต้องมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นอันดับแรก แต่สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงให้ความสำคัญกับงบประมาณ/ทุนในอันดับรองลงมา ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาให้ความสำคัญกับทรัพยากร เช่น โลมาอ่าวดี เป็นอันดับรองลงมา (ตารางที่ 4.28)

ตารางที่ 4.28 การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทะเลสาบสงขลา

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
การนั่งเรือท่องเที่ยวชมสัตว์น้ำ				
เคยชม	68	27.5	39	28.5
ไม่เคยชม	179	72.5	98	71.5
สถานที่ที่เคยนั่งเรือท่องเที่ยวชมสัตว์น้ำ	n = 68		n = 39	
ทะเลน้อย	42	61.8	7	17.9
ทะเลสาบสงขลา	5	7.4	17	43.6
ลำปำ	5	7.4	1	2.6
เกาะสี่เกาะห้า	4	5.9	-	-
เกาะใหญ่	3	4.4	9	23.1
สุราษฎร์ธานี	3	4.4	-	-
เกาะกระ	2	2.9	-	-
คอแหลมเจ้า	1	1.5	-	-

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
สตูล	1	1.5	-	-
เขตฟาร์มทะเล	1	1.5	-	-
แหลมกรวด	1	1.5	-	-
แหลมชัน	-	-	1	2.6
เทศบาลระโนด	-	-	3	7.7
ประจวบคีรีขันธ์	-	-	1	2.6
การชมโลมาโซวในสวนสัตว์หรือสวนน้ำ				
เคยชม	24	9.7	14	10.2
ไม่เคยชม	223	90.3	123	89.8
สถานที่ที่เคยชมโลมาโซวในสวนสัตว์หรือสวนน้ำ*	n = 24		n=14	
สงขลา	15	62.5	7	50.0
ตรัง	5	20.8	-	-
ภูเก็ต	2	8.3	1	7.1
กทม.	1	4.2	4	28.6
สตูล	1	4.2	-	-
นครราชสีมา	1	4.2	-	-
จันทบุรี	-	-	1	7.1
ชลบุรี	-	-	1	7.1
การรับรู้ธุรกิจท่องเที่ยวชมโลมาที่เกิดขึ้นในประเทศ				
ทราบ	23	9.3	18	13.1
ไม่ทราบ	224	90.7	119	86.9
แหล่งธุรกิจท่องเที่ยวชมโลมา	n = 23		n = 18	
จังหวัดพัทลุง	15	65.2	15	83.3
จังหวัดนครศรีธรรมราช	3	13.0	1	5.6
จังหวัดสงขลา	3	13.0	-	-
จังหวัดสุราษฎร์ธานี	1	4.3	-	-
จังหวัดชุมพร	1	4.3	-	-
จังหวัดฉะเชิงเทรา	-	-	1	5.6
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	-	-	1	5.6
ความสามารถที่จะทำธุรกิจท่องเที่ยวชมโลมาอีรวดีในทะเลสาบ				
ได้	159	64.4	92	67.2
ไม่ได้	88	35.6	45	32.8

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
เหตุผล*	n = 159		n = 92	
ยังมีทรัพยากรอยู่ (ปลาโลมาอรวดี)	120	75.5	68	73.9
ถ้าได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล	4	2.5	4	4.3
ความต้องการของนักท่องเที่ยว	7	4.4	7	7.6
ถ้ามีการจัดการอย่างจริงจัง	6	3.8	4	4.3
ยังไม่มีใครทำธุรกิจประเภทนี้	2	1.3	1	1.1
ความคิดเห็นต่อศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว โลมาของชุมชน*				
ได้	147	59.5	82	59.9
ไม่ได้	100	40.5	55	40.1
เหตุผล*	n = 147		n = 82	
มีทรัพยากรอยู่/มีความรู้เพียงพอในการจัดการ ท่องเที่ยว	79	53.7	50	61.0
หากมีการจัดการที่ดีมีโอกาพัฒนา	7	4.8	20	24.4
ถ้ามีงบประมาณเพียงพอ	2	1.4	4	4.9
ความสามัคคีของคนในชุมชน	59	40.1	1	1.2
ความต้องการของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนใน การท่องเที่ยวในทะเลสาบสงขลา*				
การฝึกอบรมมัคคุเทศก์	114	46.2	63	46.0
ความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย	72	29.1	46	33.6
การบริการ	94	38.1	65	47.4
การจัดเตรียมที่พัก	100	40.5	67	48.9
การอบรมเรื่องภาษา	110	44.5	26	19.0
การพัฒนารูปแบบการบริการต่างๆ	80	36.0	42	30.7
พื้นที่จัดทำธุรกิจ	1	0.4	-	-
งบประมาณ/ทุน	-	-	8	5.8
การประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง	-	-	3	2.2
ความรู้เกี่ยวกับโลมาอรวดี	-	-	3	2.2
ปัจจัยที่จะช่วยเสริมให้เกิดความสำเร็จในการ ดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวชมโลมา				
ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน	56	22.7	36	26.3
งบประมาณ/ทุน	45	18.2	24	17.5
ทรัพยากร เช่น โลมาอรวดี	5	2.0	28	20.4
เรื่อนำเที่ยว	9	3.6	-	-

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
ความรู้เรื่องทิศทางการพัฒนาและการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง	-	-	9	6.6
การบริการที่ดี	3	1.2	5	3.6
ความรู้เกี่ยวกับโลมาอิรวดีและการทำธุรกิจ	3	1.2	5	3.6

หมายเหตุ: * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

4.13 ความคิดความเข้าใจของชุมชนชายฝั่งเกี่ยวกับโลมาอิรวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

4.13.1 ความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับโลมาอิรวดี

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาส่วนใหญ่เห็นว่ามีค่าของโลมาอิรวดีที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ (ร้อยละ 91.1 และ 87.6) มีเพียงส่วนน้อยที่เห็นว่าไม่มีความสำคัญและไม่ทราบส่วนประเด็นความคิดเห็นต่อความผิดในการฆ่าโลมาอิรวดีโดยเจตนา นั้น สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาส่วนใหญ่เห็นว่ามีค่าผิด (ร้อยละ 98.4 และ 94.9) สำหรับความคิดเห็นต่อความผิดกรณีที่ทำให้โลมาอิรวดีตายโดยไม่ตั้งใจ เช่น โลมาอิรวดีติดเครื่องมือประมง สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลา มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 51.4 และ 51.1) เห็นว่ามีค่าผิด และอีกส่วนหนึ่งเห็นว่าไม่เป็นความผิด (ร้อยละ 36.0 และ 39.4)

ระดับความสัมพันธ์ของโลมาอิรวดีกับระบบนิเวศกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาตอนบน สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลา มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 50.2 และ 56.9) เห็นว่ามีค่าสัมพันธ์กันในระดับมาก รองลงมาเห็นว่ามีค่าสัมพันธ์กันในระดับมากที่สุด สำหรับความคิดเห็นต่อความเป็นจริงที่โลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา กำลังมีภัยคุกคาม สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นความจริง (ร้อยละ 74.5) ในขณะที่สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 56.9) เห็นว่าเป็นความจริง และมีอีกส่วนหนึ่งที่เห็นว่าไม่เป็นความจริง (ร้อยละ 34.3) และมีเพียงส่วนน้อยที่ไม่แน่ใจ ทั้งนี้ได้ให้เหตุผลว่าไม่มีข้อมูลที่แน่ชัด/ไม่ค่อยเห็นโลมา สำหรับสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุง และไม่มีคนล่าแต่ติดอวนโดยบังเอิญ สำหรับสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา ตามลำดับ (ตารางที่ 4.29)

ตารางที่ 4.29 ความเข้าใจของชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเกี่ยวกับโลมาอิรวดี

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัด พัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัด สงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
ความคิดเห็นต่อความสำคัญของโลมาอิรวดีที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้				
มี	225	91.1	120	87.6
ไม่มี	9	3.6	7	5.1
ไม่ทราบ	13	5.3	10	7.3
ความคิดเห็นต่อความผิดในการฆ่าโลมาอิรวดีโดยเจตนา				
ผิด	243	98.4	130	94.9
ไม่ผิด	1	0.4	2	1.5
ไม่ทราบ	3	1.2	3	3.6
ความคิดเห็นต่อความผิดกรณีที่ทำให้โลมาอิรวดีตายโดยไม่ตั้งใจ เช่น โลมาอิรวดีติดเครื่องมือประมง				
ผิด	127	51.4	70	51.1
ไม่ผิด	89	36.0	54	39.4
ไม่ทราบ	31	12.6	13	9.5
ระดับความสัมพันธ์ของโลมาอิรวดีกับระบบนิเวศลุ่มน้ำทะเลสาบ สงขลาตอนบน				
มากที่สุด	81	32.8	31	22.6
มาก	124	50.2	78	56.9
ปานกลาง	37	15.0	19	13.9
น้อย	-	-	4	2.9
น้อยมาก	1	0.4	-	-
ไม่มีความสัมพันธ์เลย	4	1.6	5	3.6
ความคิดเห็นต่อความเป็นจริงที่โลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา กำลัง มีภัยคุกคาม				
จริง	184	74.5	78	56.9
ไม่จริง	44	17.8	47	34.3
ไม่แน่ใจ	19	7.7	12	8.8
เหตุผลที่ไม่แน่ใจต่อความเป็นจริงที่โลมาอิรวดีกำลังมีภัยคุกคาม	n = 19		n = 12	
ไม่ค่อยออกทำประมง	1	5.3	3	25.0
มีทราบสาเหตุ	1	5.3		
ไม่มีข้อมูลที่แน่ชัด/ไม่ค่อยเห็นโลมา	16	54.2	2	16.7
อุปกรณ์ประมงที่ใช้ไม่เป็นอันตราย	1	5.3	-	-
ไม่มีคนล่าแต่ติดอวนโดยบังเอิญ	-	-	6	50.0

รายการ	ครัวเรือนในจังหวัด พัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัด สงขลา	
	จำนวน (n=247)	ร้อยละ	จำนวน (n=137)	ร้อยละ
ปลาโลมาอิรวดีตายเพราะน้ำเสีย	-	-	1	8.3

4.13.2 ภัยคุกคามต่อโลมาอิรวดี

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุง ให้ความสำคัญกับการตายเองตามธรรมชาติของโลมาเป็นอันดับแรก รองลงมาเห็นว่าเครื่องมือประมงบางชนิดที่เป็นภัยคุกคามต่อโลมา นอกจากนั้นยังมีประเด็นคุณภาพน้ำ อาหารลดลง การตื้นเขินของทะเลสาบ และประเด็นการบริโภคเนื้อโลมาเป็นภัยคุกคามที่สำคัญน้อยที่สุด ส่วนสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลา นั้น ให้ความสำคัญกับภัยจากเครื่องมือประมงบางชนิดเป็นอันดับแรก รองลงมาเห็นว่าคุณภาพน้ำที่เป็นภัยคุกคามต่อโลมา นอกจากนั้นยังมีประเด็นอื่นๆ ตามลำดับ คือ การทำประมงในแหล่งอาศัยโลมา การตื้นเขินของทะเลสาบ และประเด็นการนำเที่ยวในแหล่งอาศัยโลมาถือเป็นภัยคุกคามอันดับท้ายสุด (ตารางที่ 4.30)

ตารางที่ 4.30 ระดับความสำคัญของภัยคุกคามที่มีต่อโลมาอิรวดี

ภัยคุกคาม	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	$\bar{X}$	อันดับ	$\bar{X}$	อันดับ
คุณภาพน้ำ	7.15	3	7.16	2
การตื้นเขินของทะเลสาบ	6.22	5	6.43	4
การผสมพันธุ์กันเองในฝูง	5.00	8	5.86	7
เครื่องมือประมงบางชนิด(ระบุ)	7.30	2	7.56	1
เรือประมง/เรื่อนำเที่ยว	5.65	6	6.13	6
การบริโภคเนื้อโลมา	2.81	10	4.75	8
การทำประมงในแหล่งอาศัยโลมา	5.30	7	6.84	3
การนำเที่ยวในแหล่งอาศัยโลมา	4.09	9	2.00	9
อาหารลดลง	6.67	4	6.40	5
ตายเองตามธรรมชาติ	8.00	1	-	-

4.13.3 ปัจจัยที่เป็นส่วนสนับสนุนเพื่อลดภัยคุกคามโลมาอิรวดีที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

สมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงและสงขลาให้ความสำคัญกับยกเลิกการใช้สารเคมีและการปล่อยน้ำเสียลงทะเลเป็นอันดับต้นๆ เหมือนกัน อย่างไรก็ตามสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดพัทลุงให้ความสำคัญกับปัจจัยปัจจัยปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์เป็นอันดับแรกด้วย นอกจากนั้นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับโลมามากขึ้นเป็นอันดับรองลงมา และมีปัจจัยอื่นๆ ตามลำดับ ได้แก่ จัดทำแนวเขตที่อยู่อาศัยของ

โลมา เพื่อหลีกเลี่ยงการรบกวน ยกเลิกการใช้ฉนวนปลาบึก จัดตั้งองค์กรระดับท้องถิ่นเพื่อดูแลโลมา และจัดตั้งศูนย์เรียนรู้และวิจัยชุมชนซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญน้อยที่สุด สำหรับสมาชิกของชุมชนชายฝั่งในจังหวัดสงขลาให้ความสำคัญกับการยกเลิกการใช้ฉนวนปลาบึกเป็นอันดับรองลงมา และปัจจัยอื่นๆ ตามลำดับ ได้แก่ จัดทำแนวเขตที่อยู่อาศัยของโลมา เพื่อหลีกเลี่ยงการรบกวน จัดตั้งศูนย์เรียนรู้และวิจัยชุมชน จัดตั้งองค์กรระดับท้องถิ่นเพื่อดูแลโลมา และการให้ข้อมูลเกี่ยวกับโลมามากขึ้นมีความสำคัญในอันดับท้ายสุด (ตารางที่ 4.31)

ตารางที่ 4.31 ปัจจัยที่เป็นส่วนสนับสนุนเพื่อลดภัยคุกคามโลมาอริวดีที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

ปัจจัย	ครัวเรือนในจังหวัดพัทลุง		ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	
	$\bar{X}$	อันดับ	$\bar{X}$	อันดับ
ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโลมามากขึ้น	3.84	2	3.38	6
จัดตั้งองค์กรระดับท้องถิ่นเพื่อดูแลโลมา	3.42	5	3.46	5
จัดทำแนวเขตที่อยู่อาศัยของโลมา เพื่อหลีกเลี่ยงการรบกวน	3.81	3	3.96	3
จัดตั้งศูนย์เรียนรู้และวิจัยชุมชน	3.14	6	3.64	4
ยกเลิกการใช้ฉนวนปลาบึก	3.50	4	4.30	2
ยกเลิกการใช้สารเคมีและการปล่อยน้ำเสียลงทะเล	4.00	1	4.67	1
ปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์	4.00	1	-	-

4.14 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตอบสนองต่อวิกฤติการสูญพันธุ์ของโลมาอริวดีของชุมชนชายฝั่ง ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

4.14.1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอริวดี

การทดสอบค่าไค-สแควร์ พบว่า การพบเห็นโลมามีชีวิต การพบเห็นซากโลมา การพบเห็นโลมาอริวดีแม่ลูก การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่นานน้ำแห่งนี้ในอนาคต การรับรู้เกี่ยวกับการพบโลมาลอยตายในทะเล การออกตรวจ/สำรวจจำนวนโลมาอริวดี การพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสำรวจฯ ประสพการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำรวจโลมา พูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอริวดี การเข้าร่วมประชุมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลมาอริวดี การแจ้ง/ประสานงานเรื่อง การพบเห็นซากหรือการมีชีวิตของโลมาอริวดี และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลมา มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอริวดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนการเปรียบเทียบจำนวนโลมาอริวดีในอดีตถึงปัจจุบัน การรับรู้เกี่ยวกับโลมาอริวดีเกยตื้นบริเวณริมฝั่ง ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหากมีการบังคับใช้กฎข้อบังคับหรือข้อกำหนดในการอนุรักษ์โลมาอริวดีในพื้นที่ชุมชน และอาชีพหลักมีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอริวดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 4.32 เมื่อทดสอบระดับความสัมพันธ์โดยใช้ค่า Contingency Coefficient พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอริวดีเรียงลำดับจากระดับความสัมพันธ์มากไปน้อย ได้แก่ (1) การพบเห็นโลมามีชีวิต (2)

การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่น่านน้ำแห่งนี้ในอนาคต (3) การออกตรวจ/สำรวจจำนวนโลมาอริวดี (4) พุดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอริวดี (5) การแจ้ง/ประสานงานเรื่องการพบเห็นซากหรือการมีชีวิตของโลมาอริวดี (6) การพบเห็นซากโลมา และประสบการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำรวจโลมา (7) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลมา (8) การพบเห็นโลมาอริวดีแม่ลูก (9) การพุดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสำรวจฯ (10) การเปรียบเทียบจำนวนโลมาอริวดีในอดีตถึงปัจจุบัน (11) การเข้าร่วมประชุมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลมาอริวดี (12) ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหากมีการบังคับใช้กฎข้อบังคับหรือข้อกำหนดในการอนุรักษ์โลมาอริวดีในพื้นที่ชุมชน (13) อาชีพหลัก (14) การรับรู้เกี่ยวกับโลมาอริวดีเกยตื้นบริเวณริมฝั่ง(16) การรับรู้เกี่ยวกับการพบโลมาลอยตายในทะเล ตามลำดับ

ตารางที่ 4.32 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระกับการรับรู้เกี่ยวกับการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอริวดี โดยสถิติเพียร์สัน ไค-สแควร์

ปัจจัยอิสระ	การรับรู้เกี่ยวกับการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครอง		χ^2	ระดับความสัมพันธ์
	ไม่ทราบ	ทราบ		
1.การพบเห็นโลมามีชีวิต			49.679**	0.409
-เคยเห็น (130) 52.6%	25(19.2%)	105(80.8%)		
-ไม่เคยเห็น (117) 47.4%	74(63.2%)	43(36.8%)		
2.การพบเห็นซากโลมา			16.161**	0.248
-เคยเห็น (84) 34.0%	19(22.6%)	65(77.4%)		
-ไม่เคยเห็น (163) 66.0%	80(49.1%)	83(50.9%)		
3.การพบเห็นโลมาอริวดีแม่ลูก			12.790**	0.222
-เคยเห็น (37) 15.0%	5(13.5%)	32(86.5%)		
-ไม่เคยเห็น (210) 85.0%	94(44.8%)	116(55.2%)		
4.การเปรียบเทียบจำนวนโลมาอริวดีในอดีตถึงปัจจุบัน			9.801*	0.195
-มากขึ้น (49) 19.8%	13(26.5%)	36(73.5%)		
-น้อยลง (148) 59.9%	63(42.6%)	85(57.4%)		
-มีปริมาณเท่าเดิม (19) 7.7%	5(26.3%)	14(73.7%)		
-ไม่ทราบ (31) 12.6%	18(58.1%)	13(41.9%)		
5.การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่น่านน้ำแห่งนี้ในอนาคต			35.925**	0.356
-มี(169) 68.4%	47(27.8%)	122(72.2%)		
-ไม่มี(38) 15.4%	22(57.9%)	16(42.1%)		
-ไม่ทราบ(40) 16.2%	30(75.0%)	10(25.0%)		
6.การรับรู้เกี่ยวกับโลมาอริวดีเกยตื้นบริเวณริมฝั่ง			4.236*	0.130
-เคยได้ยิน (132) 53.4%	45(34.1%)	87(65.9%)		
-ไม่เคยได้ยิน (115) 46.6%	54(47.0%)	61(53.0%)		
7. การรับรู้เกี่ยวกับการพบโลมาลอยตายในทะเล			4.212**	0.129
-เคยได้ยิน (161) 65.2%	57(35.4%)	104(64.6%)		
-ไม่เคยได้ยิน (86) 34.8%	42(48.8%)	44(51.2%)		
8.การออกตรวจ/สำรวจจำนวนโลมาอริวดี			28.102**	0.320

ปัจจัยอิสระ	การรับรู้เกี่ยวกับการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครอง		χ^2	ระดับความสัมพันธ์
	ไม่ทราบ	ทราบ		
-บ่อยครั้ง(24) 9.7%	4(16.7%)	20(83.3%)		
-บางครั้งบางครั้ง (78) 31.6%	17(21.8%)	61(78.2%)		
- ไม่มีการสำรวจเลย(109) 44.1%	57(52.3%)	52(47.7%)		
-ไม่ทราบ(36) 14.6%	21(58.3%)	15(41.7%)		
9. การพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสำรวจฯ			10.556**	0.202
- เคยพูดคุย(62) 25.1%	14(22.6%)	48(77.4%)		
-ไม่เคยเลย(185) 74.9%	85(45.9%)	100(54.1%)		
10. ประสบการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำรวจโลมา			16.128**	0.248
-เคยร่วมสำรวจ (48) 19.4%	7(14.6%)	41(85.4%)		
-ไม่เคยร่วมสำรวจ (199) 80.6%	92(46.2%)	107(53.8%)		
11. พูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอริวดี			26.216**	0.310
-บ่อยครั้ง(28) 11.3%	3(10.7%)	25(89.3%)		
-บางครั้ง(76) 30.8%	20(26.3%)	56(73.7%)		
-ไม่เคยเลย(143) 57.9%	76(53.1%)	67(46.9%)		
12. เข้าร่วมประชุมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลมาอริวดี			9.239**	0.190
- เคยร่วมประชุม(45) 18.2%	9(20.0%)	36(80.0%)		
-ไม่เคยเลย(202) 81.8%	90(44.6%)	112(55.4%)		
13. การแจ้ง/ประสานงานเรื่องการพบเห็นซากหรือการมีชีวิตของโลมาอริวดี			17.330**	0.256
-แจ้งทุกครั้ง(38) 15.4%	6(15.8%)	32(84.2%)		
-แจ้งเป็นบางครั้งบางครั้ง(21) 8.5%	4(19.0%)	17(81.0%)		
-ไม่เคยเลย(188) 76.1%	89(47.3%)	99(52.7%)		
14. ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหากมีการบังคับใช้กฎข้อบังคับหรือข้อกำหนดในการอนุรักษ์โลมาอริวดีในพื้นที่ชุมชน			7.233*	0.169
-มีความเป็นไปได้สูงมาก (80) 32.4%	27(33.8%)	53(66.3%)		
-มีความเป็นไปได้สูง (111) 44.9%	41(36.9%)	70(63.1%)		
-มีความเป็นไปได้ไม่เกินไปห้าสิบเปอร์เซ็นต์ (56) 22.7%	31(55.4%)	25(44.6%)		
15. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลมา			15.511**	0.243
-ระดับมาก (63) 25.5%	19(30.2%)	44(69.8%)		
-ระดับปานกลาง (136) 55.1%	49(36.0%)	87(64.0%)		
-ระดับน้อย (48) 19.4%	31(64.6%)	17(35.4%)		
16. อาชีพหลัก			5.762*	0.151
-ประมง (164) 66.4%	57(34.8%)	107(65.2%)		
-อื่นๆ (83) 33.6%	42(50.6%)	41(49.4%)		

หมายเหตุ: 1. *p<0.05, **p<0.01 2. ระดับความสัมพันธ์จากค่า Contingency Coefficient

4.14.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพบเห็นหุ่นที่ติดตั้งในทะเลสาบสงขลาเพื่อประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองโลมา

การทดสอบค่าไค-สแควร์ พบว่า การพบเห็นโลมามีชีวิต การพบเห็นซากโลมา การพบเห็นโลมาอิวรตีแม่ลูก การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่นานน้ำแห่งนี้ในอนาคต การรับรู้เกี่ยวกับการพบโลมาลอยตายในทะเล การออกตรวจ/สำรวจจำนวนโลมาอิวรตี ประสบการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำรวจโลมา พูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอิวรตี การแจ้ง/ประสานงานเรื่อง การพบเห็นซากหรือการมีชีวิตของโลมาอิวรตี และอาชีพหลักมีความสัมพันธ์กับการพบเห็นหุ่นที่ติดตั้งในทะเลสาบสงขลาเพื่อประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนการรับรู้เกี่ยวกับโลมาอิวรตีเกยตื้นบริเวณริมฝั่ง และการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสำรวจฯ มีความสัมพันธ์กับการพบเห็นหุ่นที่ติดตั้งในทะเลสาบสงขลาเพื่อประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 4.33 เมื่อทดสอบระดับความสัมพันธ์โดยใช้ค่า Contingency Coefficient พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพบเห็นหุ่นที่ติดตั้งในทะเลสาบสงขลาเพื่อประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาเรียงลำดับจากระดับความสัมพันธ์มากไปน้อย ได้แก่ (1) การพบเห็นโลมามีชีวิต (2) การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่นานน้ำแห่งนี้ในอนาคต (3) การออกตรวจ/สำรวจจำนวนโลมาอิวรตี (4) พูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอิวรตี (5) การแจ้ง/ประสานงานเรื่อง การพบเห็นซากหรือการมีชีวิตของโลมาอิวรตี (6) การพบเห็นซากโลมา (7) การรับรู้เกี่ยวกับการพบโลมาลอยตายในทะเล (8) อาชีพหลัก (9) ประสบการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำรวจโลมา (10) การพบเห็นโลมาอิวรตีแม่ลูก (11) การรับรู้เกี่ยวกับโลมาอิวรตีเกยตื้นบริเวณริมฝั่ง และ (12) การพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสำรวจฯ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.33 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระกับการพบเห็นหุ่นที่ติดตั้งในทะเลสาบสงขลาเพื่อประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาโดยสถิติเพียร์สัน ไค-สแควร์

ปัจจัยอิสระ	การพบเห็นหุ่นที่ติดตั้งในทะเลสาบสงขลาเพื่อประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองโลมา			χ^2	ระดับความสัมพันธ์
	เคยเห็น	ไม่เคยเห็น แต่เคยได้ยินมา	ไม่เคยเห็น ไม่เคยได้ยิน		
1.การพบเห็นโลมามีชีวิต				50.339**	0.411
-เคยเห็น (130) 52.6%	107(82.3%)	13(10.0%)	10(7.7%)		
-ไม่เคยเห็น (117) 47.4%	107(82.3%)	13(10.0%)	10(7.7%)		
2.การพบเห็นซากโลมา				20.042**	0.274
-เคยเห็น (84) 34.0%	67(79.8%)	12(14.3%)	5(6.0%)		
-ไม่เคยเห็น (163) 66.0%	85(52.1%)	36(22.1%)	42(25.8%)		
3.การพบเห็นโลมาอิวรตีแม่ลูก				9.028**	0.188
-เคยเห็น (37) 15.0%	30(81.1%)	6(16.2%)	1(2.7%)		
-ไม่เคยเห็น (210) 85.0%	122(58.1%)	42(20.0%)	46(21.9%)		

ปัจจัยอิสระ	การพบเห็นหุ่นที่ติดตั้งในทะเลสาบสงขลาเพื่อประกาศ เขตพื้นที่คุ้มครองโลมา			χ^2	ระดับ ความสัมพันธ์
	เคยเห็น	ไม่เคยเห็น แต่ เคยได้ยินมา	ไม่เคยเห็น ไม่ เคยได้ยิน		
4.การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่ น่านน้ำแห่งนี้ในอนาคต				41.275**	0.378
-มี(169) 68.4%	122(72.2%)	32(18.9%)	15(8.9%)		
-ไม่มี(38) 15.4%	16(42.1%)	9(23.7%)	13(34.2%)		
-ไม่ทราบ(40) 16.2%	14(35.0%)	7(17.5%)	19(47.5%)		
5.การรับรู้เกี่ยวกับโลมาอิรวดีเกยตื้นบริเวณริมฝั่ง				8.927*	0.187
-เคยได้ยิน (132) 53.4%	87(65.9%)	29(22.0%)	16(12.1%)		
-ไม่เคยได้ยิน (115) 46.6%	65(56.5%)	19(16.5%)	31(27.0%)		
6. การรับรู้เกี่ยวกับการพบโลมาลอยตายในทะเล				15.778**	0.245
-เคยได้ยิน (161) 65.2%	107(66.5%)	35(21.7%)	19(11.8%)		
-ไม่เคยได้ยิน (86) 34.8%	45(52.3%)	13(15.1%)	28(32.6%)		
7.การออกตรวจ/สำรวจจำนวนโลมาอิรวดี				33.478**	0.345
-บ่อยครั้ง(24) 9.7%	19(79.2%)	2(8.3%)	3(12.5%)		
-บางครั้งบางครั้ง (78) 31.6%	61(78.2%)	14(17.9%)	3(3.8%)		
- ไม่มีการสำรวจเลย(109) 44.1%	49(45.0%)	24(22.0%)	36(33.0%)		
-ไม่ทราบ(36) 14.6%	23(63.9%)	8(22.2%)	5(13.9%)		
8. การพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสำรวจฯ				8.822*	0.186
- เคยพูดคุย(62) 25.1%	48(77.4%)	7(11.3%)	7(11.3%)		
-ไม่เคยเลย(185) 74.9%	104(56.2%)	41(22.2%)	40(21.6%)		
9.ประสบการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำรวจโลมา				12.988**	0.224
-เคยร่วมสำรวจ (48) 19.4%	40(83.3%)	6(12.5%)	2(4.2%)		
-ไม่เคยร่วมสำรวจ (199) 80.6%	112(56.3%)	42(21.1%)	45(22.6%)		
10.พูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอิรวดี				31.904**	0.338
-บ่อยครั้ง(28) 11.3%	26(92.9%)	2(7.1%)	0(0.0%)		
-บางครั้ง(76) 30.8%	58(76.3%)	11(14.5%)	7(9.2%)		
-ไม่เคยเลย(143) 57.9%	68(47.6%)	35(24.5%)	40(28.0%)		
11.การแจ้ง/ประสานงานเรื่องการพบเห็นซากหรือ การมีชีวิตของโลมาอิรวดี				23.664**	0.296
-มีการแจ้ง(59) 23.9%	52(88.1%)	5(8.5%)	2(3.4%)		
-ไม่เคยเลย(188) 76.1%	100(53.2%)	43(22.9%)	45(23.9%)		
12.อาชีพหลัก				13.153**	0.225
-ประมง (164) 66.4%	113(68.9%)	29(17.7%)	22(13.4%)		
-อื่นๆ (83) 33.6%	39(47.0%)	19(22.9%)	25(30.1%)		

หมายเหตุ: 1. *p<0.05, **p<0.01 2. ระดับความสัมพันธ์จากค่า Contingency Coefficient

4.14.3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาด

การทดสอบค่าไค-สแควร์ พบว่า การพบเห็นโลมามีชีวิต การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่นานน้ำแห่งนี้ในอนาคต และพูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) มีความสัมพันธ์กับมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังแสดงในตารางที่ 4.34 เมื่อทดสอบระดับความสัมพันธ์โดยใช้ค่า Contingency Coefficient พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาดเรียงลำดับจากระดับความสัมพันธ์มากไปน้อย ได้แก่ (1) การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่นานน้ำแห่งนี้ในอนาคต (2) การพบเห็นโลมามีชีวิต และ (3) พูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอิรวดี ตามลำดับ

ตารางที่ 4.34 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระกับมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาดโดยสถิติเพียร์สัน ไค-สแควร์

ปัจจัยอิสระ	มาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาด		χ^2	ระดับความสัมพันธ์
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย		
1.การพบเห็นโลมามีชีวิต	110(84.6%)	20(15.4%)	10.911**	0.206
-เคยเห็น (130) 52.6%	78(66.7%)	39(33.3%)		
-ไม่เคยเห็น (117) 47.4%				
2.การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่นานน้ำแห่งนี้ในอนาคต			19.132**	0.268
-มี(169) 68.4%	142(84.0%)	27(16.0%)		
-ไม่มี(38) 15.4%	24(63.2%)	14(36.8%)		
-ไม่ทราบ(40) 16.2%	22(55.0%)	18(45.0%)		
3.พูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอิรวดี			9.139**	0.189
-บ่อยครั้ง(28) 11.3%	25(89.3%)	3(10.7%)		
-บางครั้ง(76) 30.8%	64(84.2%)	12(15.8%)		
-ไม่เคยเลย(143) 57.9%	99(69.2%)	44(30.8%)		

หมายเหตุ: 1. *p<0.05, **p<0.01 2. ระดับความสัมพันธ์จากค่า Contingency Coefficient

4.14.4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมเฝ้าระวังโลมาอิรวดี

การทดสอบค่าไค-สแควร์ พบว่า การพบเห็นโลมามีชีวิต การพบเห็นซากโลมา การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่นานน้ำแห่งนี้ในอนาคต การรับรู้เกี่ยวกับการพบโลมาลอยตายในทะเล การออกตรวจ/สำรวจจำนวนโลมาอิรวดี พูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอิรวดี ประสพการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำรวจโลมา เข้าร่วมประชุมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลมาอิรวดี การแจ้ง/ประสานงานเรื่องการพบเห็นซากหรือการมีชีวิตของโลมาอิรวดี ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหากมีการ

บังคับใช้กฎข้อบังคับหรือข้อกำหนดในการอนุรักษ์โลมาอิรวดีในพื้นที่ชุมชน และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลมา มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมเผ่าระวังโลมาอิรวดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหากมีการบังคับใช้กฎข้อบังคับหรือข้อกำหนดในการอนุรักษ์โลมาอิรวดีในพื้นที่ชุมชน มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมเผ่าระวังโลมาอิรวดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 4.35 เมื่อทดสอบระดับความสัมพันธ์โดยใช้ค่า Contingency Coefficient พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมเผ่าระวังโลมาอิรวดีเรียงลำดับจากระดับความสัมพันธ์มากไปน้อย ได้แก่ (1) การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่น่านน้ำแห่งนี้ในอนาคต (2) พุดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอิรวดี (3) การแจ้ง/ประสานงานเรื่องการพบเห็นซากหรือการมีชีวิตของโลมาอิรวดี และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลมา (4) เข้าร่วมประชุมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลมาอิรวดี (5) ประสบการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำรวจโลมา (6) การพุดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสำรวจฯ (7) การออกตรวจ/สำรวจจำนวนโลมาอิรวดี (8) การพบเห็นซากโลมา (9) การพบเห็นโลมาที่มีชีวิต (10) ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหากมีการบังคับใช้กฎข้อบังคับหรือข้อกำหนดในการอนุรักษ์โลมาอิรวดีในพื้นที่ชุมชน และ (11) การรับรู้เกี่ยวกับการพบโลมาลอยตายในทะเล ตามลำดับ

ตารางที่ 4.35 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระกับการเข้าร่วมเผ่าระวังโลมาอิรวดี โดยสถิติเพียร์สัน ไค-สแควร์

ปัจจัยอิสระ	การเข้าร่วมเผ่าระวัง			χ^2	ระดับความสัมพันธ์
	เข้าร่วมเต็มที่	เข้าร่วมได้	พยายามเข้าร่วม		
1.การพบเห็นโลมาที่มีชีวิต				11.310**	0.209
-เคยเห็น (130) 52.6%	46(35.4%)	64(49.2%)	20(15.4%)		
-ไม่เคยเห็น (117) 47.4%	29(24.8%)	49(41.9%)	39(33.3%)		
2.การพบเห็นซากโลมา				17.157**	0.255
-เคยเห็น (84) 34.0%	38(45.2%)	36(42.9%)	10(11.9%)		
-ไม่เคยเห็น (163) 66.0%	37(22.7%)	77(47.2%)	49(30.1%)		
3. การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่น่านน้ำแห่งนี้ในอนาคต				45.428**	0.394
-มี(169) 68.4%	60(35.5%)	83(49.1%)	26(15.4%)		
-ไม่มี(38) 15.4%	11(28.9%)	20(52.6%)	7(18.4%)		
-ไม่ทราบ(40) 16.2%	4(10.0%)	10(25.0%)	26(65.0%)		
4. การรับรู้เกี่ยวกับการพบโลมาลอยตายในทะเล				9.644**	0.194
-เคยได้ยิน (161) 65.2%	59(36.6%)	70(43.5%)	32(19.9%)		
-ไม่เคยได้ยิน (86) 34.8%	16(18.6%)	43(50.0%)	27(31.4%)		
5.การออกตรวจ/สำรวจจำนวนโลมาอิรวดี				26.077**	0.309
-บ่อยครั้ง(24) 9.7%	13(54.2%)	7(29.2%)	4(16.7%)		
-บางครั้งบางครั้ง (78) 31.6%	32(41.0%)	38(48.7%)	8(10.3%)		
- ไม่มีการสำรวจเลย(109) 44.1%	25(22.9%)	51(46.8%)	33(30.3%)		
-ไม่ทราบ(36) 14.6%	5(13.9%)	17(47.2%)	14(38.9%)		
6. การพุดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสำรวจฯ				26.861**	0.313

ปัจจัยอิสระ	การเข้าร่วมเฝ้าระวัง			χ^2	ระดับ ความสัมพันธ์
	เข้าร่วมเต็มที่	เข้าร่วมได้	พยายามเข้าร่วม		
- เคยพูดคุย(62) 25.1%	35(56.5%)	19(30.6%)	8(12.9%)		
-ไม่เคยเลย(185) 74.9%	40(21.6%)	94(50.8%)	51(27.6%)		
7.ประสบการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำรวจโลมา				27.486**	0.316
-เคยร่วมสำรวจ (48) 19.4%	29(60.4%)	16(33.3%)	3(6.3%)		
-ไม่เคยร่วมสำรวจ (199) 80.6%	46(23.1%)	97(48.7%)	56(28.1%)		
8.พูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับ โลมาอริวดี				35.204**	0.353
-บ่อยครั้ง(28) 11.3%	19(67.9%)	6(21.4%)	3(10.7%)		
-บางครั้ง(76) 30.8%	28(36.8%)	39(51.3%)	9(11.8%)		
-ไม่เคยเลย(143) 57.9%	28(19.6%)	68(47.6%)	47(32.9%)		
9.เข้าร่วมประชุมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลมาอริวดี				30.266**	0.330
- เคยร่วมประชุม(45) 18.2%	29(64.4%)	11(24.4%)	5(11.1%)		
-ไม่เคยเลย(202) 81.8%	46(22.8%)	102(50.5%)	54(26.7%)		
10.การแจ้ง/ประสานงานเรื่องการพบเห็นซากหรือการมีชีวิต ของโลมาอริวดี				30.922**	0.334
-แจ้งทุกครั้งที่เห็น(38) 15.4%	20(52.6%)	13(34.2%)	5(13.2%)		
-แจ้งเป็นบางครั้งบางครั้ง(21) 8.5%	14(66.7%)	7(33.3%)	0(0.0%)		
-ไม่เคยเลย(188) 76.1%	41(21.8%)	93(49.5%)	54(28.7%)		
11.ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหากมีการบังคับใช้กฎ ข้อบังคับหรือข้อกำหนดในการอนุรักษ์โลมาอริวดีในพื้นที่ ชุมชน				10.781*	0.205
-มีความเป็นไปได้สูงมาก (80) 32.4%	34(42.5%)	29(36.3%)	17(21.3%)		
-มีความเป็นไปได้สูง (111) 44.9%	23(20.7%)	58(52.3%)	30(27.0%)		
-มีความเป็นไปได้ไม่เกินห้าสิบเปอร์เซ็นต์ (56) 22.7%	18(32.1%)	26(46.4%)	12(21.4%)		
12.ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลมา				31.116**	0.334
-ระดับมาก (63) 25.5%	35(55.6%)	15(23.8%)	13(20.6%)		
-ระดับปานกลาง (136) 55.1%	35(25.7%)	70(51.5%)	31(22.8%)		
-ระดับน้อย (48) 19.4%	5(10.4%)	28(58.3%)	15(31.3%)		

หมายเหตุ: 1. * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$ 2. ระดับความสัมพันธ์จากค่า Contingency Coefficient

4.14.5 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างแพและหอสังเกตการณ์โลมาอริวดี

การทดสอบค่าไค-สแควร์ พบว่า การพบเห็นโลมามีชีวิต การพบเห็นซากโลมา การพบเห็นโลมา
แม่ลูก การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่น่านน้ำแห่งนี้ในอนาคต การออกตรวจ/สำรวจจำนวน
โลมาอริวดี ประสบการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำรวจโลมา พูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน)
เกี่ยวกับโลมาอริวดี และการแจ้ง/ประสานงานเรื่องการพบเห็นซากหรือการมีชีวิตของโลมาอริวดี มี
ความสัมพันธ์กับการสร้างแพและหอสังเกตการณ์โลมาอริวดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วน
การรับรู้เกี่ยวกับการพบโลมาลอยตายในทะเล และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลมา ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ
หากมีการบังคับใช้กฎข้อบังคับหรือข้อกำหนดในการอนุรักษ์โลมาอริวดีในพื้นที่ชุมชน มีความสัมพันธ์กับ

การสร้างแพและหอสังเกตการณ์โลมาอิรวดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 4.36 เมื่อทดสอบระดับความสัมพันธ์โดยใช้ค่า Contingency Coefficient พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างแพและหอสังเกตการณ์โลมาอิรวดีเรียงลำดับจากระดับความสัมพันธ์มากไปน้อย ได้แก่ (1) การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่น่านน้ำแห่งนี้ในอนาคต (2) การพบเห็นโลมามีชีวิต (3) พูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอิรวดี (4) การออกตรวจ/สำรวจจำนวนโลมาอิรวดี (5) การแจ้ง/ประสานงานเรื่องการพบเห็นซากหรือการมีชีวิตของโลมาอิรวดี (6) การพบเห็นซากโลมา (7) การพบเห็นโลมาแม่ลูก (8) ประสบการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำรวจโลมา (9) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลมา และ(10) การรับรู้เกี่ยวกับการพบโลมาลอยตายในทะเล ตามลำดับ

ตารางที่ 4.36 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระกับการสร้างแพและหอสังเกตการณ์โลมาอิรวดี โดยสถิติเพียร์สัน ไค-สแควร์

ปัจจัยอิสระ	การสร้างแพและหอสังเกตการณ์		χ^2	ระดับความสัมพันธ์
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย		
1.การพบเห็นโลมามีชีวิต			24.271**	0.299
-เคยเห็น (130) 52.6%	115(88.5%)	15(11.5%)		
-ไม่เคยเห็น (117) 47.4%	72(61.5%)	45(38.5%)		
2.การพบเห็นซากโลมา			8.676**	0.184
-เคยเห็น (84) 34.0%	73(86.9%)	11(13.1%)		
-ไม่เคยเห็น (163) 66.0%	114(69.9%)	49(30.1%)		
3.การพบเห็นโลมาแม่ลูก			8.440**	0.182
-เคยเห็น (37) 15.0%	35(94.6%)	2(5.4%)		
-ไม่เคยเห็น (210) 85.0%	152(72.4%)	58(27.6%)		
4. การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่น่านน้ำแห่งนี้ในอนาคต			33.498**	0.346
-มี(169) 68.4%	146(86.4%)	23(13.6%)		
-ไม่มี(38) 15.4%	21(55.3%)	17(44.7%)		
-ไม่ทราบ(40) 16.2%	20(50.0%)	20(50.0%)		
5. การรับรู้เกี่ยวกับการพบโลมาลอยตายในทะเล			3.620*	0.120
-เคยได้ยิน (161) 65.2%	128(79.5%)	33(20.5%)		
-ไม่เคยได้ยิน (86) 34.8%	59(68.6%)	27(31.4%)		
6.การออกตรวจ/สำรวจจำนวนโลมาอิรวดี			18.307**	0.263
-บ่อยครั้ง(24) 9.7%	21(87.5%)	3(12.5%)		
-บางครั้งบางครั้ง (78) 31.6%	68(87.2%)	10(12.8%)		
- ไม่มีการสำรวจเลย(109) 44.1%	79(72.5%)	30(27.5%)		
-ไม่ทราบ(36) 14.6%	19(52.8%)	17(47.2%)		
7.ประสบการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำรวจโลมา			8.250**	0.180
-เคยร่วมสำรวจ (48) 19.4%	44(91.7%)	4(8.3%)		
-ไม่เคยร่วมสำรวจ (199) 80.6%	143(71.9%)	56(28.1%)		
8.พูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอิรวดี			18.618**	0.265
-บ่อยครั้ง(28) 11.3%	26(92.9%)	2(7.1%)		

ปัจจัยอิสระ	การสร้างแพและทอสังเกตการณ์		χ^2	ระดับ ความสัมพันธ์
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย		
-บางครั้ง(76) 30.8%	67(88.2%)	9(11.8%)		
-ไม่เคยเลย(143) 57.9%	94(65.7%)	49(34.3%)		
9.การแจ้ง/ประสานงานเรื่องการพบเห็นซากหรือการมีชีวิตของโลมาฯ			13.741**	0.230
-แจ้งทุกครั้งที่เห็น(38) 15.4%	34(89.5%)	4(10.5%)		
-แจ้งเป็นบางครั้งบางคราว(21) 8.5%	21(100.0%)	0(0.0%)		
-ไม่เคยเลย(188) 76.1%	132(70.2%)	56(29.8%)		
10.ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลมา			6.318*	0.158
-ระดับมาก (63) 25.5%	52(82.5%)	11(17.5%)		
-ระดับปานกลาง (136) 55.1%	105(77.2%)	31(22.8%)		
-ระดับน้อย (48) 19.4%	52(82.5%)	11(17.5%)		

หมายเหตุ:

1. *p<0.05

2. ระดับความสัมพันธ์จากค่า Contingency Coefficient

4.15 แนวทางปกป้องโลมาอิรวดีโดยชุมชน

การศึกษาในส่วนของแนวทางปกป้องโลมาอิรวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยชุมชน ผู้วิจัยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) การรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญเริ่มแรกทั้งหมดจำนวน 14 ท่าน แต่ด้วยข้อจำกัดของเวลาในการวิจัย ทำให้บางครั้งคำตอบของผู้เชี่ยวชาญส่งมาล่าช้า และบางท่านมีภารกิจงานประจำมากทำให้ไม่สามารถตอบคำถามจนถึงรอบสุดท้าย สรุปผู้เชี่ยวชาญที่ได้ตอบคำถามตลอดทั้งกระบวนการจนถึงรอบสุดท้ายมีจำนวนทั้งหมด 7 ท่าน ผลการรวบรวมสามารถวิเคราะห์คำตอบแนวทางปกป้องโลมาอิรวดีโดยชุมชน ได้ดังนี้

4.15.1 ผลการวิเคราะห์คำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในแบบสอบถามรอบที่ 1

แบบสอบถามในรอบแรก เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางการปกป้องโลมาอิรวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยชุมชน คำตอบของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด นำมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และจัดกลุ่มเข้ากับยุทธศาสตร์ของแผนอนุรักษ์โลมาอิรวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ได้ดังแสดงในตารางที่ 4.37

ตารางที่ 4.37 แนวคิดของผู้เชี่ยวชาญในการปกป้องโลมาอิรวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยชุมชน

ข้อความ	ความถี่
ยุทธศาสตร์: กำหนดเขต และมาตรการการอนุรักษ์โลมาอิรวดี	
1.จัดทำเขตคุ้มครองพิเศษถิ่นอาศัยโลมา โดยกรมอุทยานฯให้ชัดเจน หรือจัดทำโครงการบ้านปลาโลมา	3
2.จัดเจ้าหน้าที่คอยเฝ้าระวัง ดูแลรักษา บริเวณถิ่นอาศัยโลมา ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์โลมาของชุมชนนั้นๆ โดยความสมัครใจ	1
3.จัดตั้งอำนวยการความสะดวกในการติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่-ชาวบ้าน-กลุ่มอนุรักษ์-ผู้นำ	1

ข้อความ	ความถี่
ชุมชน เมื่อมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้รับอันตรายของโลมาฯ	
4.ทำความเข้าใจกับชาวประมง ให้โอกาสกับชาวประมงที่มีอาชีพวางปลาบึก จะด้วยวิธีไหนก็ได้ เช่น ซื้ออวนคืน กำหนดบริเวณให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางให้ชาวประมงปฏิบัติ	4
5.ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องระบบ กฎหมาย ประสานงานกับหน่วยงานที่ร่วมทำให้ในพื้นที่ทะเลสาบในการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน หน่วยงานท้องถิ่นออกข้อบังคับในการป้องกันโลมา	2
6.จัดหาแกนนำจริง ๆ ที่มีอุดมการณ์ ไม่หาผลประโยชน์จากโลมาอิรวดีเป็นเครื่องมือหาเงิน เลิกจัดประชุมซ้ำซากของหน่วยงานภาครัฐ เพราะชาวบ้านเบื่อหน่าย และไม่ได้แก้ปัญหาตรงกับความเป็นจริง	2
ยุทธศาสตร์: การฟื้นฟูแหล่งโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา	
1.การปล่อยพันธุ์กุ้ง หอย ปู ปลา ทุกปี เพื่อให้เป็นอาหารของโลมา	1
ยุทธศาสตร์: การลดมลพิษลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	
-ไม่มีคำตอบ-	
ยุทธศาสตร์: การสำรวจ ศึกษา วิจัยโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา	
1.สอบถามแนวทางการแก้ไขปัญหาจากชาวประมงที่มีอาชีพวางปลาบึก และผลกระทบกับพวกเขา เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งด้านจิตใจ ทำความเข้าใจกับชาวประมง	2
2.ส่งเสริมอาชีพทางเลือกให้แก่ชาวปลาบึก เช่น อาชีพตกไข่กุ้งก้ามกราม เลี้ยงปลาในกระชัง และอาชีพอื่นๆ	1
3. ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวโลมา เช่นการผสมพันธุ์วิธีต่างๆ เพื่อเพิ่มจำนวนประชากรโลมา, การติดไมโครชิพ	2
ยุทธศาสตร์: การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์โลมา	
1. ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ เรื่องต่างๆ เกี่ยวกับโลมาอิรวดีให้ชุมชนรอบทะเลสาบรวมถึงประชาชนทั่วไป ทั้งความสำคัญของโลมาและสถานการณ์ในปัจจุบัน	4
2. ขอความร่วมมือทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ให้ทำงานร่วมกันด้วยความจริงใจ จริงจัง	2
3. จัดตั้งกลุ่ม “รักษ์โลมา” ใหม่ ให้เป็นทางการ โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ เป็นผู้ดำเนินการและเป็นที่ปรึกษา	1
4.จัดตั้งกลุ่ม “รักษ์โลมา” โดยชุมชนแต่ละพื้นที่รอบทะเลสาบสงขลา จัดตั้งกติกาสังคมของแต่ละกลุ่ม ให้มีทิศทางการอนุรักษ์โลมาในแนวทางเดียวกัน และขยายสมาชิกอย่างต่อเนื่องจนครอบคลุมพื้นที่	3
5.เชิญชวนชาวประมงที่มีอาชีพ “อวนปลาบึก” ช่วยรณรงค์และดูแลโลมาอิรวดี จากจิตสำนึกของชาวประมงเอง	1
6.ประชาสัมพันธ์ ประชุม กับผู้นำท้องถิ่นรอบทะเลสาบสงขลา ช่วยกันดูแลลูกบ้านของตนเอง ช่วยกันอนุรักษ์โลมา	1
ยุทธศาสตร์: การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทะเลสาบสงขลา	
1.ส่งเสริมการนำเที่ยวชมโลมาและเรือนำเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมดูโลมา สถานแสดงโลมาในทะเลสาบ	4

จะเห็นได้ว่าคำตอบของผู้เชี่ยวชาญที่มีความถนัดตรงกันมากที่สุด จะเป็นเรื่องของการทำความเข้าใจกับชาวประมง การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ และการส่งเสริมนำเที่ยวชมโลมาหรือสถานแสดงโลมา และเป็นที่น่าสังเกตว่าไม่มีคำตอบของผู้เชี่ยวชาญที่จัดอยู่ในในยุทธศาสตร์การลดมลพิษในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเลย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามผู้เชี่ยวชาญถึงสาเหตุดังกล่าว ได้รับคำตอบว่า เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา และอยู่ในการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบเป็นหลัก

4.15.2 ผลการวิเคราะห์คำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในแบบสอบถามรอบที่ 2 และรอบที่ 3

จากการวิเคราะห์คำตอบเกี่ยวกับแนวคิดในการปกป้องโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยชุมชน ได้สร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 17 ข้อ ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ได้ค่ามัธยฐาน (Mdn) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) ดังแสดงในตารางที่ 4.38

ตารางที่ 4.38 ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ของความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกับแนวทางการปกป้องโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยชุมชน

แนวทางการปกป้องโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยชุมชน	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	Mdn	IQR	Mdn	IQR
ยุทธศาสตร์: กำหนดเขต และมาตรการการอนุรักษ์โลมาอิรวดี				
1.จัดทำเขตคุ้มครองพิเศษถิ่นอาศัยโลมา โดยกรมอุทยานฯให้ชัดเจนหรือจัดทำโครงการบ้านปลาโลมา	5.00	1.0	4.00	0.0
2.จัดเจ้าหน้าที่คอยเฝ้าระวัง ดูแลรักษา บริเวณถิ่นอาศัยโลมา ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์โลมาของชุมชนนั้นๆ โดยความสมัครใจ	5.00	0.0	4.00	2.0
3.จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ชาวบ้าน-กลุ่มอนุรักษ์-ผู้นำชุมชน เมื่อมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการได้รับอันตรายของโลมาฯ	5.00	0.0	4.00	1.0
4.ทำความเข้าใจกับชาวประมง ให้โอกาสกับชาวประมงที่มีอาชีพวางปลาปัก จะด้วยวิธีไหนก็ได้ เช่น ชี้อวนคืน กำหนดบริเวณให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางให้ชาวประมงปฏิบัติ	5.00	0.0	5.00	1.0
5.ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องระบบ กฎหมาย ประสานงานกับหน่วยงานที่ร่วมทำให้ในพื้นที่ทะเลสาบในการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน หน่วยงานท้องถิ่นออกข้อบังคับในการป้องกันโลมา	4.00	1.0	4.00	1.0
6.จัดหาแกนนำจริงๆ ที่มีอุดมการณ์ ไม่หาผลประโยชน์จากโลมาอิรวดี เป็นเครื่องมือหาเงิน เลิกจัดประชุมซ้ำซากของหน่วยงานภาครัฐ เพราะชาวบ้านเบื่อหน่าย และไม่ได้แก้ปัญหาตรงกับความเป็นจริง	4.00	1.0	4.00	2.0
ยุทธศาสตร์:การฟื้นฟูแหล่งโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา				
1.การปล่อยพันธุ์กุ้ง หอย ปู ปลา ทุกปี เพื่อให้เป็นอาหารของโลมา	5.00	1.0	5.00	1.0

แนวทางการปกป้องโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยชุมชน	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	Mdn	IQR	Mdn	IQR
ยุทธศาสตร์: การลดมลพิษลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา				
-ไม่มีคำตอบ-				
ยุทธศาสตร์: การสำรวจ ศึกษา วิจัยโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา				
1.สอบถามแนวทางการแก้ไขปัญหาจากชาวประมงที่มีอาชีพวางปลาบึก และผลกระทบกับพวกเขา เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งด้านจิตใจ ทำความเข้าใจกับชาวประมง	5.00	1.0	5.00	1.0
2.ส่งเสริมอาชีพทางเลือกให้แก่ชาวปลาบึก เช่น อาชีพตกไข่กุ้ง ก้ามกราม เลี้ยงปลาในกระชัง และอาชีพอื่นๆ	5.00	1.0	4.00	1.0
3. ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวโลมา เช่นการผสมพันธุ์วิธีต่างๆ เพื่อเพิ่มจำนวนประชากรโลมา, การติดไมโครชิพ	5.00	1.0	4.00	0.0
ยุทธศาสตร์: การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์โลมา				
1. ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ เรื่องต่างๆ เกี่ยวกับโลมาอิรวดีให้ชุมชนรอบทะเลสาบรวมถึงประชาชนทั่วไป ทั้งความสำคัญของโลมาและสถานการณ์ในปัจจุบัน	5.00	0.0	5.00	1.0
2. ขอความร่วมมือทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ให้ทำงานร่วมกันด้วยความจริงใจ จริงจัง	5.00	0.0	5.00	1.0
3. จัดตั้งกลุ่ม “รักษ์โลมา” ใหม่ ให้เป็นทางการ โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ เป็นผู้ดำเนินการและเป็นที่ปรึกษา	5.00	1.0	4.00	1.0
4.จัดตั้งกลุ่ม “รักษ์โลมา” โดยชุมชนแต่ละพื้นที่รอบทะเลสาบสงขลา จัดตั้งกติกาชุมชนของแต่ละกลุ่ม ให้มีทิศทางการอนุรักษ์โลมาในแนวทางเดียวกัน และขยายสมาชิกอย่างต่อเนื่องจนครอบคลุมพื้นที่	5.00	0.0	4.00	0.0
5.เชิญชวนชาวประมงที่มีอาชีพ “อวนปลาบึก” ช่วยรณรงค์และดูแลโลมาอิรวดี จากจิตสำนึกของชาวประมงเอง	5.00	0.0	4.00	0.0
6.ประชาสัมพันธ์ ประชุม กับผู้นำท้องถิ่นรอบทะเลสาบสงขลา ช่วยกันดูแลลูกบ้านของตนเอง ช่วยกันอนุรักษ์โลมา	5.00	1.0	4.00	0.0
ยุทธศาสตร์: การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทะเลสาบสงขลา				
1.ส่งเสริมการนำเที่ยวชมโลมาและเรือนำเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมดูโลมา สถานแสดงโลมาในทะเลสาบ	5.00	1.0	5.00	1.0

จากตารางที่ 4.38 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าแนวทางการปกป้องโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยชุมชนที่มีความเหมาะสมที่สุด (Mdn=5.00) และเป็นไปได้มากที่สุด (Mdn=5.00) ได้แก่

- ทำความเข้าใจกับชาวประมง ให้โอกาสกับชาวประมงที่มีอาชีพอวนปลาบึก จะด้วยวิธีไหนก็ได้ เช่น ชื้ออวนคืน กำหนดบริเวณให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางให้ชาวประมงปฏิบัติ
- การปล่อยพันธุ์กุ้ง หอย ปู ปลา ทุกปี เพื่อให้เป็นอาหารของโลมา
- สอบถามแนวทางการแก้ไขปัญหาจากชาวประมงที่มีอาชีพอวนปลาบึก และผลกระทบกับพวกเขา เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งด้านจิตใจ ทำความเข้าใจกับชาวประมง
- ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ เรื่องต่างๆ เกี่ยวกับโลมาอิรวดีให้ชุมชนรอบทะเลสาบรวมถึงประชาชนทั่วไป ทั้งความสำคัญของโลมาและสถานการณ์ในปัจจุบัน
- ขอความร่วมมือทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ให้ทำงานร่วมกันด้วยความจริงใจ จริงจัง
- ส่งเสริมการนำเที่ยวชมโลมาและเรือ่นาเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมดูโลมา สถานแสดงโลมาในทะเลสาบ

แนวทางที่เหมาะสมมากที่สุด (Mdn=5.00) และมีความเป็นไปได้มาก (Mdn=4.00) ได้แก่

- จัดทำเขตคุ้มครองพิเศษถิ่นอาศัยโลมา โดยกรมอุทยานฯให้ชัดเจน หรือจัดทำโครงการบ้านปลาโลมา
- จัดเจ้าหน้าที่คอยเฝ้าระวัง ดูแลรักษา บริเวณถิ่นอาศัยโลมา ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์โลมาของชุมชนนั้นๆ โดยความสมัครใจ
- จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่-ชาวบ้าน-กลุ่มอนุรักษ์-ผู้นำชุมชน เมื่อมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการได้รับอันตรายของโลมาฯ
- ส่งเสริมอาชีพทางเลือกให้แก่อวนปลาบึก เช่น อาชีพตกไข่กุ้งก้ามกราม เลี้ยงปลาในกระชัง และอาชีพอื่นๆ
- ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวโลมา เช่นการผสมพันธุ์วิธีต่างๆ เพื่อเพิ่มจำนวนประชากรโลมา, การติดไมโครชิพ
- จัดตั้งกลุ่ม “รักษ์โลมา” ใหม่ให้เป็นทางการ โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ เป็นผู้ดำเนินการและเป็นที่ปรึกษา
- จัดตั้งกลุ่ม “รักษ์โลมา” โดยชุมชนแต่ละพื้นที่รอบทะเลสาบสงขลา จัดตั้งกิตติกาชุมชนของแต่ละกลุ่ม ให้มีทิศทางการอนุรักษ์โลมาในแนวทางเดียวกัน และขยายสมาชิกอย่างต่อเนื่องจนครอบคลุมพื้นที่
- เชิญชวนชาวประมงที่มีอาชีพ “อวนปลาบึก” ช่วยรณรงค์และดูแลโลมาอิรวดี จากจิตสำนึกของชาวประมงเอง

- ประชาสัมพันธ์ ประชุม กับผู้นำท้องถิ่นรอบทะเลสาบสงขลา ช่วยกันดูแลลูกบ้านของตนเอง ช่วยกันอนุรักษ์โลมา

สำหรับแนวทางที่มีความเหมาะสมมาก (Mdn=4.00) และมีความเป็นไปได้มาก (Mdn=4.00) ได้แก่

- ให้งานที่เกี่ยข้องในเรื่องระบบ กฎหมาย ประสานงานกับหน่วยงานที่ร่วมทำให้ในพื้นที่ทะเลสาบในการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน หน่วยงานท้องถิ่นออกข้อบังคับในการป้องกันโลมา
- จัดหาแกนนำจริงๆ ที่มีอุดมการณ์ ไม่หาผลประโยชน์จากโลมาอิรวดีเป็นเครื่องมือหากิน เลิกจัดประชุมซ้ำซากของหน่วยงานภาครัฐ เพราะชาวบ้านเบื่อหน่าย และไม่ได้แก้ปัญหาตรงกับความเป็นจริง

บทที่ 5

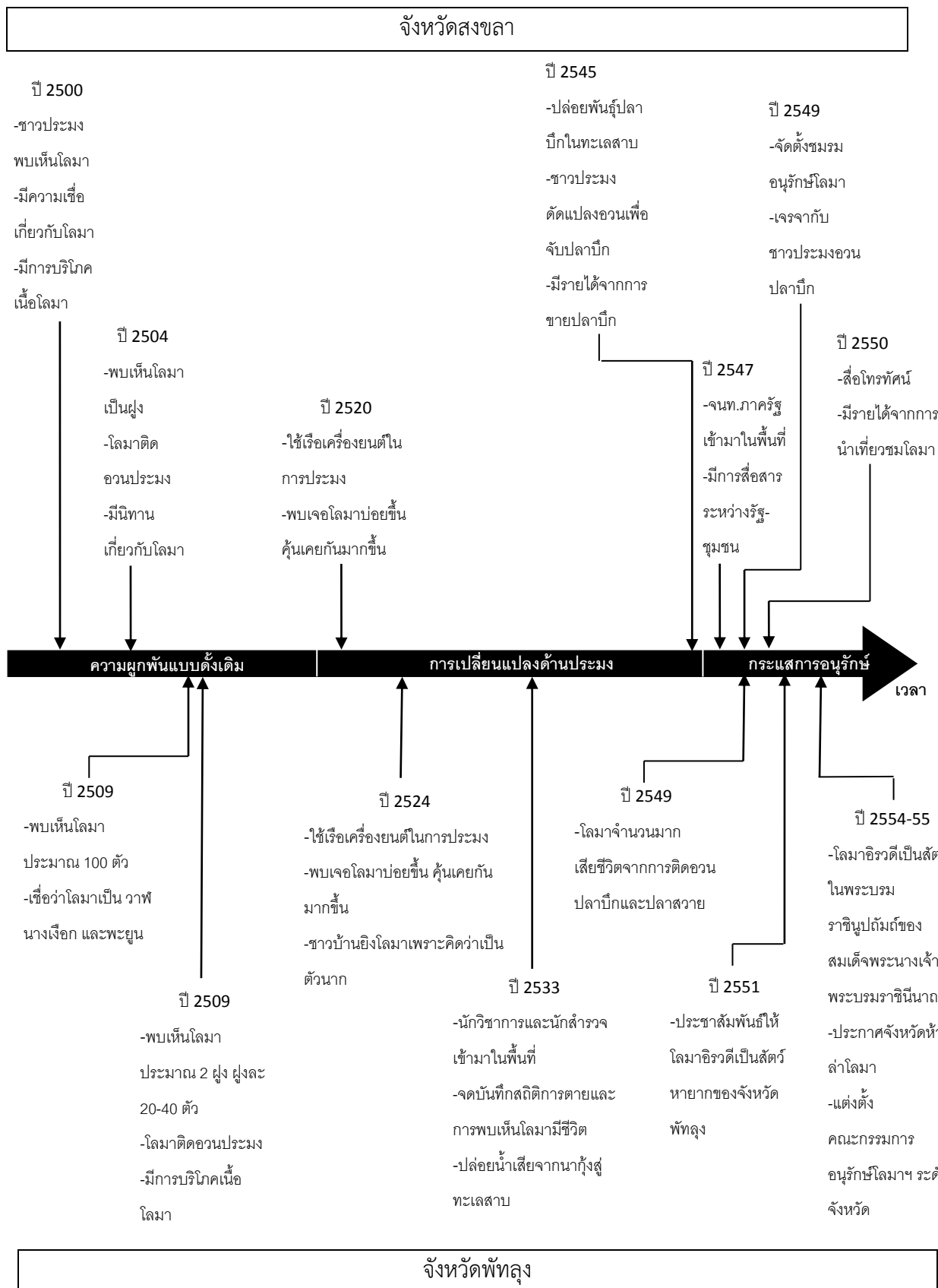
สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาการตอบสนองของชุมชนชายฝั่งต่อวิกฤติการณ์ใกล้สูญพันธุ์ของโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ได้ผลสรุปจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

5.1 ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชายฝั่งกับโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

จากผลการศึกษาโดยใช้เครื่องมือประวัติศาสตร์ชุมชน สรุปได้ว่า ชุมชนชายฝั่งมีความผูกพันอันลึกซึ้งยาวนานกว่าครึ่งทศวรรษ รูปแบบความสัมพันธ์สามารถจำแนกได้ 3 รูปแบบตามวิวัฒนาการของเวลา ได้แก่ (1) ความสัมพันธ์แบบดั้งเดิม เป็นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโลมาอิรวดีในแบบเป็นกลางต่อกัน ไม่ได้พึ่งพากันมากนักแต่ก็ไม่คุกคามซึ่งกันและกัน (2) ความสัมพันธ์แบบเกื้อกูล เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการสังเกตและเห็นผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยโลมาจะเรียนรู้จากการเข้าไปหากินใกล้กับชาวประมงเพื่อกินอาหารที่ติดเครื่องมือประมงและ/หรือชาวประมงแกะปลาขนาดเล็กที่ติดเครื่องมือประมงให้โลมากิน ส่วนชาวประมงก็สังเกตพบว่าแหล่งที่มีโลมาอยู่จะเป็นแหล่งที่สัตว์น้ำชุกชุม (3) ความสัมพันธ์แบบยับยั้ง เป็นความสัมพันธ์ที่ฝ่ายชุมชนคุกคามโลมาอิรวดีทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การดัดแปลงเครื่องมือประมงเพื่อจับปลาบึก ส่งผลให้โลมาอิรวดีติดอวนและเสียชีวิต การปล่อยน้ำเสียสู่ทะเลสาบสงขลาโดยตรง กระทบต่อที่อยู่อาศัยของโลมาอิรวดี เป็นต้น

หากเปรียบเทียบประวัติศาสตร์ชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยแบ่งเป็นด้านจังหวัดสงขลา และด้านจังหวัดพัทลุง พบว่ามีช่วงเหตุการณ์ของการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เหมือนกันใน 3 รูปแบบที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น แต่จะมีรายละเอียดของเหตุการณ์ ที่แตกต่างกัน ดังแสดงในรูปที่ 5.1 ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าจังหวัดพัทลุงมีนักวิชาการเข้าไปในพื้นที่เพื่อศึกษาโลมาอิรวดีก่อนพื้นที่จังหวัดสงขลา และถึงแม้ปัจจุบันชุมชนจะมีการรับรู้กระแสอนุรักษ์โลมาอิรวดี แต่ชุมชนชายฝั่งของพื้นที่จังหวัดสงขลา มีการปรับตัวใช้กระแสการอนุรักษ์เพื่อสร้างรายได้จากการเที่ยวชมโลมา มากกว่าด้านพื้นที่จังหวัดพัทลุง

รูปที่ 5.1 ประวัติศาสตร์ชุมชนโลมาอิรวดีลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

5.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตอบสนองต่อวิกฤติการใกล้สูญพันธุ์ของโลมาอิรวดีของชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ผลการศึกษาพบว่าชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีการตอบสนองต่อวิกฤติการใกล้สูญพันธุ์ของโลมาอิรวดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใน 5 ประเด็น ได้แก่ การกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดี การประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดี มาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาอิรวดีในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาด การเข้าร่วมเฝ้าระวังโลมาอิรวดี และการสร้างแพและหอสังเกตการณ์โลมาอิรวดี ซึ่งในแต่ละประเด็นมีลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตอบสนองที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

5.2.1 ชุมชนชายฝั่งกับการตอบสนองต่อการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดี

ชุมชนชายฝั่งมีการตอบสนองต่อการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีเรียงลำดับจากระดับความสัมพันธ์มากไปน้อย ได้แก่ (1) การพบเห็นโลมามีชีวิต (2) การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่น่านน้ำแห่งนี้ในอนาคต (3) การออกตรวจ/สำรวจจำนวนโลมาอิรวดี (4) พุดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอิรวดี (5) การแจ้ง/ประสานงานเรื่องการพบเห็นซากหรือการมีชีวิตของโลมาอิรวดี (6) การพบเห็นซากโลมา และประสบการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำรวจโลมา (7) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลมา (8) การพบเห็นโลมาอิรวดีแม่ลูก (9) การพุดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสำรวจฯ (10) การเปรียบเทียบจำนวนโลมาอิรวดีในอดีตถึงปัจจุบัน (11) การเข้าร่วมประชุมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลมาอิรวดี (12) ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหากมีการบังคับใช้กฎข้อบังคับหรือข้อกำหนดในการอนุรักษ์โลมาอิรวดีในพื้นที่ชุมชน (13) อาชีพหลัก (14) การรับรู้เกี่ยวกับโลมาอิรวดีเกยตื้นบริเวณริมฝั่ง (16) การรับรู้เกี่ยวกับการพบโลมาลอยตายในทะเล ตามลำดับ

5.2.2 ชุมชนชายฝั่งต่อการพบเห็นท่อนที่ติดตั่งในทะเลสาบสงขลาเพื่อประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองโลมา

ชุมชนชายฝั่งมีการตอบสนองต่อการติดตั่งท่อนเพื่อแสดงอาณาเขตของพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพบเห็นท่อนที่ติดตั่งในทะเลสาบสงขลาเพื่อประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาเรียงลำดับจากระดับความสัมพันธ์มากไปน้อย ได้แก่ (1) การพบเห็นโลมามีชีวิต (2) การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่น่านน้ำแห่งนี้ในอนาคต (3) การออกตรวจ/สำรวจจำนวนโลมาอิรวดี (4) พุดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอิรวดี (5) การแจ้ง/ประสานงานเรื่องการพบเห็นซากหรือการมีชีวิตของโลมาอิรวดี (6) การพบเห็นซากโลมา (7) การรับรู้เกี่ยวกับการพบโลมาลอยตายในทะเล (8) อาชีพหลัก (9) ประสบการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำรวจโลมา (10) การพบเห็นโลมาอิรวดีแม่ลูก (11) การรับรู้เกี่ยวกับโลมาอิรวดีเกยตื้นบริเวณริมฝั่ง และ (12) การพุดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสำรวจฯ ตามลำดับ

5.2.3 ชุมชนชายฝั่งกับมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาด

ชุมชนชายฝั่งมีการตอบสนองต่อมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาดเรียงลำดับจากระดับความสัมพันธ์มากไปน้อย ได้แก่ (1) การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่น่านน้ำแห่งนี้ในอนาคต (2) การพบเห็นโลมามีชีวิต และ (3) พูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอริวดี ตามลำดับ

5.2.4 ชุมชนชายฝั่งกับการเข้าร่วมเฝ้าระวังโลมาอริวดี

ชุมชนชายฝั่งมีการตอบสนองต่อการเข้าร่วมเฝ้าระวังโลมาอริวดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมเฝ้าระวังโลมาอริวดีเรียงลำดับจากระดับความสัมพันธ์มากไปน้อย ได้แก่ (1) การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่น่านน้ำแห่งนี้ในอนาคต (2) พูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอริวดี (3) การแจ้ง/ประสานงานเรื่องการพบเห็นซากหรือการมีชีวิตของโลมาอริวดี และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลมา (4) เข้าร่วมประชุมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลมาอริวดี (5) ประสพการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำรวจโลมา (6) การพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสำรวจฯ (7) การออกตรวจ/สำรวจจำนวนโลมาอริวดี (8) การพบเห็นซากโลมา (9) การพบเห็นโลมามีชีวิต (10) ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหากมีการบังคับใช้กฎข้อบังคับหรือข้อกำหนดในการอนุรักษ์โลมาอริวดีในพื้นที่ชุมชน และ (11) การรับรู้เกี่ยวกับการพบโลมาลอยตายในทะเล ตามลำดับ

5.2.5 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างแพและหอสังเกตการณ์โลมาอริวดี

ชุมชนชายฝั่งมีการตอบสนองต่อการสร้างแพและหอสังเกตการณ์โลมาอริวดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างแพและหอสังเกตการณ์โลมาอริวดีเรียงลำดับจากระดับความสัมพันธ์มากไปน้อย ได้แก่ (1) การคาดคะเนถึงการมีอยู่ของโลมาที่อาศัยอยู่น่านน้ำแห่งนี้ในอนาคต (2) การพบเห็นโลมามีชีวิต (3) พูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอริวดี (4) การออกตรวจ/สำรวจจำนวนโลมาอริวดี (5) การแจ้ง/ประสานงานเรื่องการพบเห็นซากหรือการมีชีวิตของโลมาอริวดี (6) การพบเห็นซากโลมา (7) การพบเห็นโลมาแม่ลูก (8) ประสพการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำรวจโลมา (9) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลมา และ (10) การรับรู้เกี่ยวกับการพบโลมาลอยตายในทะเล ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าประเด็นทั้ง 5 ประเด็นข้างต้น ได้แก่ การกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอริวดี การประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอริวดี มาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาอริวดีในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาด การเข้าร่วมเฝ้าระวังโลมาอริวดี และการสร้างแพและหอสังเกตการณ์โลมาอริวดี เป็นประเด็นที่ได้รับการตอบสนองจากชุมชนชายฝั่งกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ดังนั้นการวางนโยบายหรือมาตรการในปีแรกๆ ของภาครัฐจึงควรส่งเสริมประเด็นดังกล่าว โดยในแต่ละประเด็นจะมีลำดับ

ความสำคัญของปัจจัยที่จะทำให้โครงการประสบความสำเร็จมากขึ้นแตกต่างกันไป เช่น มาตรการการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดี ควรเน้นแผนงาน/กิจกรรม ไปที่การส่งเสริมให้ชุมชนได้เห็นโลมาอิรวดีมีชีวิต ในขณะที่มาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาอิรวดีในพื้นที่คุ้มครองโดยเด็ดขาด แผนงาน/กิจกรรมนั้น ควรเน้นไปในเรื่องของจำนวนการมีอยู่ของโลมาและการคาดคะเนจำนวนหรืออนาคตโลมาในอนาคต เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า การเห็นโลมามีชีวิตเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับมาตรการต่างๆ มากกว่าการเห็นโลมาเกยตื้นหรือเห็นโลมาเสียชีวิต ดังนั้นการประชาสัมพันธ์หรือให้ข้อมูลจำนวนโลมาตายหรือภาพการเสียชีวิตของโลมา จึงเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนและสังคมหันมาให้ความสนใจกับโลมาอิรวดี แต่การส่งเสริมให้ชุมชนหรือสังคมมีโอกาสได้เห็นภาพโลมาอิรวดีมีชีวิต ในรูปแบบต่างๆ เช่น สารคดี การนำเที่ยวชมโลมา (โดยไม่รบกวนและส่งผลกระทบต่อแหล่งที่อยู่อาศัยของโลมา) สื่อประชาสัมพันธ์ (โลมามีชีวิต ไม่ใช่ซากโลมา) เป็นต้น จะทำให้ชุมชนและสังคมให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น

5.3 แนวทางการปกป้องโลมาอิรวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยชุมชน

ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้เชี่ยวชาญด้านสัตว์ทะเลหายากและผู้ที่มีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับโลมาอิรวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพื่อวิเคราะห์แนวทางปกป้องโลมาอิรวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ สรุปได้ว่า แนวทางที่มีความเหมาะสมมากที่สุดและมีความเป็นไปได้มากที่สุดจะมีความเกี่ยวข้องกับชาวประมงและชุมชนรอบๆ ชายฝั่งทะเลสาบเป็นหลัก เช่น การแก้ไขปัญหาจากชาวประมงที่มีอวนปลาบึก การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำที่เป็นอาหารของโลมาอิรวดี การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ชุมชนรอบทะเลสาบ สร้างจิตสำนึกในการทำงานร่วมกันอย่างจริงจัง และจัดกิจกรรมให้ชุมชนมีรายได้จากโลมา เพื่อให้ชุมชนรักและไม่ทำร้ายโลมา เป็นต้น แนวทางดังกล่าวถือเป็นแนวทางที่ควรมิกิจกรรมหรือโครงการนำมาสู่การปฏิบัติเนื่องจากจะมีความสำเร็จค่อนข้างสูง

แนวทางถัดมาเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสมมากที่สุดเช่นเดียวกัน แต่จะมีความเป็นไปได้น้อยกว่ากับแนวทางแรก เป็นแนวทางที่เริ่มมีความร่วมมือกันระหว่างชุมชน-ชาวประมง-หน่วยงานภาครัฐ เช่น การจัดเขตคุ้มครองพิเศษถิ่นอาศัยโลมา การเฝ้าระวังรักษา การติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่-ชาวบ้าน-กลุ่มอนุรักษ์-ผู้นำชุมชน การส่งเสริมอาชีพทางเลือกให้แก่ชาวประมงอวนปลาบึก การจัดตั้งกลุ่มและการศึกษาวิจัย เป็นต้น ทั้งนี้ถึงแม้จะเป็นแนวทางที่มีความเป็นไปได้น้อยกว่าแนวทางแรก แต่ก็ถือว่ายังมีระดับความเป็นไปได้ที่ค่อนข้างสูง

สำหรับแนวทางสุดท้ายเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสมมากที่สุดและมีความเป็นไปได้มาก (น้อยกว่าสองแนวทางข้างต้น) จะเป็นแนวทางที่ชุมชนควบคุมค่อนข้างยากและมีระเบียบการปฏิบัติค่อนข้างซับซ้อน ได้แก่ การออกข้อบังคับในการป้องกันโลมา การจัดหาแกนนำที่มีอุดมการณ์ไม่หาผลประโยชน์จากโลมาอิรวดีเป็นเครื่องมือหาเงิน

5.4 ข้อเสนอแนะ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณทางสถิติของการศึกษาครั้งนี้ พบ 5 ประเด็นที่มีความสัมพันธ์ในการตอบสนองจากชุมชนชายฝั่งต่อวิกฤติการณ์ใกล้สูญพันธุ์ของโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ที่ภาครัฐหรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาควรสร้างแผนงานหรือกิจกรรมโครงการ อย่างไรก็ตามที่วิจัยได้นำเสนอถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อ 5 ประเด็นดังกล่าวไม่เหมือนกัน นั่นคือปัจจัยความสำเร็จในการแก้ปัญหาในแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน จึงควรมีการวางแผนงานให้เหมาะสมในเชิงพื้นที่ เช่น การรับรู้ของชุมชนชายฝั่งของพื้นที่จังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุงมีความแตกต่างกัน ดังนั้น การส่งเสริมให้มีการรับรู้ จึงต้องพิจารณาถึงระดับของปัจจัยที่แตกต่างกันด้วย

นอกจากนี้ ที่วิจัยยังพบประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโลมาอิรวดี เนื่องจากที่วิจัยมีสมมติฐานก่อนการวิจัยว่าการรับรู้และการพบเห็นการตายของโลมาอิรวดี จะทำให้ชุมชนชายฝั่งและบุคคลทั่วไปหันมาร่วมแรงร่วมใจในการอนุรักษ์โลมาอย่างจริงจัง แต่ผลจากการวิเคราะห์ทางสถิติกลับพบตัวแปรที่เป็นการเห็นโลมามีชีวิตจะมีความสัมพันธ์กับการเข้ามามีส่วนร่วมใน 5 ประเด็นที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น การดำเนินการทั้งการสร้างจิตสำนึก การประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในทางปฏิบัตินั้น ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงการแสดงมโนภาพหรือภาพจริงที่ให้เห็นถึงการใช้ชีวิตและความน่ารักของโลมา มากกว่าการแสดงภาพซากศพการตายของโลมา

สุดท้ายสำหรับการกำหนดนโยบายและแผนงานต่างๆ ในพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีนั้น จำเป็นต้องยึดหลักการบูรณาการเข้าด้วยกันระหว่างวัตถุประสงค์ของรัฐและความเป็นไปได้ในชุมชน ควรต้องเข้าใจกลุ่มเป้าหมายหลักในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ผลการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพครั้งนี้ได้เปิดมุมมองให้เห็นความสัมพันธ์อันผูกพันลึกซึ้งในช่วงระยะเวลากว่า 55 ปีระหว่างชาวประมงซึ่งเป็นจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นหนึ่งในภัยคุกคามกับโลมาอิรวดีซึ่งเป็นสัตว์ที่อยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ นำเสนอสาเหตุที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การมีปลาบึกเข้ามาในระบบนิเวศ และปัจจัยอื่นๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับชาวประมงโดยตรง อาทิ การสืบพันธุ์กันเองในกลุ่ม มลพิษทางน้ำ เป็นต้น ดังนั้นในการดำเนินงานหรือโครงการต่างๆ ไม่ควรมองหาจำเลย แต่ควรมีความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างภาครัฐกับชุมชนและพยายามส่งเสริมการดำเนินงานหรือหาแนวทางที่เหมาะสมเกี่ยวกับปัจจัยดังกล่าว จะทำให้ได้รับการตอบสนองของชุมชนในภาพรวมที่ดีขึ้นต่อไป

บรรณานุกรม

- กมล โอศิริ. 2542. ความรู้ ความเข้าใจของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่มีต่อพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2529: ศึกษากรณีตำรวจ จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กมลรัตน์ หล้าสูงศักดิ์. 2523. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- กฤษณา ศักดิ์ศรี. 2535. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น.
- กรมการพัฒนาชุมชน. 2528. การศึกษาเครื่องชี้วัดในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ.
- กรมทรัพยากรธรณี. 2551. โครงการสำรวจเพื่อการจัดการทรัพยากรธรณีลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา สำรวจธรณีเคมีและการพังทลายหน้าดินลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาตอนล่าง
- กรมทรัพยากรธรณี. 2547. แผนที่ฐานชายฝั่งทะเล.
http://www.dmr.go.th/main.php?filename=map_report_no4 สืบค้น เมื่อ 13 กันยายน 2554.
- กรุงเทพธุรกิจ. 2545. เจ้าหัวบาตรแห่งทะเลสาบเมืองลุง. วันพุธ ที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2545.
หนังสือพิมพ์. สืบค้นทางอินเทอร์เน็ต <http://www.muanglung.com/irawadee.htm> เมื่อ 13 กันยายน 2554
- กาญจนา อุดยานุโกศล และสุพจน์ จันทราภรณ์ศิลป์. 2544. การจัดการกับพะยูน โลมาและวาฬเกยตื้น และการจัดการซาก. วารสารการประมง ปีที่ 54 ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2544. หน้า 333-338.
- กาญจนา อุดยานุโกศล และก้องเกียรติ กิตติวัฒนาวงศ์. 2547. คู่มือจำแนกชนิดโลมาและวาฬในประเทศไทย. สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่งทะเลและป่าชายเลน. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 62 หน้า.
- กันยา สุวรรณแสง. 2532. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ.
- คณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 2554. (ร่าง) แผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2555-2559. (สำเนา) ประเด็นด้านทรัพยากรสัตว์น้ำ.
- จنگล บุญครองชีพ, จิราวัฒน์ เรียมเจริญ, วิชาญ ชูสุวรรณ, จรรยา แก้วเกลี้ยง, คอซาลี โอมณี, และเพ็ญใจ สมพงษ์ชัยกุล. 2550. คุณภาพน้ำและตะกอนดินในบริเวณพื้นที่ที่เสนอให้ประกาศเป็นเขตคุ้มครองอนุรักษ์โลมาในทะเลสาบสงขลาตอนบน. สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่งทะเล

- และป่าชายเลน. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
เอกสารวิชาการฉบับที่ 23/2550.
- ชยันต์ วรรณะฤดี. 2514. การตอบสนองของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชน. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชัยพร วิชาวุธ. 2525. มุขสารจิตวิทยา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตยา สุวรรณะขุ. 2517. วิทยาศาสตร์สังคม. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดวงเดือน โรจนพรเศรษฐ์. 2544. การตอบสนองของลูกค้าจ้างตามพระราชบัญญัติประกันสังคม: ศึกษากรณีลูกค้าจ้างของบริษัท เอส.พี.อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดิลก บุญเรืองรอด. 2530. “การวิจัยอนาคตทางการศึกษา”, วารสารการวิจัยเพื่อการพัฒนา. 3(มกราคม-ธันวาคม 2530), 19-25.
- ทองหล่อ สุวรรณภาพ. 2521. จิตวิทยาการศึกษา. อุบลราชธานี: หน่วยเอกสารทางการพิมพ์ วิทยาลัยครูอุบลราชธานี.
- ไทยโพสต์. 2554. ทำแผนอนุรักษ์โลมาอิรวดี. วัน 14 มกราคม พ.ศ. 2553. หนังสือพิมพ์. สืบค้นทางอินเทอร์เน็ต <http://www.thaipost.net/x-cite/140110/16341> เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2554.
- ทิพสุคนธ์ พิมพ์พิมล และอนุรักษ์ เขียวขจรเขต, 2547. การศึกษาประสิทธิภาพเครื่องมือประเมินประเภทข่ายซึ่งขนาดต่างกันในการเชื่อมแมงัดสมบูรณ์ชล จังหวัดเชียงใหม่. การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 42: สาขาประมง สาขาอุตสาหกรรมเกษตร. กรุงเทพฯ, 2547, หน้า 247-252 (656 หน้า).
- ชนพรรณ ธาณี. 2542. แนวความคิดและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. ขอนแก่น : โรงพิมพ์เพ็ญพรินต์.
- นิติกร ผิวง่อง และอังสนีย์ ชุณหปราณ, 2545. โลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา. วารสารการประมง. ก.ย-ต.ค. 2554, 55(5). หน้า 437-441.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2549. เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.
- ประนิตดา จำงั่ว. 2537. ความพึงพอใจของผู้ประกันตนที่มีต่อบริการทางการแพทย์ภายใต้พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533: ศึกษากรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงานในจังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2520. ทศนคติ การวัด การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประยูร อรัญรุท. 2541. ความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และการปกครองท้องถิ่น รูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพลิน จารี. 2544. การตอบสนองของชุมชนต่อการปรับเปลี่ยนระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพรัตน์ จันทร์ผลหอม. 2538. ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรีต่อนโยบายและปัญหาสิ่งแวดล้อม: ศึกษากรณีอำเภไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพศาล หวังพานิช. 2526. การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ไพโรจน์ สิริมนตราภรณ์ และละออ ชูศรีรัตน์. 2544. การเปลี่ยนแปลงขนาดและประสิทธิภาพการจับสัตว์น้ำเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงขนาดช่องตาข่ายในทะเลสาบสงขลา. เอกสารวิชาการฉบับที่ 11/2544. สถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง กรมประมง. 21 หน้า.
- ไพโรจน์ สิริมนตราภรณ์ คณิต ไชยคำ และไผ่ชัย แซ่จู. 2527. การศึกษาผลการจับสัตว์น้ำด้วยเครื่องมือลอยในบริเวณทะเลสาบสงขลาตอนนอก. เอกสารวิชาการ ฉบับที่ 16/2527. สถาบันเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง จังหวัดสงขลา. 13 หน้า
- มนตรี วงศ์เกษม. 2543. การรับรู้และการยอมรับของผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมต่อหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่าย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มนัสนันท์ มีครุฑ. 2542. ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ทดแทนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533: ศึกษากรณีลูกจ้างชั่วคราวที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลบาราศนราดรุ. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมัย จิตหวมด. 2520. การสัมผัสและการรับรู้จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุมล ถาวรวิสุ. 2531. การตอบสนองของนายจ้างในเขตกรุงเทพมหานครต่อการบริหารจัดการทางของรัฐ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรพล พยอมแย้ม. 2545. ปฏิบัติการจิตวิทยาในงานชุมชน. สหยาพัฒนาการพิมพ์, กรุงเทพฯ. 192 หน้า.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2545. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุวัฒน์ จุฑาพฤทธิ. 2554. การวิเคราะห์ความเสี่ยงและความเปราะบางต่อการสูญพันธุ์ของโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา. โครงร่างวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก. หลักสูตรการจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง สถาบันทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- สันติ นิลวัฒน์, นิภล จันทขวัญ และอุมา เกื้อกุล, 2551. การแพร่กระจายและชีววิทยาโลมาอิรวดี (*orcaella brevirostris*) ในทะเลสาบสงขลา. สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและป่าชายเลน. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. เอกสารวิชาการฉบับที่ 25/2551.
- สำนักงานประมงจังหวัดสงขลา. 2540. บรรยายสรุปด้านการประมง. กรมประมง. (สำเนา)
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2548. โครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เล่มที่ 4 ทรัพยากรป่า-ประมง-การใช้ที่ดิน-พลังงาน. รายงานฉบับสมบูรณ์. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 12, 2543. รายงานติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาป 2543. สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 12, สำนักปลัด กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. 55 หน้า.
- สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน. 2550. แนวทางการพัฒนาแผนคุณภาพชุมชน. กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 44 หน้า.
- ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง. 2551. ศึกษาสำรวจ และอนุรักษ์โลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา. สืบค้นข้อมูลจาก http://www.smcrc.go.th/activity_loma_lake.html เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2554.
- ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง. 2554. แผนอนุรักษ์โลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- อรพรรณ ณ บางช้าง ศรีเสาวลักษณ์. 2552. การศึกษามูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของโลมาในประเทศไทย. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. กันยายน 2552. 48 หน้า.
- อังสนีย์ ชุณหปราณ จุฬารณ รัตน์ไชย และอาภรณ์ มีชูชัน. 2539. ประเมินผลการจับสัตว์น้ำจากทะเลสาบสงขลาปี 2537-2538. สถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง. 32 หน้า.

Beasley, I., S. Choorak and N. Piwpong. 2002. Status of Irrawaddy dolphins *Orcaella brevirostris*. In Songkla Lake, Southern Thailand. Bull. Zool. 10: 75-83.

- Brian D. S., Bipani, S., Nitikorn, P., Somserm, C. and W. Koed Poem. 2004. Can Irrawaddy Dolphins *Orcaella brevirostris* Survive in Songkhla Lake, Thailand?. Nat Hist. Bull. Siam. Soc., 52(2), 181-193.
- Brian D. Smith, Rubert G. Shore and Alvin Lopez. 2007. Status and conservation of freshwater populations of Irrawaddy dolphins. Working paper No.31. May 2007. ISSN 1530-4426.
- Cronbach. 1963. Educational Psychology. (2nd Edition), New York: Harcourt Brace & Co.
- John R. Gold. 1980. An Introduction to Behavioral Geography. New York: Oxford University Press.
- Jayasankar P., A. Patel, M. Khan, P. Das and S. Panda. 2010. Mitochondrial DNA diversity and PCR-based sex determination of Irrawaddy dolphin (*Orcaella brevirostris*) from Chilika lagoon, India, Mol Biol Rep.
- Kagan, Jerome and Julius Segal. 1992. Psychology and Introduction. (7th Edition), Florida: Harcourt Brace, Jovanovich, inc.
- Kittiwattanawong, K. Chantrapornsyl, S. Ninwat and S. Chooruk. 2007. Review of the status and conservation of Irrawaddy dolphins *Orcaella brevirostris* in Songkhla lake of Thailand. In: Status and conservation of freshwater populations of Irrawaddy dolphins. WSC Working Paper No. 31, pp. 83-87.
- McAndrew, F.T. 1992. Environmental Psychology. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Polit, D. F. and Hungler, B. P. 1995. Nursing Research: Principles and Methods 5th edition. Philadelphia: J.B. Lippincott.
- Rose, K. G. and Max R. 1963. Factors related to acceptance of innovations in Bang Chan, Thailand : analysis of a survey conducted by the Cornell Cross-cultural methodology project. Ithaca : N.Y., Cornell University.
- Verné D. 2009. Mortality investigation of the Mekong Irrawaddy River dolphin (*Orcaella brevirostris*) in Cambodia based on necropsy sample analysis, WWF Technical report.

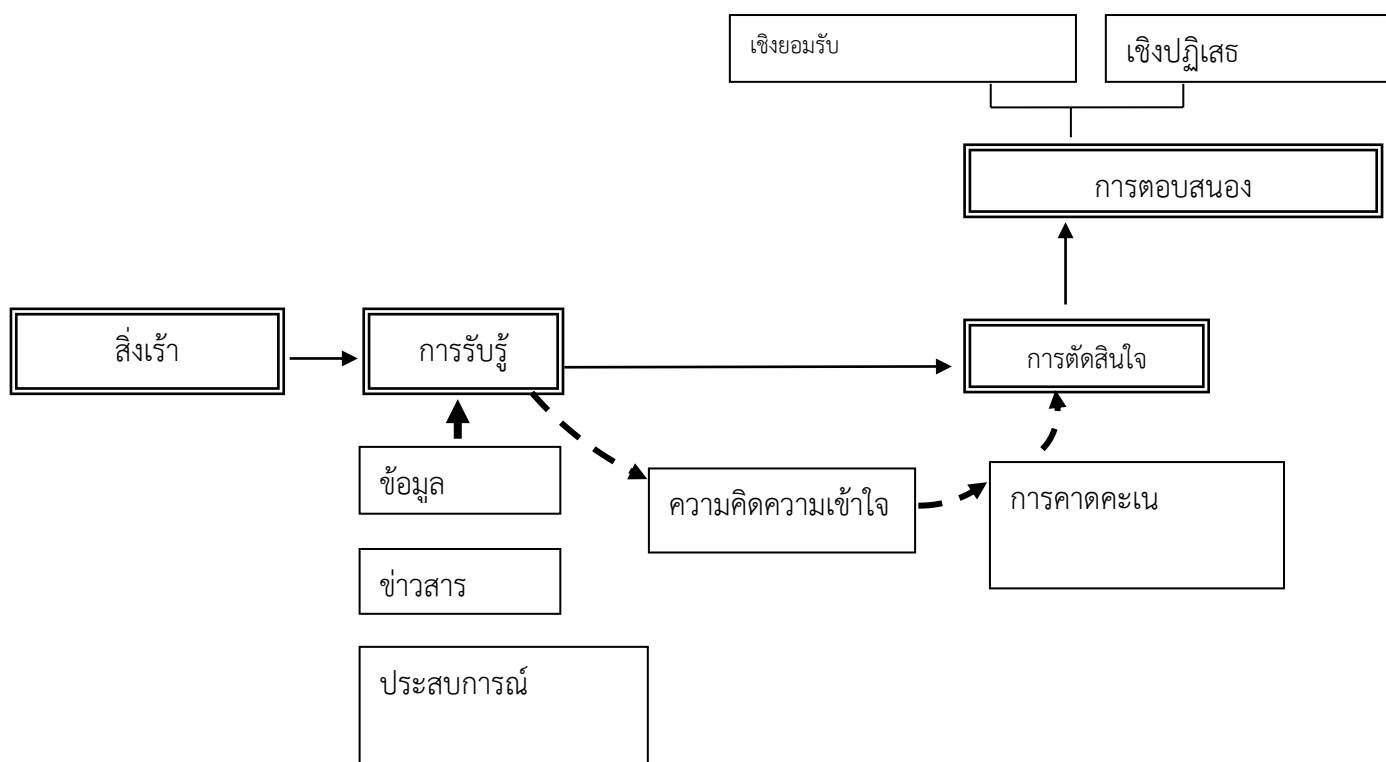
ภาคผนวกที่ 1

แบบฟอร์มการวัดความเที่ยงตรงเนื้อหาของแบบสอบถาม

งานวิจัยเรื่องการตอบสนองของชุมชนชายฝั่งต่อวิกฤติการสูญพันธุ์ของโลมาอิรวดีในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยใช้ตารางวิเคราะห์วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมเป็นกรอบในการพิจารณา โดยมีกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและการกำหนดตัวแปรดังแสดงในรูป

ตารางการพิจารณาความเที่ยงตรง

ประเด็น	พฤติกรรมบ่งชี้	ข้อคำถาม	ระดับความสอดคล้อง		
			สอดคล้อง (=1)	ไม่สอดคล้อง (=-1)	ไม่แน่ใจ (=0)
สิ่งเร้า	-การพบเห็นโลมามีชีวิต	3.1			
		3.3			
		3.4.1			
		3.5.1			
		3.5.3			
		3.6			
		3.8			

ประเด็น	พฤติกรรมบ่งชี้	ข้อคำถาม	ระดับความสอดคล้อง		
			สอดคล้อง (=1)	ไม่สอดคล้อง (=-1)	ไม่แน่ใจ (=0)
	-การพบเห็นซากโลมา	3.2			
		3.4.2			
		3.5.2			
		3.5.4			
		3.7			
<u>การรับรู้</u>	-การรับรู้ข้อมูลในชุมชน	5.1			
		5.2.1			
		5.2.2			
		5.2.3			
		5.2.4			
		5.3			
		5.4.1			
		5.4.2			
		5.17.3			
		5.5			
	การรับรู้ข้อมูลที่เป็นความรู้	5.6			
		5.7			
		5.8			
		5.9			
		5.10			
		5.11			
		5.12			
		5.13			
		5.14			
	ประสบการณ์	5.15.1			
		5.15.2			
		5.15.3			
		5.15.4			
		5.15.5			
		5.15.6			
		5.19.1			
		5.19.2			
	การรับรู้ข่าวสาร	5.16.1			

ประเด็น	พฤติกรรมบ่งชี้	ข้อคำถาม	ระดับความสอดคล้อง		
			สอดคล้อง (=1)	ไม่สอดคล้อง (=-1)	ไม่แน่ใจ (=0)
		5.16.2			
		5.17.1			
		5.17.2			
		5.18.1			
		5.18.2			
		5.18.3			
		5.19.3			
<u>ความคิดความเข้าใจ</u>	เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของการรับรู้และแปลความหมายหรือตีความ	5.4.3			
		5.16.3			
		6.1			
		6.2.1			
		6.2.2			
		6.3			
		6.4			
		6.5			
<u>การคาดคะเน</u>		4.1			
		4.2			
		4.3			
		4.4			
		5.15.7			
<u>การตัดสินใจ</u>	ตอบสนองเชิงรับและเชิงปฏิเสธ	5.17.4			
		5.17.5			
		5.17.6			
		5.17.7			
		5.18.4			
		5.18.5			
		5.19.4			
		5.19.5			
<u>ความคิดเห็น</u>		5.19.7			
		7			

ข้อเสนอแนะ

ภาคผนวกที่ 2

ผลการวิเคราะห์ค่า IOC ของแบบสอบถาม

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่1	ผู้เชี่ยวชาญคนที่2	ผู้เชี่ยวชาญคนที่3	ผู้เชี่ยวชาญคนที่4	ผู้เชี่ยวชาญคนที่5	ค่า IOC
3.1	1	1	1	1	1	1
3.2	1	1	1	1	1	1
3.3	1	1	1	1	1	1
3.4.1	1	1	1	0	1	0.8
3.4.2	1	1	1	1	1	1
3.5.1	1	1	1	1	0	0.8
3.5.2	1	0	1	1	0	0.6
3.5.3	1	1	1	0	0	0.6
3.5.4	1	0	1	1	0	0.6
3.6	1	1	1	1	1	1
3.7	1	1	1	1	1	1
3.8	1	1	1	1	1	1
4.1	1	1	1	1	1	1
4.2	1	1	1	1	1	1
4.3	1	1	1	1	1	1
4.4	1	1	1	1	1	1
5.1	1	1	1	1	1	1
5.2.1	1	1	1	-1	1	0.6
5.2.2	1	1	1	1	1	1
5.2.3	1	1	1	1	1	1
5.2.4	1	1	1	1	1	1
5.3	0	1	1	1	1	0.8
5.4.1	1	1	1	1	1	1
5.4.2	1	1	1	1	1	1
5.4.3	1	1	1	1	1	1
5.5	1	0	0	1	1	0.6
5.6	1	0	0	1	1	0.6
5.7	1	1	1	1	1	1

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่1	ผู้เชี่ยวชาญคนที่2	ผู้เชี่ยวชาญคนที่3	ผู้เชี่ยวชาญคนที่4	ผู้เชี่ยวชาญคนที่5	ค่า IOC
5.8	1	-1	1	1	1	0.6
5.9	1	1	1	1	1	1
5.10	1	1	1	1	1	1
5.11	1	1	1	1	1	1
5.12	1	1	1	1	1	1
5.13	1	1	1	1	1	1
5.14	1	1	1	1	1	1
5.15.1	1	1	1	1	1	1
5.15.2	0	1	1	1	1	0.8
5.15.3	0	1	1	1	1	0.8
5.15.4	0	1	1	1	1	0.8
5.15.5	0	1	1	1	1	0.8
5.15.6	0	1	1	1	1	0.8
5.15.7	0	1	1	1	1	0.8
5.16.1	1	1	0	1	1	0.8
5.16.2	0	1	0	1	1	0.6
5.16.3	1	1	1	1	1	1
5.17.1	0	1	1	1	1	0.8
5.17.2	0	1	1	1	1	0.8
5.17.3	1	1	1	1	1	1
5.17.4	1	1	1	1	0	0.8
5.17.5	1	1	1	1	1	1
5.17.6	1	1	1	1	0	0.8
5.17.7	1	1	1	1	0	0.8
5.18.1	1	1	1	1	1	1
5.18.2	0	1	1	1	1	0.8
5.18.3	0	1	1	1	1	0.8
5.18.4	1	1	1	1	0	0.8
5.18.5	1	1	1	1	0	0.8
5.19.1	1	1	1	1	1	1
5.19.2	1	1	1	1	1	1

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่1	ผู้เชี่ยวชาญคนที่2	ผู้เชี่ยวชาญคนที่3	ผู้เชี่ยวชาญคนที่4	ผู้เชี่ยวชาญคนที่5	ค่า IOC
5.19.3	1	1	1	1	1	1
5.19.4	1	1	1	1	0	0.8
5.19.5	1	1	1	1	0	0.8
5.19.6	1	1	1	1	0	0.8
5.19.7	1	1	1	1	1	1
6.1	1	1	1	1	1	1
6.2.1	1	1	1	1	1	1
6.2.2	1	1	1	1	1	1
6.3	0	0	1	1	1	0.6
6.4	0	0	1	1	1	0.6
6.5	0	0	1	1	1	0.6
7	0	1	1	1	1	0.8

ภาคผนวกที่ 3

การทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

1. ด้านเขตและมาตรการอนุรักษ์ และการประชาสัมพันธ์

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.765	.684	4

2. ระดับการสนับสนุนนโยบาย

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	25	83.3
	Excluded ^a	5	16.7
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.868	.877	9

3. การรับรู้

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

	N	%
Cases Valid	30	100.0
Excluded ^a	0	.0
Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.748	.742	5

4. ความรู้เกี่ยวกับปลาโลมา

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

	N	%
Cases Valid	30	100.0
Excluded ^a	0	.0
Total	30	100.0

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.750	.766	9

5. การออกสำรวจเกี่ยวกับโลมา

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.913	.917	6

ภาคผนวกที่ 4

แบบสอบถามการตอบสนองของชุมชนชายฝั่งต่อวิกฤติการสูญพันธุ์ของโลมาอิรวดี

ในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

แบบสอบถามการตอบสนองของชุมชนชายฝั่งต่อวิกฤติการสูญพันธุ์ของโลมาอิรวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

วัตถุประสงค์ในการสำรวจและคำชี้แจง

ข้าพเจ้าทำงานภายใต้โครงการการศึกษาการตอบสนองของชุมชนชายฝั่งต่อวิกฤติการสูญพันธุ์ของโลมาอิรวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป้าหมายของการศึกษาเพื่อหาปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้แต่ละชุมชนมีการตอบสนองในประเด็นดังกล่าวที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นพื้นฐานข้อมูลในชุมชนและเป็นประโยชน์ในการจัดทำแผนบริหารจัดการแหล่งโลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลาให้เหมาะสมต่อไป

ทีมงานวิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าความร่วมมือของท่านในการให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการวิเคราะห์ที่ได้ผลถูกต้องตามความเป็นจริงในพื้นที่ ข้อมูลของท่านจะถูกรวบรวมและรายงานผลในลักษณะของกลุ่มข้อมูล (ไม่เอ่ยรายนามบุคคล) และนำเสนอในภาพรวมของสถานการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงในความร่วมมือครั้งนี้

1. การจัดจำแนก

1.1 จังหวัด		1.6 ผู้เก็บข้อมูล	
1.2 อำเภอ		1.7 ผู้ให้สัมภาษณ์	
1.3 ตำบล		1.8 สถานที่ในครอบครัว	
1.4 หมู่บ้าน		1.9 เวลาในการสัมภาษณ์	
1.5 วันที่สัมภาษณ์		1.10 แบบสอบถามเลขที่	

2. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

2.1 เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

2.2 อายุ _____ ปี

2.3 อาชีพ

2.3.1 อาชีพหลัก ☐ _____ 2.4.2 อาชีพเสริม ☐ _____

(หมายเหตุ: อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่เราใช้เวลามากที่สุดในแต่ละวัน)

2.3.2 หากท่านทำอาชีพประมง ท่านใช้เครื่องมือประเภทอวนเหล่านี้หรือไม่ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ อวนปลาบึก ☐ อวนปลากระเบน
☐ อวนปลาสร้อย ☐ อวนกุ้งสามชั้น ☐ อวนอื่นๆ (ระบุ)

2.3.3 ความถี่ของการใช้อวนในข้อ 2.4.2 ในรอบหนึ่งปี

-อวนปลาบึก ☐ น้อยมาก ☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ ใช้อยู่ ☐ ใช้อย่างมาก
-อวนปลาสร้อย ☐ น้อยมาก ☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ ใช้อยู่ ☐ ใช้อย่างมาก
-อวนกุ้งสามชั้น ☐ น้อยมาก ☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ ใช้อยู่ ☐ ใช้อย่างมาก
-กีดปลากระเบน/ปลาหัวอ่อน ☐ น้อยมาก ☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ ใช้อยู่ ☐ ใช้อย่างมาก
-อวนอื่นๆ..... ☐ น้อยมาก ☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ ใช้อยู่ ☐ ใช้อย่างมาก

2.4 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน (_____ ผู้สัมภาษณ์รวมยอด)

2.5.1 รายได้จากการประมง _____ บาทต่อเดือน

2.5.2 รายได้จากเรื่อนำเที่ยว _____ บาทต่อเดือน

2.5.3 รายได้อื่นๆ _____ บาทต่อเดือน

2.5 การศึกษา

☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา ☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี ☐ ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา

3. ข้อมูลการพบเห็นโลมาอิรวดี

3.1 ท่านเคยพบเห็นโลมาอิรวดีที่มีชีวิตด้วยตัวท่านเองหรือไม่ ☐ เคย ☐ ไม่เคย

3.2 ท่านเคยพบเห็นซากโลมาอิรวดีด้วยตัวท่านเองหรือไม่ ☐ เคย ☐ ไม่เคย

****หากตอบไม่เคย ทั้งข้อ 3.1 และ 3.2 ให้ข้ามไปทำข้อ 4****

3.3 ปกติถ้าท่านพบเห็นโลมาอิรวดี (มีชีวิต) จะเป็นช่วงเวลาใดต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 03.00-05.59 น. ☐ 06.00-10.59 น.
☐ 11.00-12.59 น. ☐ 13.00-16.59 น.
☐ 17.00-20.59 น. ☐ 21.00-02.59

3.4 ท่านพบเจอโลมาอิรวดีระหว่างกิจกรรมอะไร

3.4.1 พบมีชีวิต

☐ ขณะที่กำลังจับปลา ☐ ระหว่างทางที่ขับเรือไปยังจุดที่จะทำการ
ประมง
☐ ระหว่างการล่องเรือในทะเลสาบ ☐ พบเห็นโดยบังเอิญใกล้ๆ ฝั่ง
☐ อื่นๆ (ระบุ) _____

3.4.2 พบซาก

☐ ขณะที่กำลังจับปลา ☐ ระหว่างทางที่ขับเรือไปยังจุดที่จะทำการ
ประมง
☐ พบโดยบังเอิญ เพราะโลมาอิรวดีติดเครื่องมือประมงขึ้นมา
(ช่วยระบุชนิดเครื่องมือประมง) _____
☐ พบเห็นโดยบังเอิญใกล้ๆ ฝั่ง ☐ อื่นๆ (ระบุ) _____

3.5 ท่านพบเห็นโลมาอิรวดีบ่อยครั้งแค่ไหน

3.5.1 พบเห็นโลมามีชีวิต

☐ ไม่เคยเห็น ☐ ครั้งเดียวในชีวิต
☐ 2-3 ครั้งในชีวิต ☐ พบบ่อยแต่ไม่ทุกปี
☐ พบทุกปี (ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา)

3.5.2 พบเห็นซากทั้งลอยน้ำและเกยตื้น

☐ ไม่เคยเห็น ☐ ครั้งเดียวในชีวิต
☐ 2-3 ครั้งในชีวิต ☐ พบบ่อยแต่ไม่ทุกปี
☐ พบทุกปี (ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา)

3.5.3 ครั้งล่าสุดที่ท่านพบเห็นโลมาอริวติมีชีวิต

- ☐ สัปดาห์ที่แล้ว ☐ เดือนที่แล้ว ☐ 3-6 เดือนที่แล้ว
☐ ปีที่ผ่านมา (ไม่เกิน 12 เดือน) ☐ 1-2 ปี ที่ผ่านมา ☐ 3-10 ปี ที่ผ่านมา
☐ เคยพบเห็นนานกว่า 10 ปีแล้ว

3.5.4 ครั้งล่าสุดที่ท่านเห็นซากโลมาเกยตื้น/ลอยตายกลางทะเล

- ☐ สัปดาห์ที่แล้ว ☐ เดือนที่แล้ว ☐ 3-6 เดือนที่แล้ว
☐ ปีที่ผ่านมา (ไม่เกิน 12 เดือน) ☐ 1-2 ปี ที่ผ่านมา ☐ 3-10 ปี ที่ผ่านมา
☐ เคยพบเห็นนานกว่า 10 ปีแล้ว

3.6 ปกติท่านพบเห็นโลมาอริวติมีชีวิตช่วงไหนของปี

เดือน _____

3.7 ปกติท่านพบเห็นซากโลมาอริวติช่วงไหนของปี

เดือน _____

3.8 คุณเคยพบเห็นโลมาอริวติแม่ลูกหรือไม่ ☐ เคยพบ เมื่อไหร่ (เดือน/ปี ไหน) _____

- ☐ ปีที่แล้ว (ไม่เกิน 12 เดือน) ☐ 1-2 ปี ที่ผ่านมา ☐ มากกว่า 2 ปี ☐ ไม่เคย

4. การคาดคะเน

4.1 เปรียบเทียบจำนวนโลมาอริวติในอดีต ถึงปัจจุบัน

- ☐ มากขึ้น ☐ น้อยลง ☐ มีปริมาณเท่าเดิม ☐ ไม่ทราบ

4.2 ท่านคิดว่าแนวโน้มของโลมาอริวติในทะเลสาบมีแนวโน้มเป็นอย่างไร

- เพิ่มขึ้น สาเหตุเพราะ ☐ ขยายพันธุ์เร็ว ☐ สัตว์น้ำที่เป็นอาหารเพิ่มขึ้น ☐ ที่อยู่อาศัยอุดมสมบูรณ์

- ลดลง สาเหตุเพราะ ☐ ขยายพันธุ์ช้า ☐ สัตว์น้ำที่เป็นอาหารลดน้อยลง ☐ ดินดอนปรุระมง
☐ ที่อยู่อาศัยเสื่อมคุณภาพ ☐ ทะเลสาบตื้นเขิน ☐ ไม่ทราบ
☐ อื่นๆ (ระบุ).....

หากตอบว่า จำนวนโลมาอริวติที่ติดเครื่องมือประมง มีมาก หรือ น้อยลง ให้ระบุด้วยว่า ทำไม่ถึงเป็นเช่นนั้น (ในพื้นที่ของท่าน)

4.3 หากจำนวนมากขึ้น หรือ น้อยลง ท่านคิดว่าทำไมถึงเป็นเช่นนั้น เป็นเพราะอะไร (ผู้สัมภาษณ์ต้องพยายามหาให้ได้ว่าอะไรเป็นปัจจัยหรือผลกระทบที่มีผลต่อแนวโน้มของการเพิ่มขึ้น และลดลงของโลมาอริวติ)

4.4 ท่านคิดว่าในอนาคต จะยังคงมีโลมาอริวติอาศัยอยู่ในน่านน้ำแห่งนี้หรือไม่

- ☐ มี เพราะ
☐ ไม่มี เพราะ
☐ ไม่ทราบ เพราะ

5. การรับรู้

5.1 ในท้องถิ่นของท่าน โลมาอิรวดีมีชื่อเรียกอย่างอื่นหรือไม่ ☐ มี ชื่อ _____ ☐ ไม่มี

5.2 ข้อมูลการจับโลมาอิรวดี

5.2.1 ในหมู่บ้านของท่านมีคนจับโลมาอิรวดีหรือไม่

☐ มี จำนวนกี่คน _____ คน ☐ ไม่มี ☐ ไม่ทราบ

5.2.2 มีการจับโลมาอิรวดีมานานเท่าไรแล้ว _____

5.2.3 ตอนนี้ยังมีการจับโลมาอิรวดีอยู่หรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี ☐ ไม่ทราบ

5.2.4 มีคนจับโลมาอิรวดีเพื่ออะไร ☐ เป็นอาหาร ☐ ส่งขาย ☐ อื่นๆระบุ _____

5.3 ในหมู่บ้านของท่านมีผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของโลมาอิรวดีหรือไม่

☐ มี ชื่อ _____ ☐ ไม่มี ☐ ไม่ทราบ

5.4 ข้อมูลการตายของโลมาอิรวดี

5.4.1 ท่านเคยได้ยินว่ามีโลมาอิรวดีเกยตื้นบริเวณริมฝั่งหรือไม่

☐ เคยได้ยิน ☐ ไม่เคยได้ยินเลย

5.4.2 ท่านเคยได้ยินว่ามีโลมาอิรวดีลอยตายในทะเลหรือไม่

☐ เคยได้ยิน ☐ ไม่เคยได้ยินเลย

5.4.3 ท่านคิดว่าเกิดอะไรขึ้นกับโลมาอิรวดี จนเป็นสาเหตุให้โลมาอิรวดีเสียชีวิต (ตามความคิดความ

เข้าใจของท่าน)

5.5 มีการทำประมงอวนปลาบึก/อวนปลาสาวย/วางกีดปลากระเบนหรือปลาหัวอ่อนในชุมชนท่านหรือไม่

☐ มี ☐ ไม่มี ☐ ไม่ทราบ

ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับโลมาเหล่านี้มาก่อนหรือไม่ (ขีดเครื่องหมาย ✓)

ข้อมูล	ทราบ	ไม่ทราบ
5.6 ท่านทราบหรือไม่ว่าโลมาอิรวดีติดอวนปลาบึกจะขาดอากาศหายใจและตายในที่สุด		
5.7 ท่านทราบกฎหมาย ความผิดและโทษตามกฎหมายเกี่ยวกับโลมาอิรวดีหรือไม่		
5.8 ท่านทราบหรือไม่ว่าโลมาอิรวดีอาศัยอยู่ได้ทั้งในน้ำจืดและน้ำเค็ม		
5.9 ท่านทราบหรือไม่ว่าโลมาอิรวดีเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเช่นเดียวกับมนุษย์		
5.10 ท่านทราบหรือไม่ว่าโลมาอิรวดีเป็นสัตว์สังคม อยู่กันเป็นฝูง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน		
5.11 ท่านทราบหรือไม่ว่าโลมาอิรวดีเป็นสัตว์หายใจด้วยปอด ไม่สามารถหายใจในน้ำได้		
5.12 ท่านทราบหรือไม่ว่าโลมาอิรวดีสามารถกลืนหายใจในน้ำได้นานถึง 1 ชั่วโมง		
5.13 ท่านทราบหรือไม่ว่าการผสมพันธุ์ของโลมาอิรวดีไม่เป็นไปตามฤดูกาล แต่มักจะเห็นโลมาอยู่เป็นคู่ๆ ในช่วงฤดูฝน		
5.14 ท่านทราบหรือไม่ว่าโลมาอิรวดีใช้คลื่นเสียงความถี่สูง (เสียงสะท้อน) ในการค้นหาเส้นทางและเหยื่อ		

5.15 การออกสำรวจเกี่ยวกับโลมาอิรวดี

5.15.1 ท่านเห็นมีการออกตรวจ/สำรวจจำนวนโลมาอิรวดีบ้างหรือไม่

☐ บ่อยครั้ง ☐ บางครั้งบางครั้ง ☐ ไม่มีการสำรวจเลย ☐ ไม่ทราบ

5.15.2 ท่านเคยพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสำรวจ บ้างหรือไม่

☐ บ่อยครั้ง ☐ บางครั้งบางครั้ง ☐ ไม่เคยเลย

5.15.3 ท่านเคยเข้าไปมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสำรวจ บ้างหรือไม่

☐ บ่อยครั้ง ☐ บางครั้งบางครั้ง ☐ ไม่เคยเลย

5.15.4 ท่านเคยพูดคุยกับผู้อื่น (ทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน) เกี่ยวกับโลมาอิรวดีบ้างหรือไม่

☐ บ่อยครั้ง ☐ บางครั้งบางครั้ง ☐ ไม่เคยเลย

5.15.5 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลมาอิรวดีบ้างหรือไม่

☐ บ่อยครั้ง ☐ บางครั้งบางครั้ง ☐ ไม่เคยเลย

5.15.6 ท่านเคยแจ้ง/ประสานงานเรื่องการพบเห็นซากหรือการมีชีวิตของโลมาอิรวดีหรือไม่

☐ แจ้งทุกครั้งที่เห็น ☐ แจ้งเป็นบางครั้งบางครั้ง ☐ ไม่เคยเลย

5.15.7 ถ้ามีการบังคับใช้กฎหมายบังคับหรือข้อกำหนดในการอนุรักษ์โลมาอิรวดี ท่านคิดว่ามีความ

เป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนในทางปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนของท่าน

☐ มีความเป็นไปได้สูงมาก ☐ มีความเป็นไปได้สูง ☐ มีความเป็นไปได้ต่ำสปีเปอร์เซ็นต์
☐ มีความเป็นไปได้น้อย ☐ มีความเป็นไปได้น้อยมาก ☐ เป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติ

5.16 ท่านทราบหรือไม่ว่าประเด็นเหล่านี้เป็นปัญหาและภัยคุกคามต่อโลมาอิรวดี และกรุณาเรียงลำดับ

ความสำคัญของปัญหา

ประเด็น	5.16.1 ไม่ ทราบ มา ก่อน	5.16.2 (ถ้าทราบ) ท่านทราบจากแหล่งใด						5.16.3 ความสำคัญ ของปัญหา (5 มากที่สุด และ 1 น้อยที่สุด)
		เพื่อน/ เพื่อน บ้าน/คน รู้จัก	เจ้าหน้าที่ หน่วยงาน รัฐ	คิดด้วย ตัวเอง	วิทยุ	สื่อ สิ่งพิมพ์ ต่างๆ	อื่นๆ ระบุ	
1. การติดเครื่องมือประมงโดยบังเอิญ								
1.1 อวนปลาปัก								
1.2 อวนลอย								
1.3 ทำประมงในแหล่งอาศัยโลมา								
2. ปริมาณอาหารโลมาที่ลดลง								
2.1 การจับปลาในฤดูวางไข่								
2.2 การใช้เครื่องมือทำลายล้าง								
2.3 ความเสื่อมโทรมของคุณภาพ สิ่งแวดล้อม								
2.4 พื้นที่ป่าชายเลน ป่าพรุ และพื้นที่ชุ่ม น้ำ ถูกทำลาย								
3. ความจำกัดของแหล่งที่อยู่อาศัยโลมา								
3.1 การตื่นเงินของทะเลสาบ								
3.2 การเปิดหน้าดินเพื่อการเกษตรรอบ								

ประเด็น	5.16.1 ไม่ ทราบ มา ก่อน	5.16.2 (ถ้าทราบ) ทานทราบจากแหล่งใด						5.16.3ความสำคัญ ของปัญหา (5 มากที่สุด และ 1 น้อยที่สุด)
		เพื่อน/ เพื่อน บ้าน/คน รู้จัก	เจ้าหน้าที่ หน่วยงาน รัฐ	คิดด้วย ตัวเอง	วิทยุ	สื่อ สิ่งพิมพ์ ต่างๆ	อื่นๆ ระบุ	
ทะเลสาบ								
3.3 การเชื่อมต่อของทะเลสาบสงขลากับ อ่าวไทยถูกปิดกั้นหลายแห่ง								
3.4 วัชพืช เช่นการกระจายของสาหร่าย ไม้น้ำ								
3.5 การทับถมของซากพืชเป็น เวลานานๆ								
3.6 เครื่องมือประมงประจำที่ เช่น โพงพาง ไซนั่ง ขวางทางเดินของน้ำ								
4. ปัญหาภาวะมลพิษ								
4.1 น้ำเสียจากชุมชน								
4.2 น้ำเสียจากฟาร์มสุกร								
4.3 น้ำเสียจากนกกิ้ง								
5. ปัญหาโลมาผสมพันธุ์สายเลือดชิด								
5.1 การผสมพันธุ์กันเองในกลุ่ม ประชากรเดียวกัน								
5.2 โลมาอ่อนแอลงจากปัญหาสายเลือด ชิด								
6. ขาดความเข้าใจและความตระหนัก								
6.1 การขาดความเข้าใจของชุมชน								
6.2 การขาดความตระหนักในคุณค่าและ ความสำคัญ								
6.3 การขาดการบริหารจัดการที่ดี								

5.17 เขตและมาตรการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา

5.17.1 ทานทราบเรื่องการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลาหรือไม่

☐

ทราบ

☐

ไม่ทราบ

5.17.2 (ถ้าทราบ) ทานทราบจากแหล่งใด

☐

เพื่อนบ้าน/คนรู้จัก

☐

วิทยุ/สื่อสิ่งพิมพ์

☐

ผู้ใหญ่บ้าน/แกนนำ ระบุ

☐

เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ ระบุหน่วยงาน

5.17.3 ทานเคยเห็นหุ่นที่ติดตั้งในทะเลสาบสงขลาเพื่อประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองโลมาหรือไม่

☐

เคยเห็น

☐

ไม่เคยเห็น แต่เคยได้ยินมา

☐

ไม่เคยเห็น ไม่เคยได้ยิน

5.17.4 ท่านมีความเห็นอย่างไรกับมาตรการห้ามทำการประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่
คุ้มครองโดยเด็ดขาด

- ☐ เห็นด้วย เพราะ _____
- ☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ _____
- ☐ ไม่แน่ใจ เพราะ _____
- ☐ ไม่เคยได้ยินข่าว

5.17.5 หากมีการดำเนินการเฝ้าระวังโลมา ท่านคิดว่าท่านจะเข้าร่วมได้หรือไม่ อย่างไร

- ☐ เข้าร่วมได้อย่างเต็มที่
- ☐ เข้าร่วมได้และจะพยายามมีส่วนร่วมเท่าที่จะทำได้
- ☐ เข้าร่วมได้บ้างเป็นบางครั้ง
- ☐ จะพยายามเข้าร่วม
- ☐ ไม่สามารถเข้าร่วมได้

5.17.6 ท่านมีความเห็นอย่างไรกับโครงการสร้างแพพร้อมหอสังเกตการณ์ เพื่อใช้เป็นจุดเฝ้าระวัง
แหล่งเรียนรู้โลมา

- ☐ เห็นด้วย เพราะ _____
- ☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ _____
- ☐ ไม่แน่ใจ เพราะ _____
- ☐ ไม่เคยได้ยินข่าวเลย

5.17.7 หากมีนโยบายต่างๆ เหล่านี้ ท่านคิดว่าท่านจะสนับสนุนหรือไม่ ในระดับไหน อย่างไร (5 มาก
ที่สุด, 4 มาก, 3 ปานกลาง, 2 น้อย, 1 น้อยที่สุด)

แนวทาง	ระดับการสนับสนุน					ไม่เห็น ด้วย	เหตุผล/ อย่างไร
	5	4	3	2	1		
1. การซื้อคืนเครื่องมือประมงที่เป็นอันตรายต่อโลมาในพื้นที่ทะเลหลวง							
2. ส่งเสริมอาชีพทางเลือกอื่นๆ							
3. ประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับกลุ่มอาชีพต่างๆ							
4. เปิดให้มีเวทีแลกเปลี่ยน รับฟังข้อมูล เพื่อประเมินผลจากการกำหนดเขต พื้นที่คุ้มครองโลมา							
5. ประเมินความสำเร็จของการประกาศพื้นที่คุ้มครองโลมา							
6. จัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์โลมาระดับชุมชน							
7. จัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์โลมาระดับนโยบายในจังหวัด							
8. จัดตั้งศูนย์แจ้งเหตุและแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโลมา							
9. มีสายด่วนรับแจ้งข้อมูลเหตุการณ์ การพบเห็นโลมาเกยตื้น							
10. ข้อเสนอแนะอื่นๆ (ระบุ)							
- _____							

5.18 การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์โลมา

5.18.1 ท่านทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับระบบนิเวศ และความสำคัญของโลมา ในพื้นที่ของท่านบ้างหรือไม่

☐ ทราบ ☐ ไม่ทราบ

5.18.2 (ถ้าทราบ) ท่านทราบจากแหล่งใด

☐ เพื่อนบ้าน/คนรู้จัก ☐ ผู้ใหญ่บ้าน/แกนนำ ระบุ _____
☐ วิทยุ/สื่อสิ่งพิมพ์ ☐ เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ ระบุ _____

หน่วยงาน _____

☐ อื่นๆ ระบุ _____

5.18.3 ท่านคิดว่าสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ แบบไหนเหมาะกับชุมชนของท่านมากที่สุด (เลือก 3 อันดับ)

☐ ป้ายโฆษณา ☐ หนังสือ ☐ เอกสาร แผ่นพับ
☐ โปสเตอร์ ☐ โทรทัศน์ ☐ วิทยุ
☐ หนังสือพิมพ์ ☐ เว็บไซต์ ☐ อื่นๆ ระบุ _____

5.18.4 ท่านมีความเห็นอย่างไรกับโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติ และศูนย์นิทรรศการโลมา

☐ เห็นด้วย เพราะ _____
☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ _____
☐ ไม่แน่ใจ เพราะ _____
☐ ไม่เคยได้ยินข่าว

5.18.5 ท่านมีความเห็นอย่างไรกับโครงการจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์โลมาและสิ่งแวดล้อมทะเลสาบสงขลา

☐ เห็นด้วย เพราะ _____
☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ _____
☐ ไม่แน่ใจ เพราะ _____
☐ ไม่เคยได้ยินข่าว

5.19 การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทะเลสาบสงขลา

5.19.1 ท่านเคยนั่งเรือท่องเที่ยวชมสัตว์น้ำหรือไม่

☐ เคยชม ที่ใด _____ ☐ ไม่เคยชม

5.19.2 ท่านเคยชมโลมาโชว์ในสวนสัตว์หรือสวนน้ำหรือไม่

☐ เคยชม ที่ใด _____ ☐ ไม่เคยชม

5.19.3 ท่านรู้จักธุรกิจท่องเที่ยวชมโลมาที่เกิดขึ้นในประเทศหรือไม่

☐ ทราบ อยู่ที่ _____ ☐ ไม่ทราบ

5.19.4 ท่านคิดว่าจะสามารถทำธุรกิจท่องเที่ยวชมโลมาออร์วดีในทะเลสาบได้หรือไม่

☐ ได้ ☐ ไม่ได้

เพราะ _____

5.19.5 ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโลมาได้หรือไม่

☐ ได้ เพราะ _____
☐ ไม่ได้ เพราะ _____

5.19.6 ท่านคิดว่าความต้องการในชุมชนของท่านเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนในการท่องเที่ยวในทะเลสาบสงขลามืออะไรบ้าง (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ การฝึกอบรมมัคคุเทศก์	☐ ความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย
☐ การบริการ	☐ การจัดเตรียมที่พัก
☐ การอบรมเรื่องภาษา	☐ การพัฒนารูปแบบการบริการต่างๆ
☐ อื่นๆ (ระบุ) _____	

5.19.7 หากมีความเป็นไปได้ในการดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวชมโลมาท่านคิดว่าปัจจัยใดที่จะช่วยเสริมให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวนี้ได้

6. ความคิดความเข้าใจ

6.1 ท่านคิดว่าโลมาออร์วติที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้มีความสำคัญหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี ☐ ไม่ทราบ

6.2 การฆ่าโลมาออร์วติ

6.2.1 ท่านคิดว่าการฆ่าโลมาออร์วติโดยเจตนา ผิดหรือไม่ ☐ ผิด ☐ ไม่ผิด ☐ ไม่ทราบ

6.2.2 กรณีที่ทำให้โลมาออร์วติตายโดยไม่ตั้งใจ เช่น โลมาออร์วติติดเครื่องมือประมง ท่านคิดว่าผิดหรือไม่ ☐ ผิด ☐ ไม่ผิด ☐ ไม่ทราบ

6.3 ท่านคิดว่าโลมาออร์วติกับระบบนิเวศลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาตอนบน มีความสัมพันธ์กับมากน้อยขนาดไหน

☐ มากที่สุด ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย ☐ น้อยมาก ☐ ไม่มีความสัมพันธ์เลย

6.4 ท่านคิดว่าในความเป็นจริงแล้ว โลมาออร์วติในทะเลสาบสงขลา กำลังมีภัยคุกคามจริงหรือไม่

☐ จริง ☐ ไม่จริง ☐ ไม่แน่ใจ เพราะ _____

6.5 ท่านคิดว่าอะไรบ้างเป็นภัยคุกคามต่อโลมาออร์วติ (โปรดจัดอันดับความสำคัญ)

☐ คุณภาพน้ำ	☐ การตื่นเขินของทะเลสาบ
☐ การผสมพันธุ์กันเองในฝูง	☐ เครื่องมือประมงบางชนิด (ระบุ) _____
☐ เรือประมง/เรื่อนำเที่ยว	☐ การบริโภคเนื้อโลมา
☐ การทำประมงในแหล่งอาศัยโลมา	☐ การนำเที่ยวในแหล่งอาศัยโลมา
☐ อื่นๆ (ระบุ) _____	

6.6 ท่านคิดว่าอะไรบ้างเป็นส่วนสนับสนุนเพื่อลดภัยคุกคามโลมาออร์วติที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ (โปรดจัดอันดับความสำคัญ)

☐ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโลมามากขึ้น
☐ จัดตั้งองค์กรระดับท้องถิ่นเพื่อดูแลโลมา
☐ จัดทำแนวเขตที่อยู่อาศัยของโลมา เพื่อหลีกเลี่ยงการรบกวน
☐ จัดตั้งศูนย์เรียนรู้และวิจัยชุมชน
☐ อื่นๆ (ระบุ) 1 _____
2 _____
3 _____
4 _____

7. เรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับโลมาออร์วดี: _____

สื่อใช้ประกอบการสัมมนา

โลมาติดอวนลอยตายกลางทะเล

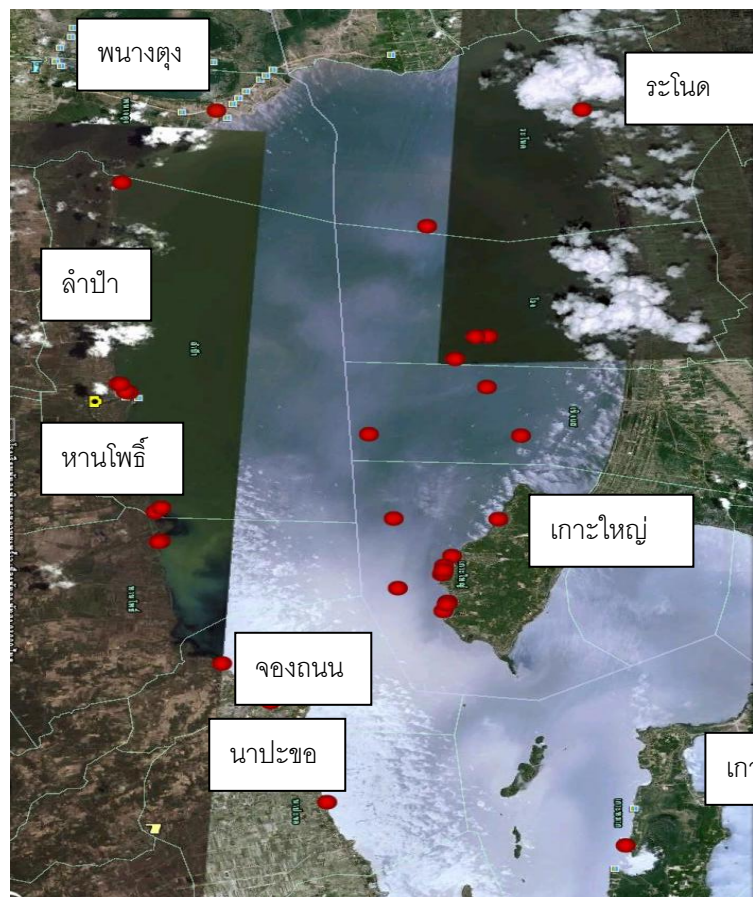
โลมาลอยตายโดยไม่ทราบสาเหตุ

โลมาติดอวนปลาสร้อย/อวนปลา
บึก

โลมาเกยตื้นริมฝั่ง

จุดที่พบซากศพโลมาในบริเวณทะเลหลวง

ภาคผนวกที่ 5

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามโดยใช้เทคนิคเดลฟาย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามโดยใช้เทคนิคเดลฟาย

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
1. นายสันติ นิลวัฒน์	นักวิชาการประมงชำนาญการ ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง
2. นายชยันต์ สังขไพฑูรย์	นายกสมาคมอนุรักษ์โลมาอิรวดี
3. อ.สมเสริม ชูรักษ์	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนสตรีพัทลุง
4. นายจำนง กลายเจริญ	หัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 6 สงขลา
5. นายสายนต์ เอี่ยมมรود	ประมงจังหวัดสงขลา สำนักงานประมงจังหวัดสงขลา
6. นายสิทธิสาร ศรีชุมพวง	ประมงจังหวัดพัทลุง สำนักงานประมงจังหวัดพัทลุง
7. นางจินตวดี พิทยเมธากุล	ผอ.ทสจ.สงขลา
8. นายสิทธิผล เมืองสง	หน่วยบริหารจัดการประมงน้ำจืด พัทลุง
9. นายฉันท บัวบาน	องค์กรภาคประชชน ชุมชนทะเลน้อย
10. นายเจริญชัย ช้วยชู	ชมรมสื่อมวลชน ชมรมมัคคุเทศก์ จังหวัดพัทลุง
11. นายอนันต์ ชูสงค์	ผช.เขตห้ามล่าฯ ทะเลหลวง
12. นายสาโรช อุดลสุวรรณ	ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 4 สงขลา
13. นายยงยุทธ์ ลิ้มพานิช	หน.กลุ่มบริหารจัดการด้านการประมง สำนักงานประมงจังหวัดพัทลุง
14. นายอาจ สุขสำราญ	นายท้ายเรือ ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล

ภาคผนวกที่ 6

แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญถึงแนวทางการปกป้องโลมาอริวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

คำชี้แจง

1. กรุณาตอบคำถามข้างล่างนี้โดยอิสระ ตามความคิดเห็นของท่าน
2. กรุณาตอบแบบกระชับ รัดกุม เป็นข้อๆ
3. โปรดส่งคืนผู้วิจัยโดยใช้ซองจดหมายที่แนบมาพร้อมกันนี้ หรือทางเมล
ภายใน 1 สัปดาห์ หลังจากได้รับแบบสอบถาม
4. หากท่านสะดวกใช้โทรสาร (แฟกซ์) สามารถส่งมาได้ทีเบอร์

แบบสอบถามรอบที่ 1 มีจำนวน 1 ข้อ

“ท่านคิดว่าควรมีแนวทางการปกป้องโลมาอริวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยชุมชนได้อย่างไร?” (ตอบก็
ข้อก็ได้ตามที่ท่านต้องการ)

1.
.....
2.
.....
3.
.....
4.
.....
5.
.....
6.
.....
7.
.....
8.
.....
9.
.....

10.
11.
12.
13.
14.
15.

แบบสอบถามรอบที่ 2 และรอบที่ 3

คำชี้แจงความเป็นมา

จากคำตอบของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์สละเวลาตอบคำถามในรอบที่ 1 ที่มีวิจัยได้ จัดกลุ่มคำตอบเข้ากับประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนปกป้องโลมาอิรวดี และจัดทำแบบสอบถามในรอบใหม่ ดังนี้

คำชี้แจงการตอบ

โปรดพิจารณาแนวทางการปกป้องโลมาอิรวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสำหรับเลือกตอบในแต่ละแนวทางการปกป้องฯ เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยมีรายละเอียดสำหรับความหมายในการตอบดังนี้

- 1) ช่องความเหมาะสม ของแนวทางการปกป้องโลมาอิรวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีความหมายของอันดับคะแนนดังนี้
 - 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ว่าเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสม
 - 4 หมายถึง เห็นด้วย ว่าเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสม
 - 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ ว่าเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสม
 - 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย ว่าเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสม
 - 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ว่าเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสม
- 2) ช่องความเป็นไปได้ ของแนวทางการปกป้องโลมาอิรวดีในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีความหมายของอันดับคะแนนดังนี้
 - 5 หมายถึง ความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด
 - 4 หมายถึง ความเป็นไปได้อย่างมาก
 - 3 หมายถึง ความเป็นไปได้ปานกลาง
 - 2 หมายถึง ความเป็นไปได้น้อย
 - 1 หมายถึง ความเป็นไปได้น้อยที่สุด

โปรดส่งคืนผู้วิจัยโดยใช้ซองจดหมายที่แนบมาพร้อมกันนี้ หรือทางเมล ภายใน 1 สัปดาห์ หลังจากได้รับแบบสอบถาม หากท่านสะดวกใช้โทรสาร (แฟกซ์) สามารถส่งมาได้ที่เบอร์ 074-212782

ขอบคุณมากค่ะ

คำถาม กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

แนวทางการปกป้องโลมาอิรวดีลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
ยุทธศาสตร์: กำหนดเขต และมาตรการการอนุรักษ์โลมาอิรวดี										
1.จัดทำเขตคุ้มครองพิเศษถิ่นอาศัยโลมา โดยกรมอุทยานฯให้ชัดเจน หรือจัดทำโครงการบ้านปลาโลมา										
2.จัดเจ้าหน้าที่คอยเฝ้าระวัง ดูแลรักษา บริเวณถิ่นอาศัยโลมา ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์โลมาของชุมชนนั้นๆ โดยความสมัครใจ										
3.จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่-ชาวบ้าน-กลุ่มอนุรักษ์-ผู้นำชุมชน เมื่อมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการได้รับอันตรายของโลมาฯ										
4.ทำความเข้าใจกับชาวประมง ให้โอกาสกับชาวประมงที่มีอาชีพวนปลาบึก จะด้วยวิธีไหนก็ได้ เช่น ซื้ออวนคืน กำหนดบริเวณให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางให้ชาวประมงปฏิบัติ										
5.ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องระบบ กฎหมาย ประสานงานกับหน่วยงานที่ร่วมทำให้ในพื้นที่ทะเลสาบในการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน หน่วยงานท้องถิ่นออกข้อบังคับในการป้องกันโลมา										
6.จัดหาแกนนำจริง ๆ ที่มีอุดมการณ์ ไม่หาผลประโยชน์จากโลมาอิรวดีเป็นเครื่องมือหากิน เลิกจัดประชุมซ้ำซากของหน่วยงานภาครัฐ เพราะชาวบ้านเบื่อหน่าย และไม่ได้แก้ปัญหาตรงกับความเป็นจริง										
ยุทธศาสตร์:การฟื้นฟูแหล่งโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา										
1.การปล่อยพันธุ์กุ้ง หอย ปู ปลา ทุกปี เพื่อให้เป็นอาหารของโลมา										
ยุทธศาสตร์: การสำรวจ ศึกษา วิจัยโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา										
1.ทำความเข้าใจกับชาวประมงสอบถามแนวทางการแก้ไขปัญหาจากชาวประมงที่มีอาชีพวนปลาบึก และผลกระทบกับพวกเขา เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งด้านจิตใจ										
2.ส่งเสริมอาชีพทางเลือกให้แก่วนปลาบึก เช่น อาชีพตกไขกุ้งก้ามกราม เลี้ยงปลาในกระชัง และอาชีพอื่นๆ										
3. ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวโลมา เช่นการผสมพันธุ์วิธีต่างๆ เพื่อเพิ่มจำนวนประชากรโลมา, การติดไมโครชิพ										

แนวทางการปกป้องโลมาอริวดีลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
ยุทธศาสตร์: การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ โลมา										
1. ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ เรื่องต่างๆ เกี่ยวกับโลมาอริวดีให้ชุมชนรอบ ทะเลสาบรวมถึงประชาชนทั่วไป ทั้งความสำคัญของโลมาและสถานการณ์ในปัจจุบัน รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับโลมาอริวดี เพื่อไม่ให้เกิดการดำเนินการใดๆ ขัดต่อกฎหมาย										
2. ขอความร่วมมือทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ให้ทำงานร่วมกันด้วยความจริงจัง										
3. จัดตั้งกลุ่ม “รักษ์โลมา” ใหม่ ให้เป็นทางการ โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ (ผู้ถือกฎหมาย) เป็นผู้ดำเนินการและเป็นที่ปรึกษา										
4. จัดตั้งกลุ่ม “รักษ์โลมา” โดยชุมชนแต่ละพื้นที่รอบทะเลสาบสงขลา จัดตั้ง กติกาชุมชนของแต่ละกลุ่ม ให้มีทิศทางการอนุรักษ์โลมาในแนวทางเดียวกัน และขยายสมาชิกอย่างต่อเนื่องจนครอบคลุมพื้นที่										
5. รมรณรงค์เชิญชวนชาวประมงที่มีอาชีพ “อวนปลาบึก” ช่วยดูแลโลมาอริวดี จาก จิตสำนึกของชาวประมงเอง										
6. ประชาสัมพันธ์ ประชุม กับผู้นำท้องถิ่นรอบทะเลสาบสงขลา ช่วยกันดูแล ลูกบ้านของตนเอง ช่วยกันอนุรักษ์โลมา										
ยุทธศาสตร์: การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทะเลสาบสงขลา										
1. ส่งเสริม/เพิ่มอาชีพทางเลือกในการนำเที่ยวชมโลมา โดยชุมชนมีส่วนร่วม										